

60 ปีประชาธิปไตย

สิทธิเสรีประชาไทย

24 มิถุนายน 2475

24 มิถุนายน 2535

รัฐธรรมนูญไทย

2475-2534

ชายวิทย์ เกษตรศิริ

บรรณาธิการ

เอกสารประกอบการสัมมนาเนื่องในโอกาส 60 ปีประชาธิปไตย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เอกสารประกอบการสัมมนา

๖๐ ปีประชาธิปไตย
สิทธิเสรีประชาไท

เรื่อง

รัฐธรรมนูญไทย

2475-2534

รังสรรค์ ณรงค์พันธุ์ วิภาดา
สุกาลัย มนูหะ สมศักดิ์ เกิดภูรย์

จัดโดย

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
สมาคมสั่งคมศาสตร์แห่งประเทศไทย
และ
มูลนิธิโครงการตำราสั่งคมศาสตร์
และมนุษยศาสตร์

24-28 มิถุนายน 2535

ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สารบัญ

หน้า

การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ของรัฐธรรมนูญฉบับต่าง ๆ	1
เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยรัฐธรรมนูญ	50
การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในประเทศไทย	96
วิกฤตการณ์รัฐธรรมนูญ 2534	104

การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ของรัฐธรรมนูญไทยฉบับต่างๆ

วิภาสัย ธีระชัย*

1. บทนำ

การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ก็คือการมุ่งเน้นที่ความเป็นมาและพัฒนาการของประเทศในระบบของประชาธิบัติไทย และเป็นกฎหมายหลักอันสำคัญสูงสุดของประเทศไทยนั้น ปรากฏว่ารัฐธรรมนูญของไทยอยู่ในฐานะที่ไม่มีนิยาม มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขอยู่ตลอดเวลา หลายครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงถึงกับมีการปฏิรูปตัวเอง รัฐประหารเป็นผลให้รัฐธรรมนูญถูกทำลาย แม้จะได้มีการพยายามสร้างระบบการปกครองใหม่เป็นไปตามระบบประชาธิบัติโดยภายใต้รัฐธรรมนูญมากเพียงใดก็ตาม แต่รัฐธรรมนูญก็เป็นเพียงตัวอักษรเท่านั้น เพราะบังจัดที่สำคัญของระบบการปกครองตัวบทกฎหมายรัฐธรรมนูญนั้น จะสร้างได้ก็ต่อเมื่อได้มีการยอมรับส่วนความเป็นจริงทางการเมืองตลอดจนการยอมรับในทางปฏิบัติของบุคคลที่มีอำนาจทางการเมืองอีกด้วย

แนวความคิดทางด้านการปกครองระบบประชาธิบัติโดยภายใต้รัฐธรรมนูญเริ่มเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เช้าสู่ระบบบริรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง เมื่อ พ.ศ. 2475 ซึ่งปรากฏว่าปัญหาเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญของไทยเรานั้น เป็นการปกครองโดยรัฐธรรมนูญซึ่งเกิดจากความต้องการของบุคคลหรือกลุ่มการเมืองกลุ่มนึงเท่านั้น ไม่ได้เกิดจากความต้องการของประชาชนโดยตรง โดยครั้นหนักหรือเข้าใจถึงความสำคัญของรัฐธรรมนูญ

บทความนี้ถูกเขียนขึ้นเพื่อสำรวจความเป็นมาและพัฒนาการของรัฐธรรมนูญ ตลอดจนการล้มเลิกของรัฐธรรมนูญฉบับต่างๆ ของไทย รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 กับรัฐธรรมนูญไทยฉบับต่างๆ ซึ่งจะพาให้เกิดความเข้าใจในการปกครองภายใต้ระบบบริรัฐธรรมนูญของไทยได้ดีขึ้น

2. ความหมาย ลักษณะทั่วไป และวัฒนาการของรัฐธรรมนูญ

2.1 ความหมายและลักษณะทั่วไปของรัฐธรรมนูญ

ความหมายของรัฐธรรมนูญ

คำว่า "รัฐธรรมนูญ" ของไทยเรานั้น ประกอบด้วยคำว่า "รัฐ" หมายถึงบ้านเมืองหรือแผ่นดิน กับคำว่า "ธรรมนูญ" หมายถึงบทกฎหมายว่าด้วยระเบียบการ

ดังนั้น รัฐธรรมนูญจึงหมายถึงกฎหมายว่าด้วยระเบียบการปกครองแผ่นดินหรือรัฐ ซึ่งในทุกประเทศไม่ว่าจะเป็นประชาธิรัฐหรือประชาธิคุณิชน์ ต่างก็มีรัฐธรรมนูญด้วยกันทั้งสิ้น เพราะรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศไทย เป็นกฎหมายที่วางรากของระบบของการปกครองประเทศไทย กារหน่วยงานอาจหน้าที่ขององค์กรสำคัญแห่งรัฐ ระบบทุหน้าที่ของรายฎ ระบบทุหน้าที่ของรายฎ และถ้าเป็นประชาธิรัฐที่แท้จริงแล้ว ก็จะต้องมีบันทึกผู้ตัดสินใจและเสรีภาพของรายฎไว้ด้วย² นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความนิยามของรัฐธรรมนูญไว้ต่างๆ กันอีก เช่น

1. รัฐธรรมนูญ คือแก่ กฎหมายที่ใช้กำหนดภาระหน้าที่ของส่วนราชการต่างๆ ของรัฐบาล โดยระบุว่าจะใช้อานาจอย่างไร และอานาจของรัฐบาลมีมากน้อยเพียงใด ในการบริหารงาน³

2. รัฐธรรมนูญ คือแก่ บรรทัดฐานที่ควบคุมด้วยกฎหมายที่รัฐประกาศใช้กับรายฎ⁴

3. กฎหมายรัฐธรรมนูญ คือ กฎข้อบังคับทางกฎหมายที่จัดตั้งอานาจของผู้ปกครองของรัฐ กារหน่วยการลึบต่ออานาจและการใช้อานาจของผู้ปกครอง⁵

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญมีความสำคัญต่อประชาชนอย่างมาก ทั้งนี้ เพราะรัฐธรรมนูญไม่เพียงแต่เป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งผู้ปกครองจะละเมิดไม่ได้เท่านั้น แต่เป็นบันทึกผู้ตัดสินใจจากอานาจหน้าที่ของผู้ปกครอง และบังคับให้บุคคลองใช้อานาจตามอ่า gele ใจอีกด้วย

¹ ปรีดี พนมยงค์, ระบบประชาธิรัฐและการร่างรัฐธรรมนูญ (พระนคร : ประจักษ์การพิมพ์, 2518), หน้า 272.

² ธนาịnh กรณ์เชียร์, ระบบประชาธิรัฐไทย (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2520), หน้า 7 - 8.

³ บรรพศด. วีระสัย, สุขุม นาลสกุล และบาร์ ประਯศตี, รัฐศาสตร์ทั่วไป (พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520).

⁴ G.A. Jacobson and M.K. Lipman, Political Science. (Barnes and Noble, 1969) p.68

⁵ Marcel Prelot, อ้างถึงใน พงศ์เพ็ญ ศกุนตาภัย, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ (พระนคร : หน่วยบริการเอกสารจุฬาลงกรณ์), หน้า 39.

ลักษณะทั่วไปของรัฐธรรมนูญ

กฎหมายรัฐธรรมนูญจัดเป็นสากาหนึ่งของกฎหมายมหาชนภายใน ชื่งปัญญาติถึงความเกี่ยวพันระหว่างรัฐกับพลเมืองของรัฐ กำหนดระเบียบและความเกี่ยวพันระหว่างองค์กรทั้งหลายของรัฐ เราอาจกล่าวได้ว่ากฎหมายรัฐธรรมนูญมีวัตถุประสงค์อยู่ 3 ประการ คือ

1. กำหนดครุปของรัฐ
2. กำหนดครุปและองค์กรของรัฐบาล
3. กำหนดขอบเขตแห่งสิทธิ์ทั้งหลายของรัฐ

รัฐธรรมนูญที่ใช้อยู่ในประเทศไทยค่า นั้น มีลักษณะไม่เหมือนกัน ถ้าจะพิจารณาดูในทางรูปของรัฐธรรมนูญชั้นแสดงออก เป็นแบบัญญาติต่างๆ แล้ว จะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญมีอยู่ 2 ประเภท คือ

1. รัฐธรรมนูญที่ไม่ได้เขียนเป็นลายลักษณ์อักษรในเอกสารฉบับเดียว แต่เขียนไว้ในเอกสารหลายฉบับ และปรากฏในรูปประเพณีมหัศจรรย์คือกันมาเป็นเวลานาน เช่น รัฐธรรมนูญของอังกฤษ เป็นต้น
2. รัฐธรรมนูญที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษรในเอกสารฉบับเดียวและอาจปรากฏในรูปของประเพณีมหัศจรรย์คือกันมาเป็นเวลานานนั้น เหมือนกัน เช่น รัฐธรรมนูญของรัฐอเมริกาและนอร์เวย์

ขณะเดียวกันถ้าเราจะแบ่งรัฐธรรมนูญตามวัตถุประสงค์ผู้ให้การเนค รัฐธรรมนูญแล้ว จะแบ่งได้เป็น 2 ชนิด คือ

1. รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย ซึ่ง เป็นรัฐธรรมนูญเพื่อประชาชั้นผู้อิสระได้ การปกครองประเทศหนึ่ง
2. รัฐธรรมนูญเผาอิปไตย ซึ่ง เป็นรัฐธรรมนูญเพื่อคณะผู้ปกครองอีก ประเภทหนึ่ง

⁶ ไฟร่อน ชัยนาม, กฎหมายรัฐธรรมนูญ (พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และการเมือง, 2482), หน้า 4 - 5.

⁷ กรมล ห้องธรรมชาติ, วิัฒนาการของระบบบริหารรัฐธรรมนูญไทย (พระนคร : บรรณาธิการศึกษา, 250), หน้า 2.

⁸ กรมล ห้องธรรมชาติ, เรื่องเดิม, หน้า 25.

2.2 วิัฒนาการและกานิคของรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญของประเทศไทยต่างๆ นั้นมีวิัฒนาการและกานิคมาไม่เหมือนกัน เรายาจารวมได้ว่า กานิคของรัฐธรรมนูญมีอยู่ 3 ทางด้วยกัน เรียงเป็นลำดับกันไปตามความเจริญของบ้านเมือง ดังนี้ดือ

ทางที่ 1 รัฐธรรมนูญที่ประมูลแห่งรัฐให้เอง รัฐธรรมนูญนี่คือเกิดขึ้นโดย การแสดงเจตนาของพระมหากษัตริย์ฝ่ายเดียว ซึ่งในชั้นเดิมทรงປักครองประเทศไทยอย่างสมบูรณ์ญาสิทธิราช แต่ภายหลังยอมจากคพระราชนารายณ์ของพระองค์เองให้มีรัฐสภาขึ้น และยอมรับรัฐสิทธิ เสรีภาพบางอย่างของราษฎร รัฐธรรมนูญนี่คือที่ยังก่อว่า พระมหากษัตริย์ ยังอยู่เห็นอุราษฎรโดยปิยปริยา และไม่มีหลักบรรชาอิปไตยโดยสมบูรณ์ เพราะพระมหากษัตริย์พระราชนานเอง จึงยังส่วนพระราชนารายณ์ของพระองค์ไว้มาก อย่างใดที่เห็นสมควรให้จึงจะให้ แต่อย่างไรก็ต้องรัฐธรรมนูญนี่คือเป็นสิ่งแสดงน้ำพระทัยอันดีในเชิง การเมืองของพระมหากษัตริย์ ซึ่งทรงรู้สึกว่าสมบูรณ์ญาสิทธิราชนั้นจะใช้ต่อไปไม่ได้ เพราะบ้านเมืองเจริญเพียงพอที่จะให้ราษฎรมีส่วนປักครองตนเองได้แล้ว จึงพระราชนานรัฐธรรมนูญเลี่ยงเอง เพื่อหลักเลี่ยงการปฏิวัติในภายหลัง รัฐธรรมนูญที่เกิดขึ้นโดยลักษณะ เช่นนี้ ช่วยให้องค์พระมหากษัตริย์เป็นที่เคารพมากทางและเพิ่มความรักใคร่ของราษฎร มากขึ้นอีก ด้วยอย่างรัฐธรรมนูญนี่คือที่ก่อให้เกิด รัฐธรรมนูญที่อื้นบูน*

ทางที่ 2 รัฐธรรมนูญที่เกิดขึ้นโดยความตกลงระหว่างประเทศแห่งรัฐกับ ราษฎรรัฐธรรมนูญนี่คือข้อตกลงระหว่างพระมหากษัตริย์กับราษฎรหรือบุคคลคนหนึ่ง ซึ่งกระทำในนามของราษฎรจัดการร่วมกันให้มีชื่อ รัฐธรรมนูญนี่คือจึงแตกต่างกับรัฐธรรมนูญที่กล่าวมาแล้วในทางที่ 1 และมีลักษณะ เป็นบรรชาอิปไตยมากกว่า โดยที่ความธรรมดามักเกิดจากการปฏิวัติซึ่งต้องการให้มหาภษัตริย์เป็นประมุขของชาติอยู่ แต่จากพระราชนารายณ์ของพระองค์ให้อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ และพระมหากษัตริย์ได้ยอมรับรอง รัฐธรรมนูญนั้น

*พระจักรพรรดิมีสุธิโภ ได้พระราชนานรัฐธรรมนูญให้แก่ราษฎรอีกบุน เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1889 นับว่าอีกบุน เป็นประเทศไทยในเว็บเอเรียที่มีการปกครองตามระบบบรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีชื่อรัฐธรรมนูญบรรชาอิปไตยแห่ง สิทธิในการเลือกตั้งที่ให้แก่ประชาชนอยู่ในวงจำกัด ฝ่ายบริหาร掌握อำนาจไว้มาก รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ใช้สืบมาจนสิ้นสุดความโลกครั้งที่ 2 เมื่อ ค.ศ. 1945.

สำหรับพระราชนูญติธรรมนูญการบกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. 2475 ของ เราก็จัดเข้าอยู่ในประเทศไทยนี้ ตั้งที่เดิมจากข้อความตอนหนึ่งในพระราชนูญฯ ว่า “โดยที่จะพระราชทานได้ขอร้องให้อยู่ใต้ธรรมนูญการบกครองแผ่นดินสยาม เพื่อบ้านเมืองจะได้เจริญขึ้นและโคงที่ได้ทรงยอมรับตามมาตรฐานของคณะรายอุรุ”¹⁰

ทางที่ ๓ รัฐธรรมนูญที่เกิดขึ้นโดยรายอุรุร่างขึ้นหรือเลือกผู้แทนขึ้นให้เป็นผู้ร่าง รัฐธรรมนูญที่รายอุรุร่างขึ้นนั้นอาจจะไม่ร่างเองโดยตรง คือมีคณะกรรมการสำหรับยกร่างขึ้น แล้วนำร่างนั้นไปให้รายอุรุลงคะแนนรับรองก็ได้ตามแบบการบกครองชั่วรายอุรุใช้อ่านใจอธิบไทยโดยตรง หรือตามแบบการบกครองชั่วรายอุรุ ใช้อ่านใจอธิบไทยเก็บโดยตรง¹¹

สำหรับในการที่รายอุรุ เลือกตั้งผู้แทนขึ้นให้เป็นผู้ร่างนั้น เมื่อผู้แทนเหล่านี้ร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้วก็เป็นอันหมดหน้าที่ของตนคือคนได้รับเลือกมาเฉพาะเพื่อร่างรัฐธรรมนูญนั้น รายอุรุจะต้องเลือกผู้แทนขึ้นใหม่ตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญที่เกิดขึ้นโดยวิธีที่ผู้แทนรายอุรุ เป็นผู้ร่างขึ้นเรียกว่า Convention เช่น รัฐธรรมนูญเยอรมัน (ค.ศ. 1919) รัฐธรรมนูญที่เกิดขึ้นเช่นนี้มักเนื่องมาจากภารณฑ์วิตชีสัมมาระบบการบกครองอย่างเก่าเสียสิ้นเชิงและร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ เช่น รัฐธรรมนูญสเปน (ค.ศ. 1931) อันเกิดขึ้นโดยการเปลี่ยนแบบลงการบกครองจากที่มีพระมหาภัยศรีที่เป็นประมชมาเป็นสถาบันธารัฐ รายอุรุได้เลือกตั้งผู้แทนรายอุรุสำหรับหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญขึ้นชุดหนึ่ง สภาผู้แทนรายอุรุนี้จึงเป็นสภาร่างรัฐธรรมนูญโดยแท้ เมื่อร่างและลงมติเสร็จแล้วก็หมดภาระไปเอง และมีการเลือกตั้งผู้แทนกันใหม่²

10 พระราชนูญติธรรมนูญการบกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. 2475.

11 การบกครองชั่วรายอุรุใช้อ่านใจอธิบไทยเก็บโดยตรง เป็นการบกครองแบบสมระหว่างการบกครองชั่วรายอุรุใช้อ่านใจอธิบไทยเองโดยตรง และการบกครองชั่วรายอุรุใช้อ่านใจอธิบไทยทางผู้แทน คือนอกจากรายอุรุจะตั้งผู้แทนให้ใช้อ่านใจอธิบไทยสุดแทนตนแล้ว ยังส่วนสิทธิในการใช้อ่านใจนี้เองโดยตรงสำหรับกิจการบางอย่างด้วย เช่น เมื่อสภาผู้แทนรายอุรุลงมติในร่างกฎหมายเรื่องใดแล้ว ต้องนำไปให้รายอุรุออกเสียงรับรองเห็นชอบด้วย จึงจะใช้ได้สมบูรณ์ เป็นต้น.

12 ไฟโตราน์ ชัยนาม, กฎหมายรัฐธรรมนูญ, หน้า 17 - 21.

3. การเคลื่อนไหวทางแนวความคิดประชาธิบัติไทยภายใต้ระบบธรรมาภูมิก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

3.1 การเผยแพร่แนวความคิดประชาธิบัติไทยเข้ามายังประเทศไทย

นับตั้งแต่คริสตศตวรรษที่ 17 (พุทธศตวรรษที่ 22) เป็นต้นมา ประชาชนของประเทศไทย ทางตะวันตกได้เริ่มต้นตัวในเรื่องสิทธิและเสรีภาพ มีการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิทางการเมืองจากพระมหากษัตริย์ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองจากระบบทบสู่ระบบทรัพยาภิรัชมา เป็นระบบการปกครองแบบประชาธิบัติไทย ซึ่งให้รายอุปราชเข้ามามีสิทธิมีเสียงในการบริหารประเทศ การเรียกร้องสิทธิของประชาชนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองจากระบบทบเก่าไปสู่ระบบใหม่ สาธารณรัฐไทยจากการคิดคือกันต่างประเทศในปลายพุทธศตวรรษที่ 24 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งทรงเป็นประทศ ทำให้แนวความคิดประชาธิบัติไทยภายใต้ระบบธรรมาภูมิเผยแพร่หลาย แต่ยังคงอยู่ในวงแคบ ดังนั้น การสนับสนุนศึกษาวิทยาการของตะวันตกยังคงจำกัดอยู่เฉพาะชนชั้นปกครองจำนวนน้อย สาธารณรัฐไทย ตั้งจะเห็นได้จากพระราชหัตถเลขาของพระองค์ซึ่งมีใบกิงนายแพรงกินเพิร์ช ประธานาธิบดีคนที่ 14 แห่งสหรัฐอเมริกา เมื่อ พ.ศ. 2403 มีความตอนหนึ่งว่า "ในแผ่นดินใหญ่ในต่อเมริการมีชนบทรวมเนียมตั้งไว้และสืบมาตั้งแต่ครั้งปริโยสเคนต์ยอคัวตซิงตันให้รายอุปราชทั้งแผ่นดินผู้ซึ่ขาดว่าราชการบ้านเมืองเป็นวาระ เป็นคราว ... ไม่มีการขัดขวางแก่งแย่งแก่กัน ด้วยผู้นั้นๆ จะช่วงชิงอิสระยศเป็นใหญ่ในแผ่นดินตั้งเมืองอื่นๆ ซึ่งเป็นอยู่เนื่องวานันได้ ก็เห็นว่าเป็นการอัศจรรย์ยิ่งนัก เป็นชนบทรวมเนียมที่ควรจะสรรเสริญ"¹³ มีนาพระทัยนิยมชมชื่นในการปกครองระบบประชาธิบัติไทย แต่ก็ไม่ปราศจากหลักฐานที่จะแสดงให้เห็นว่าทรงมีพระราชนิยมที่จะนำแนวความคิดแบบใหม่มาใช้กับการปกครองของไทยแต่ประการใด รวมทั้งไม่ปรากฏว่ามีการเคลื่อนไหวของพระราชนิยมหรือขุนนางชั้นสูงที่ได้รับการศึกษาแต่ประการใด อาจจะเป็นเพราะแนวความคิดประชาธิบัติไทยเป็นของใหม่ และผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้มีจำนวนจำกัด และการปกครองตามระบบเดิมยังคงสามารถดำเนินไปได้ด้วยดี

¹³ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระราชนิยมและชาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เล่ม 2 (พระนคร : คุรุสภาก, 2506, หน้า 238 - 239).

3.2 สภาพทางการเมืองในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปูจย์อมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เมื่อพระองค์เสด็จขึ้นครองราชย์เมื่อ พ.ศ. 2411 นั้น ทรงมีพระชนมายุเพียง 15 พรรษา จึงต้องมีผู้สาวเริ่จราชการแทนพระองค์ด้วยความเห็นชอบของข้าราชการและพระบรมมหาราชานุวงศ์ จึงได้แต่งตั้งให้มีสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์เป็นผู้สาวเริ่จราชการแทนพระองค์ จึงอาจกล่าวได้ว่า สภาพทางการเมืองในระยะนี้มีลักษณะแหงของการค่อสู้เพื่อร่วมอำนาจด้านมาไว้ที่สถาบันพระมหากษัตริย์ พระบาทสมเด็จพระปูจย์อมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงสถาปนาสภารัฐบริษัทฯ รัฐบาลแหงชาติและสภารัฐบริษัทฯ ในพระองค์ในปี พ.ศ. 2417 โดยทรงมีพระราชนครวิริ่า ราชการบ้านเมืองที่จะเกิดขึ้นใหม่และที่คงค้างมาแต่เดิมมีน ไม่สามารถที่จะทรงจัดการให้สาเร็จโดยลำพังพระองค์เอง "... ถ้ามีผู้ซ้ายกันคิดหลายบัญญาแล้ว การที่รกร้างมาแต่เดิมก็จะได้ปลดเบล็อกไปทีละน้อยๆ ความดี ความเจริญก็จะบังเกิดแก้บ้านเมือง" ¹⁴ จากการจัดตั้งสภารัฐสองนี้ ก่อให้เกิดปฏิริยาจากกลุ่มที่เคยมีอำนาจมาก่อนหลายประการ แม้แต่สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ และเจ้าพระยาสุริยวงศ์ไชยวัฒน์ (บุตรของสมเด็จเจ้าพระยา) เองก็ไม่ยอมรับเป็นที่ปรึกษาราชการในพระองค์ โดยอ้างเหตุว่าไม่อาจถือหน้าที่พัฒนาสังคมฯ เป็นครั้งที่สอง และไม่อาจรับคำสานาน เมื่อคนทั้งหลายได้ ..." ¹⁵

โดยหลักการ เมื่อพิจารณาหน้าที่และลักษณะการประชุมของสภารัฐบริษัทฯ ทั้งสองนี้ จะเห็นว่าสมาชิกจะได้รับการฝึกฝนให้รู้จักแสดงความคิดเห็นรวมทั้งคุ้นเคยกับระบบปฏิริยาประชุมความแนวทางของระบบบริสุทธิ์ แต่เมื่อพิจารณาผลในทางปฏิบัติแล้ว แสดงให้เห็นว่าสมาชิกของสภารัฐสองนี้สิทธิในการแสดงความคิดเห็นน้อยมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีข้อต่อพระราชนครวิริ่า ดังนั้น พ.ศ. 2435 ตามที่ "ที่ปรึกษาในพระองค์" ได้เปลี่ยนเป็น "องค์คุมครอง" ค่าว่า สภารัฐบริษัทฯ ในพระองค์จึงสั่นคลื่นใน

¹⁴ "ประกาศว่าด้วยการตั้ง 'เคนซิล'", ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 1, จ.ศ. 1236, หน้า 2.

¹⁵ รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้มีในกรมศิลปากร, กองจัดหมายเหตุแห่งชาติ, เอกสารแผนกหนังสือตัวเขียนและจารึกเรื่อง พระราชนัคคเลขาสมเด็จพระปูจย์อมเกล้าเจ้าอยู่หัว กับสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ เลขที่ 1523 มัดที่ 153/1.

¹⁶ รายละเอียดใน "พระราชบัญญัติ 'เคนซิล' ออกให้กับ" และ "พระราชบัญญัติ 'เคนซิล'", ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 1, จ.ศ. 1236, หน้า 14 และ 159 ตามลักษณะ

ปัจจุบัน ต่อมาจึงได้มีการประกาศยกเลิกสภากหบห์ปรึกษาราชการแผ่นดินใน พ.ศ. 2437 การเคลื่อนไหวทางการเมืองที่จะให้มีการปรับเปลี่ยนการปกครองในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เกิดขึ้นเป็นครั้งแรก ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2427 (๙.๘. ๑๐๓) เมื่อกลุ่มพระราชนิยมและขุนนางชั้นรับราชการ ณ สถานทูตไทยในการรุ่งลุนตอนและปารีส ได้ร่วมกันลงชื่อในหนังสือถวายความเห็นจัดการเปลี่ยนแปลงระเบียบราชการแผ่นดินค่าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยได้ส่งสาเนาหนังสือพร้อมกับจดหมายซักชวนให้บุคคลอื่นๆ ในสยาม เช่น จมีนไวยวรรณารถ (เจิม แสงชูโต) ร่วมลงชื่อด้วย แต่จมีนไวยวรรณารถมิได้ลงชื่อในนั้น หากมีหนังสือทูลเกล้าถวายความเห็นในเรื่องนี้โดยตรงค่าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว? และได้ถวายความเห็นว่าพระเจ้าอยู่หัวควรเสด็จประพาสทวีปยุโรป เพื่อผลประโยชน์แห่งทางการเมือง แนวความคิดของจมีนไวยวรรณารถ เป็นไปในทางที่สนับสนุนความเห็นของคณะทูตที่ลุนตอนและปารีส แต่ "รุนแรง" น้อยกว่า

ข้อความชี้งกลุ่ม ๙.๘. ๑๐๓ ได้ทราบบังคมทูลพระกรุณาภิช้อความชี้งพожะสุบ้าได้ดังนี้ ดัง ๑๒๕ กล่าวถึงภัยของจักรวรรดินิยมชี้งได้วิวิความรุนแรงมากชั้น จนอาจเป็นอันตรายต่ออิปไตยของชาติ อันเป็นภารຍาที่จะบกครองแบบ "แอบโสสูตโนนาภี" ชี้งมีพระมหากษัตริย์รับผิดชอบแต่เพียงพระองค์ เดียวจะสักดิ้นไว้ได้ วิถีทาง เดียวที่เห็นว่า น่าจะเป็นทางรอดทางเดียวของประเทศไทย จะต้องเปลี่ยนการปกครองเป็นแบบ "colonialism โนนาภี" ชี้งการบริหารประเทศอยู่ในความรับผิดชอบของคณะรัฐมนตรี โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประธานภายใต้รัฐธรรมนูญเท่ากับเป็นการกระจายอำนาจจากราชทางการเมืองในลักษณะที่กว้างขวางกว่าเดิมเพื่อชัดความต้องประลิพิภพของระบบ เก่า...¹⁷

อาจกล่าวได้ว่า ค่าทราบบังคมทูลของพระราชนิยมและข้าราชการ ๙.๘. ๑๐๓ เป็นแรงกระตุนประการหนึ่งที่ทำให้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตัดสินพระทัยว่าจะเริ่มดำเนินการปฏิรูปการปกครอง โดยอาศัยกลุ่มบุคคลเหล่านี้

¹⁷ คู เอกสารที่ ๖. ๑๔/๑ ห้องความเรตุแห่งชาติ เรื่องจมีนไวยวรรณารถทูล เกล้าถวายความเห็นเรื่องจัดการเปลี่ยนแปลงราชการแผ่นดิน ๙.๘. ๑๒๔๗.

¹⁸ คู รายละเอียดใน ๖.๕ ๖. ๑๔/๑, เจ้านายและข้าราชการทราบบังคมทูลถวายความเห็นจัดการเปลี่ยนแปลงระเบียบราชการแผ่นดิน ๙.๘. ๑๐๓.

เป็นกาลังสนับสนุนดังที่ทรงสรุปไว้ในพระราชนัตถเลขาฯว่า “บัดนี้... เป็นเวลาที่ควรจะจัดให้เราจึงขอบอกห่านทั้งปวงว่าการเรื่องนี้เรากาลังคิดจะจัดอยู่ทีเดียว เมื่อห่านทั้งปวงจะช่วยคิดแล้วจะงดคิดการเรื่องนี้เกิด...”¹⁹

แผนพระราชนิยมพระบาทสมเด็จพระปูจุจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เกี่ยวกับการปกครองระบบทรัพยาภิไทยภายในได้รัฐธรรมนูญ

อาจจะกล่าวได้ว่า พระบาทสมเด็จพระปูจุจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงยอมรับความจริงของตะวันตกทาง เศรษฐกิจและสังคม เข้ามาปรับปรุงประเทศไทย แต่สำหรับในด้านรูปแบบของการปกครองนั้น ทรงพิจารณาอย่างระมัดระวังมาก ในฐานะองค์พระมหากษัตริย์ พระองค์ได้ทรงมีพระราชวิชากรณีที่เกี่ยวกับความเหมาะสมของสถาบันการเมืองแบบตะวันตก กับสภาพของสังคมไทยหลายครั้ง เช่นในพระราชนิยมการปกครองแบบตะวันตกนั้น เป็นสิ่งที่จำเป็นเรื่องค่านิยม การปฏิรูปการบริหารระบบสมบูรณ์มาโดยสิทธิราช ส่วนปัญหาด้านอื่นๆ เช่น การมีรัฐธรรมนูญและการจัดตั้งองค์การทางนิติบัญญัตินั้น เป็นสิ่งที่จะต้องพิจารณาในภายหลัง เมื่อการปฏิรูปด้านบริหาร เป็นผลสำเร็จแล้ว ดังที่ทรงมีพระราชดำรัสว่า “การอื่นๆ ที่จะต้องรีบอธิบายบ้างจักช้า ไม่มีบ้างนั้น เรายังคงไว้ผูกภัยหลัง...”²⁰ นอกจากนี้ความล้มเหลวในการทดลองจัดตั้งสภารัฐบริการในฐานะองค์กรทางนิติบัญญัติทั้ง ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเชื่อมั่นว่าประเทศไทยยังไม่พร้อมที่จะมีการปกครองตามระบบบรัฐสภา²¹ แม้จะทรงเห็นความจำเป็นของการที่จะมีฝ่ายนิติบัญญัติ แต่พระองค์ก็มิได้ทรงหดหู่พระราชนิยมในด้านนี้เสียเลยทีเดียว มีหลักฐานว่าได้มีการร่าง “ราชบรา-เพดี” ขึ้นทูล เกล้าภาย มีลักษณะเป็นร่างกฎหมาย 20 มาตรา กำหนดขอบเขตของพระบรมเดชานุภาพ การสืบสันติวงศ์ และบทบาทเสนาบดีทั้งสามคือ เสนานดีสภาก

¹⁹ ใจช., ร.5 บ.14/4, พระราชนิยมการปกครองความเห็นของผู้ที่จะให้เปลี่ยนแปลงการปกครอง จ.ศ.1247.

²⁰ ใจช., ร.5 บ.14/4, พระราชนิยมการปกครองความเห็นของผู้ที่จะให้เปลี่ยนแปลงการปกครอง จ.ศ.1247.

²¹ เรื่องเดียวกัน.

องค์มนตรีสภा และรัฐมนตรีสภาก²² โดยมีสมเด็จกรมพระยาเทววังศ์ไกรเป็นประธาน เสนอบติ
กระหวงต่างประเทศ เป็นผู้อธิบายร่างข้อก่อน พ.ศ. 2431²³ แต่ก็ไม่ได้มีการประกาศใช้
 เพราะยังไม่มีความจำเป็นนัก อย่างไรก็ตามนับว่าร่างราชบระเพลิงฉบับนี้เป็นร่าง
 รัฐธรรมนูญซึ่งมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และนิติศาสตร์ เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งถ้าหากมีการ
 ประกาศใช้จริง ก็ต้องก่อว่า เป็นรัฐธรรมนูญสมบูรณ์จากฝ่ายสืบทอดราชที่สมบูรณ์ที่สุดฉบับ
 หนึ่ง²⁴ แนวพระราชดำริของพระองค์อาจสังเกตได้จากพระราชวิจารณ์เกี่ยวกับการ
 ปกครองที่ปรากฏออกมากถึงแต่ปี พ.ศ. 2440 ซึ่งทรงมุ่งไนยังบุคคล 2 ชาพากดือ พวกที่
 ต้องการจะเปลี่ยนแปลงไปตามแบบตะวันตกทุกประการ โดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสม
 กับสภาพของประเทศไทย และพวกที่ยึดมั่นในชนบทธรรมเนียมประเพลิงไม่ยอมรับแนวความ
 คิดแบบตะวันตกเลย ทรงเห็นว่าควรจะยึดมั่นในทางสายกลาง คือรับมาแต่สิ่งที่ดีและ
 เหมาะสมแก่ประเทศไทย ดังจะเห็นได้จากความในพระบรมราชโองการว่าด้วยความสามัคคี
 ใน พ.ศ. 2446 ซึ่งยังมีพระราชดำริของพระองค์ซึ่งทรงเห็นว่าประเทศไทยไม่สามารถ
 จะรับรูปแบบการปกครองแบบตะวันตกได้อย่างเต็มที่ "เนื่องจากสภาพการเมืองที่แยกต่างกัน
 โดยสิ้นเชิง ในยุโรปรายอุบัตนาทีจะเปลี่ยนแปลง แต่ผู้ปกครองขัดขวางการเปลี่ยน-
 แปลงนั้นในขณะที่รายอุบัตนาทีจะยังต้องการศึกษา ขาดความศื่นศรัทธาทางการเมือง ... ไม่มี
 ความปรารถนาอย่างจะเปลี่ยนแปลงอันใด ... การที่อย่างจะเปลี่ยนแปลงนั้นกลับเป็นของ
 ผู้ที่ปกครองบ้านเมืองอย่างเปลี่ยนแปลง พระรัฐธรรมเนียมประเทศอันที่เห็นว่าดีกว่า
 นั้น ..."²⁵ ทั้งยังทรงชี้แจงให้เห็นว่าเมืองไทยยังไม่พร้อมที่จะมีรัฐสภาหรือระบบพระ
 การเมือง เพราะยังขาดคนที่มีความรู้ความสามารถ และระบบอนันต์ยังไม่เป็นที่ต้องการ

²² คูร้ายละ เอี่ยค ไน ประยุทธ สหัสพันธ์, แผ่นดินพระพุทธเจ้าหลวง (พระนคร :
 ธรรมเสวี, 2501), หน้า 259 - 264.

²³ เรื่อง เดียกัน.

²⁴ วิษณุ เศรีองาม และบวรศักดิ์ อุวรรณโน, ยธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร
 พุธศักราช 2520 (พระนคร : นาอักษรการพิมพ์, 2520), หน้า 13.

²⁵ คูร้ายละ เอี่ยค ไนพระบาทสมเด็จพระปุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, "พระบรมราชโองการ
 ว่าด้วยความสามัคคี" ใน ชัยอนันต์ สุมทราภิช และ ขัตติยา กรรณสูตร, รวมเอกสาร
 การเมืองการปกครอง (พระนคร : โครงการพาราสماคอมสังคมศาสตร์, 2518),
 หน้า 116.

ของคนส่วนใหญ่ นอกจากผู้ที่อยากรเอาอย่างบระ เทศฯ รอบเพียงไม่กี่คืน อาจสรุปได้ว่า พระองค์ทรง เชื่อมั่นว่า การบุกครองความสงบของประชาชนอิบราหิมยังไม่เหมาะสมกับสังคมไทย ในขณะนั้น แต่การบุกครองที่ เนมาส์สมที่สุดตือ ระบบสมบูรณ์ราษฎร์สิทธิราช โดยมีพระมหากรุณายิ่งทูลทรงทูลพิธีราชธรรม และทรงพระปรีชาสามารถ เป็นประมุข นำอาณาบริษัท รายฐานไปสู่ความเจริญ ซึ่ง เป็นสิ่งที่ปฏิเสธไม่ได้ในรัชสมัยของพระองค์แต่นั้นหาก็คือไม่มี สิ่งใด เป็นหลักประกันได้ว่า พระมหากรุณายิ่งขององค์ต่อ瓦 ไปจะดำเนินตามรอยพระบุคลบาท ได้หรือไม่

3.3 สภากาลการเมืองในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

อาจกล่าวได้ว่ารัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรง กับระยะเวลาการเปลี่ยนแปลงในโลกอันสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป็นช่วงเวลาที่ ระบบการบุกครองแบบสมบูรณ์ราษฎร์สิทธิราชในประเทศไทยต่างๆ เสื่อมคลั่งลงและถูกกลั่นล้าง ไปโดยมีการบุกครองแบบสาขาดารัฐ และการบุกครองโดยมีรัฐธรรมนูญ สำหรับสถาบัน พระมหากรุณายิ่งถ้าไม่ถูกกลั่นล้างไป ก็มีฐานะทางอำนาจจากต่ออยู่ภายนอกได้รัฐธรรมนูญ²⁶ ซึ่ง จะเห็นได้จากกฎหมาย ร.ศ. 130 ซึ่ง เป็นความพยายามที่จะเปลี่ยนระบบการบุกครองมาก กว่าการแบ่งชิงอำนาจส่วนบุคคล ดังที่ผู้ก่อการ ร.ศ. 130 ได้บันทึกไว้ว่า "...เรื่อง เศรษฐกิจของชาติ ... ยังหาได้ดำเนินการไปเยี่ยงอย่างประทุมไม่ อาย่างน้อยก็เยี่ยง ประทุมเพื่อนบ้านใกล้เคียง เช่นประเทศไทยที่บุนชั่ง เคยเดินตู้กันมาแท้ๆ กับประเทศไทยที่ เปิดเมืองท่า แต่ครั้นบุนชั่งเปลี่ยนระบบการบุกครองจากสมบูรณ์ราษฎร์สิทธิราชมาเป็นระบบของ ประชาธิบัติโดยทั่วถูกหมายแจ้ง มีช้ามีนานเท่าไหร่นัก ความเจริญก้าวหน้าก็วิ่งเข้ามามาก ประชาชาติของชาอย่างรวดเร็วจนเกินหน้าประเทศไทยอย่าง ไกลลิบ... แต่ส่วนไทย เราสิ้ยงล้าหลังอย่างน่าเวหนา ยากที่จะหยิบยกภาระให้อันเป็นความเจริญก้าวหน้ามา เห็นบเดียวให้ชื่นอกชื่นใจ มีหน้าช้าเหตุการณ์ภายในบ้านเมืองค่อนข้างชั่ง เหยิงไม่เป็นล่า เป็นสัน ถึงกับขาดความพึงพอใจจากพลเมืองผู้เป็นเจ้าของประเทศไทยอีกด้วย เพราะอำนาจ การบุกครองประเทศไทยได้ก่ออยู่ในอุ้มมือของคนๆ เดียว"²⁷

²⁶ มานา เกษกมล, เรื่องการวิเคราะห์ในเชิงประวัติศาสตร์ เรื่องการเมืองและการบุกครองในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว.

²⁷ ร.ศ. เที่ยงศุ ศรีจันทร์ และ ร.ศ. เนตร พูนวิพัน, กบฎ ร.ศ. 130 (พิมพ์ครั้งที่ 5, พระนคร : อักษรล้มพันธ์), หน้า 51 - 52.

จากการที่แนวความคิดประชาธิปไตยภายใต้ระบบอภิสูตรมุ่งเน้นขยายใน
วงกว้างขวางขึ้น เพราะอิทธิพลของแนวความคิดจากทางตะวันตก ตลอดจนบทบาทของ
สื่อมวลชน มีบทความโถมตีระบบเก่าและในบางครั้งถึงกับออกมายืนสักษะค้านหนึ่งใน
มหาภัยศรีํ ในปี พ.ศ. 2464 เจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี (เจม แสลงชูโต) องคมนตรี
เสนาบดีสภากาชาด ได้มีหนังสือกราบบังคมทูลให้ทรงฟื้นฟูรัฐมนตรีสภากาชาดมาซ่วยแก้ไข
สถานการณ์ของประเทศไทยให้ดีขึ้น เช่นเดียวกันกับพระคاريของกรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ
พร้อมทั้งทูลเสนอให้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นพระมหาภัยศรีํ
ภายใต้กฎหมาย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีพระกระเสด็จฯ ฯ มาทาง
พระยาประสิทธิศุภการ (ม.ล. เพ็ชร พึงบุญ) ในท่านองบุปติเสด็จฯ ฯ ด้วยทรงอ้างว่าถ้ารัฐมนตรี
สภากาชาดมาซ่วย ก็จะต้องอยู่มาถึงปัจจุบันนี้ไม่ล้มเลิกไปเสียตั้งแต่รัฐสมัยพระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวอย่างแน่นอน²⁸ ในตอนปลายรัชสมัยของพระบาทสมเด็จ
พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชกรณียกิจประการหนึ่ง ซึ่งอาจแสดงถึงแนว
พระราชดำริที่โน้มเอียงไปในทางประชาธิปไตยมากกว่าช่วงอื่นๆ ได้แก่การสร้างศูนย์ศึกษา
ใน พ.ศ. 2461 แต่ในทางบุปติแล้วบางครั้งก็ออกมายืนรูปแบบของการทดลองประชา-
ธิปไตยบางครั้งก็ออกมายืนรูปแบบของความต้องการดูการทำงานของข้าราชการบริหารที่
ใกล้ชิดพระองค์ จึงเป็นสาเหตุทำให้พระองค์ไม่ทรงเลือกรูปแบบการปกครองให้ไว้คือถือ
ปฏิบัติ หรือวางแผนฐานการปกครองให้ประชาชน ดังนั้น พระองค์จึงหันมาดำเนินการทาง
ด้านอื่น เช่น

1. หันมาทางบุปารุงด้านการศึกษา เช่น ตราพระราชบัญญัติประธรรมศึกษาเมื่อ
พ.ศ. 2464 และขยายการศึกษาถึงขั้นอุดมศึกษา โดยการยกฐานะโรงเรียนข้าราชการ
พลเรือน ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตั้งขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2453 ให้
เป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ใน พ.ศ. 2458.

2. ปลูกฝังความรู้สึกชาตินิยมให้ประชาชนมีความรู้สึกรักชาติ มีความสามัคคี
และจริงรักกับตัวพระมหาภัยศรีํ ทรงเน้นถึงภัยทางเศรษฐกิจของชาวจีน เป็นการสร้าง

²⁸ กองหัวเรื่อง, รายงานหนังสือพระยาประสิทธิศุภการถึงเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี, 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2464, อ้างใน มานา เกย์กมล, การวิเคราะห์ในเชิงประวัติเรื่อง
การเมืองและการปกครองในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว,

ศัตtruใหม่เพื่อเป็นความสนใจไปจากการเมือง²⁹ ซึ่งพระองค์สามารถหาได้ผลพ้องสมควรเพื่อการเรียกร้องทางการเมืองต่างๆ คือฯ ลดลง เปเลี่ยนเป็นใจมีชาจินว่า เป็นชีวแห่งบูรพาทิศ และเป็นผู้ห้าความเสื่อมเสียให้แก่เศรษฐกิจของไทยอย่างใหญ่หลวง ทรงเป็นความสนใจอย่างมากในรูปแบบต่างกัน ทรงบากวี ร้อยแก้ว และบทละคร เมื่อเปลี่ยนความสนใจของประชาชนมาสู่ยุคใหม่แล้ว ก็ทรงแสดงถึงผลดีของการมีพระมหากษัตริย์เป็นบรมมห ผลเสียของการปกครองในระบบอนรัฐสถา ซึ่งจะเห็นได้จากบทพระราชนิพนธ์ต่างๆ ของพระองค์ซึ่งแสดงให้เห็นถึงแนวพระราชดำริทางการเมืองของพระองค์ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

แนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระมกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ

เราอาจพิจารณาอย่างเด่นชัด ได้จากจดหมายเหตุรายวันส่วนพระองค์³⁰ ที่ทรงบันทึกในเดือนมีนาคม 2454 และเดือนเมษายน 2455 ซึ่งอาจจะสันนิษฐานได้ว่า การที่ทรงบันทึกหมายเหตุรายวันส่วนพระองค์มีแรงกระตุ้นมาจากกฎหมาย ร.ศ. 130 โดยตรง เพราะเพิ่งจะมีการจับกุมคณะผู้ก่อการในปี พ.ศ. 2454 บันทึกฉบับนี้ของพระองค์ เป็นการสะท้อนความรู้สึกที่มีต่อความคิดที่จะมีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองดังกล่าว ถือความในพระราชนิพนธ์และสถาปัตย์ ให้เห็นว่าพระองค์ทรงได้พระทัยแนวความคิดและระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยอย่างดี แต่ในทางทฤษฎีไม่อาจนำมาใช้ในทางปฏิบัติได้ และโดยทางทฤษฎีแล้ว การมีรัฐธรรมนูญมีการบากครองแบบประชาธิปไตยนั้นมีข้อดีในแง่ที่ตัดความไม่แน่นอนในเรื่องคุณสมบัติของพระมหาภักษัตริย์ที่มีอยู่ในการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชไว้ได้ พระราชนิพนธ์การปกครองประเทศไม่ตกลอยู่กับบุคคลเพียงคนเดียว แต่ในทางปฏิบัติแล้วทรงเห็นว่าจะต้องให้การศึกษาแก่

²⁹ โปรดดูรายละเอียดใน จุลสาร งอนログ, การเนิตของลัทธิชาตินิยมในประเทศไทย (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2513).

³⁰ จดหมายเหตุรายวันในพระบาทสมเด็จพระมกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ หมื่นเจ้าชชาลิก เกษมสันต์, วันที่ 1 สิงหาคม 2517 (พระนคร : โรงพิมพ์มหามกุฎราชวิทยาลัย, 2517).

ประชาชนให้หอ กับ พอดควร เสียก่อน มิฉะนั้น การมีรัฐสภากำจ เป็น ไทยมากกว่าคุณ³¹ ประกอบกับพระองค์ทรง เชื่อมั่นว่า ทรงคุ้น เดชะ และ เข้าใจ การบกครอง ระบบ ประชาธิบัติ แบบ มีรัฐสภานี้ มากกว่าผู้อื่น เพรา พระ เสด็จ ไปศึกษาที่ ประเทศไทย อังกฤษ ซึ่ง เป็น แม่บท ของ การบกครอง ระบบ ประชาธิบัติ ไทย เป็น เวลา นาน ย่อม คุ้น เดชะ กับ การบกครอง นี้ พอสมควร ทรง แหะ หัวไว้ว่า การบกครอง ใน ระบบ บรัฐสภานี้ มีผลดี เป็น ที่น่าพอใจ แม้แต่ ประเทศไทย อังกฤษ เอง ก็ ยัง ล้มเหลว กับ ระบบ ประชาธิบัติ ไทย หลัง จาก พระ ราช วินิจฉัย แล้ว ก็ ทรง เชื่อมั่นว่า การบกครอง ระบบ ประชาธิบัติ ไทย ของ ไทย แต่เดิมนี้ เหมาะสม ที่ สุค สาหาร รับ สังคม ไทย โดย ทรง กล่าวไว้ว่า

“... ถ้า ว่า ด้วย การบกครอง บ้านเมือง แล้ว วิธี การบกครอง อย่าง ราช อาธิบัติ ไทย เป็น นิติ- กรรม ของ เรา สำ แม่ แต่ ไม่ โน้ม ราษฎร ถ้อย คำ เราก็ จะ เจ้า แผ่น ดิน ก่อ ล่า ว่า เช่น นี้ ไม่ได้ จะ ก่อ ล่า ว่า เข้า กับ ด้วย เอง ถ้า หา ก เราก ไม่ ใช่ พร ะ เจ้า แผ่น ดิน เราก็ คง ต้อง ก่อ ล่า ว่า เช่น นี้ เมื่อ กัน พระ เราก่อ ล่า ว่า ด้วย ความ เห็น อัน แน่ แก่ ใจ เราก...”³²

3.4 สภาน ทาง การ เมือง ใน รัช กาล พระ บนา ห สมเด็จ พระ ป ก เก ล า เจ า อ ย ห ห ว

ใน รัช สมัย ของ พระ บนา ห สมเด็จ พระ ป ก เก ล า เจ า อ ย ห ห ว เป็น ช่วง เวลา ที่ ส่าย งาม กาลัง ประ สน บ ร ษ ท ทาง เศรษฐ กิจ และ การ เมือง อย่าง หนัก บัญ ห ทาง เศรษฐ กิจ เห็น ได้ จา ก งบ ประ มา ณ แผ่น ดิน ไม่ สม คุ ล ย กัน เพราะ ราย จ่าย มี มาก กว่า ราย รับ ทรง แก้ ไข บัญ ห โดย การ ตัด ราย จ่าย ของ ประเทศไทย เช่น ทรง พิจารณา ปลด ชั้น ราษฎร ที่ มี จาน น มาก เกิน ความ จำเป็น ออก เสีย หลาย ร้อย คน³³ ซึ่ง ทำ ให้ งบ ประ มา ณ แผ่น ดิน ใน ปี พ.ศ. 2475 สม คุ ล ย ชั้น คือ ราย จ่าย ไม่ สูง กว่า ราย ได้ ใน ปี 2475 ราย ได้ ของ ประเทศไทย มี ประมาณ 74,846,000 บาท ส่วน ราย จ่าย มี 74,455,160 บาท³⁴ แต่ ชั้น ราษฎร ที่ ถูก ปลด ชั้น ต้อง กลย ย เป็น ผู้ ไร งาน นอก จ า ก น รัฐบาล ยัง ให้มี การ เก็บ

31 เกียรติชัย พงษ์ พาณิชย์, วิทยานิพนธ์ เรื่อง การบกครอง ภ.ศ. 2475 กับ การเปลี่ยนแปลง โครงสร้าง ทาง การบกครอง ของ ประเทศไทย (เสนอด้วย บัณฑิต วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์- มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2512), หน้า 32.

32 นจช. รัช กาล ที่ 6-7 แฟ้ม ส่วน พระ องค์ สมเด็จ กรม พระ ยา ค าร ง รา ช นุ ภ า ท ที่ 47 ม. 13/32 บันทึก การบกครอง.

33 Rong Syamanda, A History of Thailand. (Bangkok: Thai Wattana Panich, 1973) p.171

34 Ibid, P.172.

ภายเงินได้ ผู้ที่กระทบกระเทือนจากการเก็บภาษีมากที่สุดคือข้าราชการ ความไม่พอใจ เช่นนี้จึงเป็นปัจจัยประการหนึ่งที่ทำให้บุคคลจะหนีชีวประภกับด้วยหัวรถ หารเรื่อง และข้าราชการพลเรือน รวมกันก่อการปฏิวัติ ล้มระบบการปกครองแบบสมบูรณ์สากลสิทธิราช เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ส่วนบัญชาทางการเมืองที่สำคัญคือ บัญชาการเมืองภายในประเทศไทย สำหรับบัญชาการเมืองที่ใกล้พระองค์มากที่สุดคือฐานะความมั่นคงของราชวงศ์ พระองค์ซึ่งได้สถาปนาอภิรัฐมนตรีสภาพัชณ เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2468³⁵ สภานี้ประกอบด้วยเจ้านายชั้นผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์ในการรับราชการมาหากาหน้าที่ถวายความแนะนำพราเจ้าแผ่นดินในการบริหารบ้านเมืองและช่วยควบคุมการบริหารงานของคณะเสนาบดี ส่วนเสนาบดีสภานี้เป็นรูปแบบองค์การฝ่ายบริหารที่มีมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว นักจากสมาชิกในอภิรัฐมนตรีสภาพัชณ และเสนาบดีสภาพัชณแล้ว ได้มีการจัดตั้ง "สภารัฐธรรมการองค์มนตรี" ขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2470 พระราชบัตรส่งค์ในการจัดตั้งสภานี้คลื่อความวิธีการดำเนินการประชุมเชิงเป็นไปในลักษณะที่คล้ายคลึงกับสภานี้แห่งหนึ่งในระบบของประชาธิปไตยและแม้ว่าสมาชิกกรรมการองค์มนตรีจะไม่ได้รับการเลือกตั้งจากราชบัตร โดยตรง แต่สภานี้ย่อมมีบทบาท "... ทดลองและปลูกฝังการศึกษาในวิธีการบริการ ให้เกิด ให้สามารถเป็นมติความแบบอย่างที่ประชุมใหญ่... ถ้าหากถึงเวลาอันควรที่จะเปลี่ยนแปลงวิธีการปกครองก็จะหาได้สะดวก"³⁶

โครงการสร้างสรรค์สถาบันทางการเมือง เพื่อรับกระแสความคิดประชาธิปไตยของพระบาทสมเด็จพระปกาเกล้าฯ นักจากสภาพารมการองค์มนตรีซึ่ง เป็นการขยายฐานอำนาจของ การบริหารประเทศไปสู่ข้าราชการในระดับสูงแล้ว ยังมีการเตรียมการสถาบันกระบวนการจัดการอาชญากรรม ไปสู่ห้องถัน โดยทรงมีพระราชบัตรส่งค์ที่จะปรับปรุง การสุขาภิบาลให้เป็นรูปแบบบริหารส่วนท้องถิ่นแบบเทศบาล มีการตั้งคณะกรรมการจัดการประชาภิบาลขึ้นเพื่อทำการศึกษาเกี่ยวกับการปกครองแบบเทศบาล คณะกรรมการนี้ได้ร่างพระราชบัญญัติเทศบาลและได้นำเสนอต่อที่ประชุมสมมุนเทศบาล ในวันที่ 11 พฤษภาคม

³⁵ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 42 ตอนพิเศษวันที่ 28 พฤษภาคม 2468, หน้า 2818.

³⁶ หจช. ร. 7 รล. 6/9 พระราชครั้งในวัน เป็นประชุมสภาพารมการองค์มนตรี วันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2470 (เจ้าพระยาธรรมทิธ ราชเลขาธิการ เป็นผู้เชิญกระแสพระราชนารส)

2473 ที่ปรีชุมได้พิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมเป็นบางมาตรา และอนุมัติให้เป็นร่างฉบับสุคหายน์จากนั้นสมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระนราธิราชนครินทร์ นำเสนอคึกระทรมหาดไทยได้นำขึ้นทูลเกล้าถวาย³⁷ อ่าย่างไรก็ตาม ร่างพระราชบัญญัตินี้ก็มิได้ประกาศใช้จนกระทั่ง เกิดการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475

**แนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปกาเกล้าฯ จ้าอยู่หัวกับการปกครอง
ระบอบประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ**

พระบาทสมเด็จพระปกาเกล้าฯ ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะพระราชทาน การปกครองระบอบประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญให้แก่ราชบูรพาไทย ดังที่ทรงมีพระราชบัญญัติกิจการปกครองถึงพระยาภัลยมาตไมตรีว่า “ความเคลื่อนไหวในความคิด ประเทเกนี้ซึ่งให้เห็นสัญญาณอันแน่ชัดว่า วันเวลาของการปกครองแบบผู้นำถืออำนาจสิทธิ์ขาด แต่ผู้เดียวไว้กิจลัจณะดสลงไบหุที...”³⁸

นอกจากนี้ก็มีบทความเรียกร้องให้มีรัฐสภาออกกฎหมายหนักหนังสืบพิมพ์ต่างๆ อีกเช่น สยามริ维วา ลงวันที่ 13 พฤษภาคม 2470 ว่า “สภารা�ษฎรควรมีในประเทศไทยหรือไม่” นอกจากลงความหนักหนังสืบพิมพ์แล้ว ก็มีหน้าหนังสือกราบบังคมทูล สันบสนุนให้พระราชทานรัฐธรรมนูญ เช่น นายภักดี นายไทยว่า “....นานาประเทศ รู้สึกว่าประเทศไทยมีก็ไม่คุ้นเคยใจ มีหน้ากว้างพอที่จะแคลนโลก ได้พยายามก้าวหน้าไป ในทางเจริญโดยเพิ่มกำลังอย่างประเทศอื่นๆ ทั้งหลายในโลก มิได้คงอยู่ในสิ่งที่พ้นสมัยแล้ว”³⁹ ดังนั้น เมื่อพระองค์ เสด็จกลับจากประเทศไทยรัฐอเมริกา พระองค์ทรงรับสั่งให้พระยาศรีวิสารવาจា ที่ปรึกษากฎหมายกระทรวงค่างประเทศ และนายเรมอนด์ บี สตีเวนส์ (Raymond B. Stevens) ที่ปรึกษากฎหมายกระทรวงค่างประเทศเข้าเฝ้า ทรง

³⁷ หจช. ร.7 ม. 7.5/1 หนังสือกราบบังคมทูลของสมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระนราธิราชนครินทร์ ที่ 452/10905 วันที่ 17 ธันวาคม 2473.

³⁸ หจช. ร.7 สบ. 2.47/32 บันทึกการปกครองพระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระปกาเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึงพระยาภัลยมาตไมตรี ลงวันที่ 23 กรกฎาคม 2469 แบล็คไบค์ คร. ชัยอนันต์ สุธรรมสิช.

³⁹ หจช. ร.7 บ. 2.1/7 หนังสือกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปกาเกล้าเจ้าอยู่หัว ของนายภักดี นายไทย ลงวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2468.

บรรารักษ์เรื่องการพระราชทานรัฐธรรมนูญกับการเลือกตั้งผู้แทนรายอกร พระองค์ทรงครั้งหนึ่งว่า "ฉันมีความประสงค์จะให้รัฐธรรมนูญแก่ราชบุรีโดยเร็วที่สุด และต้องให้กันวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2475 ซึ่งเป็นวันครบรอบมหาจักรี"⁴⁰ นายเรมอนด์ สตีเวนส์ จึงยกร่างรัฐธรรมนูญขึ้นเป็นภาษาอังกฤษและใช้ชื่อว่า "An Outline of Changes in the Form of Government" และได้นำหูลเกล้าถวายเมื่อวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2474 ร่างรัฐธรรมนูญของนายสตีเวนส์ มีลักษณะ เป็นประชาธิปไตยพ่อสมควร เผร��าอนุญาตให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภานิตบัญญัติได้ ต่อมาระยะครึ่งปีต่อมา พระยาศรีวิสารवาจารได้ถวายความเห็นว่า ยังไม่สมควร และยังไม่ถึงเวลาพระราชทานรัฐธรรมนูญแก่ประชาชน เพราะประชาชนมีพื้นความรู้ทางการเมืองน้อย และมีระดับการศึกษาต่ำ ควรให้ประชาชนมีประสบการณ์ด้านการปกครองเองโดยเฉพาะการปกครองท้องถิ่นเสียก่อนเป็นอันดับแรก⁴¹ นอกจากนี้ยังมีร่างรัฐธรรมนูญของพระยาภักดิ์ไมตรี (Francis B. Sayre) ซึ่งไม่มีลักษณะประชาธิปไตย เพราะเป็นเพียงร่างกฎหมายที่บัญญัติกingพระราชนາจอันหนาแน่นเชมีได้ลงไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น ดังจะเห็นได้ว่า พระมหากษัตริย์ยังคงเป็นเจ้าของอาณาจอยบ้านเมืองอีกด้วย การมีนายกรัฐมนตรีเป็นเพียงการหาคนมาแบ่งเบาภาระราชการทางการบริหาร

เกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญนี้ที่ประชุมอภิรัฐมนตรีและพระบรมวงศานุวงศ์ได้พากันทราบทูลคัดค้าน มีหลักฐานแน่ชัด ฉะนั้นในการตัดสินใจของสมเด็จกรมพระยาภาณุรงค์ราชานุภาพ ว่าไม่ทรงเห็นด้วยกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองอย่างทันทีทันใดตามเดิม โปรด居ร่างรัฐธรรมนูญของนายสตีเวนส์ ทั้งนี้จะเห็นได้จากร่างลายพระหัตถ์เลขฉบับหนึ่งถึงเจ้าพระยาภักดิ์ ความว่า "วันนี้ฉันได้รับหนังสือราชการสำคัญเรื่องวิธีบกพร่องแห่งนั้นที่เจ้าคุณส่งมา เป็นหนังสือลับสำหรับหน้าที่อภิรัฐมนตรีฉันได้อ่านดูแลอุบัติทั้ง 3 ฉบับ เห็นพ้องด้วยกับความเห็นของมิส เทอร์สตีเวนส์และพระยาศรีวิสารว่า ว่า เวลานี้ยังไม่ถึงเวลาจัดการเรื่องนี้"⁴² โดยให้เหตุผลว่า ยังไม่ถึงเวลาอันควร เนื่องจากราชบุรี

⁴⁰ วิชัย บรรสังสิต, แผ่นดินพระบากเกล้า (พระนคร : โรงพิมพ์อักษรสาสน์, 2505), หน้า 174.

⁴¹ หลช. ร.7 สบ. 2.47/242 Memorandum ของพระยาศรีวิสารว่า ลงวันที่ 9 มีนาคม 2474.

⁴² หลช. ร.7 สบ. 2.54/335 ร่างพระราชหัตถเลขาสมเด็จกรมพระยาภาณุรงค์ราชานุภาพ ไม่ปรากฏ วัน เดือน ปี ก็งเจ้าพระยาภักดิ์.

ขั้นมีการศึกษาไม่ตื้อ เกргงว่า เมื่อพระราชานันดิจัลวะจะก่อให้เกิดความเสียหาย ในภายหลัง ดังนั้นพระองค์จึงมีให้พระราชานันดิจัลวะทรงมุ่งหมายในที่สุด เกิดการปฏิริบุติ เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 ซึ่งช่วยให้พระราชนรรษ์ของพระบาทสมเด็จพระปกาเกล้า 布拉กูดิเรวัช ทรงยอมเป็นบุคคลตามความประسنค์ของพระบาทสมเด็จพระปกาเกล้า 布拉กูดิเรวัช พระองค์จึงทรงยอมเป็นบุคคลตามความประسنค์ของพระบาทสมเด็จพระปกาเกล้า 布拉กูดิเรวัช โดยคิดว่า พระองค์เองก็คงจะมีบทบาทในการให้คำปรึกษาหารือแก่คณะผู้บุคคลของประเทศไทยได้มาก ด้วยทรงมีการเตรียมการไว้ล่วงหน้าที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว เช่นกัน แต่ต้องมาปรากฏว่าพระบาทสมเด็จพระปกาเกล้าฯ ได้พยายามบังคับพระองค์มากกว่าที่จะแสดงให้ทราบโดยการส่วนตัว กับพระองค์ในการบารุงการปกครองในระบอบนี้ให้เข้ากับหลักการของประชาธิปไตย ภายใต้ระบบบริรุณธรรมนุญอย่างแท้จริง

4. สภากหงการเมืองในระบอบประชาธิปไตยภายใต้บริรุณธรรมนุญ หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 – 2490

4.1 การยึดอำนาจการปกครองของพระบาทสมเด็จพระปกาเกล้าฯ

การเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยคະชาณ์ ภายในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 นับว่าเป็นจุดสุดยอดของการสะสมความต้องการในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จากรัฐบาลสมบูรณ์ราษฎร์สิทธิราช เข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยภายใต้บริรุณธรรมนุญ อันมี พระมหาภัตตริย์เป็นประมุข ในวันที่ 27 มิถุนายน 2475 ได้มีการประกาศ "พระราชนันดรัฐไทยกรรม" แก่คະชาณ์และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ประกาศใช้พระราชบัญญัติธรรมนุญการปกครองแห่งนัดินสานามชั่วคราวพุทธศักราช 2475

4.1.1 พระราชนันดรัฐธรรมนุญการปกครองแห่งนัดินสานามชั่วคราว พุทธศักราช 2475

พระบาทสมเด็จพระปกาเกล้าฯ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ประกาศใช้ พระราชบัญญัตินี้ เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2475 ซึ่งหลวงประคิษฐ์มนูธรรม นาชั้น ทูล เกล้าฯ ภราด รัฐธรรมนุญ ฉบับนี้มี 39 มาตรา ร่างโดยคະชาณ์ จำกัดรุณณ์การปกครองฉบับชั่วคราวและคงว่า คະชาณ์ได้อ่านใจความคุณการปกครองไว้ทั้งหมด แม้แต่ เสนานบตีต้องขึ้นกับคະชาณ์ สถาปัตย์แห่งราชอาณาจักร เปิดประชุมครั้งแรก เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน ที่ประชุมเลือกเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี เป็นประธานสภาราษฎร์คนแรก หลวงประคิษฐ์มนูธรรม เป็นเลขานุการ ในการประชุมครั้งนี้ หลวงประคิษฐ์มนูธรรม เสนอให้ พระยาโนนบกธรรมนิธิชาติ เป็นประธานกรรมการราษฎร์ (นายกรัฐมนตรี) ที่ประชุม เห็นชอบเป็นเอกฉันท์ ประกอบด้วยกรรมการราษฎร์ (รัฐมนตรี) อีก 14 นาย ซึ่งพ้นจาก

ตราแห่งความวิถีทางแห่งธรรมนูญการปกครองฉบับชั่วคราว เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475

4.1.2 “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม แห่งศักราช 2475”

พระบาทสมเด็จพระปกาเกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับนี้ในวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม รัฐธรรมนูญฉบับนี้มี 68 มาตรา ร่างโดยมติกรรมการชั้นสภานู้แห่งราษฎร์ความรัฐธรรมนูญชั่วคราวได้แต่งตั้งขึ้น และได้แสดงความหวังว่า “ขอให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรของเรานี้ มีนัยยะ คู่กับสยามรัฐราชสัมมาตราบเทาภลปวสาน สอดคล้องบรรบมราชาประภูมิงานทุกประการ เทอยู่”⁴³

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามพุทธศักราช 2475 นี้ ก็มิได้เป็นรัฐธรรมนูญการเมืองกับรัฐธรรมนูญอังกฤษหรือเมริกา ทั้งนี้เนื่องจากความนิยมวนทางการเมือง ต่อมากด้วยราษฎรเกิดแทรกแซงกัน ประกอบกับประชาชนสนใจระบบประชาธิบัติไทยเพิ่มขึ้น บรรลุงค์ที่จะให้เป็นระบบประชาธิบัติไทยที่สมบูรณ์⁴⁴ แต่ก็ถือได้ว่า รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีอ่ายุการใช้ยาวนานที่สุด โดยเปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญฉบับอื่นๆ ที่เคยมีมา คือใช้เกือบ 14 ปี นอกจากนั้นรัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังได้รับการยกย่องว่า ร่างกระหัตต์ดีที่สุด และร่างขึ้นโดยการออมซ้อมและการผ่อนปรนของทกฝ่าย⁴⁵

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ใช้มาจนถึง พ.ศ. 2489 เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2489 ยกเว้นว่า รัฐธรรมนูญฉบับนี้ล้าสมัย จึงได้เสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติให้ตั้งกรรมการมาอธิการชั่วคราวสามัญเพื่อจารราษฎร์ฯ ทำการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ซึ่งสภานิติบัญญัติฯ ก็เห็นชอบ และได้ร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ ประกาศใช้เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2489

4.2 รัฐประหาร 20 มิถุนายน พ.ศ. 2476

ภายนอกน้ำที่เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบทบวงสมบูรณ์เป็นสหราชอาณาจักรไม่ได้เป็นหัวหน้ารัฐบาล

๔๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ朝ศักราช ๒๔๗๕.

⁴⁴ รอง ศยามานนท์, ประวัติศาสตร์ไทยในระบบอภิรัตน์ธรรมนูญ (กรุงเทพฯ : ไทยพัฒนา
พาณิช, 2520), หน้า 58 - 59.

45 ไฟรอน์ ชัยนาม, สถาบันการเมืองและธุธรรมนูญต่างประเทศกับระบบการปกครองของไทย (นครหลวงฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2515), หน้า 25.

เอง คณะราษฎร ได้มอบหมายให้พระยามโนนบกเป็นผู้นำรัฐบาล ทั้งนี้โดยหวังว่าคณะรัฐบาลซึ่งส่วนใหญ่เป็นขุนนาง เก่าจะเป็น “ตัวเชื่อม” หรือ “กันชน” ระหว่างระบบเก่ากับระบบใหม่⁴⁶ แต่แล้วเหตุการณ์ได้ผันแปรไปจากที่คณะราษฎรคาดหวังไว้ เป็นเหตุให้ พันโทหลวงพิบูลลงความร่วมมือกับพันเอกพระยาพหลฯ นำร้าวให้คุกคลาดชั่งก่อการรัฐประหาร เสียก่อน เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2476 แล้วนั้นคันให้พระยามโนน ลาออกจากตำแหน่ง หลังจากมีคำอ่านใจไว้ได้โดยเรียบร้อยแล้ว รัฐบาลคณะรัฐประหาร ก็ได้ออกแถลงการณ์ชี้แจงสาเหตุแห่งการหารัฐประหารในครั้งนี้ มีใจความว่า “ด้วยคณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดิน ณ บัดนี้ไม่มีภารกิจต้องครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ โดยเริ่มต้นปิดสภาพัฒนราษฎร และคงใช้รัฐธรรมนูญอันเป็นอันมากหนาแน่น คณะทหารบก ทหารเรือ และพลเรือน จึงเห็นเหตุจ้าเป็นต้องเข้ายึดอำนาจการปกครอง เพื่อให้มีการเบิกสภาพัฒนา ดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ ขอบรรยากาศให้ราษฎร ประชาชนทั้งหลาย อายุไม่ถ้วนหนึ่งเดือนรับความสั่งของบ้านเมือง”⁴⁷

การรัฐประหารครั้งนี้นับเป็นก้าวแรกที่นาหدارเข้ามาควบคุมระบบ การเมืองอย่างเต็มที่ อำนาจทางการเมืองอยู่ในความควบคุมของกลุ่มพันเอกพระยา พหลพลพยุหเสนา ทำให้ฐานะของคณะราษฎรซึ่ง แต่ความขัดแย้งกับกลุ่มเจ้านายยังคงมีอยู่ และทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น อันเป็นสาเหตุนำไปสู่กบฏบาร์โคชในระยะต่อมา

4.3 กบฏบาร์โคช

กบฏบาร์โคช เกิดขึ้นระหว่างวันที่ 11-25 ตุลาคม พ.ศ. 2476 ซึ่งมีพระวรรงค์ເທົ່ອຮະອງค์เจ้าบวรราช เศษ กฤดากร เป็นหัวหน้า ผู้ร่วมก่อการกบฏประกอบด้วยข้าราชการฝ่ายทหาร พลเรือนประชาชน และเจ้านายที่ไม่พอใจเข้าร่วมด้วยเป็นจำนวนมาก ฝ่ายกบฏมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการก่อการกบฏในครั้งนี้คือ ต้องการให้รัฐบาลจัดการนักครองประเทศให้เป็นประชาธิบัติตามปกติการเมืองที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง และด้วยความไม่ถึงพอใจในการกระทำการของรัฐบาล เริ่มตั้งแต่การเข้ามายึดอำนาจทางการเมือง โดยใช้กำลัง เป็นเครื่องมือและใช้กลวิธีต่างๆ ในการบริหาร

⁴⁶ แถลงการณ์เรื่องสมาคมคณะราษฎร ในหนังสือพิมพ์ศรีกุง ฉบับวันที่ 2 กรกฎาคม 2475.

⁴⁷ สิริ ไพรเมจิตต์, ประวัติศาสตร์ไทยในระบบบริษัทอิบไทร 30 ปี (พะนัง : โรงพิมพ์เพื่อปักษ์, 2505), หน้า 51.

บ้านเมือง โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องชอบธรรมแก่ประชาชน และการยินยอมให้ข้าราชการประจำเข้ามายุ่ง เกี่ยวกับการเมือง.

ผลจากการบราบปرمานย รัฐบาลท่าการภาครัฐ จันกุม และสอบสวนบุคคลที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก โดยอาศัยอำนาจจากการตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ พุทธศักราช 2476 ซึ่งผลของคำพิพากษาก็อเป็นเด็ดขาด ใช้บังคับดีได้ทันที ไม่มีอุทธรณ์ ฉีก⁴⁸

การเกิดกบฏบาร์เบซในครั้งนี้ ย่อมมีผลกระเทบบาระที่อ่อนต่อฐานะและราชบัลลังก์ของพระบาทสมเด็จพระบรมเกล้าเจ้าอยู่หัว แม้ว่าตลอดเวลาที่เกิดวิกฤตการณ์ พระองค์ทรงเป็นกลาง แต่ความเข้าใจของรัฐบาลต่างก็เชื่อว่า พระองค์มีส่วนช่วยเหลือเพื่อติงอำนาจเข้าสู่ระบบเก่าอีก⁴⁹

4.4 พระบราhma เด็จพระบก เกล้าฯ เจ้าอยู่หัวสละราชสมบัติ

หลังจากที่คดีพยายามโค่นการบูรพาของพระยาพหลพลพยุหเสนา เข้าครอบครองอำนาจของจักรกรองในฐานะรัฐบาลอย่างเป็น呂 หมายความชัดเยี่ยงระหว่างพระบก เกล้าฯ กับรัฐบาลในเรื่องการบริหารประเทศก็เกิดขึ้นบ่อยครั้ง กรณีกบฏบาร์เบซ ทำให้รัฐบาลไม่ไว้วางใจหากเจ้ามากขึ้น โดยเข้าใจว่าหากเจ้ายังต้องการที่จะมีความอ่อนน้อมกลับคืนสู่ระบบสมบูรณาญาสิทธิราช⁵⁰ ส่วนพระบราhma เด็จพระบก เกล้าฯ ก็ทรงมีความรู้สึกว่า รัฐบาลและสภานิติแห่งไม่เห็นความสำคัญของสถาบันกษัตริย์ การดำเนินการในเรื่องสำคัญๆ รัฐบาลหาไปโดยไม่บริโภค และพ่อใจที่จะขัดพระราชดำริ เสียหูกอย่างไร ในที่สุดพระบราhma เด็จพระบก เกล้าฯ ซึ่งเส็จไปประทับรักษาพระองค์อยู่ที่พระที่มหาอังกฤษ ได้ส่งพระราชบันทึกต่อรัฐบาล ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2477

จากพระราชบันทึกที่ส่งมาให้รัฐบาลส่วนใหญ่เป็นเรื่อง เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐบาลไม่อาจจัดถวายตามพระราชบบประสงค์ได้ โดยรัฐบาลได้ตอบพระราชบันทึกแบบ

⁴⁸ โปรดดูพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 50 ลงวันที่ 25 ตุลาคม 2476, หน้า 602.

⁴⁹ เกียรติชัย พนัชพานิชย์, การปฏิวัติ 2475, หน้า 64.

⁵⁰ พระวรวงศ์ เอื้อพระองค์ เจ้าจลจักรพงษ์, เจ้าชีวิต, หน้า 706-709.

⁵¹ ราไทรบรรจิ, "บันทึกทรงเล่า", เบื้องแรกบริษัทไทย, หน้า 16-17.

เลี่ยงที่จะปฏิบัติตาม⁵² เมื่อพระบกเกล้าฯ ทรงเห็นว่าไม่สามารถปกป้องคุ้มครองบุคคล ได้ด้วยความรู้สึกธรรมนูญ พระองค์จึงตัดสินพระหัมษะและสมบัติโดยทรงมีพระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 2 มีนาคม 2477

4.5 บทบาทของรัฐบาลหารือข้อความแบบแปลง พิบูลสมศรราม

พ.ศ. 2471-2487

รัฐบาลหารือข้อมูล บ.พิบูลสมศรราม เข้าค่าแรงตามแห่งที่จากรัฐบาล พ้นเอกสารหมายเหตุและหนังสือ เป็นรัฐบาลที่ใช้อำนาจการปกครองอย่าง เฉียบขาด นับตั้งแต่วาระการเข้าค่าแรงตามแห่งครั้งแรกจนกระทั่งถึงสิ้นสุดอาณาจ ทั้งนี้เห็นได้จากการเสนอ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษพหลศึกษา 2482 เพื่อกำจัดบุคคลที่ส่งสัมภาระเป็นศัตรูทาง การเมืองของบุคคลสถาบันในคณะรัฐบาล นอกจากนี้ยังค่านิเวนโนบายปกครองประเทศในลักษณะที่ส่งเสริมอานาจ เนื้อหาการ มีการส่งเสริมลักษณะนิยมเพื่อบลอกผู้ให้คุณให้เกิด ความรักชาติอย่างแรงกล้า ในขณะเดียวกันก็ควบคุมวิธีชีวิตของคนไทยหันทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม กล่าวคือ ทางการเมืองรัฐบาลผูกขาดอาณาจ โดยคณะกรรมการรายอุรไม่ ยินยอมให้ดังพระราชกำหนดเมืองอย่างอื่นขึ้นมาแข่งขัน ต่อมาก็ได้จัดสิทธิการเข้ามามีส่วนร่วม ทางการเมืองของประชาชน โดยไม่ให้มีการเลือกตั้งตามวาระ ทางเศรษฐกิจรัฐบาล ส่งเสริมระบบเศรษฐกิจแบบชาตินิยม ทางสังคมรัฐบาลใช้นโยบายควบคุมวิถีชีวิตในสังคม นับแต่การกินอยู่หลับนอน ไปจนถึงการแต่งกายและอื่นๆ จอมพล บ.พิบูลสมศรราม ได้ใช้ นโยบายให้ความผู้นำ ซึ่งมีภาษาวัฒนธรรม “เชือผู้นำชาติพันภัย” ซึ่งเป็นลักษณะเดียวกับ ระบบอนุเศกษาการพำนิชและนาเชื้อเชิญการตั้งค่า 2 สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยส่งเสริมลักษณะนิยม และทำให้อานาจ เนื้อหาการทางทหารมีลักษณะ เค้นชัดยิ่งกว่าครั้งใดๆ ในประวัติศาสตร์ไทยยุคหลัง เปเลี่ยนแปลงการปกครอง อย่างไรก็ตาม รัฐบาลยังยินยอมให้มีรัฐสภาเป็นสถาบันรองรับ ความชอบธรรมในการปกครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พหลศึกษา 2475 โดยมีการแก้ไขบทบัญญัติ เกี่ยวกับขยายกำหนดเวลาอยู่ในตราแห่งของสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรออกใบอีกคราวละ 2 ปี โดยไม่ต้องมีการเลือกตั้ง น่อองจากประเทศไทยในภาวะ สังคม ต่อมาก็จอมพล บ.พิบูลสมศรราม ได้นำคณะรัฐบาลลาออก เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2487 น่อองจากร่างพระราชบัญญัติอนุมัติพระราชทานกำหนดครอบครองบ้านเพชรบูรณ์ และร่าง พระราชบัญญัติอนุมัติพระราชทานกำหนดพุทธบูรณะ ไม่น่ารัฐสภาภายนหลังจากที่คืนผู้สำเร็จ

ราชการแทนพระองค์ได้อุ่นมัติในลาออกของจอมพล บ. พิบูลสังคมรำ แล้ว สภากฯ ได้ทางการเปิดประชุมเพื่อหารือเสียงเลือกนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2487 ใน การประชุมครั้งแรกสภากู้แผ่นราชอาณาจักรมีมติเลือกให้พันเอกพระยาภานุผลพิมายหุ่นเสนานั้นเป็นนายกรัฐมนตรี ปรากฏว่าท่านนับถือโดยอ้างว่าสุขภาพไม่สมบูรณ์ แต่เหตุผลที่แท้จริงเนื่องจากพันเอกพระยาภานุผลฯ เห็นว่าจอมพล บ. พิบูลสังคมรำ ยังต้องการดำรงตำแหน่งต่อไป ท่านจึงไม่ยอมรับคำแนะนำนายกรัฐมนตรี⁵³

4.6 บทบาทของรัฐบาลมาเรือน พ.ศ. 2487 – 2490

ในระยะนี้รัฐบาลมาเรือน ๖ ชุด คือ

4.6.1 รัฐบาลมาเรือนชุดที่หนึ่ง อภัยวงศ์ (1 สิงหาคม 2487-17 กันยายน 2488)

ในระยะที่นายวงศ์ อภัยวงศ์ เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ปรากฏว่า ทางราชการน่องนرنข้อนั้นดับต่างๆ ซึ่งออกประกาศใช้ความโญบายรัฐนิยม และกฎหมายการศึกษาสามัญมาล บ. พิบูลสังคมรำ ครั้ง เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2487 ประเทศไทยทราบข่าวการยอมแพ้ของญี่ปุ่น นายวงศ์ นายกรัฐมนตรีได้เรียกประชุมคณะรัฐมนตรีทันที เพื่อพิจารณาเรื่องการทราบความบังคับถูกกฎหมายจากตำแหน่ง⁵⁴ แต่ปรากฏว่า นายบรีดี้ พนมยงค์ ต้องการให้นายวงศ์ อุ่นริหารประเทศต่อไป ตั้งนั้นนายวงศ์ฯ จึงได้นำเรื่องนี้เข้าประชุมเบริกมาในคณะกรรมการรัฐมนตรีที่มานายวงศ์ฯ ได้นำมติของคณะกรรมการรัฐมนตรี ไปแจ้งแก่นายบรีดี้ เพื่อยืนยันการลาออกจากโดยชี้แจงว่าตนเอง เป็นรัฐบาลที่ร่วมส่งความกันญี่ปุ่น เมื่อญี่ปุ่นแพ้ก็ต้องลาออกจากผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์จึงยอมอนุมัติการลาออกจากของนายวงศ์ อภัยวงศ์

4.6.2 รัฐบาลมาเรือนสมมานายหัว มุหะเกดุ เป็นนายกรัฐมนตรี (31 สิงหาคม 17 กันยายน 2488)

ภายหลังส่งความโกลาครั้งที่ 2 ยุทting การเมืองไทยตกอยู่ภายใต้การควบคุมของ นายบรีดี้ พนมยงค์ มาโคยกคลอด ทั้งนี้เพราะนายบรีดี้ เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการวางแผนล้มรัฐบาลจอมพล บ. พิบูลสังคมรำ และมีบทบาทในการจัดให้รัฐบาล

⁵³ ชลอ ศิมรากร, สันติบาลไดคิน (พระนคร : โรงพิมพ์มิตรไทย, 2499), หน้า 24.

⁵⁴ แผนกเก็บ สสร. รายงานการประชุมคณะกรรมการรัฐมนตรี ครั้งที่ ๑๕/2487 (15 สิงหาคม 2487) เรื่องการลาออก.

นายคง อภัยวงศ์เข้าบริหารประเทศ สาหบันนายนวี บุญเกตุ เป็นบุคคลที่นายบริค และสภานัดแห่งราชย์ให้ความเชื่อถือและไว้วางใจให้รักษาการในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แทน ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เป็นการชั่วคราว เนื่องจากนายหวี มีส่วนร่วมกับคณะ ธรรมมาตั้งแต่แรก กิ้งแม้จะบริหารประเทศในระยะสั้น แต่รัฐบาลก็ได้ดำเนินการแก้ไข ปัญหาที่สำคัญหลายประการ เช่น การเจรจาภักดีฝ่ายสัมพันธมิตร เกี่ยวกับข้อตกลง เนื้องต้น ทางทหารและเศรษฐกิจ

4.6.3 รัฐบาลพลเรือนชุดที่มีนายอภัยวงศ์เสนีย์ ปราโมช เป็น นายกรัฐมนตรี (17 กันยายน 2488 – 24 มกราคม 2489)

เนื่องจาก ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดย มีสภากาชีสภานัดแห่งราชย์ทรงค่าแรงงาน แทนเป็นเวลานาน ควบคุมการบริหารงาน ของรัฐบาลอย่างใกล้ชิด หากให้รัฐบาลบริหารราชการแผ่นดินไปด้วยความยากลำบาก เพาะะสภากาชี ดอยต่อคดีค้านรัฐบาลอยู่เสมอ ทั้งนี้เนื่องจาก ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เป็น บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ามีส่วนร่วมทางการเมืองภายในประเทศมาก่อน เมื่อรัฐบาลไม่สามารถควบคุมสภากาชี ได้เช่นนี้ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช จึงตัดสินใจยุบ สภากาชี เพื่อเลือกตั้งใหม่ แล้วรัฐบาลก็ออกใบคำวินิจฉัยทางรัฐธรรมนูญด้วย แต่ในระหว่าง ที่เป็นรัฐบาลรักษาการ เพื่อรอการเลือกตั้ง ได้ดำเนินการทางการเมืองที่สำคัญหลาย ประการ เช่น ดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2489

4.6.4 รัฐบาลพลเรือนชุดนายคง อภัยวงศ์ (31 มกราคม – 18 มีนาคม 2489)

นายคง อภัยวงศ์ ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ดำรง ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2489⁵⁵ เมื่อพิจารณาด้วยรายชื่อคณะกรรมการ รัฐมนตรีแล้วปรากฏว่าไม่มีพระบรมราชโองนายบริค ร่วมอยู่เลย ทั้งนี้ เพราะนายคงฯ ไม่ต้องการอยู่ใต้อาณัติของ นายบริค จึงต้องไป แต่ในที่สุด นายคงฯ จึงนาเสียง รัฐมนตรีเลือกตัวเองมาวินิจฉัย เมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2489 เนื่องจากรัฐบาล ไม่อาจรับหลักการร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองค่าใช้จ่ายของประชาชนในภาคดับชั้นได้

⁵⁵ "ประกาศแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี", ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 63 ตอนที่ 9 ลงวันที่ 8 กรกฎาคม 2489.

4.6.5 รัฐบาลมาเรื่องนี้คุณนายบี๊ต พนมยงค์ ได้แก่การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม ซึ่งคุณเนินการร่างมาตั้งแต่สมัยนายวงศ์ อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรีครั้งแรก ภายหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญแล้วรัฐบาลนายบี๊ต พนมยงค์ จึงนาคจะรัฐมนตรีกราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่งตามวิถีทางแห่งรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2489 นายบี๊ตฯ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีอีกวาระหนึ่ง แต่ยังไม่ทันนาคจะรัฐมนตรีแกล้งนิยามต่อสภาก็เกิดเหตุการณ์ร้ายแรงขึ้นเสียก่อน กล่าวคือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลต้องพระบูลงเป็นสวัสดิคม ในเช้าวันที่ 9 มิถุนายน รัฐบาลตกอยู่ในสภาพที่ล้ามากที่สุด จึงกราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่งในวันเดียวกัน ต่อมาวันที่ 11 มิถุนายน ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้นายบี๊ตฯ ดำรงตำแหน่งอีกครั้งหนึ่ง แต่เมื่อวัน ໄร์กิตา (เสียดายหนีรัฐบาลหาได้ลคลงแต่เมื่อวันใด) ไม่สามารถรับภาระกิจได้อย่างเต็มที่ ๕๖

4.6.6 รัฐบาลมาเรื่องนี้คุณบี๊ต เรือครีกัวล์ ဓารงนราสาสวัสดิ์ (23 สิงหาคม 2489 - 8 พฤษภาคม 2490)

เมื่อนายบี๊ต พนมยงค์ ดำรงถวายบังคมลาออกจากตำแหน่งไปก็ได้กลับไปอยู่หลังจาก การเมืองอย่างเดิม โดยสนับสนุนให้พระบรมราชูปถัมภ์ และพระบรมราชูปถัมภ์ร่วมกันเสนอผลเรือครีกัวล์ ဓารงนราสาสวัสดิ์ (ข้าราชการตำแหน่งสืบแทนต่อมา บัญชาติ ต่างๆ ที่รัฐบาลต้องเนชั่นและคุณเนินการแก้ไขพอสรุปได้ดี) บัญชาทางด้านการคลัง และกรณีสวรรคตของรัชกาลที่ ๘ ซึ่งเป็นบัญชาติ เนื่องมาจากรัฐบาลสมัยนายบี๊ต พนมยงค์ ซึ่งคณะกรรมการไม่สามารถให้ความกระจ้างแก่ประชาชนได้ (เป็นเหตุให้ฝ่ายค้านกล่าวโจมตีรัฐบาลทั้งในและนอกสภา ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของการหนีที่คุณบี๊ตประหารอย่างความชุบธรรมในการก่อรัฐประหาร เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2490)

๕๖ พระเสริฐ บัมมสุคนธ์, รัฐสภาราชไทยในรัชสมัยสืบส่องบี๊ต (พระนคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดช. ชุมนุมการช่าง, 2517), หน้า 550.

4.7 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บุกเบิกราช 2489

ภายหลังสิ่งศรัมโลกาครั้งที่ 2 ประเทศไทยต้องประสบภัยนาๆ กีดขวางกับ เศรษฐกิจทางการของรัฐบาลและความมั่นคงภายในประเทศอยู่ตลอดเวลา เมื่อสิ่งศรัมยุติลง จึงได้มีการเลือกตั้งหัวไว้ในวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2489 ปรากฏว่าสมาชิกรัฐสภาได้ เลือกให้นายวงศ์ อภัยวงศ์ ได้เป็นนายกรัฐมนตรีต่อไป แต่ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2489 นายวงศ์ ก็ต้องลาออกจากตำแหน่ง เพราะไม่สามารถรับหน้าที่ในการประชานั้นได้ คุณครองค่าใช้จ่ายของประชาชนในภาวะตื้นขึ้น พ.ศ. 2489 ได้ แต่รัฐสภาได้ลงมติรับ หน้าที่การประชานั้น⁵ สมาชิกรัฐสภาจึงเลือกให้นายปรีดี พนมยงค์ เข้ามาลง ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อไป และได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2489 ซึ่ง เป็นรัฐธรรมนูญที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากการปฏิริหาริหรือ รัฐประหารแต่อย่างใด

เมื่อวิเคราะห์ดู จุดนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้แล้วจะเห็นได้ว่า ต้องการ ให้มีการปกครองในระบบของชาติโดยไม่ต่างสมบูรณ์ ทั้งนี้สภานิติแห่งราษฎร์มาจากการ เลือกตั้งโดยตรง ส่วนสมาชิกพฤษภ์สภาก็มาจาก การเลือกตั้งทางอ้อม คณะกรรมการและ สมาชิกสภานิติสอง ไม่เป็นข้าราชการประจำ เป็นการแยกข้าราชการประจำออกจาก การเมืองครั้งแรก นอกจากนี้ บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังระบุให้สิทธิเสรีภาพใน การเลือกตั้งพร้อมกับการเมืองไว้อย่างชัดแจ้ง แต่อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็อำนวย ผลประโยชน์ให้บุคคลสำคัญมีบทบาทในการร่างกฎหมาย ไม่น้อย กล่าวคือ ในบทเฉพาะกาล ระบุให้สมาชิกสภานิติแห่งราษฎร์ในขณะนี้เป็นผู้เลือกตั้งสมาชิกพฤษภ์สภานิติ ซึ่ง เป็นโอกาสให้ สมาชิกที่สนใจสนับสนุนนายปรีดี พนมยงค์ เลือกสมัครพร้อมกันเป็นสมาชิกพฤษภ์สภานิติ เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ การห้ามข้าราชการประจำอยู่ กีดขวางกับการเมือง เป็นการกีดกันและสกัด กันอิทธิพลของทหารประจำการมิให้เข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยตรง นี่เองจาก รัฐธรรมนูญฉบับนี้ประกาศใช้ในขณะที่บ้านเมืองอยู่ในสถานะบ้านป่านทางเศรษฐกิจ รัฐบาล ไม่สามารถแก้ปัญหาได้สาเร็จ จึงหาให้รัฐธรรมนูญมีอายุเพียง 18 เดือน และหมาย ไปพร้อมกับรัฐบาลผลเรือครึ่งวัลย์ ถารงนราวาสวัลย์ เมื่อเกิดรัฐประหาร 8 พฤษภาคม 2490 โดยไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมแต่อย่างใด

⁵ วิเทศกรรมเมือง, ประวัติศาสตร์ชาติไทย, หน้า 370.

4.8 ទីក្រុងរាជធានី នគរបាល ខេត្តសៀមរាប ព.ស. ២៤៩០

รัฐประหารเมื่อ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 นับเป็นความพยายามของ
ทหารบกที่ต้องการเข้ามามีอำนาจทางการเมืองอีกรั้งหนึ่ง หลังจากหมู่อนาจลลงหลัง
สมุดรายรั้งที่ 2 อันเป็นระเบียบรวมพล บ. กิบูลสังค河流และพากถูกจับในข้อหา
อาชญากรรมร่วมกับรัฐสภาเพื่องหุ้นส่วนสุด รัฐบาลเข้าออกตามวิถีทางรัฐสภา ที่
สำคัญก็คือรัฐธรรมนูญฉบับปี 2489 ได้วางหลักการแยกอำนาจการประจาทั้งการเมือง
ให้ทหารค้องกอดเครื่องแบบจึงจะเข้ามาแข่งขันทางการเมืองได้ รัฐประหารครั้งนี้
เป็นการกระทำของฝ่ายทหารกึ่งมีอำนาจคนสำคัญได้แก่ พลโทไนิน ชุตยะวัน อดีตแม่ทัพ
ภาคพายัพแต่ฝ่ายเดียว ผู้กับการปฏิวัติ พ.ศ. 2475 อันเกิดจากการร่วมมือทั้งสามฝ่าย
ของพลเรือน ทหารบก ทหารเรือ จึงทำให้ฝ่ายทหารบกครองอำนาจตั้งแต่นั้นมา

ภายหลังมีคำแนะนำได้สำเร็จและรับประทานจึงนำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2490 ไปให้ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ลงพระนามเพื่อประกาศใช้

4.8.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับปัจจุบัน)

អាហស៊ករាង 2490

ถ้ารัฐธรรมนูญฉบับนี้ถูกยกเลิกไปเมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญได้ร่างรัฐธรรมนูญถาวรสิ่งและนามาประกาศใช้ เมื่อวันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2492

๕. สภามหาการเมืองในระบบประชาธิบัติไทยภายใต้รัฐธรรมนูญ

พ.ศ. 2491-2520

หลังจากที่คณะรัฐประหาร 2490 สามารถได้ล้มอำนาจของรัฐบาลเพลิเรือตรีกัวล์ย์ ဓารงนาวาสวัสดิ์ ลงได้แล้ว คณะรัฐประหารจึงเชิญนายคwang อภัยวงศ์ ไปปรึกษาเพื่อขออนุญาตให้เป็นรัฐบาลชุดต่อไป ซึ่งนายคwang ทิ้งคอมพ์ลงด้วยดี คณะรัฐประหารมอบอำนาจบริหารราชการแผ่นดินให้แก่รัฐบาลนายคwang อภัยวงศ์ เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2490⁶⁰ รัฐบาลได้ดำเนินการเลือกตั้งหัวใจความนบทะภากลุ่มของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว เมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2491 นายคwang อภัยวงศ์ ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกภาระหนึ่ง ขณะเดียวกันคณะรัฐประหารได้เข้าแทรกแซงกิจการบริหารของรัฐบาลอย่างคล่องแคล่ว ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ของนายคwang อภัยวงศ์ ว่า “ถูกแทรกแซงไปเสียทุกอย่าง จนไม่สามารถจะอยู่ต่อไปได้”⁶¹ นอกจากนี้ คณะรัฐประหารยังสนับสนุนให้บุคคลบางกลุ่มเรียกร้องให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม กลับมาเป็นนายกรัฐมนตรี⁶² ดังนั้นในวันที่ 6 เมษายน 2491 คณะรัฐประหารจึงได้จัดสั่งผู้แทนไปบีบบังคับให้นายคwang อภัยวงศ์ นายอดีตรัฐมนตรีลาออกจากภาระใน 24 ชั่วโมง

การที่ฝ่ายพลเรือนสามารถเข้ามายึดอำนาจในการบริหารประเทศไทย นับแต่ก่อนทรงครามโอลกครั้งที่ 2 บุคคลเพียงเล็กน้อย ก็เนื่องมาจากสถานการณ์ของทรงครามภายนอกซึ่งมีมูลให้รัฐบาลท่าทาง จอมพล ป. พิบูลสงคราม และกลุ่มนักการเมืองที่สนับสนุนระบอบเน�ิจการต้องสืบสุกอนาคตลงระยะหนึ่ง ดังนั้นบรรษัททางการเมืองในระยะหลังทรงครามจึงเบิกโอกาสให้กับการเมืองฝ่ายพลเรือนสร้างฐานการปกครองระบบ

⁵⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2490.

⁶⁰ หนังสือที่ 281/2490 ลงวันที่ 13 พฤษภาคม 2490 จากผู้บัญชาการทหารแห่งประเทศไทย ถึงนายกรัฐมนตรี เรื่องขออนุญาตของคณะทหารให้แก่รัฐบาล.

⁶¹ หนังสือพิมพ์พิมพ์ไทย ฉบับวันที่ 8 เมษายน 2491.

⁶² หนังสือพิมพ์พิมพ์ไทย ฉบับวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2491.

ประชาธิบัติไทยได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 มีลักษณะส่งเสริมระบบประชาธิบัติอย่างมากยิ่งขึ้น แต่เป็นที่น่าเสียดายที่กลุ่มนักการเมืองฝ่ายพลเรือนไม่ได้พยายามสืบสานความร่วมมือในการรักษาสถาบันฯ ของประเทศไทย ลงไปสู่ระดับประชาชนอย่างทั่วถึง ฉะนั้นการเมืองยังคงเป็นของบุคคลระดับสูง รากฐานทางการเมืองจึงไม่มั่นคง นอกจานี้ยังมีการแย่งชิงอำนาจกันเองในกลุ่มพลเรือน ทำให้เกิดความแตกแยกกันอย่างรุนแรง ต่างฝ่ายต่างห้ามทางท้ายชิงกันและกัน ด้วยวิถีทางรัฐสภา อันเป็นช่องทางให้กลุ่มอ่านำทางห้ามทางหารชิงคอหอยโดยการสอย ก่อให้สถานศึกษาล้มรัฐบาลลง เรื่องนี้

5.1 การกลับคืนสู่อำนาจของจอมพล บ. พิบูลสงคราม

ภายหลังที่บังคับให้นายวงศ์ อภิพงษ์ นาคยะรัฐมนตรีกรีบด่วนรายบุคคล ออกจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2491 คณะรัฐประหารมีมติเสนอให้ จอมพล บ. พิบูลสงคราม เข้าดำรงตำแหน่งแทน ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งวันเดียวกัน⁶³ การเข้าดำรงตำแหน่งนี้ต้องประสบปัญหาหนาแน่นของการเมือง โดยเฉพาะความพยายามห้าหามกลับมาซึ่งความร่วมมือทางการเมืองคืน และความตัดแย้งระหว่างฝ่ายทหารเรือและทหารนัก ในการหัวร่างเดือนเมษายน 2491 ถึงก่อนรัฐประหาร เว็บ พ.ศ. 2494 มีการกบฏจากกลุ่มเกิดขึ้นไม่ต่ำกว่า 10 ครั้ง⁶⁴ กบฏครั้งสำคัญได้แก่กบฏวังหลวง และกบฏแม่น้ำดัน แต่ก็ไม่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ในการหัวร่างเดือนมีนาคม 2492

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492

ผู้ร่างคือสภาร่างรัฐธรรมนูญมี 188 มาตรา วงการกฎหมายไทยถือกันว่า รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2492 เป็นฉบับที่ดีที่สุด หรือเรียกได้ว่าเป็นฉบับชั้นครู โดยที่เป็นรัฐธรรมนูญที่วางแผนการบริหารราชการแผ่นดินไว้อย่างバランスคุณภาพทุกมุม ทั้งได้ให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแก่ราษฎร เป็นอย่างดี การที่รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีความดีเด่นเช่นนั้น อาจสืบเนื่องมาจากเหตุสาเหตุ 2 ประการ ดัง

⁶³ "ประกาศแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี", ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 65 ตอนที่ 20 (13 เมษายน 2491).

⁶⁴ สมุทร สุรักษะกุ, 26 การปฏิวัติและรัฐประหารในประเทศไทย (พะนนคร : โรงพิมพ์สือการพิมพ์, 2507) หน้า 435.

1. รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้นักกฎหมายชั้นยอดและผู้ทรงคุณวุฒิชั้นเยี่ยมในสาขา วิชาการต่างๆ เป็นผู้ร่าง

2. สมาชิกส่วนใหญ่ของรัฐสภาซึ่งเป็นผู้ให้ความยินยอม และเห็นชอบด้วย กันร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ เป็นผู้ที่มีทั้งความรู้ความเข้าใจ และความสุขุม หังเคราะห์แก่ใน คุณค่าของรัฐธรรมนูญนั้น จึงได้ใช้บังคับเป็นรัฐธรรมนูญในวาระต่อมา⁶⁵

เนื่องจากรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีเจตนาให้รัฐสภาเป็นตัวแทนของคарьประเทศ โดยตรง จึงมีผู้กล่าวว่า "รัฐธรรมนูญฉบับนี้ควรเป็นสัญญาความตกลงระหว่างรัฐสภา กับพระมหากษัตริย์"⁶⁶

5.2 รัฐประหารเงื่อน 29 พฤษภาคม 2494

ภายหลังกบฏแม่นยัตตี รัฐบาลเห็นว่ารัฐธรรมนูญที่ใช้อยู่นั้น ไม่เหมาะสม กับภาวะบ้านเมือง ทั้งนี้ เพราะรัฐบาลมีอำนาจน้อยเกินควร จึงทำการปฏิริบุคคล เอง เพื่อ ปรับปรุงคุณธรรมศรีและแก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยมีทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศเข้าร่วมด้วย การปฏิริบุคคลรัฐธรรมนูญในวันที่ 29 พฤษภาคม 2494 โดยพลเอกมน ชัยะวัน เป็นหัวหน้า เศกุณลในการยึดอำนาจได้มีการแกล้งการที่ประกาศทางวิทยุกระจายเสียง มีใจความว่า เนื่องจากสถานการณ์ของโอลิปปิจจุบันคงอยู่ในความดับขันโดยทั่วไป กัยแห่ง คอมมิวนิสต์ได้คุกคามเข้ามาย่างรุนแรง ในขณะเดียวกันนี้ ไม่สามารถจัดตั้งรัฐบาลจะหาความพยายาม สักเพียงใดก็ไม่สามารถจะแก้ไขปัญหาคอมมิวนิสต์ได้ ทั้ง ไม่สามารถปราบการทุจริตที่ เรียกว่าคอร์รัปชัน ดังที่มุ่งหมายว่าจะปราบปรามนั้น ด้วยความเสื่อมโทรมมีมากขึ้นจน เป็นที่วิตกันทั่วไปว่า ประเทศไทยจะไม่สามารถดำเนินการที่ดีในสถานการณ์การเมือง อีกต่อไป ค่าหราบก ทหารบก เรือ อากาศ และตำรวจ ผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 俗谓รัฐประหาร 2490 พร้อมด้วยประชาชนผู้รักชาติ มุ่งความมั่นคงทาง อย่างแห่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ บรรดาซึ่งศัลกาล และรัฐธรรมนูญ ได้พร้อมใจกัน เป็นเอกฉันท์กระทำการเพื่อเอาไว้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับลงวันที่ 10

⁶⁵ ฐานินทร์ กรัยวิเชียร, ระบบบริหารไทย, หน้า 8.

⁶⁶ หยุด แสงอุทัย, "การร่างรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน", นิติศาสตร์ ปีที่ 20 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2492), หน้า 498.

ธันวาคม พ.ศ. 2475 กลับมาใช้เป็นความรุ่งเรืองสภาราชแห่งประชาธิปไตยโดยสืบไป...⁶⁷

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติมหนึ่งตั้กกราช 2495

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2495 มีบทบัญญัติราม 123 มาตรา คณะรัฐประหารได้ให้เหตุผลในการนิราฯ เอารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 กลับมาใช้ออกโดยแก้ไขบทบัญญัติบางมาตราไว้ รัฐธรรมนูญฉบับนี้จะมาสมกับเหตุการณ์ในขณะนี้ยิ่งกว่ารัฐธรรมนูญฉบับอื่นๆ ที่เคยมีมาแล้ว ซึ่งนับว่าเป็นการอ้างเหตุผลที่ไม่มีนาหนักพอที่จะรับฟังได้เลย ทั้งนี้ก็ เพราะเหตุผลที่แท้จริงเนื่องมาจากจอมพล บ. พูลส่องคราม ประสบปัญหาความยุ่งยากในการบริหารประเทศตามแนวทางที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 เพราะไม่สามารถควบคุมเสียงสนับสนุนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ตลอดไป จึงตัดทางออกโดยการนำเอารัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2475 กลับมาใช้อีก⁶⁸ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2495 ที่แก้ไขให้แยกต่างจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 ได้แก่ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2495 กำหนดให้มีคุลาการรัฐธรรมนูญ เพื่อหน้าที่พิจารณากฎหมายต่างๆ ว่าขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ ซึ่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2475 ไม่ระบุไว้

5.3 รัฐประหาร 10 กันยายน 2500

ถ้าจะพิจารณาดูถึงมูลเหตุที่ทำให้เกิดการรัฐประหารขึ้นนี้ นอกจากราชบัญญัติการกระทำที่ส่อไปในทางทุจริตอันเกี่ยวกับการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร ตลอดจนการบริหารประเทศตามอ่า gele ใจ อันก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นภายในประเทศ และไม่เป็นที่วางใจของประชาชนแล้ว⁶⁹ ก็ยังมีมูลเหตุสำคัญอีกหลายประการทั้งที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับประโยชน์ส่วนตัวของผู้มีอำนาจอยู่ในเวลานั้น⁷⁰ เมื่อทางฝ่ายคัดค้านมีจอมพลสกุลต์ อนันต์ชัย เป็นหัวหน้าได้สืบทราบว่า รัฐบาลจะเริ่มทำการจับกุมบุคคลสำคัญ

⁶⁷ รอง สมยามานนท์, ประวัติศาสตร์ไทยในระบบฉบับรัฐธรรมนูญ, หน้า 66.

⁶⁸ กรมพล หองธรรมชาติ, วิวัฒนาการของระบบฉบับรัฐธรรมนูญ, หน้า 66.

⁶⁹ "ประกาศพระบรมราชโองการตั้งผู้รักษาพระองค์ฝ่ายทหาร", ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 74 ตอนที่ 76 (16 กันยายน 2500), หน้า 1.

⁷⁰ สมุทร สุรักษ์, การปฏิวัติและรัฐประหารในประเทศไทย, หน้า 622-627.

ของคณะทหารในคืนวันที่ 16 กันยายน 2500 คณะทหารจึงตัดสินใจใช้กาลังเข้ามีดสกัดหัวท่านที่สำคัญ ไว้ได้ก่อนซึ่งเริ่มลงมือปฏิการตามแผนในเวลา 20.00 น. การรัฐประหารครั้งนี้สาเร็จลุล่วงไปด้วยดีในเวลาไม่ถึงชั่วโมง โดยไม่มีการเสียเลือดเนื้อและชีวิตเลย และในวันเดียวกันนี้เองก็ได้มีประกาศพระบรมราชโองการตั้งจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นผู้รักษาการพระบรมครองราชป่ายทหารและนับว่าเป็นพระบรมราชโองการฉบับแรกในประวัติศาสตร์การปกครองระบบทรัพยาธิปไตยของไทย ซึ่งไม่มีผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ หันนี้อาจเป็นพระบราhmaได้ว่างรัฐบาลชั่วขณะนี้ จึงเท่ากับว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงใช้อำนาจอันสมบูรณ์แบบที่สุดที่สุดนั้นเอง

5.4 ภัยวัติ 20 กุมภาพันธ์ 2501

ภัยหลังที่คณะทหารได้เข้าทำการรัฐประหารขับไล่รัฐบาลจอม บ.

พี่บุลส่งครรภ์ แล้ว ก็ได้จัดตั้งรัฐบาลชุดใหม่ โดยเชิญนายพจน์ สารสิน เป็นนายกรัฐมนตรี ภัยหลังการเสียตั้งหัวไว้เมื่อวันที่ 15 อันวาคม 2500 พระองค์ทรงตั้งสังคม ซึ่งมีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นหัวหน้าพรรคราช มีเสียงข้างมากในสภาน จึงได้สนับสนุนให้ผลโภตโนมกิตติชัช ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีแทน นายพจน์ สารสิน พระบรมราชูปถัมภ์ สารสิน ปฏิเสธไม่ยอมรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีก⁷¹ แต่สภานพทางการ เมือง ไม่ต่อจะรับรัฐมนตรีเพื่อมา การแก่งแย่งชิงตั้งในหมู่สมาชิกพรรคราชตั้งสังคม สมาชิกบางคนก็แสวงหาผลประโยชน์และความก้าวหน้าทางการ เมือง การปฏิรูปครั้งนี้มีความสำคัญต่อประวัติการปกครองระบบทรัพยาธิปไตยของไทยอย่างยิ่ง พระภารบภัยวัติครั้งนี้เป็นการบภัยวัติ เสียล้มสถาบันทางการเมืองที่มีอยู่ชั่วขณะนั้นโดยสิ้นเชิิง จึงออกกฎหมายบังคับ พ.ศ. 2475 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม 2495 ต้องยกเลิกไป

การบริหารพระบราhma เป็นหน้าที่ของคณะบภัยวัติ โดยมีกองบัญชาการบภัยวัติ ซึ่งมีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นหัวหน้าและเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด คณะบภัยวัติได้บรรดาศึกษากลุ่มตัวที่สำคัญจากราชการ แต่ได้ประกาศใช้ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2502 จนกว่าจะได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และได้จัดตั้งคณะกรรมการชั่วคราวบริหารพระบราhma โดยมีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หัวหน้าบภัยวัติ เป็นนายกรัฐมนตรี และได้ตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ภานุนักจากมีหน้าที่ดำเนินการร่าง

⁷¹ อนันต์ แจ้งกลืน, "การเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองของประเทศไทย" วิทยานิพนธ์ เสนอต่อคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2507.

รัฐธรรมนูญใหม่ เหมาะกับสภานการเมือง ให้มีหน้าที่ เป็นสภานิติบัญญัติในระยะ เวลา ปฏิวัติอีกด้วย⁷²

ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๐๒

รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีบังคับอยู่ตั้งแต่วันที่ ๒๐ มกราคม และวางโครงสร้างการปกครองในลักษณะที่ให้ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารแยกจากกัน โดยให้อำนาจแก่คณะรัฐมนตรีไว้อำนงกว้างขวาง รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ยกไปเมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญได้ร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้วและประกาศใช้ เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

๕.๕ การบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติมศักดิ์

การบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

คณะบัญญัติโดยการนาของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้บริหารราชการแผ่นดินตามจุดประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ ทั้งนี้โดยอาศัยอำนาจประการด้วยของคณะบัญญัติรวม ๕๗ ฉบับ นับตั้งแต่วันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ ถึงวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๐๒ ซึ่งเป็นวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร ๒๕๐๒ ประการด้วยของคณะบัญญัติเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายที่จะปรับปรุงการบริหารราชการแผ่นดิน โดยเฉพาะในด้านที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญนั้น ได้ระบุไว้ในประการด้วยของคณะบัญญัติฉบับที่ ๑๑ มีข้อความดังนี้ คณะบัญญัติจะได้ตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อร่างรัฐธรรมนูญใหม่ให้เหมาะสมกับสภานการเมือง นอกจากหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญใหม่แล้ว จะได้ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญมีหน้าที่เป็นสภานิติบัญญัติในระยะ เวลาบัญญัติอีกด้วย นอกจากนี้สภาร่างรัฐธรรมนูญยังมีหน้าที่อย่างอื่นซึ่งจะได้บัญญัติไว้ในประการด้วยของคณะบัญญัติ⁷³

จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้บริหารประเทศไทยมานานกระหึ่งศตวรรษ ไม่วันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๖ ในขณะนั้นประเทศไทยอยู่ในสภาพเชริญก้าวหน้า มีเสถียรภาพทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

⁷² อนันต์ แจ้งกลืน, การเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองของประเทศไทย, หน้า 156.

⁷³ "ประการด้วยของคณะบัญญัติฉบับที่ ๑๑", ราชกิจจานุเบกษา (ฉบับพิเศษ) เล่ม ๗๕ ตอน ๘๔ (๒๒ ตุลาคม ๒๕๐๑) : ๑.

การบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลจอมพลกนกอม กิตติชจร

การบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลจอมพลกนกอม กิตติชจร ซึ่งดำเนินการบริหารประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมือง ด้านเศรษฐกิจมีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๓ ฉบับ ด้านการเมืองมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๑

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ๒๕๑๑

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ประกาศใช้ เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑ ผู้ร่างคือสภาร่างรัฐธรรมนูญ มี ๑๘๓ มาตรา ซึ่งสภาร่างรัฐธรรมนูญมาจากการแต่งตั้งหงหงศ์ และได้ร่างแล้วร่างรายงานที่สุด คือ สภาได้เริ่มร่างรัฐธรรมนูญเมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๔ และร่างเสร็จเรียบร้อยเมื่อวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๑ ในสมัยจอมพลกนกอม กิตติชจร ใช้เวลา_r่างรวมทั้งสิ้น ๗ ปี ๑๑ วัน โดยเสียงต่อใช้จ่ายทั้งหมดเป็นเงิน ๑๐๕,๑๕๖,๕๕๓ บาท^๔ ต่อมาสภาร่างรัฐธรรมนูญซึ่งหาหน้าที่รัฐสภา ได้ลงมติเป็นเอกฉันท์ด้วยคะแนนเสียง ๑๑๕ เสียง ให้นำรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๑๑ ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระบรมราชโองการ และพระราชนหานรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๑๑ แก่ประชาชนชาวไทย ๗ พระที่นั่ง อันนัตสมาคม วุฒิสภากาจย์ได้รัฐธรรมนูญ ๒๕๑๑ มีอำนาจเท่าเทียมกับสภานิติบัญญัติ ในเงื่อนไขเช่นนี้ระบบที่ให้ข้าราชการประจำเข้ามามีอำนาจทางการเมือง ซึ่งเป็นไปตามแนวโน้มที่มีอยู่ตลอดมาของไทย คือระบบอิมมาติยาธิปไตย หรือการปกครองโดยข้าราชการ หรือของข้าราชการ^๕

๕.๖ การปฏิวัติ พ.ศ. ๒๕๑๔

การปฏิวัติครั้งนี้เกิดขึ้น เมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๔ เนื่องจากรัฐบาลจอมพลกนกอม กิตติชจร ประสบอุบัติเหตุในกระบวนการบริหารประเทศ เช่น สมอาทิกสภานิติบัญญัติแห่งราชบัณฑิรพยามาตามประสงค์ ไม่ชัดเจนส่วนตัว มีการนัดหมายหยุดงานอันหาให้เกิดความระส่ำระสายอยู่เสมอ จะเห็นได้ว่าการที่คณะปฏิวัติได้ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญที่ตนได้มีส่วนสำคัญในการสร้างขึ้นมา และให้ประไชยเป็นผู้นำคณะปฏิวัติอย่างมาก

^๔ รอง ศิรามานนท์, ประวัติศาสตร์ไทยในระบอบรัฐธรรมนูญ, หน้า ๓๙๔.

^๕ พงศ์พีฐ์ ศกุนตาภัย, “ประวัติรัฐธรรมนูญไทย” ใน รัฐธรรมนูญสำหรับชาวบ้าน (พะนค'r : ส้านักพิมพ์พิพิทธ์), หน้า 42.

ได้ซึ่งให้เห็นถึงความมีคุณภาพของทฤษฎีว่าด้วยความคงทนของรัฐธรรมนูญที่ยอมรับกันมานาน ทั้งนี้ก็ เพราะทฤษฎีที่ว่าด้วย อนิยม่าค่าจะบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับประโยชน์จากหลักการ ของรัฐธรรมนูญที่ใช้บังคับอยู่ในสมัยหนึ่งๆ จะพยายามรักษาหลักการของรัฐธรรมนูญนั้นไว้ ให้นานที่สุดที่จะนานได้ และถ้าจะเป็นจะต้องเปลี่ยนหลักการนั้นก็จะยอมให้เปลี่ยนทีละ น้อยๆ⁷⁶ จอมพลกนก อภิพิชชาร ซึ่งเป็นสภาคามมาเป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติ ก็ทำการ ปกครองประเทศโดยใช้อ่านราบปฏิวัติเป็นเครื่องมืออยู่นานถึง 13 เดือน จึงได้ประกาศ ใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2515

ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2515

เมื่อวิคตอเรียได้แล้ว คณะปฏิวัติได้เข้าบริหารประเทศไทย โดยอาศัยสิทธิ์ของ หัวหน้าคณะปฏิวัติ เป็นเวลาประมาณปีเศษ จึงได้ประกาศใช้ธรรมนูญการปกครองแห่ง ราชอาณาจักร พ.ศ. 2515 เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2515 มี 23 มกราคม ซึ่งเป็น วันรัฐธรรมนูญชั่วคราว

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้นำเข้าธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2502 มาคัดแปลงแก้ไขใหม่ แต่โศรังการสร้างปกครองยังมีลักษณะเหมือนเดิม เพียงแค่ให้ รัฐสภาหน้าที่นิติบัญญัติอย่างเดียว ต้องมีสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ประกอบด้วยสมาชิก จำนวน 299 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากผู้มีสัญชาติไทยโดยภานุค และมีอายุ ไม่ต่ำกว่า 35 ปีบวบรวม สภานิติบัญญัติหน้าที่ออกกฎหมายและอนุมัติร่างรัฐธรรมนูญที่ คณะรัฐมนตรีจะเสนอมาให้พิจารณาเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องหน้าที่ร่างคดี แต่สมาชิก สภานิติบัญญัติแห่งชาติมีสิทธิ์ที่จะถึงกระหุ้นการรัฐมนตรีได้ ส่วนรัฐธรรมนูญภารนั้นได้ถึง กรรมการขึ้นคະหนึ่ง เพื่อทำการร่างรัฐธรรมนูญ

5.7 การเรียกร้องรัฐธรรมนูญ 2516

อย่างไรก็ตามแม้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้ (2515) จะให้อ่านราษฎร์รัฐมนตรี ไว้อ่านกันว่างช่วงกิตาม แต่ก็ปรากฏว่าจอมพลกนก อภิพิชชาร ไม่สามารถใช้อ่านราษฎร์ ตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้รักษาเสถียรภาพและบังคับมิให้ประชาชนบางกลุ่ม โดยเฉพาะนิสิต นักศึกษาและบัญญาชันซึ่งกล้ากระทำการท้าทายอำนาจของรัฐบาลได้ ทั้งนี้เพราะกลุ่มบุคคล

⁷⁶ กรมล ทองธรรมชาติ, วิัฒนาการของระบบรัฐธรรมนูญไทย, หน้า 89.

เหล่านี้มองไม่เห็นว่า เทศฯ ควรรับมาลงความหลักน้อม กิตติชัจด จึงต้องใช้เวลาสร้างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ถึง ๓ ปี กลุ่มบุคคลตั้งกล่าววิจิเริ่มทำการรณรงค์เรียกร้องให้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญโดย เริ่ว และนามาชื่่ง เหตุการณ์ "วันมหาวิบัติ" เมื่อ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ เป็นผลให้จอมพลกิตติชัจด ตัดสินใจลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาแก่บรรหารษฎา มีกระแสพระดาษทางโทรทัศน์ ประกาศแต่งตั้ง นายสัญญา อรร母ศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรีตัวยังพระองค์เอง ในตอนค่ำของวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ต่อมา นายสัญญา อรร母ศักดิ์ จึงปราบกู้ตัวทางโทรทัศน์ และให้สัญญาแก่ประชาชนว่าจะร่างรัฐธรรมนูญให้เสร็จภายใน ๖ เดือน และจะจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วประเทศไทยโดย เริ่ว

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๗

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ๒๓๘ มาตรา รัฐบาลนายสัญญา อรร母ศักดิ์ ได้ดังดังนี้
กรรมการขึ้นร่างความเห็นญญต์ในรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๑๕ โดย
หม่อมราชวงศ์ศักดิ์ บร้ามีช ประธานสภานิตบัญญัติแห่งชาติ ได้นำชื่นทูลเกล้าฯ ถวาย
เพื่อทรงลงพระบรมราชโองการ ๙ พระคานันกิจครลดา เมื่อวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๑๗ เพื่อ
ประกาศใช้ต่อไป รัฐธรรมนูญฉบับนี้ เป็นรัฐธรรมนูญที่มีเนื้อหาสาระมากกว่ารัฐธรรมนูญ
ฉบับก่อนๆ ทุกฉบับและ เป็นรัฐธรรมนูญฉบับเดียวที่ถูกร่างขึ้นในบรรยากาศที่เสรี?
อย่างไรก็ตาม แม้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้จะมีบทบัญญัติหลาย เรื่องที่ควรแก้ไขให้เป็นไป
ตามอุดมคติของประชาธิปไตย แต่ก็มีจุดที่ถือว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้รับเอกสารแลกเปลี่ยน
และการบูรณาการตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๔๙๒ มาบัญญัติไว้ครบถ้วน รวมทั้งเพิ่มหลักการ
และวิธีการในการปกครองขึ้นใหม่หลายประการ เช่น ภาษาสิทธิแก่ราชธิคາให้สืบราช-
สันติวงศ์ได้ในกรณีที่ไม่มีราช太子 (มาตรา ๒๓)

จากที่กล่าวมา ก็คงพอจะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญนี้ เป็นรัฐธรรมนูญที่มีค
หลักการของประชาธิปไตยมากที่สุด จึงถือได้ว่า เป็นรัฐธรรมนูญเพื่อประชาชน อย่างไร
ก็ตามปรากฏว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้ใช้มังคบได้เพียง ๒ ปีเท่านั้น ก็ถูกแตะตบอุบการปกครอง
แผ่นดินล้มล้าง เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙

5.8 การบัญชีการบกพร่องแผ่นดิน 6 ตุลาคม 2519

สภาวะการเมืองของไทยหลังจาก 14 ตุลาคม 2516 - 6 ตุลาคม 2519 เป็นช่วงที่ปลดปล่อยจากอิทธิพลของทหารทางการเมืองอีกรั้งหนึ่ง ตั้งที่เคยบรากฎามแล้วในระยะหลังส่งความโกลาครั้งที่สอง ซึ่งในครั้งนี้ผู้นำฝ่ายพลเรือนมีโอกาสเข้ามารับรู้บาลตามวิถีทางรัฐธรรมนูญรัฐสภา มีบทบาทสูงสุดในการกำหนดการ เข้าออกของรัฐบาล หลักการแยกชาราชการประจำกัน การเมือง ตลอดจนการต่อสู้ทางการเมืองก็ได้กระทำ ในนามพรบคการ เมือง⁷⁸

รัฐบาลพลเรือนเข้ามายield การบิหารประเทศในระยะ 14 ตุลาคม 2516 - 6 ตุลาคม 2519 ได้แก่ รัฐบาลของนายสัญญา ธรรมศักดิ์ รัฐบาลของ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช (ครั้งที่ 1) รัฐบาลของ ม.ร.ว. ศึกฤทธิ์ ปราโมช และรัฐบาลของ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช (ครั้งที่ 2) ซึ่งรัฐบาลสมชุดใหม่ยังไม่ทันที่จะแต่งตั้งข้อความไว้วางใจ จำกสภาพัฒนารายภูมิคุณภาพบัญชีการบกพร่องแผ่นดินยังคงดำเนินการบกพร่อง โดยคุณภาพรูปแบบ เชื่อว่ารัฐธรรมนูญที่มีอยู่ในขณะนั้น มีอุบัติขัดข้องจนไม่อาจปฏิบัติให้เป็นไป โดยเรียบร้อยได้ อีกทั้งผู้แทนรายภูมิไม่สามารถต่อเจตนาหมายช่องรัฐธรรมนูญ⁷⁹

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2519

เมื่อได้ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2517 และ คดีบัญชีการบกพร่องแผ่นดิน ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2519 ซึ่งมี จำนวน 23 มาตรา

ตามโครงการสร้างการบกพร่องรัฐธรรมนูญฉบับนี้คล้ายกับรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2502 และ 2515 คือ รัฐสภา (สถาบันบัญชีการบกพร่องแผ่นดิน) มาจากการแต่งตั้ง มี จำนวน 300-400 คน ไม่มีอำนาจให้ความไว้วางใจคดีรัฐมนตรี คดีรัฐมนตรีประจำ กอง ค้านายกรัฐมนตรี 1 และรัฐมนตรีอีกไม่เกิน 20 คน และแยกฝ่ายบริหารและฝ่าย นิติบัญญัติออกจากกัน โดยกำหนดว่ารัฐมนตรีจะเป็นสมาชิกสภาในขณะเดียวกันไม่ได้

⁷⁸ สุธิด ตันติกุล, "กฤษ ปฏิวัติ รัฐประหาร" การเมืองและการบกพร่องไทย (กรุงเทพ : บริษัทพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520) หน้า 81.

⁷⁹ "ค่าเสื่อมของคดีบัญชีการบกพร่องแผ่นดิน ฉบับที่ 3" ราชกิจจานุเบกษา (ฉบับพิเศษ) เล่ม 93 ตอนที่ 120 (6 ตุลาคม 2519) หน้า 12.

นักจากนี้ยังให้อานาจแก่ฝ่ายบริหารมาก แต่เนื่องจากวัตถุประสงค์ในการแก้ไขในรัฐธรรมนูญก้าวนิดไว้อย่างแผ่สัตว์ เพื่อบรับปรุงโครงสร้างและอานาจหน้าที่ของรัฐสภาเท่านั้น และไม่มีบันยสูญศิอื่นใดในรัฐธรรมนูญให้อานาจแก่สภารัฐรูปการปกครอง แผ่นดินในฐานะรัฐสภาที่จะเป็นผู้รัฐบาลได้ตามวัตถุประสงค์ จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้รัฐธรรมนูญการฉบับนี้ กล้ายเป็นรัฐธรรมนูญที่มีอย่างสันติสุข ดื้อใช้นั้งดับยังไม่ครบปฏิกริยาและปฏิรูปในนามใหม่ว่า คณะกรรมการลึก ในวันที่ 20 ตุลาคม 2520 ทั้งๆ ที่จะเป็นผู้ประกาศให้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ คณะกรรมการซึ่งนายโคง ผลเรือเอกสังข์คลออยู่ ผู้ทรงค่าแห่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และประธานสภารัฐที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลของ นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ได้เข้ายึดอานาจการปกครอง แผ่นดินจากการรัฐบาลของนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นผลสำเร็จ เมื่อเข้ายึดอานาจปกครองแล้วหัวหน้าคณะกรรมการต้องประกาศของคณะกรรมการปฏิรูปและคำสั่งของหัวหน้าคณะกรรมการ หลังฉบับ ต่อมาหัวหน้าคณะกรรมการปฏิรูปได้มอบหมายคณะกรรมการบุคคลกลุ่มนี้เป็นผู้จัดร่างรัฐธรรมนูญขึ้นตามโดยบามที่คณะกรรมการปฏิรูปตกลง เมื่อยกร่าง เสรีจแล้วได้ส่งให้คณะกรรมการปฏิรูปพิจารณาแก้ไข หลังจากนั้นได้นำขึ้นกระบวนการบังคุมกฎ เนื่องจากกฎหมายเดิมระบุเจ้าอยู่หัวทรงลงพระบรมราชโองการใช้ ณ วันที่ ๙ ฤศจิกายน 2520

ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรมหาศักดิ์ราช 2520

มี 32 มาตรา กำหนดความช่วยเหลือตามกฎหมายนี้ไว้อย่างแน่นอนว่าจะใช้บังคับเพียงชั่วคราว ต้องจะให้บังคับได้ไม่เกินสิบเดือนเมษายน 2522 อันเป็นเวลาหนึ่งปีที่ธรรมนูญการบดครองกำหนดไว้จะต้องมีการเพื่อกตัญ夛มรัฐธรรมนูญฉบับใหม่^{๑๐} นอกจานี้ยังกำหนดภาระกิจให้แก่ส่วนนิติบัญญัติทักษารัฐร่างรัฐธรรมนูญการให้เสริจโดยเร็ว นอกจานี้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังได้รับการคุณปฏิให้มีฐานะ เป็นองค์กรทางรัฐธรรมนูญของคู่กรณัม ภายใต้ข้อว่า “ส่วนนโยบายแห่งชาติ” และมีฐานะ เน้นอ่าวคายรัฐมนตรีและส่วนนิติบัญญัติ ซึ่ง เป็นองค์กรทางรัฐธรรมนูญที่สำคัญเสียอีก เพื่อระบรุงงานส่วนนโยบายแห่งชาติยังมีอำนาจหน้าที่อื่นๆ อีก เช่น มีอำนาจในการกรอบบังคับให้พระมหากษัตริย์แต่งตั้งหัวอคตาก่อนนายกรัฐมนตรีและแต่งตั้งตั้งสมາชิกส่วนนิติบัญญัติตาม^{๑๑}

๖๐ "มาตรา ๑๑ ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร มุ่งมั่นคั้กราช ๒๕๒๐" ราชกิจจานเบกษา เล่ม ๙๔ ตอน ๑๑๑ (๙ มกราคม ๒๕๒๐) หน้า ๖.

๘๑ มาตรฐาน 21, 22, 23, เรื่อง เศียวกัน, หน้า 10-11.

เป็นการบังกันไม่ได้เกิดปัญหาการเปลี่ยนรัฐบาลซึ่งไม่อาจหาได้โดยวิธีร่างรัฐธรรมนูญ และจำกัดต้องล้มเลิกรัฐธรรมนูญจึงจะเปลี่ยนรัฐบาลกันได้อีก

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2521

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ เมื่อ 206 มาตรา ประกาศใช้เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2521 สืบเนื่องมาจากธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรพุทธศักราช 2520 เป็นรัฐธรรมนูญชั่วคราวที่คุณวิวัฒน์ 20 ตุลาคม 2520 ได้จัดให้มีขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้น และได้มอบให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติจัดร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ให้มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรภายใต้กฎหมายพุทธศักราช 2521 ตั้งนั้นสภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการขั้นคุณหนึ่ง เพื่อหาหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อร่างเสร็จสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีราชโองการร่างรัฐธรรมนูญนี้เป็น 3 วาระ โดยมีคือแนวทางอันเป็นปลดงานร่วมกันของปวงชนชาวไทยในการอ้างอิงรักษาไว้ซึ่งเอกราษและความมั่นคงของชาติ การพิทักษ์รักษาศาสนาให้สกิดสภานารากา เทอดทูนพระมหากษัตริย์ เป็นประมุขและเป็นมังฆาติของปวงชนชาวไทย การยึดถือระบบอนประชาติเป็นอยันมีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุข เป็นวิถีทางในการปกครองประเทศ การเชิดชูและคุ้มครองรักษาสิทธิและเสรีภาพของชาวไทย และการร่วมกันสร้างความเป็นธรรม ความเจริญและความมหสุกให้เกิดแก่ประชาชนชาวไทยโดยทั่วหน้ากัน

6. บทสรุป

ตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน (2524) ประเทศไทยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรมาแล้ว 13 ฉบับ ประเทศไทยเห็นจะเป็นประเทศไทยที่มีรัฐธรรมนูญนานมากฉบับที่สุดประทศหนึ่ง ในโลกคร โดยมีมาดังนี้

1. คุณวิวัฒน์ร่างที่ 1 ได้แก่

1.1 รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2475 คุณรายชื่อ เป็นผู้ร่างขึ้นและประกาศใช้เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2475

- 1.2 รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2490 คสส.รัฐประหาร 8 ฤกษ์จิกายน พ.ศ.2490 เป็นผู้ร่างและประกาศใช้เมื่อวันที่ 8 ฤกษ์จิกายน พ.ศ.2490
- 1.3 รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2502 คสส.ปฏิวัติ 20 ตุลาคม 2501
มอบหมายให้คสส.ร่างกฎหมายร่างขึ้นและประกาศใช้เมื่อวันที่ 28 มกราคม พ.ศ.2502
- 1.4 รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2515 คสส.ปฏิวัติ 17 ฤกษ์จิกายน 2514
มอบหมายให้คสส.ร่างกฎหมายร่างขึ้นและประกาศใช้เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ.2515
- 1.5 รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2519 คสส.ปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน 6 ตุลาคม 2519.
- 1.6 รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2520 คสส.ปฏิวัติ 20 ตุลาคม พ.ศ.2520
มอบหมายให้คสส.ร่างกฎหมายชุดหนึ่งยกร่างขึ้นและประกาศใช้เมื่อวันที่ 9 ฤกษ์จิกายน 2520

2. สภาร่างรัฐธรรมนูญหรือสภาผู้แทนราษฎรจัดให้มีการ ยกร่างขึ้น ได้แก่

2.1 รัฐธรรมนูญฉบับถาวร พ.ศ. 2475 สภาผู้แทนราษฎรตามรัฐ-
ธรรมนูญชั่วคราว มอบหมายให้คสส.อนุกรรมการยกร่างขึ้นประกาศใช้เมื่อวันที่ 10
ธันวาคม พ.ศ.2475

2.2 รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2489 สภาผู้แทนราษฎรมอบหมายให้คสส.
กรรมการวิสามัญเป็นผู้ร่างขึ้นและประกาศใช้เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2489

2.3 รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2492 สภาร่างรัฐธรรมนูญเป็นผู้ยกร่าง
และประกาศใช้เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ.2492

2.4 รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2511 สภาร่างรัฐธรรมนูญเป็นผู้ยกร่าง
และประกาศใช้เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ.2511

2.5 รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2517 คสส.รัฐมนตรีในขณะนั้นแต่งตั้งคณะกรรมการ
การยกร่างรัฐธรรมนูญขึ้นชุดหนึ่ง เพื่อยกร่างและเสนอให้สภานิตบัญญัติแห่งชาติให้
พิจารณา และได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ.2517

2.6 รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2521 สภานิตบัญญัติแห่งชาติได้แต่งตั้ง
คณะกรรมการขึ้นหนึ่ง เพื่อหาหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อร่างเสร็จสภานิตบัญญัติ
แห่งชาติได้พิจารณาแล้วรัฐธรรมนูญเป็น 3 ราชบ. และได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 22
ธันวาคม พ.ศ.2521

ส่วนรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2495 นั้น แบลก
ออกใบกว่าฉบับอื่น คือ สภาร่างรัฐธรรมนูญเป็นผู้ร่าง แต่คสส.รัฐประหาร 29 ฤกษ์จิกายน

พ.ศ.2494 เป็นผู้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ.2495

รัฐธรรมนูญค่ายลักษณ์กษัตริย์ 13 ฉบับของไทยได้เลิกฉบับแล้ว 12 ฉบับ
ฉบับปัจจุบันเป็นฉบับที่ 13 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ.2521 รัฐธรรมนูญ
ที่ 13 ฉบับที่ประกาศใช้มาแล้วนี้แบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดัง

1. ประเภทที่รัฐบาลผู้ประกาศใช้ตั้งใจจะใช้เป็นหลักการปกครองประเทศไทย
เป็นการชั่วคราว ม้อยทั้งหมด 5 ฉบับ ได้แก่

- 1.1 รัฐธรรมนูญฉบับที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2475
- 1.2 รัฐธรรมนูญฉบับที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2490
- 1.3 รัฐธรรมนูญฉบับที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2502
- 1.4 รัฐธรรมนูญฉบับที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2515
- 1.5 รัฐธรรมนูญฉบับที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2520

ข้อที่นำสังเกตดังต่อไปนี้ รัฐธรรมนูญที่รัฐบาลผู้ประกาศใช้ตั้งใจจะใช้เป็นการ
ชั่วคราวนั้น บางฉบับใช้บังคับอยู่นานกว่ารัฐธรรมนูญที่ตั้งใจจะใช้เป็นการถาวรสืบต่อ
เช่น รัฐธรรมนูญชั่วคราวที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2502 นั้น ใช้บังคับอยู่นาน
ถึง 9 ปี 5 เดือน นานกว่ารัฐธรรมนูญการกรุงศรีอยุธยาเว้นฉบับการฉบับแรก ศึกษาฉบับที่
ประกาศใช้เมื่อ 10 ธันวาคม 2475 เท่านั้น

2. ประเภทที่รัฐบาลผู้ประกาศใช้ตั้งใจจะใช้เป็นหลักการและแนวทางใน
การปกครองประเทศไทยย่อการม้อยทั้งหมด 8 ฉบับ ได้แก่

- 2.1 รัฐธรรมนูญที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2475
- 2.2 รัฐธรรมนูญที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2489
- 2.3 รัฐธรรมนูญที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2482
- 2.4 รัฐธรรมนูญที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2495
- 2.5 รัฐธรรมนูญที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2511
- 2.6 รัฐธรรมนูญที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2517
- 2.7 รัฐธรรมนูญที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2519
- 2.8 รัฐธรรมนูญที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2521

ความแตกต่างของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวและฉบับการที่สำคัญได้แก่

1. รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวมีกำหนดเวลาในการใช้อย่างแจ้งชัดว่า จะใช้
บังคับอยู่เป็นการชั่วคราวเพื่อจัดการภัยคุกคาม ไม่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับการ
แล้ว ส่วนรัฐธรรมนูญฉบับการนั้นไม่มีกำหนดเวลาในการใช้ พระมหากษัตริย์หวังกันไว้ว่า

"ให้ยืนยงคงอยู่ด้วยกับสภามารชุราชสัมควรaben เท่ากับบาราสารan... ๘๓ ดังนั้นบันญัติของรัฐธรรมนูญฉบับการจัดมีความยาวและละเอียดลดลงมากกว่าฉบับชั่วคราว

2. รัฐธรรมนูญชั่วคราวเกือบทุกฉบับสร้างขึ้นใช้แทนฉบับการที่ถูกตัดสินใจไว้ตั้งแต่รัฐประหารประกาศเลิกไป เพราะตัดสินใจรัฐประหารต้องการใช้รัฐธรรมนูญที่ตนร่างขึ้นมาเป็นเครื่องมือในการรักษาอำนาจที่ตนได้มามาโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายในระยะแรกให้มั่นคงก่อน จึงจะได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับการต่อไป ดังนั้นรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวเกือบทุกฉบับจึงมีบันญัติที่ให้อำนาจแก่รัฐบาลของคณะปฏิรูปฯ รัฐประหารนี้นาอย่างมากขณะเดียวกันก็จำกัดสิทธิทางการเมืองของประชาชนอย่างมาก เช่น รัฐธรรมนูญชั่วคราวฉบับที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2475 ยกฐานะของคณะราษฎรไว้สูงเท่าพระมหากษัตริย์สามารถใช้อำนาจแทนราษฎรได้เท่ากับพระมหากษัตริย์ หรือรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 21 มกราคม 2502 ให้อำนาจพิเศษแก่นายกรัฐมนตรีอย่างกว้างขวาง

3. รัฐธรรมนูญการทุกฉบับที่มีบันญัติที่เป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนและจำกัดการใช้อำนาจของรัฐบาล ส่วนรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวมักจะเขียนถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้อย่างหรือไม่เขียนไว้เลย

จากที่กล่าวมาข้างต้นอาจจะเห็นได้ว่า แม้การใช้รัฐธรรมนูญเป็นหลักในการปกครองประเทศจะประสบปัญหาในทางปฏิบัติหลายประการ แต่ก็ไม่น่า奇怪เป็นสาเหตุที่ทำให้ต้องเลิกล้มรัฐธรรมนูญที่ใช้อยู่ในขณะนั้น เหตุนี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดชั่วนั้น น่าจะสามารถแก้ไขได้โดยวิถีทางรัฐธรรมนูญ แต่ปรากฏว่ารัฐธรรมนูญไทยแห่ง 13 ฉบับที่ได้ประกาศใช้มาแล้วนั้น ต้องถูกตัดตัวน แล้วล้มเลิกอยู่เสมอ น่าจะมีสาเหตุมาจากหัศจรรย์ทางการเมืองและพฤติกรรมของบุคคลแทนทั้งสิ้น ไม่ได้เกิดจากบันญัติในรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด ดังนั้น การที่จะรักษารัฐธรรมนูญโดยการเขียนบันญัติ หรือสร้างกลไกในรัฐธรรมนูญให้ลงทะเบียนออกจะง่ายไม่ก่อให้เกิดประโยชน์น้อยเหลืออย่างไร จะเห็นได้จากการรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2517 ได้เขียนบันญัติห้ามนิรโทษกรรมแก่ผู้ที่ทำการล้มล้างรัฐธรรมนูญ รวมทั้งบัญญัติกลไกในการปกครองไว้อย่างละเอียดลดลงมากกว่ารัฐธรรมนูญฉบับอื่นทั้งหมดก็ไม่อาจบังกันการล้มล้างรัฐธรรมนูญได้ ดังจะเห็นได้จากการที่คณะปฏิรูปฯ ประกาศงบประมาณแผ่นดินของผลเรือเอกสังค ชลออยู่ ต้องล้มล้างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2519 ที่ตนเองเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการประกาศใช้

ดังนั้น รัฐธรรมนูญที่คือและ เหมาะสมที่จะใช้ เป็นหลักในการปกครองประเทศไทยได้อย่างถูกต้อง ไม่เป็นรัฐธรรมนูญที่จะต้องใช้อ่านาจแก่ฝ่ายนิติบัญญัติ คือ สภาผู้แทนราษฎรมาพอที่จะสามารถตรวจสอบและรักษาคุณลักษณะให้คุณธรรมศรีใช้อ่านาจได้ตามใจชอบโดยไม่รับผิดชอบแต่อย่างใด ขณะเดียวกันจะต้องให้อ่านาจบริหารแก่คณะรัฐมนตรีมากพอที่จะสามารถปฏิบัติราชการประเทศไทยได้อย่างมั่นใจและมีประสิทธิภาพ ทั้งสามารถแก้ปัญหารับตัวนของชาติได้อย่างรวดเร็ว แต่สิ่งที่สำคัญคือ ประชาชนไทยทุกนายจะต้องมีความอุดหนุนยอมรับการประนีประนอมระหว่างกลุ่มที่ขัดแย้ง โดยมีคือเป็นหลักในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ตามวิถีทางของรัฐธรรมนูญซึ่งถือเป็นหลักในการปกครองประเทศไทย เช่น คณะกรรมการจะต้องยอมรับว่าการมีรัฐธรรมนูญเป็นหลักในการปกครองประเทศไทยนั้นไม่เหมือนกับการใช้อ่านาจปฏิวัติ เพราะรัฐธรรมนูญที่เกิดจากการร่างของคณะกรรมการปฏิวัติซึ่งให้อ่านาจแก่รัฐบาลของคณะกรรมการปฏิวัติไว้มาก และจากคุณลักษณะเสรีภาพของประชาชนไว้มากเช่นกันก็อาจถูกกลั่นเลิกไปได้ เช่น รัฐธรรมนูญชั่วคราว พ.ศ. 2515 ซึ่งร่างขึ้นโดยคณะกรรมการปฏิวัติ พ.ศ. 2514 ต้องถูกกลั่นเลิกไป เพราะการเรียกร้องของนิสิต นักศึกษา และประชาชนที่ต้องการรัฐธรรมนูญฉบับการที่เหมาะสมกับประเทศไทย ส่วนนักการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้งก็จะต้องเคารพคือเจตนาرمณ์ของรัฐธรรมนูญที่ใช้บังคับให้มาก โดยไม่จงใจก่อการส่อเสี้ยงบากพร่องที่มีอยู่ในรัฐธรรมนูญสว่างหวานลับประโภชน์ไส่ตน หรือห้ามให้ประชาชนเสื่อมศรัทธา ขณะเดียวกันประชาชนจะต้องเคารพคือบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะ เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ ตลอดจนหน้าที่ของบุคคลนั้นๆ เพราะแม้จะได้มีการสร้างระบบของการปกครองให้เป็นไปตามระบบของรัฐธรรมนูญให้เกิดขึ้นมากเพียงใดก็ตาม แต่รัฐธรรมนูยก็เป็นเพียงแต่ตัวอักษรและไม่ใช่ความสามารถสร้างขึ้นด้วยการเขียนเป็นตัวบทกฎหมายเท่านั้น แต่จะต้องขึ้นอยู่กับการที่ทุกนายยอมรับสภาพความเป็นจริงทางการเมืองตลอดจนยอมรับการปฏิบัติของแต่ละฝ่ายภายใต้ขอบเขตของรัฐธรรมนูญ

บรรดาณกกรม

1. เอกสารที่นักพัฒนาไม่ได้พิมพ์

1.1 เอกสารของคณะกรรมการแห่งชาติ

- จากหมายเหตุแห่งชาติ, 例. เอกสารรัชกาลที่ 5 บ.14/1 เจ้าชายและข้าราชการกราบบังคมทูลความเห็นจัดการเปลี่ยนแปลงระบบที่เป็นบริหารราชการแผ่นดิน (อ. ม.ศ. ร.ศ. 103)
- เอกสารรัชกาลที่ 5 บ.14/4 พระราชนารีสตอบความเห็นของผู้ที่จะให้เปลี่ยนแปลงการปกครอง อ.ศ. 1247 (ร.ศ. 104)
- เอกสารรัชกาลที่ 6 ส.บ.001/6 ความเห็นเรื่องควรจัดให้มีสมาชิกรัฐมนตรีได้มีการหาและออกพระราชบัญญัติ กำหนดหน้าที่ของสภा (21-30 เมษายน 2460)
- เอกสารรัชกาลที่ 7 บ.2.1/7 นายภักดี, นายไวยเห็นควรจัดตั้งกฎหมายค้อนสติชูชัน (5 ธ.ค. 2468)
- เอกสารรัชกาลที่ 7 ม.7.5/1 จัดการประชาภิบาล (เทศบาล) (12 ส.ค. 2469-11 ก.ย. 2471)
- เอกสารรัชกาลที่ 7 ม.7.5/2 พระราชนับัญญัติเทศบาล (16 เม.ย. 2472- มี.ย. 2475)
- เอกสารรัชกาลที่ 7 ร.ล. 6/2 ตั้งองค์มนตรี (2 ธ.ค. 2468-28 มี.ค. 2474)
- เอกสารรัชกาลที่ 7 ร.ล. 6/3 พระราชนับัญญัติองค์มนตรี (27 ต.ค. 2469-8 มี.ย. 2470)
- เอกสารรัชกาลที่ 7 ร.ล. 6/4 พระราชนับัญญัติองค์มนตรี (11 เม.ย.-15 ส.ค. 2472)
- เอกสารรัชกาลที่ 7 ร.อ. 6/25 ให้กรรมการองค์มนตรีถือความเห็นด้วยเรื่องราชการต่างๆ (31 ธ.ค. 2474)

- จคหมายเหตุแห่งชาติ, นอ. เอกสารรัชกาลที่ 7 รล. 7/1 ตั้งอภิรัฐมนตรี
(28 พ.ย. 2468-21 ต.ค. 2474)
-
- . เอกสารรัชกาลที่ 7 รล. 7/2 เจ้าพระยาสุรศักดิ์-
มนตรี แสดงความเห็นเรื่องให้จัดตั้งสภารัฐมนตรี
(18-22 ก.ค. 2469)
-
- . เอกสารรัชกาลที่ 7 สบ. 2.42/317 ร่างพระราช-
บัญญัติเทศบาล (27 ธ.ค.-17 ม.ค. 2473)
-
- . เอกสารรัชกาลที่ 7 สบ. 2.47/1 อภิรัฐมนตรี (9
เม.ย. 2465 - 1 เม.ย. 2471)
-
- . เอกสารรัชกาลที่ 7 สบ. 2.47/32 บันทึกการ
ปักครอง (23 ก.ค. - 1 ส.ค. 2469)
-
- . เอกสารรัชกาลที่ 7 สบ. 2.47/242 ลับ.
โปรดเกล้าฯ ให้ส่งบันทึกความเห็นของเสนาบดี
กระทรวงค่างประเทศ, นายเรมอนด์ บี. สครีเวนส์,
พระยาศรีวิสารราชารักษ์เรื่อง “เดือดร้อนแห่งระบบ
การปกครองที่จะเปลี่ยนแปลง” (12 มี.ค. 2474)

1.2 เอกสารสำนักเลขานุการคณะรัฐมนตรี

- เอกสารสำนักเลขานุการคณะรัฐมนตรี. บันทึกที่ 44 แฟ้มที่ 2 เรื่องการเปลี่ยน
 แปลงการปกครองประเทศไทย
 บันทึกที่ 44 แฟ้มที่ 9 เรื่องคณะกรรมการ
 กิจการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
 ทราบบังคมทูลขอพระราชทานอภัยโทษ
 บันทึกที่ 44 แฟ้มที่ 27 เรื่องยืดเวลาจรา
 การปกครองเมื่อ 20 มิถุนายน 2476
 บันทึกที่ 163 เรื่องกฤษnaraj
 บันทึกที่ 190 แฟ้มที่ 31 เรื่องพระราช-
 บัญญัติคุมครองค่าใช้จ่ายของประชาชน
 ในภาวะดับชั่น

2. ประกาศท่องทางราชการ

"พระราชบัลลภติ เคาน์ซิลลอฟส์เต็ต", ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 1, จ.ศ. 1236

(พ.ศ. 2417)

"พระราชบัลลภติบริวารเคาน์ซิล", ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 1, จ.ศ. 1236

(พ.ศ. 2417)

"ประกาศว่าด้วยการตั้งเคาน์ซิล", ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 1, จ.ศ. 1236

(พ.ศ. 2417)

"พระราชบัลลภติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช

2475", ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 49 ลงวันที่ 27 มิถุนายน

พ.ศ. 2475

"รัฐธรรมนูญแห่งอาณาจักรสยาม". ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 49 ลงวันที่ 10

ธันวาคม พ.ศ. 2475

3. หนังสือพิมพ์

พิมพ์ไทย. ฉบับวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2491

พิมพ์ไทย. ฉบับวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2491

ศรีกรุง. ฉบับวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2475

สยามนิการ. ฉบับวันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2490

4. หนังสือ

4.1 หนังสือภาษาไทย

กนอ สมวิเชียร. ประชาธิบัติไทยกับลังคอมไทย. พระนคร : ไทยวัฒนาพาณิช,
2516.

พัฒนาการเมืองไทย. พระนคร : โรงพิมพ์สมาม
ลังคอมพิวเตอร์แห่งประเทศไทย, 2513.

กรมส ทองธรรมชาติ. ความรู้เรื่องรัฐธรรมนูญไทย. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์เพื่อสังกัด, 2518.

วิวัฒนาการของระบบรัฐธรรมนูญไทย. พระนคร :
บรรษัทจตุรเดช, 2520.

เกียรติ (สละ ลิขิตกุล). พงศาวดารการเมือง. พระนคร : สำนักพิมพ์
เกียรติศักดิ์, 2193

เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. การปฏิริหาร 2475. พระนคร : แพร์พิทยา, 2514.

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เล่ม ๓, พระนคร : คุรุสภา, ๒๕๐๖.

จุลจารงษ์, พระราชนครรัตน์, พระองค์เจ้า, เจ้าชีวิต, พระนคร :

คลังวิทยา, ๒๕๑๕.

ชลธ ศรีศราก, สันติบาลไถศิน, พระนคร : โรงพิมพ์มิตรไทย, ๒๔๙๙.

ชัยอนันต์ สมหมาย, การเมืองการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของไทย (พ.ศ.

๑๘๙๓-๒๔๗๕) โรเนียวเย็นเล่�, คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มกราคม ๒๕๑๙.

_____. และขัตติยา กรรณสูตร, เอกสารการเมืองการปกครองไทย. พระนคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาภานิช, ๒๕๑๘

ชาลี เอี่ยมกระแสสินธ์, เนื้องหลังพระบakteเกล้าสละราชสมบัติ, พระนคร :

โรงพิมพ์วิทยานุกูล, ๒๕๑๖

ถานินทร์ กรรษนิชย์, ระบบปรัชญาอิบปี, กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ

๒๕๒๐

ประยุทธ ศิหิพันธ์, ประวัติการเมืองไทย. พระนคร : โรงพิมพ์มิตรสัมภាម,

๒๕๑๑

ประเสริฐ บุญมาลุคนธ์, รัฐสภาไทยในรอบสี่สิบสองปี (๒๔๗๕-๒๕๑๗).

กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจ้าวตี๊, ช.ชุมนุมช่าง, ๒๕๑๗

ไฟอร์จิน ชัยนาม, กฎหมายรัฐธรรมนูญ. พระนคร : โรงพิมพ์มหा�วิทยาลัย-

วิชาธรรมศาสตร์และการเมือง, ๒๔๘๒.

_____. สถาบันการเมืองและรัฐธรรมนูญต่างประเทศกับระบบของการ

ปกครองของไทย. นครหลวง : โรงพิมพ์มหा�วิทยาลัย

ธรรมศาสตร์, ๒๕๑๕

รอง ศยามานนท์, ประวัติศาสตร์ไทยในระบบปรัชญาธรรมนูญ.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาภานิช, ๒๕๒๐

วิเทศกรฟี้ย. ความเป็นมาแห่งระบบปรัชญาอิบปี. พระนคร : โรงพิมพ์

เจริญธรรม, ๒๕๑๑

สมุทร สุริกษะ. ๒๖ การปฏิวัติไทยและรัฐประหารสมัย ๒๔๘๙-๒๕๐๒.

พระนคร : โรงพิมพ์สื่อการพิมพ์, ๒๕๑๗

สิริ เบรมจิตต์. ประวัติศาสตร์ไทยในระบบประชาธิปไตย 30 ปี.

พระนคร : เพื่องอักษร, 2517

หมุค แสงอุทัย. การเมืองกรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พิพาน, 2507.

4.2 หนังสือภาษาอังกฤษ

Jacobsen, G.A. and Lipman M.H., Political Science Barnes and Noble, 1969.

Rigg, Fred W. Thailand: The Modernization of a Bureaucratic Polity. Honolulu: East-West Center press, 1966.

Syamanada, Rong A History of Thailand. Bangkok : Thai Wattana Panich, 1973.

Thompson, Virginia. Thailand : The New Siam. New York: Macmillan Company, 1941.

Wilson, David. Politics in Thailand New York: Cornell University Press, 1966

Wyatt, David. Political Reform: Education in the Reign of King Chulalongkorn Bangkok: Thai Wattana Panich, 1969.

5. วิทยานิพนธ์

เกียรติชัย พงษ์พาณิช. "การปฏิวัติ พ.ศ. 2475 กับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการปกครองของไทย". วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512.

จุลลา งอนรอก, ม.ค. "การนิคและความเป็นมาของลัทธิชาตินิยมในประเทศไทย" วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513.

มัหนา เกษกมล. "การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์เรื่องการเมืองและการปกครอง ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว" วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517.

* หน้าที่ภารกิจ

วิภาลัย ศิริราชย์ ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยสังคมศึกษา โรงเรียน
นบุญตามบพิตร กรุงเทพฯ

เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยรัฐธรรมนูญ*

รังสรรค์ มนตรีพันธุ์**

การวิเคราะห์รัฐธรรมนูญเท่าที่น่ามั่นใจเป็นบทบาทของนักวิชาการและนักนิติศาสตร์ บรรจุความสนใจในการวิเคราะห์ที่มุ่งไปสู่การตีความเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชน อาจารย์ของสถาบันราชภัฏแห่งชาติและวุฒิสภาอ้างไม่มีงานเขียนในเชิงที่กล่าวถึงรัฐธรรมนูญตัวกำหนดโครงสร้างอื่นใดที่จะกระทบต่อพฤติกรรมของประชาชน และหน่วยเศรษฐกิจต่างๆ ในสังคมอย่างไรบ้าง และสิ่งนี้คือประโยชน์หลักที่ต้องการเสนอการนำเสนอในครั้งนี้มีประคุณที่สำคัญดังนี้:-

1. พัฒนาการของรัฐธรรมนูญ
2. ศักดิ์ในการผลิตรัฐธรรมนูญ
3. พฤติกรรมการสนับสนุนตอบรัฐธรรมนูญ
4. ตลาดการเมือง

1. พัฒนาการของรัฐธรรมนูญ

การเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 เป็นปฏิกริยาเชิงต่อต้านหรืออภิญญาที่เป็นการแยกชิ้นอาจซึ่งกันและกัน และโดยนัยก็คือการแยกชิ้นส่วนเกินทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการมีอำนาจทางการเมือง ระหว่างกลุ่มพลังอาณาจักรที่บุคคลกลุ่มพลังนอกราชการ รัฐธรรมนูญในฉบับแรก ฯ ก็ยังไม่มีความเป็นประชาธิบัติมาก จนกระทั่งมีการใช้รัฐธรรมนูญ ปี 2489 ชิ้นอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ อ้างว่าเป็นประชาธิบัติมากกว่าฉบับปี 2527

รัฐธรรมนูญ ปี 2489 ในแห่งนี้มีลักษณะประชาธิบัติอย่างสูงก็จริง แต่ในอีกแห่งหนึ่งนั้นมีกลไกหลายอย่างชี้ว่าเริ่มขึ้นที่รวมอำนาจในการกำหนดนโยบายไว้ในระบบราชการ ดังจะได้กล่าวถึงต่อไปว่ามีบทบัญญัติอะไรบ้าง ชิ้นกฎหมายมาแบบชาติของ การร่างรัฐธรรมนูญฉบับต่อ ฯ มา ทว่ารัฐธรรมนูญปี 2489 ก็มีอยู่ไม่มาก

*การสัมมนาอย่าง เรื่อง "เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยรัฐธรรมนูญ" โดย ผศ. รังสรรค์ มนตรีพันธุ์ วันที่ 6 ธันวาคม 2534 ณ ห้องประชุมใหญ่ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ . สุนทรี อาสาไวย์ เรียนเรียงรายงาน

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มนตรีพันธุ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญฉบับชั่ง เป็นประชาธิปไตยทั้งหลาย การล้มรัฐบาลพลเรือตรี หลังสาธารณนาวาสวัสดิ์ ในปี 2490 และมีการใช้รัฐธรรมนูญปี 2491 ที่เรียกว่า รัฐธรรมนูญฉบับได้ดุ๊ม ต่อมา ก็มีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับปี 2492 โดยมีรัฐบาลนายวงศ์ อภัยวงศ์ ซึ่งก็มีความเป็นประชาธิปไตยพอสมควร แต่ก็ท่านอง เดียวกันคืออาชญาไม่ยืน มีอาชญาพิษบ้าว่า จอมพล บ. พิบูลสงคราม ก็ถือรัฐประหารล้มรัฐบาลตัวเอง แล้วใช้ รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ คือ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม 2495

รัฐธรรมนูญปี 2517 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่มีความเป็นประชาธิปไตยมาก คือ อยู่ในระดับใกล้เคียงกับรัฐธรรมนูญ ปี 2489 แค่ในท่านอง เดียวกัน รัฐธรรมนูญ ฉบับนี้ก็มีอาชญาอยู่ พิษบ้าว่า ว่า ก่อนหน้านั้น รามีรัฐธรรมนูญปี 2511 ซึ่ง เป็นรัฐธรรมนูญโดยชั่วราชการ ของชั่วราชการ เพื่อชั่วราชการ เป็นรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจแก่ ชั่วราชการมาก คือ เป็นรัฐธรรมนูญชั่วห้ามมิให้ ส.ส. เป็นรัฐมนตรี เป็นรัฐธรรมนูญ ซึ่งกำหนดแนวทางที่เด่นชัดว่ารัฐบาลแบ่งส่วนนโยบายต่อส่วน แต่ไม่ต้องมีการลงมติและ วุฒิสภามีบทบาทที่สำคัญ แต่เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองก็มีส่วนให้รัฐธรรมนูญที่ค่อนข้างช้าสุดโถง คือ รัฐธรรมนูญปี 2511 สรวิษมาทางชั่วชัย รัฐธรรมนูญ 2517 ก็เป็นรัฐธรรมนูญที่ชันชันนาทางอำนาจ คือ ห้ามมิอาชญาอมรับได้ เพราะเหตุว่า การที่รัฐธรรมนูญเป็นประชาธิปไตยมากขึ้นนั้น นัยของมันก็คือ ส่วนเกินทาง เศรษฐกิจ จากการกำหนดนโยบาย ซึ่งแต่เดิมจะจุกจอกอยู่ในระบบราชการ เมื่อโครงสร้างของ ชันชันนาทางอำนาจเปลี่ยนแปลงไป ส่วนเกินทาง เศรษฐกิจเริ่มร้าวไปออกนอกระบบ เพราะฉะนั้น ก็เกิดความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในเดือนคุณาคม 2519 แล้วเรา ก็ มีรัฐธรรมนูญฉบับปี 2521 ซึ่งพันเอกบวรจักร สว่างจิต เรียกว่า เป็นรัฐธรรมนูญ ประชาธิปไตยครึ่งใน หรือถ้าจะมองกลับกันก็ เป็นรัฐธรรมนูญเด็ดขาดครึ่งใน ก็เป็น รัฐธรรมนูญช่องช่องระหว่างรัฐธรรมนูญ 2511 กับรัฐธรรมนูญ 2517

แต่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เมื่อกุมภาพันธ์ 2534 ก็เป็นความพยายามที่ จะยืดหยุ่น เอาส่วนเกินทาง เศรษฐกิจจากภารträานินน นโยบายกลับคืนมาสู่มหลังอีก มากยิ่งขึ้น ใจกลาง ประเทศไทย เพราะฉะนั้น รัฐธรรมนูญฉบับปี 2534 ที่จะออกมานี้ ก็จะอยู่ระหว่าง รัฐธรรมนูญฉบับปี 2511 กับรัฐธรรมนูญปี 2521 หรือถ้าเป็นลักษณะโอลด์ โกลด์ ก็เป็นพิษบ้าว่า กับรัฐธรรมนูญฉบับปี 2511 ด้วยซ้ำไป

การเปลี่ยนแปลงทางรัฐธรรมนูญที่เกิดขึ้นในช่วงเกือบ 60 ปี ที่ผ่านมาที่มีการปฏิรูประหารค่า ฯ จนกระทั่ง อาจารย์ชัยอนันต์ สุมาลีช บอกว่าอยู่ในวงจรอาหาเว้น ถึงเป็นแหล่งของการต่อสู้ระหว่างกลุ่มพลังอำนาจอย่างไทย กับกลุ่มพลังนอกระบบราชการ การต่อสู้นี้โดยสาระสำคัญเป็นการต่อสู้เพื่อแย่งชิงส่วนเกินทางเศรษฐกิจจากการค้าเนินไปบ่ายทางเศรษฐกิจ

2. ดันหนุนการผลิตธุรกรรมน้ำ ฉบับปี 2534

การประมาณการ เป็นการประมาณอย่างคร่าว ฯ มีรายจ่ายที่เป็นดันหนุน การผลิตธุรกรรมน้ำฉบับ 2534 อยู่ 4 ประเทตังนี้

1. เงินประจำาณาแห่งกรรมการสภาร รสช. การค้าน้ำเงินประจำาณาแห่งกรรมการสภาร รสช. นั้นจะต้องคำนวณกระทั่ง เมื่อมีการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ แต่ด้วยเหตุที่ยังไม่รู้ว่าจะมีการจัดตั้งรัฐบาลใหม่เมื่อไร จึงคำนวณถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2534 ซึ่งเงินประจำาณาแห่งน้ำคงประมาณ 2,400,000 บาท

2. รายจ่ายของสมาชิกสภานิติบัญญัติ ได้แก่ เงินเดือนของประธานสภานิติบัญญัติ เงินประจำาณาแห่งและ เงินค่ารับรองของสมาชิกสภาร ค้าน้ำเงินอันนี้จะถูกเดือนธันวาคม 2534 ตกเป็นเงิน 48 ล้านบาท

3. เนื้อประชุมของกรรมการธุรกรรมน้ำ เนื้อประชุมกรรมการธุรกรรม ตก 306,000 บาท

4. นอกจากนั้นแล้วก็มีเนื้อประชุมกรรมการธุรกรรม นายนิโอลส์ โภศิน ซึ่งประมาณการไว้เป็นเงิน ราษฎร 105,000 บาท

ประมาณการดันหนุนของธุรกรรมน้ำฉบับนี้คงประมาณ 50 ล้านบาท เพิ่มกับธุรกรรมน้ำ ฉบับปี 2511 หรือเริ่มต้น จำนวนสัญชาติ ถนนรัชดา ใช้เวลาในการร่าง 9 ปี ใช้เงินไปเกือบ 100 ล้านบาท สิ่งที่ไม่ปรากฏในประมาณการนี้คือ ดันหนุนของเศรษฐกิจ ซึ่งต้องเสียไปในช่วงที่มีการปกครอง เมืองการนั้น เป็นเรื่องซึ่งมีอาจจะประมาณการได้

3. พฤติกรรมการสนองตอบต่อธุรกรรมน้ำ

ในประเทศไทยจะถูกถึงผลกระทบของธุรกรรมน้ำที่มีต่อประชาชนผู้เป็นเจ้าสมบัติ (เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต) ในร่างธุรกรรมน้ำฉบับ 2534 ซึ่งสภากำลัง

พิจารณาหาระ ๓ ในวันเสาร์ที่ ๗ ธันวาคม นี้มืออุํ ๒ เรื่อง ที่เกี่ยวข้องกับประชาชน ที่เป็นเจ้าสมบัติ คือเรื่องของการเกษตรและงาน และเรื่องของการเงินด้านสังหาริมทรัพย์

มาตรา ๓๓ ของร่างบัญญัติ ๒๕๓๔ ในหมวดว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของบุปผาชาวไทย เนื้อหาของมาตรานี้หากให้เข้าใจว่าการเกษตรและงานนั้น หาได้เสมอเว้นแต่ว่าจะไม่มีกฎหมายให้อ่านอาจ ชี้งกลับความบิดเบือนตัวกฎหมายซึ่งเป็นการผูกกิ่งสิทธิเสรีภาพของประชาชน สิ่งที่น่าสนใจในประเด็นนี้คือเรื่องของการเกษตรห้าม การเกษตรห้ามมีลักษณะ เป็นการเกษตรและงานอย่างหนึ่ง มีกฎหมายห้ามมาเป็นกฎหมาย พิเศษให้อ่านอาจในการเกษตรห้าม รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๓๔ ยังไม่ได้เปลี่ยนแปลงแนวคิดในเรื่องเกี่ยวกับการเกษตรห้าม ยังมองว่าการทำมาเป็นเรื่องที่ต้องเกษตรไม่ได้มองในฐานะที่เป็นห้ามห้ามรับจ้าง เมื่อตนในสังคมยุโรปตะวันตก ที่มีหน่วยงานรับสมัครห้ามอาชีพ และกองทัพสามารถฝึกอาชีพให้กับห้ามได้ ซึ่งเป็นหลักประกันว่า เมื่อพ้นไปจากอาชีพห้ามแล้วสามารถไปประกอบอาชีพอื่นได้

เกี่ยวกับการเงินด้านสังหาริมทรัพย์ ในมาตรา ๓๖ ระบุว่า การเงินด้านสังหาริมทรัพย์จะกระทำไม่ได้ แม้เมียจะเว้นอุํ ๗ ประการ ซึ่งสามารถเงินด้านสังหาริมทรัพย์ได้ และข้อยกเว้นบางข้อนั้นกว้างมาก เช่น เพื่อการพัฒนาการเกษตร และการอุดหนุน ข้ออ้างนี้ถือว่าสามารถห้ามใช้ในการเงินด้านสังหาริมทรัพย์ได้เสมอ นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๓๔ มีความหมายตามที่จะจำกัดเงินด้านสังหาริมทรัพย์ซึ่งต้องความได้ว่า ตามมาตรฐานสากล ประเทศนี้จึงมืออุํว่าราชการต่อสาธารณะ ราชการแยกต่างไปจากราคาตลาดของเอกชนหรือไม่

ในเรื่องของสิทธิเลือกตั้ง หน่วยบัญชีในรัฐธรรมนูญมีความเกี่ยวพันกับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียง เลือกตั้งของประชาชน ในส่วนหนึ่งนั้นอัตราการนวนหลับหันสิทธิ์มีมากน้อย เพียงไก่ชืนอยู่กับหน่วยบัญชีที่บรรจุในรัฐธรรมนูญในบางเรื่อง ตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๓๔ การลงคะแนนเสียง เลือกตั้งของประชาชนคือว่าจะต่อไปที่ควรจะเป็นด้วยเหตุผล ๒ ประการคือ

- มาตรา ๑๐๓(๒) กำหนดอายุของผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียง เลือกตั้ง (voter) ไว้ ๒๐ ปี แทนอายุ ๑๘ ปี ตามร่างของนายมีชัย ฤทธิพันธุ์ หากให้เชื่อว่า

คนที่อายุ 18-19 ปี จะมีความตื่นตัวทางการเมืองสูงกว่าประชาชนโดยทั่วไป การขยายอายุของผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงจะช่วยเพิ่มอัตราการใช้สิทธิในการลงคะแนนเลือก

2. สมาชิกสภานครแห่ง และouncillor การเมือง ตามรัฐธรรมนูญปี 2534 จะไม่สามารถมีบทบาทมากนัก ในกระบวนการนิติบัญญัติ และในการผลิตนโยบายเศรษฐกิจ บทบาทของ ส.ส. และพัฒนาการเมืองในฐานะผู้มีสิทธิ นโยบายเศรษฐกิจ มีน้อยกว่าปี 2521 เพราะบทบาทนี้ถูกด้านโฆษณาศักดิ์สิทธิ์ตามรัฐธรรมนูญปี 2534

ประเด็นต่อไปที่จะพูดถึงคือ พัฒนาการเมืองมีประเด็นย่อ 4 ประเด็น ในส่วนนี้คือ

1. ขนาดของพัฒนาการเมือง
2. บทบาทของพัฒนาการเมือง
3. พัฒนาการเมืองกับการจัดตั้งรัฐบาล
4. การปฏิรูปประเทศหารือกับพัฒนาการเมือง

พบว่ารัฐธรรมนูญไทยมีคติในเรื่องขนาดของพัฒนาการเมือง คือมีแนวโน้มที่จะขอบพัฒนาการเมืองให้มากกว่าพัฒนาการเมืองขนาดเล็ก รัฐธรรมนูญฉบับปี 2534 มาตรา 106 ระบุว่า พัฒนาการเมืองจะต้องส่งสมাচิกรับเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 120 คน และแต่ละเขตที่ส่งสมາชิกลงเลือกตั้ง พัฒนาการที่ต้องส่งสมາชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้ง เท่าจำนวนสมາชิกสภานครรายเขตห้ามมิ การที่ชนชั้นนำควรจะใหญ่ครอบคลุมความสามารถที่ต้องใช้ ซึ่งเชื่อว่าการพัฒนาการเมืองขนาดใหญ่ และจำนวนน้อยพัฒนาจะช่วยลดต้นทุนในการเจรจา แต่ว่าเมื่อโครงสร้างของชนชั้นนำทางอาชญากรรมเปลี่ยนแปลงไป การจัดตั้งรัฐบาลที่เสียต้นทุนในการเจรจาอย่างไม่ได้หมายความว่าจะช่วยลดต้นทุนในการดำเนินการทางการเมืองได้ทั้งหมด เพราะภาระในพัฒนาการเมืองเอง ก็ต้องเสียต้นทุนในการดำเนินการไปในการเจรจาระหว่างผู้ต่าง ๆ ภาระในพัฒนา ใหญ่ด้วย สิ่งที่เป็นผลกระทบของมาตรา 106 ที่บังคับให้พัฒนาการเมืองต้องส่งผู้สมัครไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 หรือ 120 คน คือ

1. การที่รัฐธรรมนูญบังคับให้มีพระคริสต์ในแผ่นดินให้การเดินทางของพระคริสต์นั้นธรรมชาติ การรวมตัวของกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์ร่วมกันเพื่อจัดตั้งรัฐบาลที่มีพระคริสต์เป็นเมืองที่มีอุดมการณ์ ต้องเริ่มจากพระคริสต์เมืองเล็ก ๆ
2. การบังคับให้มีพระคริสต์เมืองขนาดใหญ่ ๆ ให้มีการใช้ทรัพยากรไม่ในทางสัญเปล่าในบาง เขตการเลือกตั้งพระคริสต์เมืองอาจไม่พร้อมที่จะส่งคน แต่ถูก รัฐธรรมนูญบังคับให้ต้องส่ง
3. การบังคับให้มีพระคริสต์เมืองขนาดใหญ่ ๆ ให้เกิดการย้ายพระคริสต์มากกว่าปกติ มาตรา 106 มีส่วนในการเพิ่มความต่อต้านการเมือง หากให้ราชอาณาจักรนักการเมืองในเขตการเมืองสูงกว่าราศีที่ควรจะเป็นไปตามธรรมชาติ

ในด้านบทบาทของนักการเมือง พระคริสต์เมืองมีบทบาทอันจำกัดในกระบวนการนัดหยุดยั้ง มาตรา 137 บอกไว้ว่าการเสนอกฎหมายจะต้องเป็นมติของพระคริสต์เมือง ส. ส. จะเสนอกฎหมายด้วยตนเองไม่ได้ นอกจากนั้นพระคริสต์เมืองยังเสนอกฎหมายเกี่ยวกับการเงินไม่ได้ กฎหมายเกี่ยวกับการเงินจะเสนอโดยต้องมีลายเซ็นของนายกรัฐมนตรี ตามมาตรา 131

ประเด็นเรื่องการบัญญัติรัฐประหารกับพระคริสต์เมือง ภาระการซื้อสัมภักดิ์ คลุกคลานของประชาธิบัติให้หาย หากให้พระคริสต์เมืองไม่มีเวลาเท่าที่ควรในการพัฒนา ฐานนี้มีปัญญา พระคริสต์เมืองไม่สามารถเสนอนโยบายอย่าง เป็นชุดป้อมที่ปฏิบัติได้ และไม่สามารถเข้าไปแทนที่กลุ่มพลังอามาตยาธิบดีโดยไม่สามารถดำเนินการได้ ความเป็นไปได้จะเกิดการบัญญัติรัฐประหาร หากให้เวลาของพระคริสต์เมืองนั้นสั้น พระคริสต์เมืองจึงร่างเข้าร่วมจัดตั้งรัฐบาลโดยไม่คำนึงถึงอุดมการณ์

ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพแหนดร้ายหรือ ส. ส. สภาพแหนดร้าย และ ส. ส. ถูกจำกัดบทบาทในกระบวนการนัดหยุดยั้ง ทั้งในเรื่องของการเสนอกฎหมาย และในเรื่องของการแบร์บัตติ ถ้าดูตามตารางที่ 4 รัฐธรรมนูญบี 2489 มีการซัด เล่นระหว่างกฎหมายทั่วไปกับกฎหมายการเงิน โดยกฎหมายการเงินนั้นสามารถยกสถาบันพระราชนูรณะ เสนอด้วยตนเองไม่ได้ ต้องมีลายเซ็นของนายกรัฐมนตรีรับรอง ทั้งนี้ ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า อาจารย์ปรีดี พนมพงศ์ แม้มีอุดมการณ์ประชาธิบดีโดยไม่คำนึงถึงห่านก็เป็นตัวแทนของกลุ่มพลังอามาตยาธิบดีโดย รัฐธรรมนูญบี 2534 ได้มี

การขยายความของกฎหมายว่าด้วยการเงิน เช่น มีการเพิ่มเรื่องการจัดตั้งหน่วยราชการใหม่ ถือว่าเป็นกฎหมายเนื่องด้วยการเงิน เพราะบุคคลกับเรื่องงบประมาณ นอกจานั้นยังมีบทบาทอันจำกัดในการแบร์บี้ติ กล่าวคือในกฎหมายงบประมาณ ม. 146 การแบร์บี้ติจะแบร์บี้ติในทางเพิ่มวงเงินงบประมาณไม่ได้แต่ลดวงเงินงบประมาณได้ ถ้ามิใช่งบประมาณที่เป็นงบบุคคล ส.ส. และสถาบันแห่งชาติไม่เพียงแค่มีบทบาทอันจำกัดในการบูรณาการนิติบัญญัติ แต่ยังถูกด้านอำนาจโดยวุฒิสภา คุ้มครองที่ 5 นอกจากการคานอำนาจตามปกติในการพิจารณากฎหมายแล้ว ถือยังมีการคานอำนาจในการเบิกอภิปรายไม่ไว้วางใจ ตามบทเฉพาะกาล มาตรา 219 ใน 4 ปีแรกที่มีการตั้งวุฒิสภา วุฒิสภาสามารถอภิปรายหัวไปไม่ไว้วางใจรัฐบาลได้ ลงมติได้ ตามตารางที่ 3

ในส่วนที่เกี่ยวกับข้าราชการและระบบราชการนั้น รัฐธรรมนูญ 2534 ได้กำหนดแนวโน้มโดยของรัฐ เกี่ยวกับประสิทธิภาพของระบบราชการ ในมาตรา 64 (ตารางที่ 9) รัฐธรรมนูญได้เบิกช่องให้ข้าราชการมีบทบาทในตลาดการเมืองมากขึ้น โดยช่องทางการ เป็นวุฒิสมาชิก นอกจานั้นข้าราชการก็สามารถเข้าเป็นกรรมการชั้นต้นโดยรัฐสภา ตามมาตรา 152 จริงของไทย นิยมนาเรื่องหรือกฎหมายเข้ากรรมการวิสามัญ ช่องส่วนหนึ่งตั้งจาก ส.ส. แต่อีกส่วนหนึ่ง เป็น "ผู้ทรงคุณวุฒิ" ภายนอก และเก็บห้อง混沌 เป็นข้าราชการ ระบบราชการจึงไม่เพียงแค่ครอบงำกระบวนการนิติบัญญัติ แต่ยังครอบงำกระบวนการแบร์บี้ติ

4. ตลาดการเมือง

ในส่วนที่เกี่ยวกับโครงสร้างของตลาดการเมืองมี 4 ประเด็นที่พิจารณาดัง

1. ตลาดการเมืองไทยไม่มีโครงสร้างการแข่งขันที่สมบูรณ์ อำนาจกระชากตัวอยู่ที่ระบบราชการ หลังปี 2516 จึงกระจายออกจากระบบราชการมากขึ้น เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างชนชั้นทางอาชญา
2. ตลาดการเมืองไทยขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะช่วงเวลาส่วนใหญ่สังคมไทยปกครองโดยเบ็ดจากการค้าอิบไทย แม้ช่วงที่มีลักษณะประชาธิบัติมากก็มีบทบัญญัติที่จำกัดการมีส่วนร่วมของประชาชน

3. ตลาดการเมืองไทยมีความไม่สมบูรณ์ของสารสนเทศ ระบบอภิมหาติมิ่งไทยพยายามปิดบังข้อมูลด้วยข้ออ้าง "ลับ" "ลับมาก" "ลับที่สุด" กระบวนการกากาหนคนโยน้ายบริหารประเทศจึงขาดความโปร่งใส

4. ตลาดการเมืองไทยมีหานบหักดิบขาดการเข้าไปสู่ตลาดด้วยเหตุ

2 ประการ คือ

1. การกระจุกตัวของอำนาจ หาให้การแข่งขันในตลาดการเมือง เป็นไปด้วยความไม่เป็นธรรม

2. ฐานะทางเศรษฐกิจ เริ่มกลายเป็นหานบก็ขาดการที่สำคัญใน ตลาดการเมือง ระดับเขตการเลือกตั้ง ระดับพืชกรรม และตลาดครุภัณฑ์

โครงสร้างของชนชั้นนำที่มาจากการเลือกตั้ง และที่มาตามเส้นทางเศรษฐกิจ กระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจหาให้ชนชั้นกลางเติบโตอย่างรวดเร็ว กลุ่มทุนขนาดใหญ่สามารถแทรกตัวเข้าเป็นชนชั้นนำแห่งอำนาจ หาให้มี "demand for democracy" มากขึ้น ปฏิสัมพันธ์ในตลาดการเมืองเริ่มเปลี่ยนแปลงเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างพลังในระบบราชการกับพลังนอกระบบราชการ

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญประการหนึ่งคือ ปรากฏการณ์ที่นักการเมือง เลวaiseนักการเมืองคิด นักการเมืองที่มีความสามารถไม่สามารถอยู่รอดทางการเมืองได้ ไม่ว่าจะเป็นกรณีของ นายแคล้ว นรยติ หรือ พ.อ. สมศักดิ์ ศรีสังคม

ในเรื่องมาตรการของตลาดการเมืองมีปะ เดินที่สำคัญคือปรับ เดินเรื่อง การซื้อขายเสียง โดยทั่วไปคนมักเข้าใจว่าการซื้อขายเสียงมีเฉพาะระดับเขตการเลือกตั้ง แต่จริง ๆ การซื้อขายเสียงในตลาดการเมืองมีในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นภายในพืชกรรม เมือง สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา คณะกรรมการคุ้มครองฯ และที่สำคัญคือภายในระบบราชการ อีกประการหนึ่งคือเข้าใจว่าการซื้อขายเสียงคือชาระด้วยเงิน แต่จริง ๆ การซื้อขายเสียงสามารถชาระด้วยทรัพย์สินอื่น ๆ ด้วยสิ่งของและค่าแห่ง

สำหรับผลการเมืองในระดับเขตการเลือกตั้ง ได้มีการเปลี่ยนแบบแผน
เกี่ยวกับการซื้อขายเสียง ซึ่งแต่ก่อนเป็นการ pay in kind ในรูปของการให้
บริการแก่ประชาชนที่เดือดร้อน และเมื่อเปลี่ยนมาเป็นการแลกเปลี่ยนจริง ๆ
ในชั้นแรกคือ pay in kind แต่การเดินทางของ exchange economy หา
ให้ payment in kind เริ่มเปลี่ยนรูปเป็น money payment

ภายใต้การเมืองก็มีการซื้อขายเสียง จากการมีความสัมพันธ์ใน
เชิงอุบัติ ล.ส. ที่จะหันมาอยู่คู่กับอำนาจบริหารและต้องมี ล.ส. ที่เป็นบริหาร และ
จะต้องให้ความช่วยเหลือ ล.ส. ที่เป็นบริหารในทางการเงิน การเมือง โดยเฉพาะ
ความช่วยเหลือในด้านการคลาด和平 เนื่องจากภายใต้การเมืองมีมูล值 แต่ละมูลค่า
ก็มีผู้คนของตนเอง ความสัมพันธ์ระหว่าง ล.ส. ผู้นำกับบริหาร ก็จะออกมากในรูปของ
ความสัมพันธ์เชิงซื้อขาย

ผลการเมืองในสภาคูดแทนก็มีภาคีกรรมการซื้อขายเสียง เมื่อก่อนกัน ซึ่ง
กระทำการโดยฝ่ายรัฐบาล และโดยฝ่ายค้าน อาทิ ฝ่ายรัฐบาลพยายามจะซื้อ ล.ส.
ฝ่ายค้านเพื่อไม่ให้ลงมติไม่ไว้วางใจ มีการจ่ายเงินให้ ล.ส. ฝ่ายค้านไม่ให้ตัดค้าน
กฎหมายสำคัญ ภายใต้การเมืองไม่เพียงจะจ่ายเงินให้ ล.ส. ฝ่ายค้าน แต่ยัง
ต้องอัศวิน ล.ส. ในพาร์ตี้ของตน ปรากฏภาระที่สำคัญอีกอันหนึ่งก็คือ การจ่ายเงิน
ให้ ล.ส. ไม่ปรากฏตัวในเวลา มีการตัดสินใจการประชุม หาให้การตัดสินใจไป

ที่ประชุมคณะรัฐมนตรี ก็มีการซื้อขายเสียง รัฐมนตรีกระหายน้ำ อาจมีข้อกล่าวว่า เวลาการตัดสินใจกระหายน้ำ A เสนอโครงการอะไร รัฐมนตรีจะ
ไม่ตัดสินใจที่รัฐมนตรีกระหายน้ำ B จะได้รับผลตอบแทนเมื่อเสนอโครงการก็จะไม่
ถูกตัดสินใจ

การซื้อขายเสียง ในระบบราชการ การแห่งตั้งข้าราชการตำแหน่งสำคัญ
นั้น ข้าราชการตั้งแต่ระดับกลางขึ้นมาจะเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์ เชิงอุบัติกับ
ข้าราชการระดับบนในกระหายน้ำ หรือรัฐมนตรี เจ้ากระหายน้ำ เรายังเห็นข้าราชการ
ยอมคนเป็นบริวารข้าราชการผู้ใหญ่และรัฐมนตรี ปรากฏการณ์นี้ก็อ้วว่า เป็นการ
ซื้อขายเสียง เช่นกัน

พฤติกรรมที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การแสวงหาค่าเช่าห้าง เศรษฐกิจ* (rent seeking) การแสวงหาค่าเช่าห้าง เศรษฐกิจมีลักษณะก้าวกับการซื้อ-ขายธุรกิจหลวง แต่บางครั้งการแสวงหาค่าเช่าห้าง เศรษฐกิจก็ไม่ใช่การซื้อขายธุรกิจ ดังนั้น ต้องอาจเป็นไปโดยกฎต้องความกฎหมาย แต่อาจไม่ถูกต้องตามจริงตามที่ผ่านมาภัยมีการโภมตีความประพฤติมิชอบของนักการเมือง แต่การแสวงหาค่าเช่าห้าง เศรษฐกิจไม่ได้เกิดจากนักการเมืองแต่ฝ่ายเดียว แห่งรัฐตั้งแต่ 2475 เป็นต้นมา ช่วงเวลาส่วนใหญ่มีภัยมีโอกาสในการคุ้มครอง ให้ยกเว้นการบริหารราชการแผ่นดิน การบริหารอยู่ในมือขุนนางข้าราชการซึ่งใช้อำนาจในการแสวงหาส่วนเกินห้าง เศรษฐกิจ เพียงแต่ว่าตั้งแต่ปี 2516 เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างชั้นนำทางอาชญากรรมประจำการ

รัฐธรรมนูญปี 2534 ได้มีบทบัญญัติที่พยายามจะควบคุมการแสวงหาค่าเช่าห้าง เศรษฐกิจโดยการค่าเช่าห้าง แต่ ส.ส. ในแนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 64 มีบทบัญญัติกาหนดขอบเขตการใช้ค่าเช่าห้าง ให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ชัดเจน และให้ดำเนินการหุ้นส่วนเพื่อป้องกันและปราบปรามการเลือกปฏิบัติหรือการแสวงหาราษฎร์โดยชั้นนำ ให้ส่วนที่เกี่ยวกับการค่าเช่าห้าง มาตรา 41 กากให้กรรมการเมืองต้องจัดทำบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สิน และต้องแสดงโดยเบ็ดเตล็ดที่มาของรายได้และการใช้จ่าย ห้ามรัฐแล้ววิธีที่จะหาให้กระบวนการกาหนดนโยบาย เศรษฐกิจมีความโปร่งใสสวิธีที่มีก็คือ การบังคับให้กรรมการเมืองประกาศชื่อผู้บริจาคให้พรก.ไม่กว่าในฐานะส่วนตัวหรือบริษัทในราชกิจจานุเบกษา เพื่อจะได้ตรวจสอบได้ว่าการค่าเช่าห้าง เมื่อเข้มมาบริหารนั้นได้ประโยชน์จากการค่าเบ็ดเตล็ดในนโยบายในภายหลังหรือไม่

ในส่วนของบัญชีมีความรับเลือกตั้ง หรือ ส.ส. มาตรา 107(8) ได้ห้ามมิให้บุคคลที่เคยต้องค่าพิพาทหรือศาลมีสั่งให้ทรัพย์สินค้าเป็นของแม่นคินพระรั่วราษฎร์

*ค่าเช่าห้าง เศรษฐกิจ หมายถึง ผลตอบแทนที่เจ้าของบังจัดการผลิตได้รับเกินกว่าจำนวนที่ควรจะเป็น

ปกติ หรือมีทรัพย์สิน จำนวนหนึ่งพันห้าร้อยบาทถ้วน เสื้อผ้า จำนวนหนึ่งชิ้น ไม่คิดปกติ สมัครรับ เสื้อผ้าดัง ข้อที่มาตรา 108 คือ เนื้อหาที่ เป็นการสกัดกั้นไว้ให้ ส. ส. ของ กิจกรรมของรัฐ นอกจากนั้นในรัฐธรรมนูญมาตรา อื่น ๆ ก็ได้มีความหมายตามในการควบคุมว่าด้วยสมาชิก และรัฐมนตรีที่คล้ายคลึงกัน การ ควบคุม ส. ส.

สิ่งที่น่าสังเกตคือรัฐธรรมนูญปี 2534 ไม่มีบทบัญญัติที่จะบังคับการ แสวงหาค่าเช่าห้าง เศรษฐกิจของข้าราชการ ทั้ง ๆ ที่น่าจะมีกฎหมายที่บังคับข้า- ราชการระดับสูง ไม่ให้แสวงหาค่าเช่าห้าง เศรษฐกิจทั้ง ในขณะดำรงตำแหน่ง และ แม้พ้นตำแหน่งแล้วในระยะเวลา 4 - 5 ปี ในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมที่ของตน

ตารางที่ 1

องค์ประกอบและจำนวนสมาชิกของรัฐสภาไทย

พ.ศ. 2475-2534

ช่วงเวลา และรัฐธรรมนูญที่บังคับใช้	องค์ประกอบของรัฐสภา	จำนวนสมาชิกรัฐสภา
พ.ย. 2475- ธ.ค. 2475 ธรรมนูญการปกครอง แผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. 2475	รัฐสภามีเพียงสภาเตี้ย คือ สภาผู้แทนราษฎร	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีจำนวน 70 นาย มาจากการแต่งตั้ง ทั้งนี้ยังไม่หันได้ใช้บัญชีเดียวกัน กับการเลือกตั้งตามมาตรา 10
ธ.ค. 2475- พ.ศ. 2489 ธ.ค. 2475	ระบบสภาเตี้ย	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีอยู่ 2 ประเภท ประเภทที่หนึ่งมาจาก การเลือกตั้ง ประเภทที่สองมาจาก การแต่งตั้ง ทั้งสองประเภทมีจำนวนเท่ากัน สมาชิกประเภทที่สองจะหมดไป หลังปี 2485 ตามบทเฉพาะกาล มาตรา 65 ต่อมาได้ขยายเวลา การเลือกสมาชิกประเภทที่สอง เป็น หลังปี 2495 ตามรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มาตรา 17 บทเฉพาะกาล พ.ศ. 2483
พ.ศ. 2489- พ.ย. 2490 ธ.ค. 2489	ประกอบด้วย พลเมืองส่วนพระองค์ และ สภาผู้แทน (มาตรา 17) 1. สมาชิกพลเมืองส่วนพระองค์ โดยรองค์การเลือกตั้ง สมาชิกพลเมืองส่วนพระองค์ การนับประกอบตัวย	1. สมาชิกพลเมืองส่วนพระองค์ 80 คน (มาตรา 24) 2. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีอย่าง น้อยจังหวัดละ 1 คน โดยถือ เกณฑ์ ส.ส. 1 คนต่อประชากร 100,000 คน เศษของหนึ่งแสน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ช่วงเวลา และรัฐธรรมนูญที่บังคับใช้	องค์ประกอบของรัฐสภา	จำนวนสมาชิกรัฐสภา
	<p>สมাচิกสภานิติแห่งราชอาณาจักร ในวันสุดท้ายก่อนหนึ่งของ ปีรัฐธรรมนูญ (มาตรา 24 และ 90)</p> <p>2. สมาชิกสภานิติแห่งมา จากการเลือกตั้ง (มาตรา 29)</p>	<p>ถ้าเกินห้าหรือกว่าให้นับเป็น หนึ่งแสน (มาตรา 91)</p>
พ.ย. 2490- มี.ค. 2492 ธัน. 2490	<p>วุฒิสภาและสภานิติแห่ง สมារชิกวุฒิสภามาจาก การ แต่งตั้ง</p> <p>สมารชิกสภานิติแห่งมาจากการ การเลือกตั้ง (มาตรา 26.33 และ 37)</p>	<p>สมารชิกวุฒิสภาระสภานิติแห่งมี จำนวนเท่ากัน จำนวนสมาชิกสภาน นิติแห่งมีค่าเกณฑ์ประชากร 200,000 คนต่อผู้แทน 1 คน</p>
มี.ค. 2492- พ.ย. 2494 ธัน. 2492	<p>เพิ่มอัน ธัน. 2490 (มาตรา 73, 82 และ 86)</p>	<p>1. สมารชิกวุฒิสภามี 100 คน (มาตรา 82)</p> <p>2. จำนวนสมาชิกสภานิติแห่งมีค ค่าเกณฑ์ประชากร 150,000 คน ต่อผู้แทน 1 คน (มาตรา 87)</p>
มี.ค. 2495- พ.ค. 2501 ธัน. 2475/2495	<p>ระบบสภาระเชิง โศกสภาน นิติแห่งราชอาณาจักรมีสมาชิก 2 ประเทา</p>	<p>สมาชิกสภานิติแห่งราชอาณาจักรสอง ประเทา มีจำนวนเท่ากัน (มาตรา 115)</p>

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ช่วงเวลา และรัฐธรรมนูญที่บังคับใช้	องค์ประกอบของรัฐสภา	จำนวนสมาชิกรัฐสภา
	พระ เก้า แห่ง ชา ก า ร เลือก ต ง พระ เก้า ห ท ล ล ง มา จ า ก า ร แต่ง ต ง (มา คร า 45, 115 และ 116)	
ม.ค. 2502- มี.ย. 2511 ธัน. 2502	สภาร่างรัฐธรรมนูญ สมาชิกมาจากการแต่งตั้ง (มา คร า 6 และ 7)	240 คน (มา คร า 7)
มี.ย. 2511- พ.ย. 2514 ธัน. 2511	เหมือน ธัน. 2490 (มา คร า 71, 78 และ 82)	1. จำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติราษฎร ถือเกษที่ประชากร 150,000 คน ต่อผู้แทน 1 คน (มา คร า 83) 2. สมาชิกวุฒิสภาเมื่อจำนวน 3 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติ ราษฎร (มา คร า 78)
พ.ค. 2515- ต.ค. 2517 ธันป. 2515	ระบบสภารัฐสภาเดียว ศภา- นิติบัญญัติแห่งชาติ สมาชิก มาจากการแต่งตั้ง (มา คร า 6)	299 คน (มา คร า 6)
ต.ค. 2517- พ.ค. 2519 ธัน. 2517	เหมือน ธัน. 2490 (มา คร า 95, 107)	1. จำนวนสมาชิกวุฒิสภา 100 คน (มา คร า 107)

ตารางที่ ๑ (ต่อ)

ช่วงเวลา และรัฐธรรมนูญที่บังคับใช้	องค์ประกอบของรัฐสภา	จำนวนสมาชิกรัฐสภา
	และ ๑๑๑)	๒. สภาผู้แทนราษฎรมีสมาชิกอย่างน้อย ๒๔๐ คน แต่ไม่เกิน ๓๐๐ คน (มาตรา ๑๑๑)
ต. พ. ๒๕๑๙- พ. พ. ๒๕๒๐ รวม ๒๕๑๙	สภานิติบัญญัติแห่งชาติ สมาชิกมาจาก การแต่งตั้ง (มาตรา ๗ และ ๑๐)	๓๐๐-๔๐๐ คน (มาตรา ๑๐)
พ. พ. ๒๕๒๐- ๖. พ. ๒๕๒๑ รวม ๒๕๒๐	สภานิติบัญญัติแห่งชาติ สมาชิกมาจาก การแต่งตั้ง (มาตรา ๖ และ ๗)	๓๐๐-๔๐๐ คน (มาตรา ๗)
๖. พ. ๒๕๒๑-๊. พ. ๒๕๓๔ รวม ๒๕๒๑	ใหม่อน รวม ๒๔๙๐ (มาตรา ๗๔, ๘๔ และ ๘๙)	๑. จำนวนสมาชิกสภารัฐฯ ต้องเกล้าที่ประชากัน ๑๕๐,๐๐๐ คน ต่อผู้แทน ๑ คน (มาตรา ๙๐) ๒. สมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่เกิน ๓ ใน ๔ ของจำนวนสมาชิก สภารัฐฯ หมายเหตุห้องโถง (มาตรา ๘๔)
๊. พ. ๒๕๓๔-ปัจจุบัน รวม ๒๕๓๔	สภานิติบัญญัติแห่งชาติ สมาชิกมาจาก การแต่งตั้ง (มาตรา ๖ และ ๗)	๒๐๐-๓๐๐ คน (มาตรา ๗)

ตารางที่ ๑ (ต่อ)

ช่วงเวลา และรัฐธรรมนูญที่บังคับใช้	องค์ประกอบของรัฐสภา	จำนวนสมาชิกรัฐสภา
ธน. ฉบับกฤษณรุ้ง ยังไม่ได้บังคับใช้	ประกอบด้วยวุฒิสภาและ สภานิติแห่งราษฎร (มาตรา 93)	1. สมาชิกสภานิติแห่งราษฎรจำนวน 360 คน (มาตรา 111) 2. สมาชิกวุฒิสภามีจำนวน 270 คน (มาตรา 104)
ธน. ฉบับโภคิน ยังไม่ได้บังคับใช้	ประกอบด้วยวุฒิสภาและ สภานิติแห่งราษฎร (มาตรา 93)	1. สมาชิกสภานิติแห่งราษฎรจำนวน 360 คน (มาตรา 111) 2. สมาชิกวุฒิสภามีจำนวน 270 คน (มาตรา 104) อย่างไรก็ตาม บทเฉพาะกาลกำหนดให้มีวุฒิ- สมาชิกในวาระแรกเริ่ม 360 คน (มาตรา 238 หว.) เป็น เวลา 4 ปี นับตั้งแต่วันแต่งตั้ง วุฒิสมาชิก หลังจากนั้นสมาชิก วุฒิสภาระมีไม่เกิน 270 คน (มาตรา 242 ศว.)
ธน. ฉบับโภคิน (แปลง ยังไม่ได้บังคับใช้	(มาตรา 85)	1. สมาชิกสภานิติแห่งราษฎรจำนวน 360 คน (มาตรา 99) 2. สมาชิกวุฒิสภามีจำนวน 270 คน (มาตรา 94)

หมายเหตุ ธน. = รัฐธรรมนูญ ธนบ. = ธรรมนูญการปกครอง

ตารางที่ 2

คุณสมบัติบางประการของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี

พ.ศ. 2475-2534

ช่วงเวลา และรัฐธรรมนูญที่บังคับใช้	นายกรัฐมนตรีต้องเป็น ^{สมภาคีกสภานี้แทนราษฎร}	จำนวนรัฐมนตรีที่ต้องเป็น ^{สมภาคีกสภานี้แทนราษฎร}	รัฐมนตรีต้องไม่เป็น ^{ข้าราชการประจำ}
พ.ศ. 2475- พ.ศ. 2475 ธรรมนูญการปกครอง แผ่นดิน สยามชั่วคราว พ.ศ. 2475	มีเด็กานหนด	มีเด็กานหนด	มีเด็กานหนด
พ.ศ. 2475- พ.ศ. 2489 ธ.ค. 2475	นายกฯ ต้องเป็น ส.ส. (มาตรา 47)	นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี อย่างน้อย 14 คน ต้อง ^{เป็น ส.ส. (มาตรา 47)}	มีเด็กานหนด
พ.ศ. 2489- พ.ศ. 2490 ธ.ค. 2489	มีเด็กานหนด	มีเด็กานหนด	รวมทั้งไม่เป็น ^{ข้าราชการประจำ} (มาตรา 66)
พ.ศ. 2490- พ.ศ. 2492 ธ.ค. 2490	มีเด็กานหนด	มีเด็กานหนด	มีเด็กานหนด
พ.ศ. 2492- พ.ศ. 2494 ธ.ค. 2492	มีเด็กานหนด	มีเด็กานหนด	รัฐมนตรีต้องไม่เป็น ^{ข้าราชการประจำ} (มาตรา 142)
พ.ศ. 2495- พ.ศ. 2501 ธ.ค. 2475/2495	มีเด็กานหนด	มีเด็กานหนด	มีเด็กานหนด

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ช่วงเวลา และรัฐธรรมนูญที่บังคับใช้	นายกรัฐมนตรีต้องเป็น สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ	จำนวนรัฐมนตรีที่ต้องเป็น ¹⁾ สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ	รัฐมนตรีต้องไม่เป็น ²⁾ ข้าราชการประจำ
ม. พ. 2511- พ. พ. 2514 ธน. 2511	มีได้กานหนด	รัฐมนตรี เป็นสมาชิกวุฒิสภา และสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในขณะเดียวกัน มีได้ (มาตรา 139)	มีได้กานหนด
พ. พ. 2515- พ. พ. 2517 ธนบ. 2515	ต้องไม่เป็นสมาชิก สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (มาตรา 14)	ต้องไม่เป็นสมาชิก สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (มาตรา 14)	มีได้กานหนด
พ. พ. 2517- พ. พ. 2519 ธน. 2517	(มาตรา 177)	มากกว่ากึ่งหนึ่งต้องเป็น ¹⁾ สมาชิกวุฒิสภาและ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (มาตรา 177)	(มาตรา 179)
พ. พ. 2520- พ. พ. 2521 ธนบ. 2520	ต้องไม่เป็นสมาชิก สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (มาตรา 24)	ต้องไม่เป็นสมาชิก สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (มาตรา 24)	มีได้กานหนด
พ. พ. 2521- พ. พ. 2534 ธน. 2521	มีได้กานหนด	มีได้กานหนด	รัฐมนตรีต้องไม่เป็น ¹⁾ ข้าราชการประจำ ²⁾ (มาตรา 148)
พ. พ. 2534- ปัจจุบัน ธนบ. 2534	ต้องไม่เป็นสมาชิก สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (มาตรา 24)	ต้องไม่เป็นสมาชิก สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (มาตรา 24)	มีได้กานหนด

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ช่วงเวลา และรัฐธรรมนูญที่บังคับใช้	นายกรัฐมนตรีต้องเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	จำนวนรัฐมนตรีที่ต้องเป็น ¹ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	รัฐมนตรีต้องไม่เป็น ² ข้าราชการประจำ
ธน. ฉบับกฤษณรุ ษังไม่ได้บังคับใช้	ไม่ต้องเป็น ส.ส.	ไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 (ครม. ประกอบด้วยนายก และรัฐมนตรีอีกไม่เกิน 44 คน) (มาตรา 173)	รัฐมนตรีต้องไม่เป็น ² ข้าราชการประจำ แต่เป็นข้าราชการ การเมืองได้ (มาตรา 177)
ธน. ฉบับโภคิน ยังไม่ได้บังคับใช้	ไม่ต้องเป็น ส.ส.	มิได้กำหนด	รัฐมนตรีต้องไม่เป็น ² ข้าราชการประจำ แต่เป็นข้าราชการ การเมืองได้ (มาตรา 177) บทเฉพาะกาลกำหนด ว่าอย่างน้อย 4 ปี แรก ข้าราชการ ประจำอาจคงตำแหน่ง ³ รัฐมนตรีได้ (มาตรา 242 ทว.)
ธน. ฉบับโภคิน (แบบ) ยังไม่ได้บังคับใช้	ไม่ต้องเป็น ส.ส.	มิได้กำหนด	รัฐมนตรีต้องไม่เป็น ² ข้าราชการประจำ แต่เป็นข้าราชการ การเมืองได้ (มาตรา 162)

หมายเหตุ ธน. = รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ธน.ປ. = ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร

เครื่องหมาย/แสดงว่ามีบันถือปฏิบัติเกื้อกันเรื่องนั้น ๆ

ตารางที่ 3

การถ่วงคุลอาบราบริหารโดยอานาจนิติบัญญัติ

พ.ศ. 2475-2534

ช่วงเวลา และรัฐธรรมนูญที่บังคับใช้	การลงมติไว้วางใจ นโยบายหรือกฎหมายแต่งตั้ง	การลงมติไม่ไว้วางใจ รัฐมนตรีรายตัวหรือหัวหน้าคณะ
ม.ย. 2475- ธ.ค. 2475 ธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน สยามชั่วคราว พ.ศ. 2475	-	สภานิติแหหารายบุรีมีอำนาจตัดประชุม กันโดยคณะกรรมการรายบุรี (มาตรา 9)*
ธ.ค. 2475- พ.ค. 2489 ธ.ค. 2475	คณะรัฐมนตรีต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วย ความไว้ใจของสภานิติแหหารายบุรี (มาตรา 50)*	สภานิติแหหารายบุรีมีสิทธิลงมติ ไม่ไว้วางใจ (มาตรา 41)*
พ.ค. 2489- พ.ย. 2490 ธ.ค. 2489	คณะรัฐมนตรีต้องได้รับความไว้ วางใจจากรัฐสภา (มาตรา 69)	ส. ส. จำนวนไม่น้อยกว่า 24 คน มีสิทธิเสนอญัตติขอเบิกอภิปราย ท้าใบ (มาตรา 34)*
พ.ย. 2490- ม.ย. 2492 ธ.ค. 2490	คณะรัฐมนตรีต้องได้รับความไว้ วางใจจากรัฐสภา (มาตรา 77)	ส. ส. จำนวนไม่น้อยกว่า 24 คน มีสิทธิเสนอญัตติขอเบิกอภิปราย ท้าใบ (มาตรา 42)*
มี.ค. 2492- พ.ย. 2494 ธ.ค. 2492	คณะรัฐมนตรีต้องได้รับความไว้ วางใจของสภานิติแหหาร (มาตรา 145)*	ส. ส. ไม่ต่ำกว่า 1 ใน 3 มีสิทธิ เสนอญัตติขอเบิกอภิปรายท้าใบ (มาตรา 131)*
มี.ค. 2495- ต.ค. 2501 ธ.ค. 2475/2495	คณะรัฐมนตรีต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วย ความไว้วางใจของสภานิติแหหาร รายบุรี (มาตรา 84)*	ส. ส. ไม่ต่ำกว่า 1 ใน 3 มีสิทธิ เสนอญัตติขอเบิกอภิปรายท้าใบ (มาตรา 76)*

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ช่วงเวลา และรูปธรรมกฎหมายที่มั่งคับใช้ ลงบ. 2502	การลงมติไว้วางใจ นโยบายหรือบานลแกลง	การลงมติไม่ไว้วางใจ รัฐมนตรีรายตัวหรือหัวหน้าคณะ
ม.ค.2502- มี.ย.2511 ลงบ. 2502	-	-
มี.ย.2511- พ.ย.2514 ลงบ. 2511	คณะรัฐมนตรีต้องแกลงนโยบายต่อ รัฐสภาโดยไม่มีการลงมติ (มาตรา 141)	สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรทึงสองสภาร่วมกัน หรือ สมาชิกของแต่ละสภา ไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ของหงส่องสภา มีสิทธิเสนอญัตติ ขอเปิดอภิปรายทั่วไป (มาตรา 128)**
พ.ค.2515- พ.ค.2517 ลงบ. 2515	-	-
พ.ค.2517- พ.ค.2519 ลงบ. 2517	คณะรัฐมนตรีต้องได้รับความไว้วาง ใจของสภาผู้แทนราษฎร (มาตรา 183)*	ส.ส. จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 มีสิทธิเสนอญัตติขอเปิดอภิปราย ทั่วไป (มาตรา 159)*
พ.ค.2519- พ.ย. พ.ค.2520 ลงบ. 2519	-	-
พ.ย. พ.ค.2520- พ.ค.2521 ลงบ. 2520	-	-

ตารางที่ ๓ (ต่อ)

ช่วงเวลา และรัฐธรรมนูญที่บังคับใช้	การลงมติไว้วางใจ นโยบายหรือบาลแกลง	การลงมติไม่ไว้วางใจ รัฐมนตรีรายตัวหรือหัวหน้าคณะ
ธ.ค. 2521- พ.ย. พ. 2534 ธ.ค. 2521	คณะกรรมการศรีท่องแกลงนโยบายต่อ รัฐสภา โดยไม่ต้องลงมติ (มาตรา 151)	ส.ส. จำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ มีสิทธิเสนอญัตติขอเปิดอภิปราย ท้าใบ (มาตรา 137)*
มี.ค. 2534-ปัจจุบัน ธ.ค. 2534	คณะกรรมการศรีแกลงนโยบายต่อ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ โดยไม่ ต้องลงมติ (มาตรา 19)	-
ธ.ค. ฉบับถูกพ้น เขต ยังไม่ได้บังคับใช้	รัฐบาลแกลงนโยบายต่อรัฐสภา โดยไม่มีการลงมติความไว้วางใจ (มาตรา 180)	ส.ส. จำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ มีสิทธิขอเปิดอภิปรายท้าใบเพื่อ ลงมติไม่ไว้วางใจ (มาตรา 164)*
ธ.ค. ฉบับโภคิน ยังไม่ได้บังคับใช้	เหมือน ธ.ค. ฉบับถูกพ้น เขต (มาตรา 180)	เหมือน ธ.ค. ฉบับถูกพ้น เขต (มาตรา 164)* แต่มีบทเฉพาะกาลให้ใช้มาใช้กัน มีสิทธิร่วมการอภิปรายท้าใบในช่วง ๔ ปีแรกเสมอตัว ส.ส. แต่ไม่มี สิทธิเข้าชี้ขอเพื่อยืนยันต่อการอภิปราย ท้าใบ (มาตรา 239 หัว และ 242 ตรี)

ตารางที่ ๓ (ต่อ)

ช่วงเวลา และรัฐธรรมนูญที่บังคับใช้	การลงมติไว้วางใจ นโยบายหรือบัญชาสแกลง	การลงมติไม่ไว้วางใจ รัฐมนตรีรายตัวหรือหัวหน้าคณะ
รอง. ฉบับโภคิน (แบบ) ยังไม่ได้บังคับใช้	เหมือน รอง. ฉบับกฤษณรุ่ง (มาตรา 165)	<p>1. ส. ส. จำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ มีสิทธิขอยกเว้นอภิปรายท้าไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจเหมือน ส. ส. แต่ไม่มีสิทธิเข้าร้องเรียนยังผู้ตัดสิน การอภิปรายท้าไป (มาตรา 219 และ 221)</p> <p>2. ในระยะเวลา ๔ ปีแรกเมื่อใช้รัฐธรรมนูญนี้ สมาชิกวุฒิสภา มีสิทธิร่วมอภิปรายท้าไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจเหมือน ส. ส. แต่ไม่มีสิทธิเข้าร้องเรียนยังผู้ตัดสิน การอภิปรายท้าไป (มาตรา 219 และ 221)</p>

หมายเหตุ บบ. = ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร

รอง. = รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

เครื่องหมาย - แสดงว่า ไม่มีบทบัญญัติ เกี่ยวกับการใช้อำนาจนั้น ๆ

เครื่องหมาย / แสดงว่ารัฐธรรมนูญได้ให้อำนาจในการนั้น ๆ

เครื่องหมาย * หลังเลขมาตราในรัฐธรรมนูญ แสดงว่าอ่านจากการลงมติ เป็นของสภาร่างราษฎร ซึ่งสมาชิกมาจาก การเลือกตั้ง

เครื่องหมาย ** หลังเลขมาตราในรัฐธรรมนูญ แสดงว่า อ่านจาก การลงมติ เป็นของสภาร่างราษฎรและวุฒิสภาหัวหน้าคณะแยกกันหรือรวมกัน

กรณีไม่มีเครื่องหมายใด ๆ หลังเลขมาตราในรัฐธรรมนูญ แสดงว่า อ่านจาก การลงมติ เป็นของรัฐสภา

ตารางที่ 4

ผู้มีอำนาจในการนำเสนอกฎหมายในรัฐสภา ตามที่ปรากฏ

ในรัฐธรรมนูญฉบับต่าง ๆ

พ.ศ. 2475-ปัจจุบัน (2534)

ช่วงเวลา และรัฐธรรมนูญที่มีผลใช้ พ.ศ. 2475	กฎหมายที่นำไป เสนอ	กฎหมายเกี่ยวข้องการเงิน
พ.ศ. 2475- พ.ศ. 2475 ธรรมนูญการปกครอง แผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. 2475	สมาชิกสภานิติแห่นราชบูร ชั่วคราวผู้ รักษาพระบรมราชูปถัมภ์ฯ จำนวน 70 ราย (มาตรา 10)	เหมือนกรณีกฎหมายที่นำไป เสนอ
พ.ศ. 2475- พ.ศ. 2489 ธน. 2475	สมาชิกสภานิติแห่นราชบูร ชั่วคราว 2 ประเทา ประเทาหนึ่งมาจาก การเลือกตั้ง และประเทาหนึ่งจาก มาจากการแต่งตั้ง (มาตรา 36 และ 65)	เหมือนกรณีกฎหมายที่นำไป เสนอ
พ.ศ. 2489- พ.ศ. 2490 ธน. 2489	1. สมาชิกสภานิติแห่นราชบูร 2. คณะกรรมการศรี (มาตรา 22)	1. สมาชิกสภานิติแห่นราชบูร โดย นายกรัฐมนตรีรับรอง 2. คณะกรรมการศรี (มาตรา 53)
พ.ศ. 2490- พ.ศ. 2492 ธน. 2490	1. คณะกรรมการศรี 2. สมาชิกรัฐสภา ชั่วคราวโดยด้วย สภานิติแห่นราชบูรและวุฒิสภา (มาตรา 31 และ 61)	1. สมาชิกรัฐสภา (อันประกอบด้วย สภานิติแห่นราชบูรและวุฒิสภา) โดยมีนายกรัฐมนตรีรับรอง 2. คณะกรรมการศรี (มาตรา 61)

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ช่วงเวลา และรัฐธรรมนูญที่บังคับใช้	กฎหมายทั่วไป	กฎหมายเกี่ยวกับด้วยการเงิน
มี.ค.2492-พ.ย.2494 ธัน. 2492	1. คณะกรรมการบริหาร 2. สมาชิกสหกรณ์แห่งราชภูมิ (มาตรา 121)	1. สมาชิกสหกรณ์แห่งราชภูมิ โศก นายกรัฐมนตรีรับรอง 2. คณะกรรมการบริหาร (มาตรา 121)
มี.ค.2495-พ.ค.2501 ธัน. 2475/2495	1. คณะกรรมการบริหาร 2. สหกรณ์แห่งราชภูมิ ซึ่งมีอยู่ 2 แห่ง เกท ประ. เกทที่หนึ่งมาจาก การเลือกตั้ง ประ. เกทที่สอง มาจาก การแต่งตั้ง (มาตรา 45, 115 และ 73)	1. สมาชิกสหกรณ์แห่งราชภูมิ (ห้องสมุดประจำ กทท) โศกนายกรัฐมนตรีรับรอง 2. คณะกรรมการบริหาร (มาตรา 73)
ม.ค.2502- ม.ย.2511 ธันป. 2502	สมาชิกกรรชสภา (ซึ่งก็คือ สหกรณ์ รัฐธรรมนูญ) มาจากการแต่งตั้ง (มาตรา 5, 6 และ 7)	ไม่มีบัญชี
มิ.ย.2511- พ.ย.2514 ธัน. 2511	1. คณะกรรมการบริหาร 2. สมาชิกสหกรณ์แห่งราชภูมิ 3. สมาชิกวุฒิสหภา (มาตรา 117)	1. สมาชิกกรรชสภา(อันประกอบด้วย สหกรณ์แห่งราชภูมิและวุฒิสหภา) โศกนายกรัฐมนตรีรับรอง 2. คณะกรรมการบริหาร (มาตรา 117)
พ.ค.2515- พ.ค.2517 ธันป. 2515	1. สมาชิกสหกรณ์บัญชีแห่งชาติ ซึ่งมาจาก การแต่งตั้ง 2. คณะกรรมการบริหาร (มาตรา 9)	คณะกรรมการบริหาร (มาตรา 9)

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ช่วงเวลา และรัฐธรรมนูญที่บังคับใช้	กฎหมายที่ว่าด้วย กิจกรรมทางการเงิน	กฎหมายเกี่ยวกับการเงิน
ต.ค. 2517- พ.ค. 2519 ธัน. 2517	1. สมาชิกสภាផွตentials แห่งราชอาณาจักร 2. คณะกรรมการ (มาตรา 146)	1. สมาชิกสภាផุตentials แห่งราชอาณาจักร โดยนายกรัฐมนตรีรับรอง 2. คณะกรรมการ (มาตรา 146)
พ.ค. 2519- พ.ค. 2520 ธัน. 2519	1. คณะกรรมการ 2. สมาชิกสภานปัจจุบันการปกครอง แห่งศรี โดยมีคำรับรองของ คณะกรรมการธุรกิจการ วิสาหกิจวิสาหกิจ อัษฎางพาราชบัญญัติ (มาตรา 15)	คณะกรรมการ (มาตรา 15)
พ.ค. 2520- ๖. พ.ค. 2521 ธัน. 2520	คณะกรรมการ	ไม่มีเป็นกฎหมาย
๖. พ.ค. 2521- ๗. พ.ค. 2534 ธัน. 2521	1. สมาชิกสภាផุตentials แห่งราชอาณาจักร โดย พระราชบัญญัติที่สั่งก้ามมีมติให้ เสนอ และมีสมาชิกสภាផุตentials แห่ง ราชอาณาจักรสั่งก้ามพระราชบัญญัติ เดิมกันรับรอง ไม่น้อยกว่า 20 คน 2. คณะกรรมการ (มาตรา 125)	1. คณะกรรมการ 2. สมาชิกสภាផุตentials แห่งราชอาณาจักร โดย นายกรัฐมนตรีรับรอง และต้อง มีมติพระราชและคำรับรองของ ส. ส. รัฐมนตรี เนื่องในกรณี การนำเสนอกฎหมายที่มีได้ เกี่ยวกับการเงิน (มาตรา 125)

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ช่วงเวลา และรัฐธรรมนูญที่บังคับใช้	กฎหมายท้าใบ	กฎหมายเกี่ยวกับการเงิน
มี.ค. 2534-ปัจจุบัน จนป. 2534	คณะกรรมการ (มาตรา 17)	ไม่มีบทบัญญัติ
ธัน. ฉบับถูกพัณฑ์ ยังไม่ได้บังคับใช้	1. คณะกรรมการ 2. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดย หารือการเมืองที่สังกัดมีคิดให้ เสนอก และมี ส. ส. สังกัดพรรครา การเมืองเดียวกันรับรองไม่ น้อยกว่า 20 คน (มาตรา 151)	1. คณะกรรมการ 2. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดย นายกรัฐมนตรีรับรอง และต้อง ^{มีมีคิดประดิษฐ์และคำรับรองของ} ส. ส. ร่วมหารือ เนื่องในกรณี การนำเสนอกฎหมายที่มีคิด เกี่ยวกับการเงิน (มาตรา 151)
ธัน. ฉบับโภคิน ยังไม่ได้บังคับใช้	เหมือน ธัน. ฉบับถูกพัณฑ์	เหมือน ธัน. ฉบับถูกพัณฑ์ (มาตรา 137)
ธัน. ฉบับโภคิน(แปลง) ยังไม่ได้บังคับใช้	เหมือน ธัน. ฉบับถูกพัณฑ์ (มาตรา 137)	เหมือน ธัน. ฉบับถูกพัณฑ์ (มาตรา 137)

ตารางที่ 5

ภาระน้ำจดของรัฐส่วนราชการหรืออุตสาหกรรมในการยับยั้งและแก้ไขร่างกฎหมาย

พ.ศ. 2475-2534

ช่วงเวลา และรัฐธรรมนูญที่บังคับใช้	ภาระน้ำจดของรัฐส่วนราชการ ในการพิจารณาลงมติ	กระบวนการการยับยั้ง และแก้ไขกฎหมาย
พ.ศ. 2475- พ.ศ. 2475 ธรรมนูญการปกครอง แผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. 2475	ระบบสภารัฐฯ ไม่มีรัฐสภาก็ สามารถออกกฎหมายได้โดย ไม่ต้องผ่านรัฐสภา	-
พ.ศ. 2475- พ.ศ. 2489 ธ.น. 2475	ระบบสภารัฐฯ ไม่มีรัฐสภาก็ สามารถออกกฎหมายได้โดย ไม่ต้องผ่านรัฐสภา	-
พ.ศ. 2489- พ.ศ. 2490 ธ.น. 2489	1. อุตสาหกรรมต้องพิจารณาร่าง กฎหมายที่มีอำนาจสภารัฐฯ แห่งราชบูร ภายใน 15 วัน สำหรับกฎหมาย เกี่ยวกับการเงินและ 30 วัน สำหรับกฎหมายอื่น 2. หากมีได้พิจารณาลงมติภายใน กำหนดเวลา ถือว่าอุตสาหกรรมมี มติเห็นชอบแล้ว (มาตรา 54)	ร่างกฎหมายที่อุตสาหกรรมมติไม่ เห็นชอบหรือลงมติให้แก้ไข หาก สภารัฐฯ แห่งราชบูรเห็นชอบใน ร่างกฎหมาย เคิม ด้วยคะแนน เสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวน สมาชิกสภารัฐฯ แห่งราชบูร ให้อ่านว่า ร่างกฎหมายนั้นได้รับความเห็น- ชอบจากรัฐสภา (มาตรา 52)
พ.ศ. 2490- พ.ศ. 2492 ธ.น. 2490	เหมือน ธ.น. 2489 (มาตรา 62)	เหมือน ธ.น. 2489 (มาตรา 60)

ตารางที่ ๕ (ต่อ)

ช่วงเวลา และรัฐธรรมนูญที่บังคับใช้	กำหนดเวลาของวุฒิสภा ในการพิจารณาลงมติ	กระบวนการยับยั้ง และแก้ไขกฎหมาย
มี.ค. 2492- พ.ย. 2494 ธัน. 2492	ภายใน 30 วันสำหรับกฎหมาย เกี่ยวกับการเงิน และ 60 วัน สำหรับกฎหมายอื่น ทั้งนี้ เว้นแต่สภा ผู้แทนจะมีมติขยายเวลาให้เป็น พิเศษ (มาตรา 122)	<p>1. หากวุฒิสภามิได้เห็นชอบด้วยกัน ร่างกฎหมายที่ผ่านสภาผู้แทน ราษฎรมา ก็ให้ยับยั้งร่างกอ- นายนั้นไว้ก่อน</p> <p>(มาตรา 123)</p> <p>2. ร่างกฎหมายที่วุฒิสภานำเสนอให้ แก้ไขเพิ่มเติม ให้ถึงคณะกรรมการ ขอรับทราบและอนุมัติ บุคคลที่สภาผู้แทนและวุฒิสภা เสนอซึ่งเป็นจำนวนเท่ากัน (โดยสภាទั้งสองเป็นผู้กำหนด จำนวนรวม) เพื่อพิจารณาร่าง กฎหมายนั้นหากสภากังหันเห็น ชอบกับร่างกฎหมายที่ผ่านการ พิจารณาของคณะกรรมการฯ ก็ ร่วมแล้ว ก็ให้ถือว่ารัฐสภาได้ ให้ความเห็นชอบ แต่ถ้าสภาก ที่นำเสนอไม่เห็นชอบด้วย ก็ ให้ยับยั้งร่างกฎหมายนั้นไว้ก่อน</p> <p>(มาตรา 123)</p> <p>3. เมื่อเวลาหนึ่งปีล่วงพ้นไปนับแต่ วันที่วุฒิสภานำเสนอร่างกฎหมายกลับ คืนมาถึงสภាទั้งสอง สภាទั้งสอง อาจยกเว้นร่างกฎหมายนั้นชั่ว พิจารณาใหม่ และหากได้รับ</p>

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ช่วงเวลา และรัฐธรรมนูญที่บังคับใช้	กำหนดเวลาของวุฒิสภาพ ในการพิจารณาลงมติ	กระบวนการการยับยั้ง และแก้ไขกฎหมาย
มี.ค. 2495- พ.ค. 2501 ธัน. 2475/2495	ระบบสภาระร่าง ไม่มีวุฒิสภาพ แต่ สมาชิกสภาระร่างมีทั้งที่มา จากการเลือกตั้งและแต่งตั้ง	คณะกรรมการเสียง เห็นชอบเกินกว่า กึ่งจำนวนสมาชิกของสภาผู้แทน ทั้งหมดแล้ว ก็ถือว่าได้รับความ เห็นชอบจากรัฐสภา (มาตรา 124)
ม.ค. 2502- ม.ย. 2511 ธันป. 2502	ระบบสภาระร่าง ไม่มีวุฒิสภาพ สมาชิกสภาระร่างรัฐธรรมนูญทั้งหมด มาจาก การแต่งตั้ง	-
ม.ย. 2511- พ.ค. 2514 ธัน. 2511	เหมือน ธัน. 2492(มาตรา 119)	เหมือน ธัน. 2492 (มาตรา 120 และ 121) บทบัญญัติที่เพิ่มเติมมาก็คือ ร่าง กฎหมายที่ผ่านการพิจารณาของคณะ กรรมการร่วมและต้องทกไปเกตติ และร่างกฎหมายที่ถูกวุฒิสภาพยับยั้ง ก็ตี หากเป็นร่างกฎหมายเกี่ยวด้วย

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ช่วงเวลา และรัฐธรรมนูญที่บังคับใช้	กำหนดเวลาของวุฒิสภาน ในการพิจารณาลงมติ	กระบวนการยับยั้ง และแก้ไขกฎหมาย
		การเงิน สภานิติแห่งชาติจะขึ้นมา พิจารณาใหม่ และหากได้รับคะแนน เสียงมากกว่ากึ่งของจำนวนสมาชิก สภานิติแห่งชาติยกรหั่งหมุดก็ถือว่าได้ รับความเห็นชอบจากรัฐสภา (มาตรา 121)
ต.ค. 2515- พ.ค. 2517 ธันพ. 2515	ระบบสภาระเชีย ไม่มีวุฒิสภาน แต่ สมาชิกสภานิคบัญชีหั่งหมุดมาจาก การแต่งตั้ง	-
ต.ค. 2517- พ.ค. 2519 ธันพ. 2517	เหมือน ราช. 2492 (มาตรา 148) เหมือน ราช. 2511 (มาตรา 149 และ 150) ต่างกันแค่เพียงว่า ใน กรณีของร่างกฎหมายที่มิได้เกี่ยว ด้วยการเงิน สภานิติแห่งชาติอาจ ยกขึ้นพิจารณาใหม่เมื่อเวลา 180 วันได้ล่วงพ้นไปแล้วแต่วันที่วุฒิสภานั่ง ร่างกฎหมายกลับคืนมา ยังสภานิติ แห่งชาติที่จะเป็น 1 ปี ตาม ราช. 2511	
พ.ค. 2519- พ.ย. 2520 ธันพ. 2519	ระบบสภาระเชีย ไม่มีวุฒิสภาน แต่ สมาชิกสภานิรุ่นการปกครอง แผ่นดินหั่งหมุดมาจาก การแต่งตั้ง	-

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ช่วงเวลา และรัฐธรรมนูญที่บังคับใช้	กำหนดตรวจสอบว่ามีสิ่งใดบ้าง ในการพิจารณาลงมติ	กระบวนการการยับยั้ง และแก้ไขกฎหมาย
พ.ย. 2520- ธ.ค. 2521 ธนบ. 2520	ระบบสภาระเชียร์ ไม่มีวาระสภาระ แต่ สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติมาจากการ การแต่งตั้ง	-
ธ.ค. 2521- ก.พ. 2534 ธนบ. 2521	หมวด ๑๐๙ ๒๔๙๒ (มาตรา 127)	หมวด ๑๐๙ ๒๕๑๗ (มาตรา 128 และ 129)
มี.ค. 2534-ปัจจุบัน ธนบ. 2534	ระบบสภาระเชียร์ ไม่มีวาระสภาระ แต่ สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติมาจากการ การแต่งตั้ง	-
ธน. อันดับที่ ๑ ยังไม่ได้บังคับใช้	ภายใน ๓๐ วันสำหรับกฎหมาย เกี่ยวกับการเงิน และภายใน ๖๐ วันสำหรับกฎหมายอื่น หันนี้ เว้นแต่ว่ามีสภาระได้ลงมติให้ขยาย เวลาออกไปเป็นกรณีพิเศษ ซึ่งต้อง ไม่เกิน ๓๐ วัน กำหนดวันดังกล่าว ให้หมายถึงวันในสมัยบรรชุม และ ให้เริ่มนับแต่วันที่ร่างพระราชนิยาม นี้มาถึงวาระสภาระ (มาตรา 154)	1. หากว่ามีสภาระไม่เห็นชอบถ้าหากัน ร่างกฎหมายที่ผ่านสภานิติบัญญัติ รายบุคคลให้ยับยั้งและส่งคืน สภานิติบัญญัติ (มาตรา 155 (2)) 2. วาระสภาระอาจแก้ไขเพิ่มเติมร่าง กฎหมายแล้วส่งคืนให้สภานิติบัญญัติ รายบุคคลพิจารณา หากสภานิติบัญญัติ ไม่เห็นชอบกับการแก้ไขเพิ่มเติม ของวาระสภาระ ให้แต่งตั้งคณะกรรมการ มาอธิการร่วม โดยแต่ละ สภานิติบัญญัติสามารถ เท่ากับความที่สภานิติบัญญัติ กำหนด หากสภาระสองเห็น

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ช่วงเวลา และรัฐธรรมนูญที่บังคับใช้	กำหนดเวลาของวุฒิสภาพ ในการพิจารณาลงมติ	กระบวนการยับยั้ง และแก้ไขกฎหมาย
		<p>ขอบด้วยกันร่างกฎหมายที่คณะกรรมการอิกร่วมกันพิจารณาแล้วก็ให้ความเห็นชอบตามกระบวนการนิติบัญญัติต่อไป หากสภานิติบัญญัติไม่เห็นด้วย ก็ให้ยับยั้งร่างกฎหมายนั้น (มาตรา 155(3))</p> <p>3. สภาผู้แทนราษฎรอาจร่างกฎหมายที่ยกยับยั้งขึ้นมาพิจารณาใหม่ ได้เมื่อเวลา 180 วัน ได้ล่วงพ้น นับแต่วันที่วุฒิสภาพส่งร่างกฎหมายดังนี้ไปยังสภาผู้แทนราษฎรสำหรับการพิจารณายับยั้งตามมาตรา 155(2) และนับแต่วันที่สภานิติบัญญัติไม่เห็นชอบด้วย สำหรับการพิจารณายับยั้งตามมาตรา 155 (3) ในกรณี เช่นว่ามีผู้เสนอร่างกฎหมายลงมติยืนยันร่างเดิม หรือร่างที่คล้ายคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกห้องประชุมสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้ถือว่าร่างกฎหมายนั้นได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา(มาตรา 156)</p>

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ช่วงเวลา และรัฐธรรมนูญที่บังคับใช้	ภาระค่าวาลากของวุฒิสภา ในการพิจารณาลงมติ	กระบวนการยับยั้ง และแก้ไขกฎหมาย
		<p>4. ในกรณีร่างกฎหมายเกี่ยวกับราย การเงิน สภาผู้แทนราษฎร สามารถยกขึ้นมาพิจารณาใหม่ ได้ทันที และยืนยันมติค้ายกค- แนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของ จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้ถือว่าร่างกฎหมาย นั้นได้รับความเห็นชอบจาก วุฒิสภา (มาตรา 156)</p>
ธน. ฉบับโภคิน ยังไม่ได้บังคับใช้	เหมือน ธน. ฉบับถูกหันครึ	เหมือน ธน. ฉบับถูกหันครึ
ธน. ฉบับโภคิน (แบบ) ยังไม่ได้บังคับใช้	เหมือน ธน. ฉบับถูกหันครึ (มาตรา 140)	<p>1. เหมือน ธน. ฉบับถูกหันครึ (มาตรา 141 (2))</p> <p>2. เหมือน ธน. ฉบับถูกหันครึ (มาตรา 141 (3))</p> <p>3. เหมือน ธน. ฉบับถูกหันครึ (มาตรา 142)</p>

ตารางที่ 6

อำนาจในการหาสนธิสัญญาและข้อตกลงระหว่างประเทศ

ตามที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับต่าง ๆ

พ.ศ. 2475-ปัจจุบัน (2534)

รัฐธรรมนูญ/มาตรา	ช่วงเวลาการมีผลใช้	กระบวนการภารຍั่ง
1. ธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน สยามชั่วคราว พ.ศ. 2475 มาตรา 36	มี. พ. 2475- พ. ส. 2475	กรรมการผู้แทนราษฎร (คณะรัฐมนตรี)
2. รธน. 2475 มาตรา 54	พ. พ. 2475- พ. ส. 2489	คณะรัฐมนตรี โดยในการมีค่าไปนี้ ต้องได้รับความเห็นชอบจากสภาน ผู้แทนราษฎร (1) สัญญาซึ่งมีบทเปลี่ยนแปลง พระราชอำนาจตามเดิม (2) สัญญาที่สร้างพันธะในการออก พระราชบัญญัติ เพื่อให้การเป็น ^๔ ไปตามสัญญานั้น
3. รธน. 2489 มาตรา 76	พ. พ. 2489- พ. ส. 2490	เหมือน รธน. 2475 ต่างกันแต่ เพิ่มว่า ในกรณีที่ต้องขอความ เห็นชอบ ต้องขอจากรัฐสภา โดย การประชุมร่วมกันระหว่างสภานผู้ แทนและมหาเถรสมาคม มาตรา 62 (๘)
4. รธน. 2490 มาตรา 84	พ. ส. 2490- มี. ส. 2492	เหมือน รธน. 2489 แต่เป็นการ ประชุมร่วมกันระหว่างสภานผู้แทน กับวุฒิสภาตามมาตรา 70(๖)

ตารางที่ 6 (ต่อ)

รัฐธรรมนูญ/มาตรา	ช่วงเวลาการบังคับใช้	กระบวนการยับยั้ง
5. รธน. 2492 มาตรา 154 และมาตรา 137(8)	มี.ค. 2492- พ.ย. 2494	เหมือน รธน. 2490
6. รธน. 2475/2495 มาตรา 92	มี.ค. 2495- ม.ค. 2501	เหมือน รธน. 2475
7. ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2502	ม.ค. 2502- มิ.ย. 2511	ไม่มีบทบัญญัติ แต่มาตรา 20 ให้ปฏิบัติตามประเพณีการปกครองไทยในระบบอนประชาติปัจจุบัน
8. รธน. 2511 มาตรา 150 และมาตรา 134(9)	มิ.ย. 2511- พ.ย. 2514	เหมือน รธน. 2490
9. ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2515	ม.ค. 2515- ม.ค. 2517	ไม่มีบทบัญญัติ แต่มาตรา 22 ให้ปฏิบัติตามประเพณีการปกครองไทยในระบบอนประชาติปัจจุบัน
10. รธน. 2517 มาตรา 162 และมาตรา 165(14)	ม.ค. 2517- ม.ค. 2519	เหมือน รธน. 2490
11. รธน. 2519	ม.ค. 2519- พ.ย. 2520	ไม่มีบทบัญญัติ แต่มาตรา 25 ให้ปฏิบัติตามประเพณีการปกครองไทยในระบบอนประชาติปัจจุบัน

ตารางที่ 6 (ต่อ)

รัฐธรรมนูญ/มาตรา	ช่วงเวลาการบังคับใช้	กระบวนการยั่งยืน
12. รธน. 2521 มาตรา 162 และมาตรา 143 (12)	ต. ศ. 2521- ก. พ. 2534	เหมือน รธน. 2490
13. ธรรมนูญการปกครอง ราชอาณาจักร พ.ศ. 2534	มี. พ. 2534 - ปัจจุบัน	ไม่มีบัญญัติ แต่มาตรา 30 ให้ ปฏิบัติความประเพณีการปกครองไทย ในระบบออบประชาธิปไตย
14. รธน. ฉบับถาวร มาตรา 193 และ มาตรา 170(12)	ยังไม่ได้บังคับใช้	เหมือน รธน. 2490
15. รธน. ฉบับโภคิน มาตรา 193 และ มาตรา 170(12)	ยังไม่ได้บังคับใช้	เหมือน รธน. 2490
16. รธน. ฉบับโภคิน (แบบ) มาตรา 178 และ มาตรา 156 (12)	ยังไม่ได้บังคับใช้	เหมือน รธน. 2490

ตารางที่ 7

อ่านใจในการตราสารราชกារหนังสือของฝ่ายบริหารตามที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

พ.ศ. 2475-2534

รัฐธรรมนูญ	พระราชกำหนด เกี่ยวกับ ภาษีอากรและเงินตรา	พระราชกำหนด เกี่ยวกับความปลอดภัย สาธารณะหรือการป้องบังภัยพิบัติสาธารณะ
ธน. 2489	มาตรา 73 เมื่อตราแล้วต้องนา เสนอรัฐสภาเพื่อขอความเห็นช่ำ- ชอบภายใน 2 วัน	มาตรา 72 ต้องขอความเห็นชอบจากรัฐสภา ในการประชุมคราวต่อไป
ธน. 2490	มาตรา 81 ไม่ต้องขออนุมัติจาก รัฐสภา	มาตรา 80 แจ้งรัฐสภาเพื่อทราบในการประชุม ประชุมคราวต่อไป
ธน. 2492	มาตรา 151 ต้องนาเสนอ รัฐสภาเพื่อขอความเห็นช่ำ- ชอบภายใน 2 วัน	มาตรา 150 ต้องขอความเห็นชอบจากรัฐสภา ในการประชุมคราวต่อไป ค่าอนุมัติหรือไม่อนุมัติ ต้องตราเป็นพระราชบัญญัติ
ธน. 2475/ 2495	มาตรา 89 เหมือน ธน. 2492 มาตรา 51	มาตรา 88 เหมือน ธน. 2492 มาตรา 150
ธน. 2502	ไม่มีบทบัญญัติ	ไม่มีบทบัญญัติ
ธน. 2511	มาตรา 147 เหมือน ธน. 2492 มาตรา 151	มาตรา 146 เหมือน ธน. 2492 มาตรา 150
ธน. 2515	มาตรา 15 ไม่กำหนดเงื่อน เวลาในการนำเสนอต่อรัฐสภา เพียงแต่กว่าให้เสนอต่อรัฐสภา โดยไม่ซักข้า	มาตรา 15 เหมือนการเมืองหมายภาษีและ เงินตรา

ตารางที่ 7 (ต่อ)

รัฐธรรมนูญ	พระราชกำหนด เกี่ยวกับความปลอดภัย ภายในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล	พระราชกำหนด เกี่ยวกับความปลอดภัย สาธารณะหรือการบังคับใช้กฎหมาย
ธน.2517	มาตรา 191 เหมือน ธน.2492 มาตรา 151 ในสาระสำคัญ	มาตรา 190 เหมือน ธน.2492 มาตรา 150 ในสาระสำคัญ
ธน.2519	มาตรา 19 ไม่ได้กำหนดเงื่อนไข เวลา	มาตรา 19 ไม่ได้กำหนดเงื่อนไขเวลา
ธนบ.2520	มาตรา 26 เหมือน ธนบ.2515 มาตรา 15	มาตรา 26 เหมือน ธนบ.2515 มาตรา 15
ธน.2521	มาตรา 158 เหมือน ธน.2517 มาตรา 191 ในสาระสำคัญ ต่างกันแต่เพียงว่าต้องเสนอ สภานิติบัญญัติเพื่อขอความ เห็นชอบภายใน ๓ วัน (แทนที่ จะเป็น 2 วัน)	มาตรา 157 เหมือน ธน.2517 มาตรา 190
ธนบ.2534	มาตรา 26 เหมือน ธนบ.2515 มาตรา 15	มาตรา 26 เหมือน ธนบ.2515 มาตรา 15
ธน.ฉบับ ^{กชุพนธ.}	มาตรา 189 เหมือน ธน.2521 มาตรา 158	มาตรา 187 เหมือน ธน.2521 มาตรา 157 ในสาระสำคัญ ต่างกันแต่เพียง ว่ามีบทบัญญัติที่ย้ำว่าต้อง เป็นกรณีฉุกเฉินที่มี ความจำเป็นเร่งด่วน อันมิอาจจะหลีกเลี่ยง ได้(มาตรา 137 วรรคสอง) เมื่อตรา พระราชกำหนดแล้ว ต้องเสนอให้รัฐสภา

ตารางที่ 7 (ต่อ)

รัฐธรรมนูญ	พระราชกำหนด เกี่ยวกับวิถีชีวิตระบบทั่วไปและเงินตรา	พระราชกำหนด เกี่ยวกับวิถีชีวิตระบบทั่วไปและเงินตรา
		<p>พิจารณาโดยไม่ซักซ้อม ในการพิจารณาก่อนออกสมัยการประชุมให้คณะกรรมการรัฐมนตรีฯ เน้นการให้มีการประชุมรัฐสภาสมัยวิสามัญ (มาตรา 187 วรรคสาม) นอกจากนี้ สามารถกู้อุดหนุนหรือสมายกสภากู้แทนรายฎฐานานไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกห้องหมู่ของแต่ละสภा มีสิทธิเข้าชื่อเพื่อให้ประธานสภารัฐสภา สังเกตพิจารณาว่า พระราชกำหนดที่คณะกรรมการรัฐมนตรีฯ เสนอเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วน อันมีอาจจะหลีกเลี่ยงได้หรือไม่ หันนี้โดยให้คณะกรรมการรัฐธรรมนูญวินิจฉัย (มาตรา 188)</p>
ธน. ฉบับโภคิน	มาตรา 189 เมื่อใน ธน. ฉบับกฎหมาย มาตรา 189	มาตรา 187 และ 188 เมื่อใน ธน. ฉบับกฎหมาย มาตรา 187 และ 188
ธน. ฉบับโภคิน (แปลง)	มาตรา 174 เมื่อใน ธน. ฉบับกฎหมาย	มาตรา 172 และ 173 เมื่อใน ธน. ฉบับกฎหมาย

ตารางที่ 8

อาชญากรรมที่จัดว่าร่างกฎหมายใด เป็นร่างกฎหมายเกี่ยวกับการเงิน

อ.ส. 2475-2534

ช่องเวลา	รัฐธรรมนูญ	ผู้มีอำนาจ
ม. ส. 2475- อ. ส. 2475	ธรรมนูญการบากองแผ่นดินสยาม ข้าราชการ อ. ส. 2475	ไม่มีบทบัญญัติ
อ. ส. 2475- พ. ส. 2489	ธน. 2475	ไม่มีบทบัญญัติ
พ. ส. 2489- พ. ส. 2490	ธน. 2489	ประธานสภานิติบัญญัติ
พ. ส. 2490- มี. ส. 2492	ธน. 2490	ประธานสภานิติบัญญัติ
มี. ส. 2492- พ. ส. 2494	ธน. 2492	ประธานสภานิติบัญญัติ
มี. ส. 2495- ต. ส. 2501	ธน. 2475/2495	ประธานสภานิติบัญญัติ
ม. ส. 2502- มี. ส. 2511	ธน. 2502	ไม่มีบทบัญญัติ
มี. ส. 2511- พ. ส. 2514	ธน. 2511	ประธานสภานิติบัญญัติ หรือ ประธานวุฒิสภา และแต่ร่างกฎหมายนั้นเสนอโดย สมาชิกรัฐสภา แล้วแต่ร่าง กฎหมายนี้เป็นส่วนใดส่วนหนึ่งของ กฎหมายที่ได้รับการอนุมัติ
ต. ส. 2515- ต. ส. 2517	ธน. 2515	ประธานสภานิติบัญญัติ
ต. ส. 2517- ต. ส. 2519	ธน. 2517	ประธานสภานิติบัญญัติ
ต. ส. 2519- พ. ส. 2520	ธน. 2519	คณะกรรมการอิกรัฐวิสาหกิจซึ่ง ร่างพระราชบัญญัติ
พ. ส. 2520- อ. ส. 2521	ธน. 2520	ไม่มีบทบัญญัติ
อ. ส. 2521- ก. พ. 2534	ธน. 2521	ประธานสภานิติบัญญัติ
มี. ส. 2534- ปัจจุบัน ยังไม่ได้บังคับใช้	ธน. 2534	ไม่มีบทบัญญัติ
	ธน. 2534	ประธานสภานิติบัญญัติ

หมายเหตุ รอง. = รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ธน. = ธรรมนูญการบากองราชอาณาจักร

ตารางที่ 9
แผนโนยบายแห่งรัฐที่บรากฎในรัฐธรรมนูญฉบับต่าง ๆ

2475-2534

แผนโนยบาย	๒๔๙๒	๒๔๗๕	๒๕๑๑	๒๕๑๗	๒๕๒๑	๒๕๓๔
			๒๔๙๕			
ก. การพัฒนาเศรษฐกิจ						
1. การยกเว้นคุ้มครองและการกำหนดการค้าของชีวิตของประชาชน	-	-	-	-	๑.๖๖	๑.๗๕
2. การสนับสนุนให้เอกชนมีบทบาททางเศรษฐกิจ	๑.๖๘*	๑.๔๑*	๑.๖๔*	๑.๘๕	๑.๖๘	๑.๗๗
3. การส่งเสริมการห้องเรียน	-	-	-	-	-	๑.๗๓
4. การกำหนดมาตรการมิให้มีการบุกรุกคัดคอกหนทางเศรษฐกิจ	๑.๖๘	-	๑.๖๔	๑.๘๕	๑.๖๘	๑.๗๗
ก. การพัฒนาเศรษฐกิจ						
5. การส่งเสริมให้ประชาชนร่วมทำงานมีงานทำ	-	-	๑.๖๘	๑.๘๙	๑.๗๒	๑.๘๒
6. การศึกษาและแรงงาน	-	-	-	๑.๘๙	๑.๗๒	๑.๘๒
7. การศึกษาและแรงงานเด็กและแรงงานสดรี	๑.๗๑	-	-	-	-	๑.๘๒
8. การกำหนดนโยบายประชากรให้เหมาะสม	-	-	-	๑.๘๖	๑.๖๙	๑.๗๘
9. การส่งเสริมและสนับสนุนเกษตรกรรม	๑.๖๙	-	๑.๖๕	-	-	๑.๗๖
10. การส่งเสริมและสนับสนุนอุตสาหกรรม	๑.๗๐	-	๑.๖๖	๑.๘๔	-	-
11. การส่งเสริมและสนับสนุนพาณิชยกรรม	๑.๗๐	-	๑.๖๖	๑.๘๔	-	-
12. การกระจายอำนาจทางการคลังแก่ท้องถิ่น	-	-	-	-	-	๑.๗๑
13. การกำหนดบทบาทของรัฐในการจัดบริการสาธารณะโดย	๑.๖๘	๑.๔๑	๑.๖๔	๑.๘๕	๑.๖๘	-
14. การลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ	-	-	-	๑.๗๙	-	-
15. การจัดระบบการถือกรรมสิทธิ์และการครอบครองที่ดิน	-	-	-	๑.๘๐	๑.๖๗	-
16. รัฐไม่ประกอบธุรกิจซึ่งขัดกับเอกชน เว้นแต่มีความจำเป็น	-	-	-	-	-	๑.๗๗

ตารางที่ ๙ (ต่อ)

แผนกนโยบาย	ธน. 2492	ธน. 2475	ธน. 2511	ธน. 2517	ธน. 2521	ธน. 2534
ช. การพัฒนาเกษตรกรรม						
1. การศูนย์ครองและรักษาผลประโยชน์ของ เกษตรกรในด้านการผลิตและการจ้างน้ำยา ผลิต	-	-	-	M.82	M.67	M.76
2. การส่งเสริมการสหกรณ์	M.69	-	-	M.83	M.67	M.76
3. การปฏิรูปที่ดินและการจัดรูปที่ดิน	-	-	-	M.81	M.67	M.76
4. การประกันหรืออุดหนุนราคาน้ำดื่มด้วยเงิน	-	-	-	-	M.67	-
5. การจัดหาและคุ้มครองไว้ด้วยของ เกษตรกร	-	-	-	-	-	M.76
ค. การศึกษา						
1. การจัดการศึกษาภายนอกบ้านโดยไม่เก็บค่า เล่าเรียน	M.64	-	-	M.73	M.60	M.66
2. การส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาดำเนินกิจ- การโดยอิสระ	-	-	-	-	M.60	M.66
3. การส่งเสริมให้เอกชนมีบทบาทในการจัด การศึกษา	-	-	-	-	-	M.66
4. การจัดสร้างห้องเรียนศึกษาล้ำหน้าหรือศูนย์ฯ และ ศูนย์ฝึกอบรม	-	-	-	M.73	M.60	M.66
5. การสนับสนุนการวิจัยในศิลปะและวิทยาการ ต่าง ๆ	M.65	-	M.61	M.74	M.61	M.67
6. การพัฒนาวิชาศาสตร์และเทคโนโลยี	-	-	-	-	M.61	M.67
7. การรักษาและส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม	M.66	-	M.62	M.75	M.64	M.72
8. การบำรุงรักษาโบราณสถานและโบราณสถาน	M.67	-	M.63	M.76	-	-
9. การส่งเสริมและฝึกอาชีพ	-	-	-	-	M.60	M.66

ตารางที่ ๙ (ต่อ)

แผนโดยนัย	รธน. 2492	รธน. 2475	รธน. 2511	รธน. 2517	รธน. 2521	รธน. 2534
10. การส่งเสริมบทบาทของรัฐในการจัดการศึกษา	ม.63	ม.42	ม.59	ม.72	ม.60	-
11. ความเสมอภาคในโอกาสการศึกษา	-	-	-	ม.72	-	-
ว. การสาธารณสุข						
1. การจัดบริการสาธารณสุขที่ได้มาตรฐานโดยทั่วถึง	ม.72*	ม.43*	ม.69*	ม.92*	ม.73*	ม.83
2. การจัดบริการรักษาพยาบาลแก่ผู้ยากไร้โดยไม่มีค่าตอบแทน	-	-	-	ม.92	ม.73	ม.83
3. การส่งเสริมให้เอกชนมีบทบาทในการจัดบริการสุขภาพอนามัย	-	-	-	-	-	ม.83
4. การป้องกันและปราบปรามโรคติดต่ออันตรายโดยไม่มีค่าตอบแทน	ม.72	ม.43	-	ม.92	ม.73	ม.83
ช. สังคมศึกษาฯ						
1. การส่งเสริมและสนับสนุนให้เอกชนมีบทบาทดำเนินการสังคมสงเคราะห์	-	-	-	ม.88	ม.71	ม.80
2. การจัดให้มีการสังคมสงเคราะห์	-	-	ม.67	ม.88	ม.71	ม.80
3. การช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้สูงอายุ	-	-	-	-	-	ม.81
4. การช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้พิการ	-	-	-	ม.90	-	ม.81
5. การส่งเคราะห์ผู้ประสบภัยเนื่องในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อชาติและสังคม	-	-	-	ม.87	ม.70	ม.79
6. การจัดให้บุคคลทุกคนภาคภูมิงานท่า	-	-	-	-	-	-

ตารางที่ ๙ (ต่อ)

แผนนโยบาย	ธัน. 2492	ธัน. 2475	ธัน. 2511	ธัน. 2517	ธัน. 2521	ธัน. 2534
7. การส่งเสริมให้ประชาชนมีห้องอ่าดั้ยโดย ถูกสุขลักษณะ	-	-	-	M.91	-	-
8. การส่งเสริมกิจการคหบดีสำหรับประชาชน ผู้มีรายได้น้อย	-	-	-	M.91	-	-
9. การส่งเสริมและบำรุงการศึกษา	-	-	-	M.94	-	M.73
10. การส่งเสริมนั้นหนาก้าร	-	-	-	-	-	M.73
11. การส่ง เคราะห์มารดาและหารัก	M.72	M.43	-	-	-	-
ช. สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ						
1. การบำรุงรักษาสภาพแวดล้อมและความ สมดุลของธรรมชาติ	-	-	-	M.77	M.65	M.74
2. การป้องกันและขัดมลพิษ	-	-	-	M.93	M.65	M.74
3. การวางแผนการใช้ที่ดิน	-	-	-	-	-	M.74
4. การวางแผนการใช้ทรัพยากรน้ำ	-	-	-	-	-	M.74
5. การส่งเสริมการศั้นนาหารทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ	-	-	-	M.78	-	-
ช. ด้านสังคมและอื่น ๆ						
1. ความเสมอภาคของชายและหญิง	-	-	-	-	-	M.68
2. การพัฒนาเยาวชนและเด็ก	-	-	-	-	M.62	M.69
3. การรักษาความสงบภายในประเทศ	-	M.40	-	M.71	M.53	M.62
4. การจัดระบบงานของกระบวนการราชการยุทธิ์ธรรม ให้เกิดความยุติธรรม	-	-	-	M.67	M.59	M.65

ตารางที่ ๙ (ต่อ)

แผนนโยบาย	ธ.ค. 2492	ธ.ค. 2475	ธ.ค. 2511	ธ.ค. 2517	ธ.ค. 2521	ธ.ค. 2534
5. การส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข	-	-	-	-	ม.63	ม.70
6. การส่งเสริมห้องถังให้มีสิทธิ์ปกครองของคนเอง	-	-	ม.70	-	ม.63	-
7. การส่งเสริมสัมพันธ์ไมตรีกับนานาประเทศ	ม.56	-	ม.55	ม.64	ม.55	ม.63
8. การปรับปรุงบรรลุสิทธิภาพของระบบราชการ	-	-	-	ม.66	ม.58	ม.64
9. การบังคับและบราบประมาณการหาระยะชน์โดยมิชอบ	-	-	-	ม.66	ม.58	ม.64

หมายเหตุ *แผนนโยบายแห่งรัฐที่มีเครื่องหมายน้ำเงินเป็นการศึกษาในปัจจุบัน

เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการนழมธรรมนูญ
ดร.สมคิด เลิศไพฑูรย์
การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในประเทศไทย

รัฐธรรมนูญฉบับที่	ผู้ขอแก้ไข	วาระที่ 1	วาระที่ 2	ระยะเวลา	วาระที่ 3
ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2475	1. ครม. 2. ส.ส. ไม่ต่ำกว่า 1 ใน 4	เสียงข้างมาก	ไม่ต่ำกว่า 3 ใน 4 ของทั้งหมด	1 เดือน	ไม่มีวาระที่ 3
ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2489	1. ครม. 2. ส.ส. ไม่ต่ำกว่า 1 ใน 4 ของทั้งหมด	ไม่ต่ำกว่า 2 ใน 3 ของทั้งหมด 2 สภา	เสียงข้างมาก	15 วัน	ไม่ต่ำกว่า 2 ใน 3 ของทั้งหมด 2 สภา

ฉบับที่ 4
ให้แก้ไขได้เมื่อันกันกฎหมายธรรมยาตรา

พ.ศ. 2490

ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2492	1. ครม. 2. ส.ส.+ว.ส. ไม่ต่ำกว่า 1 ใน 5 ของทั้งหมด 2 สภา 3. ส.ส. หรือ ว.ส. ไม่ต่ำกว่า 1 ใน 5 ของทั้งหมด 2 สภา	ไม่ต่ำกว่า 2 ใน 3 ของทั้งหมด ของทั้ง 2 สภา	เสียงข้างมาก	15 วัน	ไม่ต่ำกว่า 2 ใน 3 ของทั้งหมด 2 สภา
------------------------	--	--	--------------	--------	------------------------------------

รัฐธรรมนูญฉบับที่	ผู้ขอแก้ไข	วาระที่ 1	วาระที่ 2	ระยะเวลา	วาระที่ 3
ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2495	1. ครม. 2. ส.ส. ไม่ต่า กว่า 1 ใน 4 ของหงส์หมด	ไม่ต่ากว่า 2 ใน 3 ของ หงส์หมด	เสียงข้างมาก	15 วัน	ไม่ต่ากว่า 2 ใน 3 ของหงส์หมด
ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2511	1. ครม. 2. ส.ส.+ว.ส. ไม่ต่ากว่า 1 ใน 5 ของหงส์หมด ของหงส์ 2 สภา 3. ส.ส. หรือ ว.ส. ไม่ต่ากว่า 1 ใน 5 ของ หงส์หมดของหงส์ 2 สภา	ไม่ต่ากว่า 2 ใน 3 ของ หงส์หมด 2 สภา	เสียงข้างมาก	15 วัน	ไม่ต่ากว่า 2 ใน 3 ของหงส์หมด ของหงส์ 2 สภา
ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2517	1. ครม. 2. ส.ส. ไม่น้อย กว่า 1 ใน 5 ของหงส์หมด	ไม่น้อยกว่ากึ่ง หนึ่งของหงส์หมด	เสียงข้างมาก	15 วัน	ไม่น้อยกว่ากึ่ง ของหงส์หมดของ หงส์ 2 สภา
ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2519	ครม.	ไม่น้อยกว่ากึ่ง หนึ่งของหงส์หมด	เสียงข้างมาก	5 วัน	ไม่น้อยกว่ากึ่ง ของหงส์หมด

รัฐธรรมนูญฉบับที่	ผู้ขอแก้ไข	รา率为 1	รา率为 2	ระยะเวลา	รา率为 3
ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2521	1. ครม. 2. ส.ส. ไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของหงส์ ขึ้นไป ของหงส์และ ภัยตัวจะหาได้เมื่อ พระองค์การเมือง ของ ส.ส. นั้นมีมติ ให้เสนอได้	ไม่น้อยกว่ากึ่ง หนึ่งของหงส์หมก ของหงส์ 2 สภา	เสียงข้างมาก	15 วัน	มากกว่ากึ่งหนึ่ง ของหงส์หมกของ หงส์ 2 สภา
ฉบับที่ 15 พ.ศ. 2534	1. ครม. 2. ส.ส. ไม่ต่ำ กว่า 1 ใน 3 ของหงส์ ของหงส์ 3. ส.ส.+ร.ส. ไม่ต่ำกว่า 1 ใน 3 ของหงส์หมก ของหงส์ 2 สภา	ไม่น้อยกว่ากึ่ง หนึ่งของหงส์หมก ของหงส์ 2 สภา	เสียงข้างมาก	15 วัน	มากกว่ากึ่งหนึ่ง ของหงส์หมกของ หงส์ 2 สภา

เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาภาษาไทยรัฐธรรมนูญ

ดร. สมศิลป์ เลิศไพบูลย์

พลางการรัฐธรรมนูญในประเทศไทย

รัฐธรรมนูญฉบับที่	คุณการรัฐธรรมนูญ	
	องค์ประกอบ	อ่านจากหน้าที่
ฉบับที่ 3 9 พฤษภาคม 2489 ม. 88 - 89	ม. 89 1. ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งรัฐสภาแต่งตั้ง เป็นประธานคุณการรัฐธรรมนูญ คนหนึ่ง 2. คุณการ 14 คน	ม. 87; 88 วินิจฉัยว่าบันัญชีแห่งกฎหมาย ไม่มีความเยิ่งหรือขัดกับ รัฐธรรมนูญ
ฉบับที่ 5 23 มีนาคม 2492 ม. 81, 168-172, 179	ม. 168 1. ประธานวุฒิสภา เป็นประธาน คุณการรัฐธรรมนูญ 2. ประธานสภาผู้แทน 3. ประธานศาลฎีกา 4. อธิบดีศาลอุทธรณ์ 5. อธิบดีกรมอัยการ 6. ผู้ทรงคุณวุฒิในทางกฎหมาย ซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งซึ่งอีก 4 คน	ม. 81 วินิจฉัยว่าสมาชิกภาคของสมาชิก วุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สันสุคลงหรือไม่ ม. 178, 179 วินิจฉัยว่าบันัญชีแห่งกฎหมาย ไม่มีความเยิ่งหรือขัดกับรัฐ- ธรรมนูญ

บัญชีบันทึก รัฐธรรมนูญฉบับที่	คลากรัฐธรรมนูย	
	องค์ประกอบ	อำนาจหน้าที่
ฉบับที่ 6 มีนาคม 2495 ม. 106-110, 114	ม. 106 1. ประธานศาลฎีกา เป็นประธานคุ้มครองการรัฐธรรมนูย 2. ยื่นตัวพิพากษาราชสกุลธรรม 3. ยื่นตัวกรรมอัยการ 4. ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งสภาพัฒนา รายบุรณะคงชน จำนวน 3 คน	ม. 113, 114 วินิจฉัยว่าบันทึกอุตติแห่งกฎหมาย ใดมีข้อความแย้งหรือขัดกับ รัฐธรรมนูย
ฉบับที่ 8 ๐ มิถุนายน 2511 ม. 77, 164-168, 175	ม. 164 บัญชีไว้เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูย ฉบับที่ 5	ม. 77, ม. 174-175 บัญชีไว้เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูย ฉบับที่ 5
ฉบับที่ 10 ตุลาคม 2517 ม. 105, 106, 151, 188, 213, 218-227	ม. 218 1. รัฐสภาเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน 2. คณะกรรมการบริหารคุณวุฒิ 3 คน 3. คณะกรรมการการคุ้มครองการเลือก ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน	ม. 105 วินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิก บัญชีสภารหรือสมาชิกสภาพัฒนารายบุร สั่นสุดคล่องหรือไม่ ม. 151 วินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญชีที่ เสนอต่อสภานี้มีหลักการอย่างเดียว กันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่าง พระราชบัญชีที่อยู่ในระหว่างการ ยังคงของบัญชีสภารหรือไม่

บัญชีที่ ธุรกรรมนี้ฉบับที่	พุธการธุรกรรมนี้	
	องค์ประกอบ	จำนวนหน้าที่
		ม. 188 วินิจฉัยว่าความเป็นธรรมครึ่งหนึ่งสูงมากหรือไม่
		ม. 213 วินิจฉัยในการซื้อขายที่ดินที่มีปัญหาเกี่ยวกับจำนวนหน้าที่ระหว่างศาลค้างกัน
		ม. 224 วินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติฉบับใดมีข้อความขัดหรือแย้งค่าธรรมนูญ
		ม. 225 วินิจฉัยว่าบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีข้อความแย้งหรือขัดกับรัฐธรรมนูญ
ฉบับที่ 13 22 ธันวาคม 2521 ม. 81, 130, 155, 179, 184-193	ม. 184 1. ประธานรัฐสภาเป็นประธานพุธการธุรกรรมนี้ 2. ประธานศาลฎีกา 3. อธิบดีกรมอัยการ 4. ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งรัฐสภาแต่งตั้ง ทั้งหมดจำนวน 4 คน	ม. 81, 130, 155, 179, 190, 191 บัญญัติไว้ เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญฉบับที่ 10

เอกสารประจำการสัมมนาวิชาการรัฐธรรมนูญ

ดร. สุมิต ลีคไฟฟาร์ม

คุลาการรัฐธรรมนูญในประเทศไทย

รัฐธรรมนูญฉบับที่	คุลาการรัฐธรรมนูญ	
	องค์ประกอบ	อ้างอิงหน้าที่
ฉบับที่ 15 9 ธันวาคม 2534	<p>มาตรา 200</p> <p>1. ประธานรัฐสภา</p> <p>2. ประธานสภาผู้แทนราษฎร</p> <p>3. ประธานศาลฎีกา</p> <p>4. อัยการสูงสุด</p> <p>5. ผู้ทรงคุณวุฒิสาขาวิชานิติศาสตร์หรือรัฐศาสตร์อีกหนึ่งคนซึ่งจัดตั้งสถาบันศึกษาและสถาบันนิติศาสตร์ที่ได้รับการรับรองโดยคณะกรรมการคุณวุฒิสถาบันฯ</p> <p>ผู้แทนราษฎรแต่งตั้งสภาและสามคน</p>	<p>มาตรา 91</p> <p>วินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสื่อมสุดคล่องหรือไม่</p> <p>มาตรา 143</p> <p>วินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติที่เสนอต่อสภานี้มีหลักการอย่างเดียวกัน หรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่อยู่ในระหว่างการยังชั่งของวุฒิสภาหรือไม่</p> <p>มาตรา 155</p> <p>วินิจฉัยว่าข้อบังคับของวุฒิสภา สภาผู้แทนราษฎร หรือรัฐสภาขั้นหนึ่ง อ้างอิงกับรัฐธรรมนูญหรือไม่</p> <p>มาตรา 169, 91 และ 170</p> <p>วินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรีเสื่อมสุดคล่อง เอกพาด้า หรือไม่</p> <p>มาตรา 173</p> <p>วินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติเป็นไปตามหลักการของมาตรา 172 วรรคหนึ่ง หรือไม่</p> <p>มาตรา 195</p> <p>วินิจฉัยในการพิพากษาเกี่ยวกับอ้างอิงหน้าที่ระหว่างศาลศุภยั่น</p>

ตุลาการรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญฉบับที่	องค์ประกอบ	จำนวนหน้าที่
		<p>7. มกราคม 205 วินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติฉบับใดมีข้อความ หรือแหงงต่อรัฐธรรมนูญ</p> <p>8. มกราคม 206 วินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีข้อความ หรือขัดกับรัฐธรรมนูญ</p> <p>9. มกราคม 207 ศึกษาความรัฐธรรมนูญ</p>

วิกฤตการณ์รัฐธรรมนูญ ๒๕๓๔
จาก ๑ พฤศจิกายน ๒๕๓๔ ถึง พฤษภาคม ๒๕๓๕

สุภาสินี ขมสุนทร

เอกสารชิ้นนี้ เป็นการลักษณะเดียวกับของรัฐธรรมนูญ ๒๕๓๔ ตั้งแต่การยกร่าง จนถึงประกาศใช้ และแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐสภาชุดใหม่ เมื่อ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๓๕ มีความมุ่งหมายเพื่อให้เป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับผู้ที่สนใจและประสงค์จะศึกษาค้นคว้ารัฐธรรมนูญฉบับนี้ ให้กว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น

จะเห็นได้ว่า เส้นทางของรัฐธรรมนูญ ๒๕๓๔ ต้องเผชิญกับวิกฤติการณ์ทาง การเมืองครั้งใหญ่ ถึง ๒ ครั้ง ในช่วงเวลาไม่ถึงหนึ่งปี เนื่อง เพราะสังคมไทยได้ก้าวมาถึง ระดับที่ประชาชนและกลุ่มต่างๆ ในสังคมได้เรียกร้องการมีส่วนร่วมในการปกครองบ้านเมืองที่เป็นอิสระและเท่าเทียมกันมากขึ้น และได้ปฏิเสธที่จะถูกครอบงำโดยอำนาจของ ข้าราชการประจำอีกต่อไป

ขอควรจะและยกย่อง "ความเสียสละ" ของผู้รักชาติที่พยายามทุกอย่างทุกคน ที่ได้ร่วมกันต่อสู้เพื่อบลดเบลื้องพันธนาการของอำนาจยาธิบดีไทยให้หมดไปจากสังคมไทย

๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕

๑๑.๓๐ น. คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (ครสช) นำโดยพลเอก สุนทร คงสมพงษ์ ผบ.สส. เข้าควบคุมอำนาจการปกครองประเทศไทยจากรัฐบาลของพลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรี โดยปราศจากความรุนแรง ให้ประกันว่าจะไม่เปลี่ยนแปลงสถาบันใดๆ เกินกว่าความจำเป็น

ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ๒๕๒๙ วุฒิสภา สภาผู้แทนราษฎร และคณะรัฐมนตรี สืบสุคลงความรัฐธรรมนูญ แต่ไม่ยกเลิกพรบ.พระองค์การเมือง ๒๕๒๘ เพื่อให้พระองค์การเมืองยังคงสภาพอยู่ได้ต่อไป และให้ประชารัฐได้ดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง กายหลังที่สถานการณ์กลับสู่ภาวะปกติแล้ว แต่ห้ามมิให้พระองค์การเมืองที่มิอยู่แล้วดำเนิน

การประชุม หรือกิจกรรมใด ๆ ทางการเมือง และให้ระบุข้อดำเนินการจัดตั้ง หรือจดทะเบียนพรรคการเมืองข้าราชการ เพื่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

ก่อนหน้านี้ มีประกาศ ครสช. ฉบับที่ ๔ ประกาศกฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร และฉบับที่ ๗ ห้ามม้าสุน และประชุมทางการเมืองใดๆ ตั้งแต่ ๕ คนขึ้นไป

๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๙

ผลเอก สุจินดา คราประยูร พบ.ทบ./รองหัวหน้าครสช. และผลเอก อิสรพงษ์ หมุนวงศ์ รอง พบ.ทบ./เลขานุการครสช. ร่วมกันแถลงต่อประธานาธิการและสื่อมวลชนว่า จะคืนอำนาจให้ประชาชนโดยเร็วที่สุดภายใน ๖ เดือน จะแต่งตั้งคณะกรรมการยกย่องรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประกอบด้วยนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้แทนสาขาอาชีพต่าง ๆ เพื่อจัดร่างกฎหมายใหม่ให้มีการใช้รัฐสภาหาระบุโภชณ์ จากนั้นจะจัดให้มีการเลือกตั้งส.ส.โดยเร็ว

ครสช. จะบริหารประเทศใน ๒ แนวทาง (๑) จะรักษาการไปจนกว่าจะมีการเลือกตั้ง ส.ส. และ (๒) จัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวมาบริหารประเทศ และได้ใช้ชนาหันนิลิตนักศึกษาสังคมศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองนายังครสช. และทำให้ส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งส.ส. ให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ด้วย ปราศจากการซื้อเสียงและอิทธิพลใด ๆ

๑ มีนาคม ๒๕๓๙

ประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร	๒๕๓๙	กำหนดให้มี
สภานิตบัญชีด้วยชัดไปรบกอดด้วยสมาชิกสภานิตบัญชีฯ	จำนวนไม่น้อยกว่า	๒๐๐
คน แต่ไม่เกิน ๓๐๐ คน ท่าน้ำที่ตรากฎหมายและ จัดทำรัฐธรรมนูญโดยคำนึงถึง		
การเลือกตั้งทั่วไปซึ่งจะมีขึ้นในปี ๒๕๓๙		

๒๙ มีนาคม ๒๕๓๗

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๔

๒๙ มีนาคม ๒๕๓๗

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติฯ ตามมาตรา ๑ ของธรรมเนียมการปักครองฯ จำนวน ๘๘๙ คน ตามคำกราบบังคมทูลของประธานสภาสห.

๒๙ มีนาคม ๒๕๓๗

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตราพระราชกฤษฎีกาเรียกประชุมสภานิติบัญญัติฯ ตั้งแต่วันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๓๗

๒๙ มีนาคม ๒๕๓๗

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบรัฐพิธีเปิดประชุมสภานิติบัญญัติฯ ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม

ทรงมีพระราชนิรันดรศักดิ์ถึงความสำคัญของสภานิติบัญญัติฯ ต่อความมั่นคงของประเทศไทย และความมั่นคงของประชาชน สมาชิกสภานิติบัญญัติฯ ควรใช้สติปัญญา ความสามารถปฏิหน้าที่โดยเต็มกำลัง ทั้งในการจัดทำรัฐธรรมนูญและในด้านนิติบัญญัติ การบริการแก่ประเทศและมนุษยชาติ ควรกระทำการอย่างมีเหตุผลและหลักการ ด้วยความสมัครสมานสามัคคีร่วมมือกันโดยบริสุทธิ์ใจเพื่อให้เกิดสัมฤทธิผลและประโยชน์สุขแก่บ้านเมืองอย่างแท้จริง

อดีต ส.ส. หลายครั้งการเมือง รวมตัวเคลื่อนไหวและแสดงความเห็นต่อ ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ประกาศดำเนินการทุกวิถีทางให้เลิกความคิดเห็น ส.ส. เป็น ร.ม.ต. ระบุlogicว่าเลือกแล้ว ไม่น่าจะใช้กฎหมายการศึกป้องกรรมการแสดงความคิดเห็น

๑ เมษาคม ๒๕๓๔

สภานิติบัญญัติฯ ประชุมครั้งแรก เลือกนายอุกฤษ มงคลนาวิน เป็นประธาน และนายอาทิตย์ เมฆสารรัตน์ และพลเอก วิชิต บุณยะวัฒน์ เป็นรองประธาน คนที่ ๑ และ๒

๔ เมษาคม ๒๕๓๔

รัฐบาลแต่งนโยบายต่อสภานิติบัญญัติฯ นายการเมืองจะสนับสนุนสภานิติบัญญัติฯ ให้จัดทำรัฐธรรมนูญให้สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข จะปรับปรุงกฎหมายเลือกตั้ง กฎหมายพรบการเมือง และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้สอดคล้องกับแนวทางของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

นายกรัฐมนตรียอมรับว่าเป็นเรื่องยากที่จะจัดและแก้ไขปัญหาการซื้อเสียงในการเลือกตั้ง ส.ส. ให้หมดไปได้ รัฐบาลจะต้องดำเนินการลดปัญหานี้ให้เหลือน้อยที่สุด จะต้องสร้างจริยธรรมในหมู่เจ้าหน้าที่และพรบการเมือง อาจต้องมีองค์กรกลางดูแลเรื่องนี้ ส่วนการแก้ไขกฎหมายอาจดำเนินการได้บางส่วนเท่านั้น

สภานิติบัญญัติฯ แต่งตั้งคณะกรรมการวิสามัญศึกษาเรื่องรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ฉบับที่ (พ.ศ.) จำนวน ๒๐ คน มีหน้าที่พิจารณาเรื่องรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เสนอให้สภานิติบัญญัติฯ ให้ความเห็นชอบต่อไป

๕ เมษาคม ๒๕๓๔

นายอุกฤษ มงคลนาวิน ประธานสภานิติบัญญัติฯ กล่าวในรายการสันทนาปัญหาน้ำบ้านเมือง ความตอนหนึ่งว่า "สภากุชดีนี้เป็นสภานิติบัญญัติที่มีความสำคัญมากที่สุด ในการจัดร่าง รธน. ที่มีแบบอย่างที่ดี เพราะไม่ต้องคำนึงถึงการหาเสียงในการร่าง รธน. เพื่อผลประโยชน์ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง พร้อมให้สัมภาษณ์ ลาก รลช. ไม่เคยบริบากเรื่อง รธน. คาดใช้เวลา_r่าง ๖ เดือน

๔ เมษายน ๒๕๓๔

คณะกรรมการจัดการร่างรัฐธรรมนูญประชุมครั้งแรก เลือกนายมีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นประธานคณะกรรมการจัดการ กำหนดวันประชุมระยะแรกสัปดาห์ละ ๑ วัน ทุกวันจันทร์ และวันพฤหัสบดี

ประธานคณะกรรมการจัดการได้อัญเชิญกราดและพระราชาธิราชสินรัฐพิธี เปิดการประชุมสภานิติบัญญัติฯ ๒๙ มีนาคม ๒๕๓๔ ให้คณะกรรมการจัดการยึดเป็นแนวทางในการดำเนินงาน ใช้ร่องรอย ๒๕๓๐ เป็นแนวทางในการยกร่าง ในเบื้องต้น ได้มีการแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญในภาพรวมเพื่อสร้างความเข้าใจในแนวทางที่สอดคล้องกัน ประเด็นหลักคือ ความล้มเหลวนี้ระหว่างอำนาจนิติบัญญัติกับอำนาจบริหาร และการตั้งองค์กรกลาง เพื่อคุ้มครองสิทธิมนตรีเพื่อป้องกันการข้อเสียง

เมษายน ๒๕๓๔

พระบรมราชโองการเรื่องไว้ดังนี้ พระบรมราชโองการ เรื่อง พระบรมราชโองการฯ ให้การกระทำของผู้ที่ไม่มีความเข้าใจเรื่องการแยกอำนาจ ระบุเป้าหมายที่แท้จริงคือ ต้องการให้ข้าราชการประจำเป็นรัฐมนตรี เพิ่มอำนาจให้กับบุคลिकสามารถ สามารถกำหนดตัวนายกและคู่คุณรัฐบาลได้ นับเป็นการกระทำแบบอยหลังเข้าคลอง

๑๐ เมษายน ๒๕๓๔

อดีต ส.ส. ๗ คน ได้แก่ นายวิภาวดี ชัยเมือง อัศวิน
ส.ส.สุร้ายุทธานี พระพลังธรรม นายพิรพันธุ์ พากลุสุข อัศวิน ส.ส.ยัลธร
พระเอกภาค นายสุวิทย์ คุณกิตติ อัศวิน ส.ส.ขอนแก่น พระเอกภาค นาย
ชาตรุนทร์ ฉายแสง อัศวิน ส.ส.เชิงเทรา พระชาติไทย นายกาญจน์ ใจ
งาม อัศวิน ส.บุรีรัมย์ พระบรมราชโองการ นายสุธรรม แสงประทุม อัศวิน ส.
นครศรีธรรมราช พระเอกภาค (ผู้ประสานงาน) และนายดันย์ ลิมบดันย์

จากคณะกรรมการประชาธิบัติได้ประกาศตั้งคณะกรรมการเพื่อติดตามการร่างรัฐธรรมนูญ

๑๑ เมษายน ๒๕๓๔

ผลการประชุมคณะกรรมการอธิการร่างรัฐธรรมนูญครั้งที่ ๒ เท็นชอนในหลักการกำหนดโครงสร้างของรัฐสภารัฐสภาที่ประกอบด้วย สภาผู้แทนราษฎร มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน และวุฒิสภา มีหน้าที่พิจารณาแก้ไขเพิ่มเติม ตราจสอบ หรือยื่นร่างพรบ. ที่ผ่านความเห็นชอบของสภาผู้แทนฯ ซึ่งจะต้องมีความรอบคอบและถูกต้อง ท่าน้ำที่เลื่อนนานั้นธรรมที่จะเคยลงทะเบียนหรือเดือนที่ยังคงต้อง เป็นองค์กรที่เป็นกลางอย่างแท้จริง เท่าที่ผ่านมาวุฒิสภาได้ท่านประ大洋นั้นแก่ชาติอยู่มาก ซึ่งสภาพแทนฯ องก์ได้ยอมรับในบทบาทตามที่กล่าวมานี้

กรรมการบ่างท่านได้เสนอแนวคิดให้ ส.ว. มาจากการเลือกตั้งโดยตรง เช่นเดียวกับส.ส. แต่ที่ประชุมเห็นว่า ในสิ่งนี้ ส.ว. ยังไม่สมควรมาจากการเลือกตั้งของประชาชนโดยตรง เพราะมีเงื่อนไขหลายประการ และยังไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน คณะกรรมการอธิการได้พิจารณาหาแนวทางสร้างรัฐบาลเพื่อมาเป็นส.ว. ๒ แนวทางหลัก คือ ให้เป็นคุลพินิจและอำนาจของนายกรัฐมนตรี นำรายชื่อกราบบังคมทูล ให้มีอนันต์รัฐธรรมนูญก่อนฯ โดยอาจปรับปรุงคุณสมบัติผู้ควรได้รับแต่งตั้ง เลี้ยงหมู่ กับให้เป็นอำนาจขององค์กรพิเศษหรือองค์กรกลางกราบบังคมทูลรายชื่อเพื่อทรงแต่งตั้ง หรือให้ผู้ได้รับเสนอชื่อคัดเลือกในระหว่างกันเอง ให้มีอนันต์รัฐธรรมนูญก่อนฯ ๒๕๓๖ หรือให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้เลือก

๑๒ เมษายน ๒๕๓๔

นายสุธรรม แสงบริหุตแมลงข่าวเรื่องคณะกรรมการติดตามการร่างรัฐธรรมนูญ ฉะท่านั้นสืบถึงนายกรัฐมนตรี ขอจัดการประชุมเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญ เนื่องจากประเทศไทยมีรัฐ

ห่วงประกาศกฎอัยการศึก ได้จะ เสนอความคิดเห็นของคณะกรรมการต่อประชาชนและ จะ รวบรวมความคิดเห็นของประชาชนมาพิจารณาด้วย

ผลการประชุมคณะกรรมการอธิการร่างรธน. ครั้งที่ ๓ มีมติว่าการให้นายก รัฐมนตรีใช้ดุลพินิจและมีอำนาจสรรหาน.ว. เป็นเรื่องที่มีความเหมาะสมสมในสถานการณ์ที่เง หรือสอดคล้องกับสภาพบ้านเมืองในระยะเวลานี้ เท่านั้น ควรหาวิธีการสรรหานที่มี ความเหมาะสมยิ่งกว่า และในเบื้องต้นนี้มีความจำเป็นต้องมีองค์กรในการสรรหานหรือ องค์กรคัดเลือก

๔๙ เมษายน ๒๕๓๗

กระทรวงมหาดไทยอนุมัติการร่างรัฐธรรมนูญครั้งที่ ๑๖,๐๐๐ แห่งท้าวพระ เศศ สนองตอบนัยนายการเมืองของรัฐบาลที่ต้องการล่ง เสริม เผยแพร่ความรู้ และสร้างจิตสำนึกประชาธิปไตย กับควบคุมดูแลการเลือกตั้งส.ส.ให้บริสุทธิ์ ยุติธรรม ชุดเผยแพร่ประชาธิปไตยมี ๔ คน ประกอบด้วยครู อาสาสมัครสาธารณสุข ทหารหรือตชด. และเจ้าหน้าที่อ้างego ประจำเขตฯ ๑ คน

๕๐ เมษายน ๒๕๓๗

ผลการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญครั้งที่ ๔ มีมติกันเดียวกัน คือ คณะกรรมการรัฐธรรมนูญ เป็นองค์กรในการสรรหานหรือองค์กรคัดเลือก ส.ว.

คณะกรรมการรัฐธรรมนูญ จะมีจำนวน ๘ คน ประกอบด้วยบุคคลที่เลือก จาก คณะกรรมการตุลาการ สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และคณะกรรมการตุลาการ ฝ่ายละ ๒ คน คณะกรรมการจะพิจารณาเลือกบุคคลภายนอกเพื่อ เป็นประธานอีก ๑ คน นายกรัฐมนตรีจะ เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งคณะกรรมการรัฐ ธรรมนูญ

แนวคิดเรื่องคณะกรรมการรัฐธรรมนูญได้พิจารณาจากแนวทางของคบประกอบ ของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญที่เคยมีมาในประเทศไทย วัดศาสตร์รัฐธรรมนูญของไทย และมีองค์ ประกอบที่มีหลักเกณฑ์สามารถอธิบายที่มาได้ กับเห็นว่า เป็นองค์กรที่น่าจะ เป็นกลางทาง

การเมือง แต่ต้องกำหนดคุณสมบัติที่ชัดเจนเพื่อให้เป็นองค์กรสร้างสรรค์ที่มีความซ่อนบธรรมและได้รับความเชื่อถือตามสมควร

กรรมการที่มีความสามารถ เห็นว่า ความอบดูความไว้วางใจให้คณะกรรมการ
การรัฐธรรมนูญหน้าที่อื่นๆ ที่มีความสำคัญด้วย และมีภาระในตำแหน่งนานพอสมควร
 เช่น ๓- ปี และควรคงตำแหน่งได้เพียงลักษณะเดียว

ได้กำหนดคุณสมบัติของกรรมการการรัฐธรรมนูญอย่างกว้างๆ คือ ต้องไม่เป็น¹
 ข้าราชการ สมาชิกสภานิติบัญญัติ หรือส่วนราชการ หรือสมาชิกวุฒิสภา สำเร็จการศึกษา²
 ระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า มีความชำนาญงานและประสบการณ์ที่จะ เป็นประโยชน์
 แก่ชาติ ต้องไม่เป็นลูกจ้าง หรือมีตำแหน่งทางธุรกิจหรือบริษัทเอกชน ต้อง³
 ไม่ดำรงตำแหน่งลักษณะ กรรมการของพระองค์การ เมือง ต้องไม่เคยต้องค่า⁴
 พิพากษานاه้าคุก เว้นแต่ในความผิดยังได้กระทำโดยประมาท และรัฐสภา⁵
 สามารถถอดถอนคณะกรรมการรัฐธรรมนูญได้โดยที่สมาชิก ๓ ใน ๔ ของทั้ง⁶
 สองสภาราชชื่อกันยื่นฟ้องตามาไว้วางใจ

ประธานคณะกรรมการรัฐธรรมนูญจะลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ แต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา

กรรมการมีความสามารถเห็นเป็น ๒ ฝ่ายเกี่ยวกับพื้นความรู้หรืออุปกรณ์การศึกษา⁷
 ของ ส.ว. ซึ่ง เห็นว่าการกำหนดคุณสมบัติการศึกษามีความสำคัญ ควรกำหนดให้ต้องสำเร็จ⁸
 ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า โดยไม่รวมมีข้อยกเว้น ด้วยเหตุผลว่า ระดับการศึกษาใน⁹
 ชั้นนี้จะเป็นน้ำดีข่ายออกใบสู่กลุ่มอาชีพหรือสาขาวิชาต่าง ๆ มากแล้ว กับที่เห็นว่าการ¹⁰
 กำหนดดังกล่าวโดยไม่มีข้อยกเว้น จะเป็นการสะกัดกั้นกลุ่มบุคคลบางกลุ่ม หรือบุคคลที่¹¹
 มีความสามารถทางสังคม ซึ่งจะไม่เป็นธรรม ควรเปิดโอกาสให้กลุ่มเกษตรกร¹²
 และผู้ใช้แรงงานได้มีโอกาสเข้ารับการพิจารณาด้วย แม้ว่ากลุ่มอาชีพทั้ง ๒ กลุ่มนี้จะมีผู้¹³
 สำเร็จการศึกษาระดับชั้นนี้มากแล้ว แต่บุคคลที่มีความสามารถทางสังคมอาจไม่สำเร็จการศึกษาระดับชั้น¹⁴
 นี้ได้

กรรมการล้วนหนึ่ง เห็นว่า ข้าราชการประจำสามารถเป็นสมาชิกวุฒิสภา¹⁵
 ได้ในขณะเดียวกัน ไม่น่าจะมีปัญหา-บทบาทที่ชัดแยกกัน ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่ง ไม่เห็นควร¹⁶
 พระองค์เป็นภาคผนวกประชุมคณะกรรมการประชาชนอีกครั้ง นิติบัญญัติ ส.ส.¹⁷
 นักวิชาการ ตัวแทนนักศึกษาประมาณ ๕๐ คน เข้าร่วมคณะกรรมการอิกร่าง รอง.

เนกสก้า ใช้ รธน. ฉบับปี ๒๕๖๐ เป็นแม่แบบ ผลการประชุมเห็นว่า ควรใช้วิธีเลือกตั้งแบบเดิน ไม่ควรใช้วิธีแบ่งสัดส่วน นายกฯ สามารถจากการเลือกตั้ง ข้าราชการประจำท้องไม่ต่างคนหนึ่งทางการเมือง ความมีองค์กรกลังทำหน้าที่เลือกสรรรุ่นมาชิก และการแก้ไขรัฐธรรมนูญการทำได้ง่าย

๔๙ เมษายน ๒๕๖๑

นายชานิน ศักดิ์เศรษฐี รองเลขานุการพรศอเอกพาพิทักษ์ภานุส์ เรื่อง คณะกรรมการการรธน. ว่า เป็นการกระทำที่ไม่ได้มีพื้นฐานของระบบประชาธิบัติ การกำหนดให้คนที่ไม่รู้เรื่องการเมืองมาเลย ๑๐ ปี เป็นประธานคณะกรรมการ รธน. จึงเบรี่ยบเลื่อน "ตัดดีนให้เข้ากับรอง เท้าโดยแท้"

๕๐ เมษายน ๒๕๖๑

ผลการประชุมคณะกรรมการการร่างรธน. ครั้งที่ ๕ มีมติก咽喉จำนวน ส.ส. โดยใช้โหวตจำนวนราชภูมิและจำนวนส.ส.คงที่จำนวนหนึ่ง คือ ๗๖๐ คน ผู้ลงมติส.ส.ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า ๒๕ ปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง มีสัญชาติไทยโดยการเกิดดังเช่นรธน. ๒๕๖๐ พระองค์เมืองจะต้องสั่งผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๓ ของจำนวนส.ส.ทั้งหมดที่จะพึงมีในการเลือกตั้งครั้งนั้น

มอบให้ประธานคณะกรรมการฯ ยกเว้นหลักเกณฑ์กำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งจะประกอบด้วยหลักการเรื่องกฎหมาย เอกสารที่เกิด สถานศึกษา และสถานภาพอดีตส.ส. หลักเกณฑ์ดังกล่าวจะลงทะเบียนความผูกพันและความเข้าใจปัญหาพื้นฐานในท้องถิ่นของผู้สมัคร ควบคู่กับหลักการของผู้แทนบavgชนในระดับชาติ โดยถือว่า ๒ หลักการนี้ไม่ขัดแย้งกัน เพราะการเป็นผู้แทนบavgชน หมายถึง การไม่อยู่ในอาณาเขตของพระองค์การเมืองหรือผู้ใด ล้านการผูกพันกับราชภูมิในท้องถิ่นที่สมัคร หมายถึง ความใกล้ชิดกับประชาชนและภารกิจปัญหา ที่จะป้องกันผู้สมัครต่างถิ่นที่ขาดความเกี่ยวพันกับท้องถิ่นแมลงมัคร อันจะเป็นช่องทางให้เกิดการซื้อเสียงได้ง่าย

๒๖ เมษาคม ๒๕๗๔

นายกรัฐมนตรีกล่าวแก่สไมล์อุปารักษ์ต่อไปว่า รัฐบาลมีนโยบายจะนำการปกครองกลับไปสู่ความเป็นประชาธิบัติที่สมบูรณ์ คืนอำนาจแก่ประชาชนโดยเร็ว และจะยกเลิกกฎหมายการศึกษาเดือนพฤษภาคม ๒๕๗๔

๒๗ เมษาคม ๒๕๗๔

ผลการประชุมคณะกรรมการอิทธิการร่างรัฐธรรมนูญครั้งที่ ๖ มีมติกำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้มีสัญชาติไทยซึ่งบิดา เป็นคนต่างด้าวต้องมีคุณสมบัติพิเศษ ผู้สมัครที่มาปฏิบัติราชการ เรื่องการศึกษาในระดับหนึ่ง : ประธานศึกษาภาคบังคับ มัธยมศึกษา หรือปริญญาตรี ซึ่งควรบัญญัติไว้ในกฎหมายเลือกตั้งด้วย บัญญัติลักษณะต้องห้ามต่างๆ ของผู้สมัคร ที่สำคัญคือห้ามนักการเมืองที่ถูกตัดสินว่าร้ายกาจผิดปกติลงมัตติลงมัคกรับเลือกตั้ง แต่ยังไม่กำหนดแน่ชัด กับได้กำหนดลักษณะต้องห้ามให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ. ๒๕๗๔

กรรมการอิทธิการเห็นว่าการเลือกตั้ง เป็นสิทธิทางการเมือง และได้กำหนดให้ผู้มีอายุ ๑๘ ปีบริบูรณ์มีสิทธิเลือกตั้ง โดยกรรมการอิทธิการหวังอย่างยิ่งว่า เมื่อมีการเลือกตั้ง บรรดาเยาวชนหนุ่มสาวจะรักษาความกระตือรือร้นทางการเมือง และชวนช่วยไปใช้สิทธิเลือกตั้งของตนตามหลักการ

กรรมการอิทธิการบางท่านได้บรรยายว่า
คณะกรรมการอิทธิการมีร่างรัฐธรรมนูญล้ำเร็วจรูป หรือ " พิมพ์เชี่ยว " บางกรະแสระบุร่วมเป็นสูตรสาเร็จของการเลือกตั้งแบบสัดส่วน เป็นร่างที่ลับ เอียดครบถ้วนมาก หมายเหตุกับพระมหาภัตtriย์ก็ร่างไว้ในทางราชสำนักโดย ส่วนหนึ่งรัฐสภาถูกยกร่างไว้ในแนวทางของประเทศไทยสั่งคงนิยมจัดบางประเทศ ซึ่งไม่เป็นความจริง ประธานคณะกรรมการอิทธิการขอให้มายกแกลงปฏิเสธและชี้แจงข้อเท็จจริงในวิธีการอันควร

ร่าง รัฐ. นออกภายหลังจัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการประชาธิบัติได้ยกร่าง เป็นที่แล้วเสร็จ โดยใช้ รัฐ. ฉบับ ๒๕๗๔ เป็นแบบแม่แบบ และได้มีมติใน ๓ ประชุมสัมมนาครุ๊ก (๑) ให้มีการประชุมสภานิติบัญญัติ ๒ สมัย และจัดให้มีการถ่ายทอดสดการประชุมทางวิทยุโทรทัศน์ ๒) จำนวน ส.ส. ก้านดตามอัตราส่วนเดิม ๓) การแก้ไข รัฐ. ให้เข้าจำนวน

ส.ส. ๑ ใน ๕ จากเติมที่กำหนดเป็น ๑ ใน ๒

๗๐ เมษายน ๒๕๓๙

ประธานคณะกรรมการธุรการร่าง รธน. ชี้แจงว่า เทหูที่ต้องกำหนดจำนวน ส.ส. แน่นอน ๗๖๐ คน เพื่อให้สามารถจัดหาสวัสดิการและความซ่ายเหลือด้านต่างๆ เช่น อาคารสถานที่ หรือที่นั่ง ส.ส. และพรรคการเมืองได้อย่างเพียงพอและถูกต้อง และที่กำหนดเพิ่มจาก ๗๕๑ คน ก็เพื่อมีที่ลับผลกระทบต่อผู้ที่เคยเป็น ส.ส. มาก่อน

๘ พฤษภาคม ๒๕๓๙

มีพระบรมราชโองการยกเลิกกฎอัยการศึกในบาง เขตพื้นที่ และคงใช้กฎอัยการศึกในบาง เขตพื้นที่ ตั้งแต่วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๓๙

นายมีชัย ฤทธิพันธุ์ ให้สัมภาษณ์ เรื่องตัดสิทธิ์นักการเมืองถูกอายัดทรัพย์ลงเลือกตั้งว่า เป็นเพียงความคิดเห็น ยังไม่ได้เขียนไว้ใน รธน. หรือ กม. เลือกตั้ง ย้ำ หากประชาชนทั่วไปเห็นว่าข้อเสนอในประ เดินี้เป็นการจำกัดสิทธิ์ส่วนบุคคล ขอให้ส่งความเห็นมา เพื่อจะได้ยกเลิก แต่ผู้เสนอต้องรับผิดชอบ

ผลการประชุมคณะกรรมการธุรการร่างรธน. ครั้งที่ ๑ มีมติกำหนดวิธีการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต แบ่งพื้นที่ในแต่ละจังหวัดออกเป็นหลายเขตเลือกตั้ง เว้นแต่จังหวัดที่มิอาจแบ่งได้ เพราะมีจำนวนส.ส.น้อย โดยคำนึงถึงจำนวนส.ส. ๗๖๐ คนที่จะพึ่งมีทั่วประเทศ เขตเลือกตั้งแต่ละเขตให้มีพื้นที่กว้างขวางกว่าเดิม และมีจำนวนประชากรมากที่สุด ชี้จะทำให้จำนวนส.ส. ในแต่ละเขตเพิ่มขึ้นจากเดิมด้วย จะทำให้การทุ่นเงินชื้อเสียงยากขึ้น แต่จะหาเสียงได้สะดวกและลดภาระค่าใช้จ่ายของผู้สมัครและของรัฐในการเพิ่มการเลือกตั้ง ซ้อมมากกว่าการเลือกตั้งแบบรวมเขตจังหวัด

การลงคะแนนเลือกตั้งที่ผู้มีสิทธิออกเสียง เลือกตั้งบุคคลหรือพรรคโดยตรง และผู้ได้รับเลือกตั้งจะกำหนดโดยนับผลการเลือกตั้งตามคะแนนเสียงที่ผู้สมัครได้รับโดยตรงลดหลั่นตามลำดับคะแนน โดยไม่มีการนำไปบวกกันแล้ว เฉลี่ยที่นั่งตามอัตราส่วนหรือสัดส่วนเท่ากับเป็นการปฏิเสธแนวความคิดการเลือกตั้งแบบอัตราส่วนที่ประธานสภาฯ เสนอ

๖ พฤศภาคม ๒๕๓๙

ผลการประชุมคณะกรรมการอิทธิการร่าง ธน. ครั้งที่ ๘ มีมติก咽喉ให้ลากผู้แทนฯ มีภาระ คราวละ ๔ ปี แบ่งเขตเลือกตั้ง ส.ส. กว้างขึ้นกว่าเดิมที่แต่ละเขตมี ส.ส. ไม่น้อยกว่า ๕ คน แต่ไม่เกิน ๗ คน และให้นำมาใช้กับ กทม. ด้วย แต่ละ เขตต้องมี จำนวน ส.ส. เท่ากัน หรือมีจำนวนใกล้เคียงกัน แต่จะแตกต่างกันได้ไม่เกิน ๑ คนในแต่ละ เขต แต่ละ เขตเลือกตั้ง จะต้องมีพื้นที่ติดต่อกัน ใช้วิธีคานานาจوان ส.ส. ในแต่ละ เขตแบบ เดียวกับวิธีการคานานาจوان สจ. เพราะ เป็นวิธีคิดที่ประชาชนคุ้นเคยและจะได้จوانาน ถูกต้อง และ เมื่อร่วมทุกจังหวัดแล้วจะครบจوانาน ส.ส. ๗๖๐ คน ก咽喉จำนวน ส.ว. ไม่เกิน ๗ ใน ๔ ของจوانาน ส.ส. คือ ๙๖๐ คน มี ภาระคราวละ ๓ ปี ให้มีการจับสลากออกครึ่งหนึ่งทุก ๆ ๓ ปี โดยคณะกรรมการ ธน. จะ เป็นผู้สรรหาและตัดเลือกจากบุคคลทุกสาขาอาชีพ และกระจายไปตามภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย จำนวนไม่น้อยกว่า ๕ เท่า (๑,๙๖๐ คน) ของจوانาน ส.ว. ที่จะพึงมี และ ที่คัดเลือกระหว่างกันเองที่เหลือ ๙๖๐ คน แล้วเสนอคณะกรรมการ ธน. ทูลเกล้าแต่งตั้ง ต่อไป

๗ พฤศภาคม ๒๕๓๙

นายมีชัย พัฒนา รองนายกรัฐมนตรี กลลงกรณ์ที่ว่าการแบ่งเขตเลือกตั้ง ไม่สามารถบังคับการซื้อเสียงได้เต็มที่ว่า คงไม่มีมาตรการใดจะบังคับการซื้อเสียง เลือกตั้งได้ทั้งหมด แต่การกำหนดแนวทางต่าง ๆ จะสามารถลดปัญหาการซื้อเสียงได้ส่วนหนึ่ง และจะต้องค่อย ๆ แก้ไขกันไปจนได้ผลดีในที่สุด

ส่วนที่ว่าการแบ่งเขตเลือกตั้งที่กว้างไป จะทำให้มีการซื้อเสียงง่ายนั้น การ แบ่งเขตเลือกตั้งไม่ได้咽喉เพื่อที่กว้าง เกินไป เพราะ นบางจังหวัดก็แบ่ง เกินเขตเลือกตั้ง นอกจานนี้ยังได้咽喉มาตรฐานการอื่น ๆ ที่ล้มพังกัน รวมทั้งระบบแนวทางอื่น ๆ มาช่วย แก้ปัญหาการซื้อเสียงให้ได้ผลด้วย

๙ พฤศจิกายน ๒๕๓๔

สภานิติบัญญัติฯ ยกเลิกประกาศศตวรรษช. ฉบับที่ ๗,๑ ,และ ๘๐ !นี้องจากผลของการยกเลิกกฎหมายการคึก อนุญาตให้ชุมชนทางการเมืองและดำเนินการทางการเมืองต่อไปได้ ก็เป็นจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล และกรรมการสุขาภิบาลได้

ผลการประชุมคณะกรรมการอธิการร่าง รธน. ครั้งที่ ๙ กำหนดสมัยประชุมสามัญของรัฐสภา ๖ สมัย สมัยประชุมละ ๓๐ วัน สมัยประชุมแรกพิจารณาเรื่องท้า ฯ ไป ได้แก่ ผู้อุทิศ กระทุกตาม และร่าง พรบ. สมัยประชุมที่ ๒ พิจารณาเรื่องกฎหมายเป็นหลัก เว้นแต่ไม่มีผู้ติดตั้งกล่าวเหลืออยู่ที่ให้พิจารณาอีกด้วย หรือเว้นแต่แต่ละสภากจะลงมติตัวยศแนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดให้ความเห็นชอบเป็นกรณีไป

องค์ประชุมของรัฐสภาท้าไว้ก่อนหน้าที่มีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดที่มาประชุม องค์ประชุมในวาระกระทุกตามให้ก่อนหนัดดัง เช่นองค์ประชุมท้าไปอย่างที่แล้วมา เพราะกระทุกตามเป็นมาตรการจำเป็นอย่างหนึ่งในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน ให้ ส.ว. มีสิทธิ์ตั้งกระทุกตามได้เหมือนรธน. ๒๕๓๐

ให้คณะกรรมการสามัญประจำสภา มีอำนาจเฉพาะพิจารณาร่าง พรบ. เท่านั้น เพื่อให้ตรงกับหลักที่ว่าด้วยคณะกรรมการเป็นคณะกรรมการท่านก่อนถึงของรัฐสภา โดยหลักแล้ว จึงควรมีอำนาจเช่นเดียวกับสภาก คือท่านที่ได้บัญญัติ ล้วนคณะกรรมการอธิการวิสามัญ มีอำนาจกระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวนเรื่องใดตามที่แต่ละสภากอนบหมายให้มีการประชุมร่วมกับระหว่างสภากฎหมาย และวุฒิสภา

ประธานคณะกรรมการ คาดว่า จะยกร่าง รธน. เสร็จประมาณเดือนลิงหาคม - กันยายน ๒๕๓๔ และจะเลือกตั้งท้าไว้ได้ประมาณเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕

ส่วนการแกลงข่าวต่อสื่อมวลชน ซึ่งผู้สื่อข่าวมีความเห็นในท่านเองที่ว่าด้วยกรรมการอธิการประวิงเวลาในการร่าง รธน. นั้น ประธานคณะกรรมการเห็นควรให้แกลงในเรื่องที่สำคัญ ๆ เท่านั้น อาจไม่ต้องแกลงประเด็นปลีกย่อย โดยมอบให้อยู่ในดุลยพินิจของโฆษณาคณะกรรมการ (ดร. อตุล วิเชียรเจริญ)

๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๗

ผลการประชุมคณะกรรมการอิทธิการร่าง รธน. ครั้งที่ ๑๐ มีมติให้คงอ่อนนажหน้าที่ของคณะกรรมการอิทธิการ ตามมาตรา ๓๗ ของ รธน. ๒๕๖๗ แต่กำหนดกรอบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการอิทธิการให้อยู่ในอำนาจของสภาก หรืออยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่ของสภาก และต้องได้รับมอบหมายจากสภากให้ดำเนินการได้เป็นกรณี ๆ ไป

สมাচิกรัฐสภากจะต้องรับผิดชอบต่อค่ายกิบรายและถ่ายทอดออกอาณาเขตทางวิทยุ-โทรทัศน์ ก้าวจะไม่ได้รับเอกสารลิทติคัมครองตาม รธน. หากได้อธิบายกระหบลลิทติของบุคคลภายนอกและสร้างความเสียหายในทางพื้นบ้านมาก แม้ว่าการอภิปรายจะกระทำในกรอบประชุมสภาก ซึ่งสมাচิกจะได้รับเอกสารลิทติคัมครอง

เอกสารลิทติดังกล่าว จะคัมครองถึงผู้สั่งให้มีการถ่ายทอดสด ผู้ดำเนินการถ่ายทอดสด รวมทั้งผู้พิมพ์ และผู้โฆษณา รายงานการประชุมตามข้อบังคับของแต่ละสภาก แต่ถ้ายังลังการประชุมแล้วเอกสารลิทติจะไม่คัมครองในสิ่ง หากมีการนำการอภิปรายไปเผยแพร่ เสียง และภาพทางวิทยุ-โทรทัศน์ รวมทั้งตีพิมพ์โฆษณา เผยแพร่ทางสื่อมวลชนได้

ให้ประธานสภากู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภาก เป็นองจาก รธน. ๒๕๖๗ ได้แก้ไขเพิ่มเติมตามหลักการนี้ และสมາชิกกู้ผู้สภาก็ได้ลงคะแนนเสียงสนับสนุนด้วย กำหนดให้พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี และให้ประธานรัฐสภากลงนามรับรองพระบรมราชโองการ

๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗

ผลการประชุมคณะกรรมการอิทธิการร่าง รธน. ครั้งที่ ๑๐ มีมติเกี่ยวกับอ่อนนажหน้าที่ของคณะกรรมการอิทธิการให้สมາชิกสภากสามารถเข้าชื่อเสนอญัตติให้มีการเปิดประชุมรัฐสภามีมัยวิสามัญ เพื่อขอให้สภากพิจารณาอนุมายให้คณะกรรมการอิทธิการสามัญประจำสภาก หรือให้ตั้งคณะกรรมการอิทธิการวิสามัญเพื่อกระทำกิจกรรมตามอ่อนนажหน้าที่ของสภากในเรื่องต่าง ๆ ที่เห็นว่าจะเป็นและลำดัญได้

กำหนดจำนวน ครม. เท่ากับจำนวนที่ได้กำหนดไว้ใน รธน. ๒๕๖๗ คือ นรน. ๑ คน และ รบต. ไม่เกิน ๔๔ คน

อนึ่ง ในเรื่องผู้ดูแลงานตามหนัง นรน. มีกรรมการท่านหนึ่งได้เสนอว่าไม่ควรกำหนดให้ นรน. ต้องมาจาก ส.ส. เท่านั้น เพื่อเปิดโอกาสให้เลือกบุคคลภายนอกที่มิได้เป็น ส.ส. มาเป็น นรน. เมื่อมีความจำเป็นได้ และการกำหนดให้ประธานลูกผู้แทนรายอื่นเป็นประธานหรือรัฐสภา ในแนวนี้ก็คือ ประธานลูกผู้แทนฯ ก็จะต้องสอบถามความเห็นจากพรรคการเมืองต่าง ๆ ในสภา เพื่อสรุปหัวผู้มาเป็น นรน. ซึ่งพรรคการเมืองก็ย่อมจะต้องเสนอบุคคลที่เป็น ส.ส. และ เป็นหัวหน้าพรรคการเมือง เป็น นรน. เป็นอันดับแรก ในขณะเดียวกัน หากไม่มี ส.ส. คนใดที่เหมาะสมก็อาจจะ เลือกบุคคลภายนอกเป็น นรน. ได้ และได้เสนอตัวว่า เพื่อให้การสรรหาตัว นรน. มาจาก ส.ส. เป็นอันดับแรก ก็อาจจะกำหนดให้การสรรหาตัว นรน. ไว้ใน รธน. ให้ชัดเจน

ห้ามข้าราชการประจำเป็น รบต. ในขณะเดียวกัน แต่ถ้าจะต้อง เป็น รบต. ก็จะต้องลาออกจากข้าราชการประจำเสียก่อน เมื่อนาน รธน. ๔๕๒๑ และ เรื่องความเป็น รบต. สิ้นสุดลง เฉพาะตัว ก็ได้วางแนวทางเดียวกับ รธน. ๔๕๒๑

๓๓ พฤษภาคม ๒๕๗๖

นายอุทัย พิมพ์ใจชน รองหัวหน้าพรรคเอกภาค แกลงผลการประชุมคณะกรรมการ ปชต. สุปร่าง รธน. ฉบับประชาชนว่า โดยหลักการยังคงให้ไว้ รธน. ๔๕๒๑ แต่เสนอให้แก้ไข ๔ ประ เด็นหลัก คือ (๑) ให้เปิดประชุมลูกฯ ๒ สมัย ๆ ละ ๙๐ วัน และให้ถ่ายทอดเสียงการประชุมทางสถานีวิทยุ (๒) กำหนดจำนวน ส.ส. ตามจำนวนประชากร คือ ประชากร ๑๕๐,๐๐๐ คน : ส.ส. ๑ คน หากเกิน ๗๕,๐๐๐ คน ให้เพิ่ม ส.ส. อีก ๑ คน ส่วน ส.ว. ไม่ควรมีจำนวนเกิน ๑๐๐ คน เพราะมีหน้าที่กลั่นกรองกฎหมาย และการมี ส.ว. น้อยจะทำให้ได้ ส.ว. ที่มีคุณภาพที่แท้จริง (๓) เปิดโอกาสให้แก้ไข รธน. ได้ง่าย และเหมาะสมกับสถานการณ์ โดย ส.ส. ๑ ใน ๕ สามารถยื่นข้อเสนอแก้ไขได้ และให้คงมีขั้นตอนการแก้ไขไว้ตามเดิม และ (๔) ให้ผู้มีอายุ ๔๘ ปี สามารถลงคะแนนเสียงได้ นอกจากนั้น ให้ตัดบทเฉพาะกาลของ รธน. ๔๕๒๑ ตั้งแต่ ม. ๑๕ - ๒๐๖ ออก

คณะกรรมการ ปชต. จะเสนอร่าง รธน. ดังกล่าวไว้ยังลูกนิติบัญญัติฯ คณะกรรมการอธิการร่าง รธน. และลูกฯ รบช. เพื่อให้ทราบความเห็นของคณะกรรมการอธิการ ซึ่งมี

ประสบการณ์ในการเลือกตั้ง

๒๐ พฤษภาคม ๒๕๓๔

ผลการประชุมคณะกรรมการอิทธิการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๙ มีมติในเบื้องต้นให้ ส.ส. สามารถดำรงตำแหน่ง รมต. หรือ นรน. ในขณะเดียวกันได้ และยังคงสถานภาพ ส.ส. ออยู่ต่อไป แต่ห้ามใช้สิทธิในฐานะ ส.ส. ตามรัฐธรรมนูญในระหว่างที่ดำรงตำแหน่ง รมต. หรือ นรน. เว้นแต่เมื่อความเป็น รมต. สิ้นสุดลงแล้ว สมาชิกภาพของผู้นี้ยังมีอยู่ก็สามารถใช้สิทธิตั้งกล่าวต่อไปได้

ให้ประธานรัฐสภาลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้ง นรน.

ให้ นรน. เล่นօรายื่อ รมต. จำนวนไม่เกิน ๔๔ คน ต่อพระมหากษัตริย์ เพื่อ ของแต่งตั้ง ด้วย นรน. จะต้องพิจารณาเลือก รมต. จาก ส.ส. ไม่น้อยกว่า ๒ ใน ๗ ส่วนที่เหลือจึงเลือกจากบุคคลที่มิได้เป็น ส.ส. ต่อไป ให้ นรน. ลงนามรับสนองพระบรม ราชโองการโดยให้ใช้หลักการนี้กับ ส.ว. ที่เป็น นรน. และ รมต. ด้วย

กำหนดให้บุคคลที่อยู่ในระหว่างต้องคำพิพากษาของศาลฎาคานั้นให้ขาด กและไม่ว่าจะ เป็นการรับโทษจริงหรือไม่ กับผู้ที่เคยถูกไล่ออกหรือปลดออกจากราชการ เพราะ ทุจริตต่อหน้าที่ราชการ เป็นบุคคลต้องห้ามเป็น รมต. กับที่บัญญัติข้อห้ามกระทำการของ รมต. เพิ่มเติมจากบทบัญญัติ ๘๔ ของ รธน. ๒๕๓๑ โดยอาจครอบคลุมถึง เรื่องการถือ หุ้น หรือการมีลักษณะปิดการซึ่งกันและกันประโยชน์กับการดำรงตำแหน่ง รมต.

ไม่เทื่อนสมควรให้ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาทำการคัดเลือกบุคคลเป็น นรน. ควรเป็นเรื่องของลภกผู้แทนราษฎร เพื่อการตั้ง นรน. เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการ แผ่นดิน จึงต้องได้รับเสียงสนับสนุนจากพรรคการเมือง และวุฒิสภาไม่ควรข้องเกี่ยวกับ การคัดเลือก นรน. เพราะจะขัดกับเจตนาของที่มาที่ก่อสั่งกรองกฎหมาย หากก านคนด้วยต้องคัดเลือก นรน. ด้วย วุฒิสภากจะถูกกล่าวหาว่าเข้ามาเพื่อสนับสนุนและช่วยเหลือ รัฐบาล นอกจากนั้นการคัดเลือกโดยที่ประชุมสภาอาจมีผลกระทบต่อจิตใจและชื่อเสียง ของบุคคลที่ได้รับเล่นอื่อแล้ว แต่รัฐกามไม่ใช่ความเห็นชอบ ก็จะ เป็นผลไม่มีผู้ใดยอมรับเป็น นรน.

๒๙ พฤษภาคม ๒๕๓๔

ผลการประชุมคณะกรรมการอิทธิการร่าง รธน. ครั้งที่ ๑๓ มีมติ ก咽喉ด่าห์ ครม. ที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดินต้องแกลงนโยบายต่อรัฐสภาโดยไม่มีการลงมติความไว้วางใจ กับได้ก咽喉ด่าห์มีคณะดุลาการ รธน.

๒๙ พฤษภาคม ๒๕๓๔

ผลการประชุมคณะกรรมการอิทธิการร่าง รธน. ครั้งที่ ๑๔ มีมติ ให้ช้าราชการประจําเป็น ส.ว. ได้ในขณะเดียวกัน ไม่ก咽喉ดคุณูปการศึกษาของบุคคลที่จะเป็น ส.ว.

บุคคลมีหน้าที่กลั่นกรองกฎหมาย ตั้งกระทุกาม รมต. และเสนอญัตติเริ่มที่มีกฎหมาย (ไม่ใช่ตัวร่างกฎหมาย) อันจะเป็นประโยชน์แก่การบริหารราชการแผ่นดินได้ที่ ส.ว. มีสิทธิขอเบิดอภิปรายทั่วไป โดยไม่มีการลงมติไม่ไว้วางใจ รมต. เป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะได้ ซึ่งเป็นผลต่อเนื่องของการมีคณะกรรมการรธน. ส.ว. จึงควรมีอำนาจหน้าที่ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินโดยอ้อม

๓๐ พฤษภาคม ๒๕๓๔

ผลการประชุมคณะกรรมการอิทธิการร่าง รธน. ครั้งที่ ๑๕ มีมติก咽喉ดอย่างหน้าที่ของคณะกรรมการ รธน. หลักใหญ่คือ สรรหา ส.ว. ควบคุมดูแลการเลือกตั้ง ส.ส. ให้บริสุทธิธรรม และสอบสวนพฤติกรรมของสมาชิกสภานิติบัญญัติ แล้วเสนอให้ดุลาการ รธน. วินิจฉัยสมาชิกภาพ

ตั้งแต่วันที่ ๗ มิถุนายน - สิงหาคม ๒๕๓๔

คณะกรรมการอิทธิการได้พิจารณาถายกร่างรัฐธรรมนูญ รวม ๘๔๔ มาตรา ประกอบด้วยหมวดค่า ๑ ๑๓ หมวด และบทเฉพาะกาลโดยได้เพิ่มหมวดของคณะกรรมการ รธน. กับผู้ตรวจการรัฐสภาเข้าไปเป็นบทญัตติใหม่

หลักการและบทบัญญัติสภาคูณ์ในร่าง รธน. มีดังนี้

๑. บทที่ว่าป : ม. ๔. ได้บัญญัติเพิ่มเติม ให้กฎหมายที่ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ มีผลใช้บังคับไปได้ นอกจากเนื้อจากกฎหมายที่มีข้อความขัดหรือแย้งกับ รธน. ซึ่งเป็นบทบัญญัติเดิมใน รธน. ๒๕๘๒ และ รธน. ฉบับก่อน ๆ

๒. สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มีบทบัญญัติใหม่ (๑) ให้รัฐตรากฎหมายเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองศาสนาได้ (๒) กำหนดค่าตอบแทนเงินเดือนห้ามทรัพย์ให้เป็นธรรมแก่ผู้ถูกเวนคืนมากขึ้น โดยให้กำหนดค่าทดแทนตามราคาก่อขายกันตามปกติ (๓) กำหนดให้พระราชกรณีย์เมืองต้องจัดทำบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สิน แสดงที่มาของรายได้และการใช้จ่ายโดยเบิดเผยให้สาธารณชนทราบ (๔) คุ้มครองสิทธิของบุคคลในการครอบครัว เกียรติยศ หรือชื่อเสียงและความเป็นอยู่ล้วนตัว และ (๕) คุ้มครองสิทธิของบุคคลในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม และได้กำหนดเงื่อนไขหลายประการในการจำกัดสิทธิ์ตั้งกล่าว ที่สำคัญประการหนึ่งคือป้องกันการผูกขาดโดยรัฐ และขัดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน

๓. หน้าที่ของชนชาวไทย : ม. ๔๖ ทวิ เป็นบทบัญญัติใหม่ที่ กำหนดให้บุคคลมีหน้าที่จะใช้สิทธิ เลือกตั้งของตนโดยสุจริต บทบัญญัตินี้กำหนดขึ้นเพื่อ เน้นว่า ประชาชนชาวไทยมีหน้าที่สนับสนุนและส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย 共和制 การใช้สิทธิ เลือกตั้ง และคณะกรรมการต้องได้ตั้งข้อสั่ง เกตด้วยว่า มาตรการใดก็อันได้เกิดหน้าที่จะต้องนำไปใช้สิทธิ เลือกตั้ง (compulsory voting) และคำว่า "สิทธิ เลือกตั้ง" ย่อมหมายถึงสิทธิ สมควรรับเลือกตั้งและสิทธิ ออกเสียงลงคะแนนในการ เลือกตั้ง

๔. แนวโน้มนโยบายแห่งรัฐ ได้กำหนดแนวโน้มนโยบายแห่งรัฐให้ครอบคลุมพัฒนา การของสังคมไทยในปัจจุบันและแก้ปัญหาของประเทศไทย ในด้านการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและชั้ดเมลภาวะ - ความเสมอภาคของสตรีและบุรุษ - การยกระดับมาตรฐาน - การดึงชีวิตของบุคคล - กรรมสิทธิ์และสิทธิในที่ดินรวมทั้งการรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกร - สนับสนุนให้เอกชนมีบทบาทของเศรษฐกิจโดยรัฐจะไม่ประกอบกิจการแข่งขัน หรือดำเนินการในลักษณะผูกขาด - ส่งเสริมดูแลผู้สูงอายุและคนพิการให้ดีลงชีวิตอยู่ได้ตามสมควร - พัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความสมบูรณ์ของร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและจริยธรรม เพิ่มประสิทธิภาพของระบบราชการให้เกิดความสอดคล้องกับประชาชน ด้วยการจัดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นและกำหนดขอบเขตการใช้คุณพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐให้ชัดเจน

๕. คณะกรรมการรัฐธรรมนูญ จำนวน ๔ คน เลือกโดยคณะกรรมการ สภาผู้แทนฯ วุฒิสภา และ ครม. องค์กรละ ๒ คน พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง มีวาระ ๕ ปี รัฐสภาสามารถถอดถอนได้ และการบัญชีบัตรหน้าที่จะได้รับการคุ้มครอง มีอำนาจหน้าที่สร้างสมาชิกวุฒิสภา ก้าวบและสอดส่องดูแลการเลือกตั้งให้บริสุทธิ์ ยุติธรรม พิจารณาข้อหาดค่าร้องคดีค้านการแบ่งเขตเลือกตั้ง ส.ส. สืบสานสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมของสมาชิกรัฐสภาและผู้ตรวจการรัฐสภา และขอให้ศาลชัชลอการพิจารณาคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งจนกว่าคณะกรรมการรัฐสภา รธน. จะวินิจฉัยข้อหาดค่าสมាជิกภาพของสมาชิกสภาผู้ได้สิ้นสุดลงโดยเหตุการประพฤติไม่ชอบด้วยกฎหมาย เลือกตั้ง ส.ส.

๖. รัฐสภา

๖.๑ กារณาดaiให้รัฐสภาประกอบด้วย สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา สมาชิกวุฒิสภา มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน มีวาระ ๕ ปี จำนวนสมาชิกกำหนดตามตัว ๗๖๐ คน หน้าที่ของ ส.ส. เมื่อันบทบัญญัติ รธน. ๙๕๙๑ วุฒิสภา มาจากการแต่งตั้งของพระมหากษัตริย์ โดยมาจากการสรรหาของคณะกรรมการ รธน. มีวาระ ๓ ปี เมื่อครบวาระแล้ว ต้องจับสลากออก แต่ต่อติด ส.ว. สามารถได้รับแต่งตั้งใหม่ได้ อันถูกต้องตามที่ประกาศประจำปี ส.ว. ได้ มีจำนวน ๔๘๐ คน (๓ ใน ๔ ของจำนวน ส.ส.) มีหน้าที่กลั่นกรองกฎหมาย และควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน ดังกระทำ ตาม และ อภิปรายที่ว่าไปโดยรัฐบาลในต้องลงมติ

๖.๒ ประธานสภาผู้แทนฯ เป็นประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภาเป็นรองประธานรัฐสภา

๖.๓ มาตรการเพื่อป้องกันการซื้อเสียงเลือกตั้ง ดังนี้

บุคคลมีหน้าที่ที่จะใช้สิทธิเลือกตั้งของตนไม่ว่าจะ เป็นการอุกเสียง เลือกตั้งหรือสมัครรับเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริต ข้อนี้จะ เป็นพื้นฐานในการบัญญัติกฎหมาย นารองรับในโอกาสต่อไป

ให้คณะกรรมการ รธน. มีอำนาจสืบสานสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริง ในการที่ปรากฏหลักฐานผ่านมา เชื่อได้ว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ใดได้รับเลือกตั้งมาโดย氨基ล ลินจ้างหรือไม่สุจริต แล้วรายงานให้คณะกรรมการ รธน. วินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของผู้นั้นลิน สุดลงหรือไม่ ข้อนี้เป็นกระบวนการที่เพิ่มขึ้นจากการคัดค้านการเลือกตั้งต่อศาลตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ผู้ที่เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือก่อว่าทุจริตต่อหน้าที่ หรือมีประวัติเคยต้องคاضิพากษา หรือคสส์สั่งที่ชอบด้วยกฎหมายวินิจฉัยว่า "รายผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ เป็นบุคคลต้องห้ามมาเข้าสู่มัครับเลือกตั้ง"

ผู้มัครับเลือกตั้งต้องมีความผูกพันประการใดประการหนึ่งกับจังหวัดที่ตนเองมัครับเลือกตั้ง เช่น มีชื่ออยู่ในทะเบียน เคยมีภูมิลำเนา เคยรับการศึกษา เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือเกิดในจังหวัดนั้น

การพ้องร้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นคติอาญาต่อศาลในคดีเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในลักษณะชุมชนกรรมท่าทาง โดยไม่มีความคุ้มกันอีก ต่อไป เพื่อให้คดีดำเนินไปได้โดยรวดเร็วขึ้น แต่ทั้งนี้ต้องไม่เป็นอุบัติเหตุต่อการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิก

การกำหนดเขตเลือกตั้งให้มีพื้นที่กว้างขวางขึ้นกว่าเดิม และกรณีการแบ่งเขตเลือกตั้งก็ให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากขึ้นกว่าเดิม คือ มีจำนวน ๔ - ๘ คน ทั้งนี้ ก็เพื่อให้ยากต่อการให้อำนิสสินจ้าง

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ไม่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีจะปฏิบัติหน้าที่ในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในขณะเดียวกันเมื่อได้ ข้อนี้แม้จะมีขึ้นเพื่อความมุ่งหมายอื่นเป็นสำคัญ แต่ก็มีผลให้ผู้ที่ทุบเงินหรือมุ่งให้อำนิสสินจ้างในการหาเสียง เพราะมุ่งหวังจะได้รับเลือกตั้งแล้วไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีเพื่อหาผลประโยชน์กลับคืน ต้องยังคงอยู่บ้าน เพราะแม้คนจะได้รับการเลือกตั้ง แต่ก็อาจไม่ได้รับการคัดเลือกจากพรรคให้ไปเป็นรัฐมนตรี หากโดยสภาพรวมแล้วพรรคการเมืองที่จัดตั้งรัฐบาลมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่มากหรือเข้มแข็งถึงระดับหนึ่ง

๖.๔ กำหนดลักษณะชุมชนตามที่ขอของรัฐสภา ๒ สมัย ลักษณะให้พิจารณาได้ทุกเรื่องตาม รธน. สมัยที่ ๒ ให้พิจารณาได้เฉพาะร่าง พรบ. กับ อนุบัติพระราชบัญญัติ (พรก.) เท่านั้น เว้นแต่ ส.ล. หรือ ส.ว. ไม่น้อยกว่า ๒ ใน ๓ จะขออนุญาตสภามาให้พิจารณาเรื่องอื่นได้

๖.๕ ลดอำนาจและบทบาทของคณะกรรมการอธิการสามัญประจำสภากลาง และคณะกรรมการอธิการวิสามัญ ให้พิจารณาได้แต่เฉพาะร่าง พรบ. และทำกิจการใด ๆ ตามที่สภามอบหมาย โดยต้องเป็นกิจการในอำนาจหน้าที่ของสภากลาง

๖.๖ กារណគໃຫ້ຜູມອາຍຸ ๑๔ ປີ ບຣິບູຮົນ ໃນວັນທີ ๑ ມກຣາມ ຂອງປີທີ່ມີການ
ເລືອກຕັ້ງເປັນຜູມສຶກສິດ ເລືອກຕັ້ງ ຊຶ່ງທາກຫລັກເກຍ໌ນີ້ເປັນທີ່ຍອມຮັບ ກິນບວ່າເປັນຄັ້ງແຮກໃນ
ເຖິງປະເທດໄທ ແລະ ຈະມີຜລາທີ່ຈານວິຜູມສຶກສິດ ເລືອກຕັ້ງ ເພີ່ມຂຶ້ນກວ່າ ๒ ລ້ານຄນ

๓. ครม. กำหนดให้ ครม. ประกอบด้วย นรม. ๑ คน และ รมต. ไม่เกิน ๔๕ คน รมต. ไม่น้อยกว่า ๒ ใน ๗ ต้องมาจาก ส.ส. ห้ามข้าราชการ การประจำเป็น รมต. ในขณะเดียวกัน ก็จะต้องดำรงตำแหน่งจะต้องลาออกจากข้าราชการ การประจำเสียก่อน

ส.ส. และ ส.ว. สามารถเป็น รมต. ในขณะเดียวกันได้ แต่ห้ามใช้ สิทธิในฐานะ ส.ส. และ ส.ว. ในระหว่างดำรงตำแหน่ง รมต. เพื่อป้องกันการใช้อำนีลสิ่งจ้างในทางการเมืองและการเลือกตั้ง ส.ส. จะนับองค์ประชุมของสภาตามจำนวน ส.ส. และ ส.ว. ที่มีอยู่โดยไม่นับรวมกับผู้เป็น รมต. กำหนดลักษณะต้องห้ามวิธีบุคคลดำรงตำแหน่ง รมต.

บทบัญญัติอื่น ๆ เหมือนกับ รธน. ๙๕๘๑ รวมทั้งให้ประธานรัฐสภาลงนามสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้ง นรม.

๔. ผู้ตรวจการของรัฐสภา เป็นบทบัญญัติใหม่ที่สืบเนื่องจาก แนวความคิดเรื่อง OMBUDSMAN กำหนดให้มีผู้ตรวจการ ๑ คน ซึ่งพระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ และมีใช้กรุงการร่าง รธน. โดยประธานรัฐสภาจะลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ ดำรงตำแหน่งคราวละ ๕ ปี และจะได้รับแต่งตั้งอีกไม่ได้มีอำนาจหน้าที่พิจารณาและสอบถามหาข้อเท็จจริง เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐที่ก่อให้เกิดความเสียหายและสร้างความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ร้องทุกข์หรือประชาชน ในการถือพับมูลก์จะเสนอผลการสอบสวนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการหรือเสนอปรับปรุงแก้ไขกฎหมายต่อไป

ต้อง เสนอรายงานประจำปี ต่อสภาภายในเดือนมีนาคมของทุกปี และต้องเปิดเผยให้สาธารณะทราบ ประกอบด้วย ผลการปฏิบัติงานของผู้ตรวจการในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมา กับรายงานเกี่ยวกับหน่วยงานของรัฐที่มีได้ดำเนินการตามที่ผู้ตรวจการเสนอโดยไม่แสดงเหตุผลหรือไม่มีชี้แจง

๕. ตุลาการ รธน. ปรับปรุงองค์ประกอบของคณะกรรมการ รธน. และคุณสมบัติของตุลาการ รธน. ให้ประกอบด้วย ประธานรัฐสภา (ประธานสภาผู้แทนฯ) ประธานวุฒิสภา ประธานศาลฎีกา อัยการสูงสุด และผู้ทรงคุณวุฒิทางนิติศาสตร์หรือรัฐศาสตร์ ๖ คน ซึ่งสภาผู้แทนฯ และวุฒิสภาแต่งตั้งสภากลาง ๗ คน รวม ๑๓ คน

มีบทบัญญัติใหม่กำหนดอำนาจหน้าที่ให้วินิจฉัยสถานะของร่าง พรบ. ที่รัฐ

สภากําตุราขึ้นมีข้อความขัดแย้งกับ รอง. หรือตราไม่ถูกต้องตาม รอง. หรือไม่ตามที่สما
ชิกรัฐสภานานหนึ่ง หรือ นรม. ร้องขอ

๓๐. การแก้ไขเพิ่มเติม รอง. ต้องเสนอเป็นร่าง รอง.

แก้ไขเพิ่มเติม โดยมาจาก ครม. หรือจากสมาชิกแต่ละสภा หรือของ ๒ สภा รวมกัน
ตามจำนวนที่ รอง. กําหนด พิจารณา ๓ วาระ ลงคะแนนเสียงโดยเปิดเผย แต่ละวาระจะ
มีเกณฑ์ของคะแนน ดังนี้ : วาระแรก : เท็นชบไม่น้อยกว่า ๒ ใน ๓ วาระ ๒ :
เสียงข้างมาก วาระ ๓ : เท็นชบด้วยมากกว่า ๒ ใน ๓ ของสมาชิกทั้งหมดของ ๒
สภा

๓๑. บทเฉพาะกาล (๑) ให้สภานิติบัญญัติฯ อยู่ต่อไปจนกว่าจะมีรัฐสภามาตาม
รอง. หลังการเลือกตั้ง แต่ปฏิบัติหน้าที่ภายใต้กรอบของ รอง. การปกครองฯ ๔๕๗ (๒)
ครม. ชุดปัจจุบัน (อ่านที่ ๑) อยู่ต่อไปจนกว่า ครม. ชุดใหม่จะเข้ารับหน้าที่ (๓) จัด
เลือกตั้ง ส.ส. ภายใน ๑๗๐ วัน นับแต่ประกาศใช้ รอง. (๔) การเลือกกรรมการ รอง.
ในวาระเริ่มแรก ให้สภा รสช. ท่าน้ำที่วุฒิสภा และสภานิติบัญญัติฯ ท่าน้ำที่สภាឌັ່ງແນ່ນฯ
เลือกกรรมการ รอง. ในគວດຕាមองทั้ง ๒ สภा ๑ ละ ๒ คน เมื่อครบ ๑ ปี นับแต่ประ
มหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง ให้กรรมการในส่วนดังกล่าวพ้นตำแหน่ง และอาจได้รับแต่งตั้งใหม่
ได้อีก (๕) รัฐสภាងต้องเสนอบุคคลเป็นผู้ตรวจสอบการรัฐสภากฎหมายใน ๔๕ วัน และคณะกรรมการ
รอง. ภายใน ๓๐ วัน

คณะกรรมการอธิการได้เสนอจัดสัมมนาพิจารณากร่างรัฐธรรมนูญ ในวันที่ ๕
สิงหาคม ๔๕๗ ใช้เวลาพิจารณาประมาณ ๕ เดือนเศษ ประชุมทั้งสิ้น ๓๖ ครั้ง

๙ มิถุนายน ๔๕๗

สหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ประธานรัฐธรรมนูญ สภารัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญ
เรียกร้องให้มีการเลือกตั้ง ส.ส. โดยเร็ว เจ้าหน้าที่ตัวร่วนครบาลชนะลงคะแนนได้นำไป
ตีกษานายหนึ่งไปเปรียบเทียบปรับ ๑๐๐ บาท ฐานที่เครื่องขยายเสียงโดยไม่ได้รับอนุญาต
และปล่อยตัวไว้

๗ กฤกฏาคม ๒๕๓๔

นายบุญชู ใจจนเสถียร หัวหน้าพรรคเอกภาพ หารือกับ พล.ต.จัลลง ศรีเมือง หัวหน้าพรรคร่วมธรรม เรื่องการจัดตั้งสหพันธ์ประชาธิปไตย และร่วมมือกันทางการเมือง

๘ กฤกฏาคม ๒๕๓๔

นายจุรินทร์ ลักษณ์วิศิษฐ์ รมชกพรรค ปชป. กล่าวว่า พรรค ปชป. จะไม่เข้าร่วมจัดตั้งสหพันธ์ประชาธิปไตยตามที่หัวหน้าพรรคร่วมธรรมได้มาราบทาม เพราะหากทุกพรรคร่วมเมืองและนักการเมืองทุกคนยึดมั่นในแนวทางของตน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวจะทำให้ประชาธิปไตย เป็นระบบทะเล เข้มแข็งได้โดยไม่ต้องตั้งสหพันธ์ประชาธิปไตย

๙ กฤกฏาคม ๒๕๓๔

หัวหน้าพรรคร่วมธรรม หารือกับ พล.อ.ชาลิต ยงใจยุทธ หัวหน้าพรรคร่วมธรรม หารือความหวังใหม่ เรื่องการจัดตั้งสหพันธ์ประชาธิปไตย ซึ่งผ่ายหลังได้ตอบว่า เข้าใจวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งอย่างดีแล้ว

๑๐ กฤกฏาคม ๒๕๓๔

ตัวแทน สนพช. และ ครบ. ได้ยืนหนังสือต่อนายอุดุล วิเชียร จริญ รมชกคและกรรมการมาธิการร่าง รธน. เพื่อติงการคงอำนาจตาม ม. ๔๙ ไว้ใน รธน.

รมชกคและกรรมการมาธิการร่าง รธน. ให้สัมภาษณ์ การเขียนบทเฉพาะกาลเป็นเรื่องจำเป็น เพื่อเป็นการเชื่อมโยงระหว่างธรรมนูญการปกครองชั่วคราว และ รธน. ฉบับถาวร จนกว่าจะมีองค์กรใหม่เข้ามารับหน้าที่

๓ สิงหาคม ๒๕๗๔

พระรอดเอกภพ พลังธรรม ความหวังใหม่ ลงนามร่วมกันในหนังสือยื่นถึงประธานสภานิติบัญญัติ เรียกร้องให้มีการแก้ไขร่าง รธน. ฉบับใหม่ ๘ ประดิษฐ์ไม่เป็นประชาธิปไตย คือ ให้ยกเลิกคณะกรรมการ รธน. การแก้ไข รธน. ให้ใช้จำนวน ๖ ใน ๕ ของสมาชิกทั้ง ๑๙ ลูกา จำนวน สว. ไม่ควรเกินครึ่งของ ส.ส. นายกต้องมาจาก ส.ส. การประชุมสภาก็ควรให้พิจารณาทั้งกระถุกและญัตติรวมทั้ง พรบ. ต่าง ๆ ทั้ง ๑๙ ลูกาย ไม่ควรแบ่งเขตเลือกตั้งให้ใหญ่ขึ้นควรให้ ส.ส. ที่เป็น รมต. ปฏิบัติหน้าที่ของ ส.ส. ได้อย่างสมบูรณ์ ไม่ควรบังคับให้พระองค์การเมืองส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งครบจำนวน

๔ สิงหาคม ๒๕๗๔

คณะกรรมการอธิการร่าง รธน. นำโดย นายมีชัย ฤทธิพันธุ์ ได้ยื่นร่าง รธน. ที่พิจารณาแล้วเสร็จสมบูรณ์แล้ว ให้กับนายอุกฤษ มงคลนวิน ประธานสภานิติบัญญัติฯ ซึ่งรับจะช่วยผลักดันให้ผ่านวาระแรกโดยเร็ว ร่าง รธน. ฉบับที่ ๑๕ มีทั้งหมด ๔๔๕ มาตรา ๑๗ หมวด ปิดท้ายด้วยบทเฉพาะกาล กรรมการอธิการร่างซึ่งประดิษฐ์เกี่ยงหลักสองประดิษฐ์ ให้สภาก็จารณาคือ เรื่องคะแนนเสียงข้อแก้ไข รธน. กับการแบ่งเขตเลือกตั้ง ย้ำเจตนาเริ่มแก้ไขเสียง ประธานกรรมการอธิการร่างให้สัมภาษณ์ รธน. ฉบับนี้คร่าวงจะมากที่สุด แต่ละจุดสามารถพึงพาภันได้หากเกิดปัญหา

๕ สิงหาคม ๒๕๗๔

พลเอก สุนทร คงสมพงษ์ ประธานสภารสช. ให้ความเห็นเกี่ยวกับ รธน. ฉบับใหม่ว่า มีเสียงวิจารณ์มากกว่าไม่เป็นประชาธิปไตย อาจต้องส่งเรื่องให้กลับไปพิจารณาใหม่ โดยเฉพาะการให้อำนาจคณะกรรมการรัฐธรรมนูญมากเกินไป

๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๗

ประธานสภा รสช. ที่ล้มภาษณ์ หลังรับฟังการบรรยายสรุป เรื่อง รธน. จาก นายมีชัย ฤทธิพันธุ์ โดยแสดงความเห็นว่า เรื่อง รธน. จะทูกใจคนทั้งประเทศไม่ได้ ต้องใช้ทางสายกลาง ในด้านของสภा รสช. นั้นพอใจจนจะดับหนึ่ง เรื่องการแก้ไขขอ ให้เป็นหน้าที่ของสภานิติบัญญัติ

๒๘ สิงหาคม ๒๕๓๗

นักศึกษาประมาณ ๔๐ คน นำโดย นายปริญญา เทวนกูมิตรกุล เลขा สนนท. ได้เดินทางจาก มธ ไปสนมหลวง เพื่อคัดค้าน รธน. ที่ไม่เป็นประชาธิปไตย เลขा สนนท. กล่าวว่า ร่าง รธน. ที่กลังเข้าสู่การพิจารณาของแรก มี เนื้อหาที่ไม่เป็นประชาธิปไตยและให้ประโยชน์กับสภा รสช. ในการลีบลดลงของทาง สนนท. ขอเรียกร้องต่อสภานิติบัญญัติ อย่างรับใช้ รสช. และขอให้แบรทย์ติดแก้ไข รธน. ให้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น

๒๙ สิงหาคม ๒๕๓๗

พิจารณาร่าง รธน. วาระแรก ประธานกรรมการ 宣告ว่า การยกร่าง ได้ยึด รธน. ๒๕๒๑ เป็นหลัก เพราะเป็น รธน. ที่อายุการใช้นานที่สุด ในยุคที่มีลักษณะ แหหาร ต่อเนื่อง ทำให้เห็นความบกพร่อง และความหมายสหมลายประการ ยกร่าง เป็น รายมาตราอย่าง เป็นขั้นตอน รับฟังความเห็นจากบุคคลทุกสาขาอาชีพ นักการเมือง พระค กำรเมือง และประชาชนทั่วไป

ปฏิเสธว่ามิได้ร่างตามคำชี้นำของสภा รสช. ไม่มีพิมพ์เขียว ร่างโดยยิสระ พยายามเขียนเนื้อหาให้ชัดเจน มิให้มีการตีความไปหลายความหมาย และไม่เปิดช่องให้นำ รธน. ไปใช้ทางไม่ถูกต้อง

ตั้งความหวังว่า รธน. นี้ จะสามารถแก้ไขและบรรเทาบัญหาในอดีตที่ไม่พึง ประสงค์ เช่นการซื้อเสียง และการใช้อำนาจบริหารทางที่ไม่ถูกต้องลงได้

สมาชิกล้วนๆ ที่ไม่เห็นด้วยกับคณะกรรมการร่าง รธน. เพราะจะเป็นองค์กรที่มีอำนาจจัดส้ายระบบเป็นลิตบิวาร และ เคจีบีของเชเวียต โดยเฉพาะในการควบคุมดูแลการเลือกตั้งและควบคุมพฤติกรรมสมาชิก จะทำให้สถานบันรัฐลากฎกแหกแหนงและมีอิทธิพลหนึ่อยู่ในสหภาพฯ ซึ่งตนเป็นผู้สร้าง กับมองว่าจะเป็นการสืบทอดอำนาจ รธน. เพราะก่อนหน้าที่ รธน. มีล้วนคัดเลือกกรรมการ รธน. ในระยะเริ่มแรกไว้

เห็นว่าการซื้อเสียง แก้ได้ด้วยการลั่นระฆังจิตสำนึกให้ประชาชน และมหาดไทย ต้องบังคับใช้กฎหมายเลือกตั้งโดยเคร่งครัด ในขณะที่บางเสียง เห็นว่าคณะกรรมการ รธน. จะเป็นองค์กรส่งเสริมประชาธิปไตยให้ต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบสมาชิกสภา

สมาชิกสภานิติบัญญัติฯ ที่เป็นอดีต ส.ส. หลายคนเห็นด้วยกับการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเรียงเบอร์ มีเพียงคนเดียวที่เห็นว่าการเลือกตั้งพางใหญ่จะดีกว่า กับไม่เห็นด้วยที่ ส.ว. จะมีอำนาจมากกว่าการยับยั้ง-กั้นกรองกฎหมาย

๔๘ สิงหาคม ๒๕๗๗

สภานิติบัญญัติลงมติรับหลักการร่าง รธน. ด้วยเสียงล้วนๆ ๔๕๒ เสียง ไม่เห็นด้วย ไม่มีข้อต่อต้าน เสียง ๒ เสียง พัช้อมตั้งคณะกรรมการปฏิการแปรผูดติในวาระ ๒
๔๙ คน

๔๙ สิงหาคม ๒๕๗๗

ผลออก สุจินดา คราประยูร รองประธานสภา รธน. ปฏิเสธ ๔๕ กรรมการ
การแปรผูดติ รธน. ไม่ใช้ร่างทรงของ รธน. และทหารที่เข้าร่วมกับเป็นผู้มีความรู้ทั้งสิ้น

๑ กันยายน ๒๕๓๔

พลเอก อิสระพงศ์ หนุนภักดี รมต. มหาดไทย ให้สัมภาษณ์กราฟฟิฟฟิคการเมือง จะจัดประชารย์คัดค้านร่าง รธน. ที่สนามหลวงว่าสามารถทำได้ แต่ขอให้อยู่ในขอบเขตของกฎหมาย

นายพิชัย วาสนาลั่ง กรรมการแปรรูปติดร่าง รธน. ให้สัมภาษณ์ถือมูลชนว่า จะคัดค้านเรื่องวิธีเลือกตั้งโดยสนับสนุนให้ใช้เขตใหญ่รวมเบอร์ และจะคัดค้านประเด็นให้คนอายุ ๑๘ ปี ออกเสียง เลือกตั้ง

๒ กันยายน ๒๕๓๔

ตัวแทนพรรคการเมือง ๗ พรรคร่วมกัน ได้แก่ บชบ. กิจสังคม ความหวังใหม่ บชท. เอกภาพ ปวงชนชาวไทย และชาวไทยประชุมร่วมกันเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ เห็นว่าไม่เป็นประชาธิปไตย และขัดต่อหลักลัทธิ เลเรียน ขั้นพื้นฐานของประชาชน และได้ยื่นหนังสือเรียกร้องให้แก้ไขร่าง รธน. ต่อประธานคณะกรรมการพิจารณาฯ รธน.

รัฐกิจพรรคบชบ. ยื่นหนังสือเสนอแนะประเด็นการแก้ไข รธน. ให้เป็นประชาธิปไตยต่อนายมีชัย ฤทธิพันธุ์

พรรคประชากรไทย แกลงพร้อมร่วมมือพรรคการเมืองยื่นหนังสือถือประธานลากานติบัญญัติ ตามวิถีทางประชาธิปไตยโดยจะยื่นหนังสือถือประธานลากานติบัญญัติ

๓ กันยายน ๒๕๓๔

ครบ. ได้เข้ายื่นหนังสือเรียกร้องให้มีการแก้ไข รธน. ต่อคณะกรรมการพิจารณาฯ แปรรูปติดร่าง โดยนายพิชัย วาสนาลั่ง เป็นผู้ออกแบบ ซึ่งหนังสือระบุว่า นรม. ควรจะมาจากการเลือกตั้ง ไม่ควรมีกรรมการรัฐธรรมนูญ การแก้ไขรัฐธรรมนูญให้ใช้เสียงกึ่งหนึ่งของสองสภา

๑๑ กันยายน ๒๕๗๙

อดีตผู้นำนักศึกษาอุดม ๘๔ ตุลา ๑๖ ประมาณ ๒๐ คน อาที นายจัตุรนต์ ฉายแสง นายจัตุรนต์ คงสินี นายชานนิ ศักดิ์เศรษฐี ได้เชิญหัวหน้าพรรคร่วมและรักษาการเลขานุการ พรรคร่วมหัวหน้า นำร่วมเสวนาระดีกับกลุ่มนักวิชาการและนักศึกษาอุดม พร้อมทั้งให้ฟังความคิดเห็นของนักวิชาการที่มาร่วมในหัวข้อ "กรุงเทพฯ ประชาธิบัติไทยในช่วงท้าทายและการเมือง" ซึ่งนัดหมายการเมือง เจอทางพื้นเรียกร้องให้ร่วมกันคัดค้าน รอง. ฉบับเดียวของการ

๑๒ กันยายน ๒๕๗๙

นายสัก กอแสง เรือง รักษาการนายกสภานายความ ยื่นหนังสือถึงประธานคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาเรื่อง รอง. เรียกร้องให้แก้ไขร่าง รอง. (๑) ตัดหมายด้วยกฎหมาย รอง. และผู้ดูแลการรัฐสวัสดิการออก (๑) ให้ ส.ว. มีจำนวนไม่เกิน ๑๐๐ คน ให้ นรน. มีอำนาจแต่งตั้ง ส่วนอานาจของ ส.ว. ในท้องที่ตาม รอง. ๒๕๗๙ (๓) กำหนดเขตเลือกตั้งและวิธีการเลือกตั้ง เมื่อ รอง. ๒๕๗๙ (๔) ให้ ส.ส. สามารถปฏิบัติหน้าที่และใช้สิทธิขั้น เป็นรัฐมนตรีได้ (๕) แก้ไขรัฐธรรมนูญโดยใช้เสียง เทียง กึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมด

๑๖ กันยายน ๒๕๗๙

ผู้สื่อข่าวรัฐสภา ได้รวมตัวกันหนังสือถึงประธานคณะกรรมการแบรสต็อกติร่าง รอง. ในวาระ ๒ โดยเรียกร้องให้คณะกรรมการดังกล่าวลงผลการประชุมอย่างเป็นทางการ หลังจากถูกก้มขึ้น คณะกรรมการ (นายวีระ พิตรชาติ) ปฏิเสธที่จะให้ข่าวผลการพิจารณา อย่างเป็นทางการ เกือบทุกครั้ง

๗๔๙

๒๘ กันยายน ๒๕๓๙

๗๔๙

เลขา สนนท. แกลงถึงผลการสำรวจประชาดิเรียกร้องให้ รธน. เป็นประชาธิบัติye โดยมีผู้ตอบกลับประมาณสี่พันกว่ารายจาก ๔๔ จังหวัด รวมทั้งคนไทยในต่างประเทศระบุ เลียงล้านในสูตรต้องการให้นายกมาจาก การเลือกตั้ง ให้ลดอำนาจสูงสุดมาชิก การแก้ไข รธน. ให้ทำได้โดยง่าย และไม่ต้องการบทเฉพาะกาล ประชามติทั้งหมดจะนำไปบียน แก่สภานิติบัญญัติ สนนท. ยืนยันพร้อมร่วมกับนักศึกษา ประชาชน พรรคราษฎร เมือง คัดค้านร่าง รธน. อย่างถึงที่สุด

๙ พฤศจิกายน ๒๕๓๙

๗๔๙

เลขา สนนท. เสนอที่ศนวจารถร่าง รธน. ที่ก่อสั่งพิจารณาในกรรมการ ประชุมติดต่อ นัดสุดท้ายวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน มีแนวโน้มว่าจะแยกกว่า รธน. ทุกฉบับที่ผ่านมา โดยจะเป็นเครื่องมือสืบทอดอำนาจของ รลช. ดังปรากฏในเรื่องอำนาจของ ส.ว. และการตั้ง ส.ว. ประกาศองค์กรนักศึกษาและองค์กร เอกชนพร้อมร่วมมือกันคัดค้าน รธน.

๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๓๙

๗๔๙

พรรคราษฎร์บัตต์ลั่งผู้แทนเข้ายื่นหนังสือถึงนายไอสุกิ ให้แก่ใบระเดินหลักด่วน ระบุการกำหนดให้ รธน. แก้ไขยาก เป็นเหตุให้เกิดการปฏิรัติและรัฐประหารเพื่อสัมภาษณ์ รธน.

๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๓๙

๗๔๙

สันนท. และ อมศ. ร่วมแกลงคัดค้านร่าง รธน. พร้อมจะยื่นหนังสือค้านต่อ ประธานสภานิติบัญญัติ ๕ ข้อ คือ นายกต้องมาจาก ส.ส. ห้ามเข้าราชการประจำมีตำแหน่งการเมือง วุฒิสมาชิกมีเพียง ๑๐๐ คน ท่านนี้ที่เพียงกลั่นกรองกฎหมาย ประธานรัฐสภา มาจาก ส.ส. แก้ไข รธน. ใช้เลียงถึงที่สุด

นักการเมืองร่วมค้าน เท็นพ้อง ธน. เป็นเพด็จการระบุเลือกตั้งพวงไห้ชื่อ
เลียงมหาพาร

นายมีชัย ฤทธิ์ย้อมรับ เลือกตั้งพวงไห้ชื่อ เลียงมาก แต่ทำให้พรบคการ
เมืองน้อยลง

พล.อ.วีโรจน์ แสงสนิท แสดงทัศนะแข้ง ข้าราชการประจำมีความรู้ความ
สามารถมากหมาย ไม่ควรจำกัดสิทธิ และทุกฝ่ายควรใช้วิจารณญาณด้วยความสงบ

๓๑ พฤศจิกายน ๒๕๗๔

พล.อ.อ. เกษตร الرحمنิล ให้สัมภาษณ์ระบุ คนค้าน ธน. มีแค่นักการเมือง
๓,๐๐๐-๔,๐๐๐ คน ไม่ใช่ประชาชนทั้งประเทศ ประกาศกร้าว ถ้าบ้านเมืองวุ่นวาย
อาจปฏิวัติอีก

๓๒ พฤศจิกายน ๒๕๗๔

สภานิติบัญญัติไม่อนุมัติให้ถ่ายทอดการพิจารณาแบบประชุมต่อไป วันนี้ ๒
นายกรัฐมนตรีพยายามยังไม่ทราบเหตุผล

ครบ. และ สันนท. เสนอความเห็นร่วม พร้อมเป็นแกนกลางคัดค้าน ธน.
ประสานงาน ๔ พรบคการเมือง (เอกสาร ความหวังใหม่ พลังธรรม ประชาธิปัตย์ ประ<sup>ชากรไทย) กำหนดเปิดปราศัยในที่ตัดค้านร่าง ธน. เพด็จการที่ห้องสนามหลวง วันที่
๑๙ พฤศจิกายน</sup>

คณะกรรมการพิจารณาแบบประชุมต่อไป วันนี้ ๒ พฤศจิกายน ธน. เปิดประชุมอีกครั้งหนึ่ง เพื่อ<sup>ทบทวนก่อตัวในร่าง ธน. ที่จะ เสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ โดยที่ประชุมได้เห็นพ้องที่
เปลี่ยนวิธีการเลือกตั้งใหม่เป็น แบ่งเขตเรียงเบอร์ ข้างว่าประชาชนล้วนไห้ที่นิยมเลือกตัว^{บุคคลมากกว่าพรบคการเมือง แต่ยังคงให้ข้าราชการประจำเป็น รมต. ได้}</sup>

คณะกรรมการพิจารณาแบบประชุมต่อไป วันนี้ ๒ พฤศจิกายน ได้แบบประชุมต่อไปเพิ่มเติม
จากร่างเดิม ดังนี้

๑. ตัดบทบัญญัติที่กำหนดให้รัฐบาลให้เงินหรือทรัพย์สินสนับสนุนพระครอง เมื่อออก

๒. ตัดหมวด ๖ : คณะกรรมการ รองฯ. ออกทั้งหมด เพราะสมาชิกสภานิติบัญญัติฯ ส่วนใหญ่เห็นว่า องค์กรดังกล่าวจะมีอำนาจมากเกินไป เปรียบเสมือนอำนาจที่ ๔ และอาจก้าวถ่าง แล้วริบความไม่เป็นธรรมแก่สถาบันรัฐสภาได้ เพราะมีอำนาจหน้าที่เลือกสรร ส.ว. และควบคุมพฤติกรรม-บทบาทของสมาชิกรัฐสภา จะก่อปัญหาแก่รัฐสภา และการปฏิบัติงานของสมาชิกมาก

๓. ให้ประธานาธิบดี เป็น ประธานรัฐสภา แทนประธานสภารຸแห่งฯ ตามร่างเดิม เพราะภาครัฐจะมีความเป็นกลางมากกว่า เนื่องจากไม่ใช่สมาชิกพระครอง เมื่อ

๔. บทบัญญัติที่ไว้ในของ ส.ส. และ ส.ว. คงไว้ตามร่างเดิม แต่ให้ นรม. สรุหารและลงนามรับรองแต่งตั้ง ส.ว. แทนคณะกรรมการ รองฯ. ที่ได้ตัดทิ้งไป

๕. เลือกตั้งแบบแบ่งเขตเรียงหมายเลข ตามร่างเดิม แต่ลดจำนวน ส.ส. ลงเหลือเขตละ ๓ คน จากเดิมระหว่าง ๔-๕ คน เงื่อนไขอื่น ๆ เมื่ອนร่างเดิมทิ้งหมด นั่นก่อนหน้านี้ คณะกรรมการอธิการได้มีมติให้กำหนดการเลือกตั้งแบบรวมเขตเบอร์เดียว แต่เมื่อมีการคัดค้านมาก จึงได้เปลี่ยนแปลง

๖. คงบทบัญญัติที่ผู้มีอายุ ๘๐ ปี บริบูรณ์ มีสิทธิเลือกตั้งตามร่างเดิม

๗. ตัดบทบัญญัติที่ห้ามผู้ถูกศาลสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เพราะร่วงโรย ผิดปกติ หรือมีทรัพย์สินเพิ่มผิดปกติลงมาครับเลือกตั้ง ส.ส. ออก เพราะเกรงว่าบุคคลอาจจะไม่ได้ลงเลือกตั้งยึด เท่ากับเป็นการลงโทษบุคคลลดลงที่วิต

๘. คงบทบัญญัติให้ ส.ว. มีสิทธิเข้าเขื่อนขอภิปรายทั่วไปได้โดยไม่ลงมติไว้วางใจ

๙. คงบทบัญญัติเรื่องที่มาของ นรม. ที่ไม่กำหนดว่าต้องมาจาก ส.ส. จะมาจากบุคคลภายนอกที่มิใช่ ส.ส. ก็ได้

๑๐. คงบทบัญญัติห้าม ส.ส./ส.ว. ที่เป็น รmut. ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะ ส.ส./ส.ว.

๑๑. ตัดหมวด ๑๑ : ผู้ตรวจการรัฐสภาออกทั้งหมด เพราะเป็นหน่วยงานซึ่งซ้ำซ้อนกับหน่วยงานอื่น

๑๒. ลดจำนวนคณะแนเลียงสำหรับแก้ไขเพิ่มเติม รองฯ. ในวาระแรกและวาระ ๓ ลงเหลือเพียงกึ่งหนึ่ง

๑๓. ให้ข้าราชการประจำดูแลหนังสือการเมืองในขณะเดียวกันได้

๐๔. ในบทเฉพาะกาล กារหนดให้ในระยะ เริ่มแรก ส.ว. อายุในวาระ ๔ ปี นับแต่วันที่ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้มีอำนาจประจำชุมชนร่วมกับ ส.ส. ในเรื่อง (๑) อภิปรายไม่ไว้วางใจ รมต. รายบุคคล/ทึ่งคดyle (๒) อนุมัติ พรก. (๓) พิจารณาสร้าง พรบ.งบ. (๔) พิจารณาสร้าง พรบ. เกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศไทย และ (๕) ตั้ง นรม.

๐๕ พฤศจิกายน ๒๕๗๔

นายอวสก ไกคิน ประธานคณะกรรมการอธิการเข้าเยี่ยมเสนอร่าง รธน. ที่ผ่าน การพิจารณาประชุมตัวเล็กต่อนายอุตถุ มงคลนารวิน ประธานสภาฯ โดยใช้เวลาพิจารณาทั้ง ๒ เดือน ๑๑ วัน

ประธานสภานิติบัญญัติแจ้งว่า กรรมการที่ท่านนำเสนอร่าง รธน. ฉบับนี้เข้าบรรจุเป็นวาระเร่งด่วนใน การประชุมวันที่ ๐๔ พฤศจิกายน โดยจะ เริ่มพิจารณาตั้งแต่ต้นจนกว่าจะจบวาระ ๒ แล้วจะ รอเพิ่มเติมหรืออบทวนอีก ๓ วัน จากนั้นรออีก ๐๔ วัน ก่อนลงมติในวาระ ๓

กลุ่มพลังประท้วง รธน. อับยศ เริ่มแต่ สันนท. และ ครบ. ยื่นหนังสือถึงประธานสภานิติบัญญัติ ขอให้จัดถ่ายทอดเสียงการประชุมวาระ ๒ เพื่อเปิดเผยแพร่ให้ รธน. ก่อนเข้าสภาก

กลุ่มแนวร่วมนักศึกษาเพื่อประชาธิบัติ น.ร. ยื่นหนังสือที่กอง บก. สูงสุด สนับสนุนให้เปิดเผยเรื่องการประชุมวาระ ๒ เพื่อเปิดเผยแพร่ให้ รธน.

กลุ่มผู้ใช้แรงงานกว่า ๐๐๐ คน พาพืชเพาร่าง รธน. ๒๕๗๔ ฉบับจำลอง ให้ เหตุผลเป็น รธน. ที่ไม่เป็นประชาธิบัติ เป็นสิ่งที่ รสช. ยึดอนาคตเพื่อตัวเอง

๐๖ พฤศจิกายน ๒๕๗๔

สถานีโทรทัศน์ทุกช่อง เจียบสนิท ไม่ปรากฏข่าวความเคลื่อนไหวการคัด ค้านร่าง รธน. รบ. ร่วมรัฐบาลต่างชาติทั้งหมดไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่เคยสั่งการ หรือแทรกแซงสื่อมวลชนของรัฐ ระบุเรื่องนี้ ผอ.สถานีโทรทัศน์ควรใช้วิจารณญาณเอง

๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๓๔

พระค บชป. เคลื่อนไหวตัดค้าน รธน. ที่ไม่เป็นประชาธิปไตย ด้วยการ
ออกบิดโบสเตอร์จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ แผ่นทั่ว กทม. ใช้ข้อความ "เออว่าก้าวเด็จการ
คืนไป เอารัฐธรรมนูญประชาธิปไตยคืนมา"

ที่ มช. สพนท. และกลุ่มพลังจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ จำนวน ๒๖ กลุ่ม
ประมาณ ๓๐ คน รวมตัวกันเดินออกจาก มช. ไปชุมนุมกันที่บริเวณสนามหลวง ชูป้ายตัด
ค้านรัฐธรรมนูญ พร้อมอภิปรายโจมตีสภा รสช. มีประชาชนร่วมฟังประมาณ ๓๐๐ คน
ตัวแทน ครรบ. ยื่นหนังสือเรียกร้องให้ รธน. เป็นประชาธิปไตย

ชุมชนสภากเขต กทม. ยื่นหนังสือตัดค้านบทเฉพาะกาลในร่าง รธน. เสนอต่อ
ประธานสภานิติบัญญัติ

พล.อ.สุจินดา คราประยูร เปิดเผยและตอบคำถามผู้สื่อข่าวที่หอประ
ชุมกองทัพบกยืนยัน รสช. ไม่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญเป็นหน้าที่ของสภานิติบัญญัติ เป็นผู้อำนวย
การ สภานี้คงฟังเสียงของประชาชนส่วนใหญ่ และมีวิจารณญาณของตัวเอง พล.อ.สุจินดา^๑
ประกาศว่าตนเองพร้อม พล.อ.อ. เกษตร ใจจนนิล จะไม่เป็นนายกหลัง รธน. ออกมาแล้ว

๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๓๔

ประท้วงรัฐธรรมนูญเด็จการ

กลุ่มแนวร่วมนักศึกษาเพื่อประชาธิปไตย ๑๕ สถาบัน ประมาณ ๓๐ คน นำ
ประท้วงตัดค้านร่าง รธน. พร้อมห้ามเข้าฟ้า "ตัดค้านบทเฉพาะกาลสืบสานยานาจ รสช."

พระครรช์ธารธรรม มร. และ อมช. เดินทางมาสมทบกับผู้ชุมนุมประท้วงหน้า
รัฐสภา พร้อมอภิปรายโจมตีร่าง รธน. อัยค

กลุ่มสร้างอุดมการณ์ประชาธิปไตย นำโดย นายสุทธิน พากเพียร คณะกรรมการที่ปรึกษา
ยาลัย ม.ธุรกิจสัมพันธ์ วงศ์หรีดประท้วงหน้าพระบรมราชานุสาวรีย์ ร. ๗ ที่รัฐสภา

ผู้แทนนักศึกษา ๑ สถาบัน จำนวน ๑ คน อดข้าวประท้วงตัดค้านบทเฉพาะ
กาลที่มีเนื้อหาของการสืบสานยานาจ รสช.

ประชุมสภานิติบัญญัติ คณะกรรมการการแปรผูดติร่าง รธน. วาระ ๘
ยอมลดจำนวนหุ้นสามาชิกเหลือ ๔๗๐ คน ห้ามเข้าราชการประจำเป็น รมต. และแก้ไขให้มีอายุ 20 ปี มีลิขิตเลือกตั้ง

นายกฯ อ่านบทบอกร "ผู้ผิดหวัง"

ประธานรับฟังต่อต้านรัฐธรรมนูญที่สันนิษฐานว่า ได้ยินพระคติ เมือง ๓ พระรอด และองค์กรนักศึกษา นักวิชาการ มีประชาชนเข้าร่วมรวม ๖๐,๐๐๐ คน การอภิปรายได้ชี้ประเด็นการถอยของ รลช. ว่า เป็นถอยอ่อนไหว อดีต ส.ส. เดือนคนไทยอย่างหลงกล รลช.

๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๓๙

นายอุกฤษ มงคลนารวิน ประธานสภานิติบัญญัติ ให้สัมภาษณ์ที่ รธน. ฉบับนี้เป็นประชาธิบัติในระดับหนึ่ง เทนา กับสภាភัชลมุนไทย

พลเอก วิมล วงศ์วนิช อภิบาย บหเฉพาะกาลที่เพิ่มอำนาจจ้าวจุ่นสามาชิก เป็นการซ่อนป้องกันการปฏิรัติ

เคยตีจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และอธิการบดี มธ. แฉลงช่าว่าเรียกร้องให้สามาชิกสภานิติบัญญัติบพวนร่าง รธน. ใหม่ โดยขอให้ยกเลิก ม. ๔๗๙ ในบทเฉพาะกาล และให้ประธานสภานิติบัญญัติเป็นประธานรัฐสภา

นักศึกษาจากสถาบันต่าง ๆ กว่า ๔๐๐ คน ชุมนุมที่ลานโพธิ์ มธ. จัดเวทีที่ประธานรับฟังคัดค้านร่าง รธน.

พระเครือภาค พลังธรรม ความหวังใหม่ ประชาธิบัติ ร่วมคัดค้านร่าง รธน. มีทึ้งออกแฉลงการณ์ลงหนังสือถึงสภานิติบัญญัติและเดินสายบรรยายทั่วประเทศ ประกาศจับมือกันเคลื่อนไหวขอประชามติประชาชนทั่วประเทศ เพื่อคัดค้านร่าง รธน. อัยค

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๓๙

นายแพทท์ ประเวศ วงศ์ หมอยแมกไซไซ และนักวิชาการแนวลับตีข้อตั้งของเมืองไทย ออกแฉลงการณ์ทางที่เทนา สมของสภานการณ์ทางการ เมือง ได้ใช้ชื่อว่า "วิธีสร้างสรรค์ประชาธิบัติโดยร่วมกัน-ทางออกจากวิกฤตการณ์รัฐธรรมนูญ" โดยเดือนสิบตุลา

ฝ่ายค้านและฝ่ายสนับสนุนรัฐธรรมนูญฉบับอัยศ ก่อนที่เหตุการณ์จะลุกลามถึงหนองเลือด ให้ทุกฝ่ายใช้ความเมตตาทางออกโดยสันติ ฝ่ายต่อต้านอย่างมองทหารด้วยความเกลียดชัง ส่วนสภารสช. ควรใช้อานาจเด็ดขาดด้วยการตัดไฟแต่ต้นลม

๔๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๗

พระองค์การเมือง ๑ พระองค์ นักวิชาการ นักศึกษา สนธ. สภานายความแห่งประเทศไทย ครบ. และองค์กรเอกชนรวมทั้งล้วน ๔๙ องค์กร ออกແળงการณ์สภานิติบัญญัติแห่งชาติให้คล้ายเป็นกฎหมายรัฐธรรมนูญ โดยขอให้พิจารณาจัดทำให้เป็นประชานสภាឌັ່ງແນเป็นประชานรัฐสภารัฐบาลที่ให้อำนาจประธาน รสช. ตั้ง ส.ว. ให้ ส.ส. มีเอกสารที่ในการอภิปรายและให้บุคคลอายุ ๑๘ ปี มีสิทธิเลือกตั้ง พร้อมประกาศจะชุมนุมใหญ่อีกครั้งวันพรุ่งนี้

๔๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๗

ประชุมสภานิติบัญญัติ เพื่อพิจารณาถ้อยคำร่าง รธน. เป็นวาระด่วนพิเศษ โดยนำข้อบังคับการประชุมที่ ๐๐๔ แก้ รธน. ยอมตัดอ่านจากผู้สภานการตั้งนายก แต่ยังมีสิทธิร่วมอภิปรายไม่ไว้วางใจ และอนุมัติ พรก. ตัดสิทธิในการพิจารณา ร่าง พรบ. งบประมาณ และพรบ. ความมั่นคง ประชานสภាឌັ່ງແນเป็นผู้รับสนองฯ ตั้งนายก

ผลการประชุมร่วม ครบ. ร่วมกับ ๑ พระองค์การเมือง ๔๙ องค์กรนักศึกษาและเอกชน ยืนยันไม่ยอมรับແນบบที่ดองพื้นฐานแพ็ตติจาร แม้จะได้มีการตัดบางส่วนออกไป แล้วก็ตาม ส่วนพระองค์ประชารัฐบัดย์ เผยท่าทียอมรับได้บ้าง การแก้ไขหากทักษะส่วนรวมน่าจะดีขึ้น พร้อมเชิญชวนให้พระองค์การเมืองให้สัมภาษณ์ร่วมแก้ไข รธน. เมื่อเข้าสภารัฐ ร่วม กับ ๑ พระองค์การเมือง ๔๙ องค์กรนักศึกษาและเอกชน ยืนยันไม่ยอมรับແນบที่ดองพื้นฐานแพ็ตติจาร แม้จะได้มีการตัดบางส่วนออกไป แล้วก็ตาม ส่วนพระองค์ประชารัฐบัดย์ เผยท่าทียอมรับได้บ้าง การแก้ไขหากทักษะส่วนรวมน่าจะดีขึ้น พร้อมเชิญชวนให้พระองค์การเมืองให้สัมภาษณ์ร่วมแก้ไข รธน. เมื่อเข้าสภารัฐ

๔๖ พฤศจิกายน ๒๕๓๗

ครบ. มีมติให้ยุติการชุมนุมที่ลานราชประสงค์ มธ. เป็นการชั่วคราว การต่อสู้เพื่อค่าว่าร่าง รธน. ในวาระ ๑ จะใช้วิธีของประชาชนตีจากประชาชน

ฝ่ายทหารระบุ ความเคลื่อนไหวเท่าที่แล้วมาเป็นเพียงคนกลุ่มนี้ นิ่งประจำมติ ประชาชนทั้งประเทศมีกว่า ๖๐ ล้าน

๘๙' พฤศจิกายน ๒๕๓๔

พลเอก สุนทร คงสมพงษ์ ประธานสภา รสช. ให้สัมภาษณ์ ไม่มีความเห็นใด ๆ ต่อกราดแล้วคัดค้านร่าง รธน. แต่ย้ำ "ผมขอรับผิดชอบเดียว"

นักศึกษา มร. นายก อมร. พร้อมตัวแทนท้าจดหมาย เปิดเผยว่า ก็คงต้องการ มร. นายชูศักดิ์ ศิรินิล ในฐานะลماซิกสภานิติบัญญัติ โดยเรียกร้องให้ออกเสียงไม่รับร่าง รธน. ในวาระ ๓

ปลูกพลังมวลชนจัดตั้งทั่วอีสาน โดยมีคำสั่งลับจากทางอาغا告知หัวหน้าผู้ใหญ่ บ้านชักชวนลูกบ้านไปชุมนุมที่ศาลากลางในวันที่ ๓ ต.ค. เพื่อแสดงประชามติสนับสนุนให้ร่าง รธน. ผ่านวาระ ๓ เพื่อให้มีการเลือกตั้งโดยเร็ว

๙ ธันวาคม ๒๕๓๔

พล.อ. ชาติชาย ชัยหวัณ เปิดແળงข่าวภายหลังของการค้าจังหวัดนครราชสีมา เลื่อนงานรับขวัญออกใบไม่มีกำหนด โดยแม่ทัพภาคที่ ๒ เกรงจะเกี่ยวเนื่องกับการต่อต้านรัฐธรรมนูญ อดีตนายกผาภกdam การเรียกร้องประชาธิปไตยเสียหายตรงไหน พร้อมเสนอความเป็นประยานสภा รสช. ควรจะขอพระราชทานรัฐธรรมนูญจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ม.ร.ว. ศิริกุล ประวัติ ยังทันที "อย่าดึงพื้ลงต่า"

๔ ธันวาคม ๒๕๓๔

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานโอกาสให้คณบุคคลต่าง ๆ เข้าเฝ้าฯ ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา โดยทรงมีพระราชดำรัสให้อาสาแก่พลนิกร ให้

รัฐกิจสามัคคี ทรงเดือนอย่างติดขัดครา ทุกอย่าง เปลี่ยนแปลง ได้ขอเพียงอย่างที่ เล่ากันก็ถึง เสือด

๔ ธันวาคม ๒๕๓๔

ทุกฝ่ายน้อมรับพระราชกรณียก坐

กระทรงมหดไทยระดมเกณฑ์ประชาชนกว่า ๔ แสนคนในหลายจังหวัดออก มาชนเมืองต่อต้าน รธน. เพื่อการ โดยให้ระดมประชาชนติดตามกราฟ และการคัดค้าน รธน. แล้วส่งให้ผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อนำเสนอสภานิติบัญญัติต่อไป

สนธ. แกลงช่าว่า น้อมรับพระราชกรณียก坐แล้วรับสั่งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงขอให้มีการประนีประนอมโดยทาง สนธ. ได้ดำเนินการด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน อยู่แล้ว และขอเรียกร้องให้ รสช. นำแล้วรับสั่งไว้ปฏิบัติตัว โดยขอให้หยุดดำเนินการเรื่อง "ม็อบชนเมือง" ซึ่งจะนำไปสู่การประท้วงกันได้

๕ ธันวาคม ๒๕๓๔

สภานิติบัญญัติแห่งชาติลงมติผ่านร่าง รธน. วาระ ๓ ตัวยศแบบเสียง ผู้เห็นด้วย ๙๖๒ เสียงไม่เห็นด้วย ๑ เสียง งดออกเสียง ๔ ไม่มาประชุม ๑๔ คน

ประธานสภานิติบัญญัติ แจ้งแก่สมาชิกฯ ภายหลังผ่านร่าง รธน. ว่าได้รับเอกสาร จากประชาชน ทึ้งกันๆ ที่กลุ่มที่สนับสนุนและตัดค้านร่าง รธน. โดยมีผู้ลงชื่อสนับสนุน ๖,๗๙๕, ๘๘๐ คน ล่วงคัดค้านมี ๔,๐๔๑ คน

ขบวนการประชาธิปไตย ประการหยุดการชุมนุมต้านเหตุจลาจลชั่วคราว ประธาน สหพันธ์นักศึกษาภาคใต้กรีดเลือดลงโลงนาย รสช. ก่อนยุติการอุดข้าวประท้วง เลขฯ สนธ. แกลงว่า รธน. ที่ผ่านออกมานี้เป็นเหตุจลาจลชั่วคราว แต่ก็ไม่ได้รับพึงความเห็น ซึ่งออกข่าวบุคคลเบื้องต้นว่า มีผู้ตัดค้านเพียง ๒ พันคน กลุ่มผู้ตัดค้านจึงขอยุติการอุดข้าวและการประท้วง แต่จะยืนยัดต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งประชาธิปไตยต่อไป พรศประชาธิบัติช่วยเหลือทุกพรศให้สัตยาบันกับประชาชนว่า จะเข้าไปแก้ไขรัฐธรรมนูญทันทีหลังได้รับเลือกตั้ง พร้อมชักชวนประชาชนไม่ให้เลือกพรศที่ไม่รักประชาธิปไตยเข้าสภาก

๙ มีนาคม ๒๕๓๔

โปรดเกล้าฯ พระราชนํารักษ์ มนูญ ๒๕๓๔

๙ มีนาคม ๒๕๓๔

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง ส.ว. ๑๗๐ คน ประธาน
รสช. เป็นผู้ลงนามรับสนอง กว่า ๙๐% เป็นผู้ใกล้ชิดกับ รสช.

รัฐบาลจัดการเลือกตั้ง ส.ส. ทั่วประเทศจำนวน ๗๖๐ คน ตาม รธน.
๒๕๓๔ พร้อมกับการได้รับเลือกตั้งมากที่สุด ๗๗ ชาติไทย ๗๘ ความหวังใหม่ ๑๒
บชป. ๔๙ พลังธรรม ๔๐ แลบ ๑๑ บชท. ๑ เอกภาพ ๖ ราชภูร ๔ มวลชน ๑
และปวงชนชาวไทย ๑

ค่านิยมเดียวกัน ยังไม่ทันจะนับคงແນະເລື້ອງ แกนนำพร้อมกับ ชาติ
ไทย แลบ บชท. ประชุมร่วมกับ พบ.ทอ. และประธาน รสช. เพื่อหารือการจัดตั้ง
รัฐบาล ค่อนข้างชัดเจนว่า ปักของความหวังใหม่ บชป. พลังธรรม และ เอกภาพมีลิทธิ์เป็น
ฝ่ายค้าน แต่แกนนำยังปฏิเสธ ขณะเดียวกันก็แกล้งว่า พร้อมจะเป็นฝ่ายค้าน

มีรายงานว่าแกนนำฝ่ายคือธรรม ชาติไทย บชบ บชท. พยายามผลักดันให้
พบ.สส.-พบ.ทอ. เป็น นรน. แต่สุจินดาไม่เงื่อนไขผู้ร่วมรายการผิดปกติไม่ให้ร่วมรัฐบาล

๙ มีนาคม ๒๕๓๔

แกนนำพร้อมกับ ชาติไทย แลบ บชท. ร่วมกับ ประธานราชภูร ซึ่ง
มีเสียงในสภาคุกิจหนังสือ ๑๗๐ เสียง แกล้งร่วมกันสนับสนุนนายไกรศร วงศ์วรรษ เป็น
นรน. คนใหม่ เย็นวันเดียวกันใช้கக்ரத்துறைต่างประเทศสหรัฐแกล้งยอมรับ ว่า
นายไกรศร ไม่ได้รับวีชาราทีเดินทางเข้าสหรัฐ เพราะลงสัญพันการด้วยาเสพติด

๒ เมษาคม ๒๕๓๕

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จในงานรัฐพิธี เปิดประชุมรัฐสภา หนทางที่ นายทรงค์ วงศ์วรรณ จะก้าวเป็น นรม. คนที่ ๑๙ ยังประสบสูญเสีย

๔ เมษาคม ๒๕๓๕

แกนนำ ๕ พรรครัฐบาลริอหาทางออกการตั้ง นรม. ในปีกของตน และ เท็งพ้องให้ พล.อ.สุจินดา คราประยูร ผบ.ส.ส.-ผบ.ท.บ. เป็น นรม.

๓ เมษาคม ๒๕๓๕

๑๐:๐๐ น. นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ประธานสภาผู้แทนราษฎร 宣告ว่า ๕ พรรคร่วมเมือง เสนอขอ่อนายทรงค์ วงศ์วรรณ เป็นนายกรัฐมนตรีอย่าง เป็นทางการ ผู้นำพรรคร่วมค้าน นำโดย พลเอก ชาลิต แกลงข่าวที่รัฐสภาขอให้ประธาน สภาผู้แทนราษฎรหารือกับทุกพรรคร่วมเมือง เพื่อเสนอชื่อ นรม. และจะลงการเสนอชื่อไว้ก่อน บ้านพักของ ผบ.ส.ส.-ผบ.ท.บ. หน้าสวนรื่นฤทธิ์ คึกคักด้วยผู้คน และ เตรียมการที่อาจมีความหมายว่า นรม. คนที่ ๑๙ คือ พลเอกสุจินดาฯ

๑๒:๐๐ น. รัฐทัศน์ประกาศพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้พลเอก สุจินดา คราประยูร เป็น นรม. โดยประธานสภา รลช. เป็นผู้นำชื่อทูลเกล้าฯ ลั่นท. เคลื่อนไหวที่ประทัยมาหน้าบ้านสวนรื่น ตัดห้าน สุจินดา เป็น นรม. และขอให้ลาออกจาก

๕ เมษาคม ๒๕๓๕

พล.อ.สุจินดา กล่าวที่หอประชุม ทบ. ตอนหนึ่งว่า ไม่เคยคิดที่จะมายุ่ง เกี่ยว ทางการเมือง ยอมรับถูกด่า ยอมเสียลัตต์เพื่อชาติ

ฝ่ายค้านออกโรงต้าน ยืนหนังสือถึงประธานสภาผู้แทนฯ ตัดค้านคนกลาง เป็น นายกฯ

ร.ต.ฉลาด วรฉัตร เริ่มอุดข้าวประท้วงนายกฯ คงกลางที่หน้ารัฐสภา ตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐ น. โดยประกาศจะอุดจนกว่าจะได้นายกฯ ที่มาจากการเลือกตั้ง กลุ่มนักบลูน พล.อ.สุจินดา จากหลายจังหวัดเข้ามารุมเรolta แสดงความยินดีต่อนายกฯ คงใหม่ บีกตุ้ย ประธานก้อง หนุนรัฐบาล พล.อ.สุจินดา เต็มที่

๗ เมษายน ๒๕๓๔

พระคพลังธรรมเปิดปราศรัย ต่อต้านคงกลางที่มาเป็นนายกฯ ท่า กทม. โดยมีพระครร่วมฝ่ายค้าน กลุ่มนักวิชาการ คณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย และ สหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ร่วมสู้กระแสตนด์ค้าน พล.อ.สุจินดา อย่างเต็มที่ นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ประธานสภาพัฒนา เข้าเยี่ยม ร.ต.ฉลาด พร้อม ขอร้องให้เลิกอุดข้าวประท้วง

๘ เมษายน ๒๕๓๔

๘ พระคพฝ่ายรัฐบาลเริ่มจัดสรรตำแหน่งรัฐมนตรี พล.อ.สุจินดา นายกฯ เปิดทางให้นักการเมืองที่ถูกยึดทรัพย์มาเป็นรัฐมนตรีได้

๙ เมษายน ๒๕๓๔

พล.อ.สุนทร คงสมพงษ์ ประธานสภาพัฒนา รลช.ยอมรับว่าเสียคดีที่บลสอยให้นักการเมือง ที่ถูกยึดทรัพย์มาเป็นรัฐมนตรี

๑๐ เมษายน ๒๕๓๔

นักวิชาการลาร้ายข้อคดค้าน พล.อ.สุจินดา เป็นนายกฯ ขณะที่ ส.ส. ฝ่ายค้านหลายคนจะแต่งชุดตามเข้าลาก

๑๔ เมษายน ๒๕๓๗

พล.อ.สุจินดา ยอมรับรัฐบาลไม่มีความสมบูรณ์ ๑๐๐% เป็นเรื่องธรรมดា
ที่จะต้องมีการแข่งขันหนึ่งในรัฐบาล พร้อมยืนยันไม่สนใจที่มีกลุ่มคัดค้าน ด้วยการอุด
ช้าประท้วง เพราะเห็นอดมาหลายหนแล้วไม่เห็นดาย

๑๕ เมษายน ๒๕๓๗

๔ บรรดานายค้านั้นรวมตัวที่สนามหลวง เตรียมอภิปรายถล่ม พล.อ.สุจินดา
ร.ต.ฉลาด วารฉัตร ที่เริ่มอุดข้าวมากกว่าอาทิตย์ เริ่มมีอาการซูบลง

๑๖ เมษายน ๒๕๓๗

ประชุมสภานัดแรก ส.ส. ๔ บรรดานายค้าน พร้อมใจแต่งชุดดำเข้าสภาไว้
ทุกชีวีที่กับความเป็นประชาธิปไตย และบรรดานายค้านี้ยังคงสภากัน
สูกบรรดานายค้าน เกียงเข้าสภากัน บรรดานายค้านนี้ยังคงสภากัน

ประธานสภากู้กล่อนmany จาก ส.ส.นายค้าน และกูกฝ่ายค้านรุกหนัก เหตุ
ที่ นรม. ไม่ใช่รองค์ วงศ์วรรษ

๑๗ เมษายน ๒๕๓๗

คณะรัฐมนตรีชุดใหม่ คลอดโดยมีอัตราล้าน คือบรรดานายคืนรัฐ ๑๖,
บรรดานายคืนไทย ๑๖, กิจลังคม ๗, ประชาการไทย ๔, ราชฎร ๑, คนกลาง ๑๐
นายอานันท์ อุทา "ไอ้หนยา"

๑๙ เมษายน ๒๕๓๕

๔ พรรคฝ่ายค้าน นักวิชาการ นักศึกษา ประชาชน นัดชุมนุมไว้ที่ คัดค้านที่
ланพระรูปทรงม้า เพื่ออภิปรายตัดค้านนายกฯ ที่มาจากการนอก

๒๐ เมษายน ๒๕๓๕

ประชาชนร่วมแสลงคน ชุมนุมประท้วงланพระรูปทรงม้า ๔ พรรค ฝ่าย
ค้านปราศรัยโจมตีนายกฯ คณออก และขบวนการลีบอย่างจังของ รสช.อย่างรุนแรง

๒๑ เมษายน ๒๕๓๕

นายบุญชัน พัฒนา อดีตประธานที่ปรึกษา รสช. แนววิธีการทางทางออก
ให้รัฐบาลยุบสภาฯ ตับกระแล้วต่อต้าน พล.อ.สุจินดา ขึ้นเป็นนายกฯ

พล.อ.อ.อันันต์ กลินทะ รmo.มหาดไทย ตอบโต้ฝ่ายต่อต้านว่า ร.ต.
ฉลาด เกินเพียงนักอุดข้าวมีคอหีพ

๒๒ เมษายน ๒๕๓๕

พล.อ.สุจินดา ยืนยันจะไม่ลาออกจากนายกฯ ถือว่าเป็นการเข้ามาตามกฎหมาย
นายรัฐธรรมนูญกำหนด

๒ บีก ทบ.และ ทอ.หนุนรัฐบาลสุจินดาเต็มที่ อาอนผู้คัดค้านเบิดโอกาสให้รัฐ
บาลได้บริหารประเทศก่อน

๒๓ เมษายน ๒๕๓๕

มีการประชุมวาระแรก ฝ่ายค้านโจมตีนายกฯ คุกกลางอย่างรุนแรง พล.อ.
สุจินดา ได้ไม่เคยกล่าวเลย เพราะถือว่าตนไม่เคยมีข้อบกพร่อง ๔ พรรคฝ่ายค้านยืนยันว่า

แก้ไขรัฐธรรมนูญ ๔ ประเด็นไหง့ มีชัย อกุพันธ์ ให้ผู้รับตำแหน่ง รมต. ชี้แจงทรัพย์สินภายน ๑๕ วัน (๑) ให้ประธานสภากู้แผ่นเป็นประธานาธิการ (๒) ให้ ส.ว. มีหน้าที่กลั่นกรองกฎหมายเท่านั้น (๓) ให้สภาร่าง法案เรื่องอื่นในลักษณะที่ ๒ ได้ นอกจากร่าง พรบ. (๔) นรม. มาจาก ส.ส.

๙๕ เมษายน ๒๕๗๕

อาการ ฉลาด ทรุดหนัก ท่านังลืออุทิศพาให้กับโรงพยาบาล มีกระแลต่อต้านคนกลาง จะก่อมือบจากภาคใต้เคลื่อนเข้ากรุงเทพฯ นักวิชาการเคลื่อนไหว พล.อ. สุจินดา ทบทวนบทบาทการเข้ารับตำแหน่งทางด้าน คrm. เริ่มขัดแย้งในเรื่องการแบ่งงานให้ รมช. โดยเฉพาะในกระทรวงมหาดไทย

๙๖ เมษายน ๒๕๗๕

นักศึกษาเรียกร้อง ให้ประชาชนปฏิบัติธรรมตาม พล.อ.สุจินดา ท้ากรุงเทพฯ

๙๗ เมษายน ๒๕๗๕

พรรคพลังธรรม ท้าพล.อ.สุจินดา ให้ลาออกจากเสือกทึ้ง โดย ส.ส. ของพรรคพร้อมหลักทางให้

๙๘ เมษายน ๒๕๗๕

รต. ฉลาด วรฉัตร ถูกนักสิ่งโฆษณาชี้ชิง เนื่องจากอาการทรุดหนัก น.ส.จิตราดี วรฉัตร ลูกสาวประกาศอดข้าลีบทอดเจตนารมณ์ ในขณะที่ นางประทิป อึ้งทรงธรรม สายสะ กีประกาศอดข้าว ๑ วัน ทั้งที่ตั้งครรภ์ได้ ๔ เดือน ประชุมสภा นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ประธานสภा ยังคงถูกกล่าวหาจากฝ่ายค้าน

พล.อ.สุจินดา ประการศ พร้อมทุกเวลา หากฝ่ายค้านจะยื่นญัตติอภิรายไม่
ไว้วางใจรัฐบาล

๒ พฤษภาคม ๒๕๗๔

พล.อ.สุจินดา เดือนพฤษภาฝ่ายค้าน ก่อนเปิดสภาฯ แกลงน้อยบาย "ถ้าไดร
อภิรายโฉมตี ถึงวังค์ตระกูล จะพ้องที่มีประมาท"

๓ พฤษภาคม ๒๕๗๔

พล.อ.สุจินดา ยังคงยืนยันไม่ลาออกจากตำแหน่งนายกรา

พล.ต.จัตุรง ศรีเมือง ประกาศอุดข่าวบรรทัด พร้อมกับจดหมายลาตาย
ภายใน ๓ วัน

ปราศรัยที่ห้องสنانมหล葳 มีประชาชนกว่า ๘ หมื่นเข้าร่วมฟัง

หลังจากเลิกปราศรัยที่สنانมหล葳 ประชาชนนับหมื่นเดินทางมาส่ง พล.ต.
จัตุรง ที่หน้ารัฐสภา เพื่อนั่งอุดข่าว

ที่หน้ารัฐสภา จัดเวทีปราศรัยทางการ เมือง ตลอดคืนโดยมีตัวแทนฝ่ายค้าน
และองค์กรประชาธิปไตย ผลัดเปลี่ยนกันปราศรัย

๔ พฤษภาคม ๒๕๗๔

พล.ต. จัตุรง นั่งอุดข่าว โดยไม่ยอมพูด แต่ใช้ชีวิตเขียน

ประชาชนเหลือ ให้มารอทักษาสิ่งที่ พล.ต.จัตุรง อาย่างไม่ขาดสาย

ร.ต.ฉลาด วรนิตร ออกจากการโรงพยาบาลชีรช มากันนั่งอุดข้าวน้ำหน้ารัฐสภา

๖ พฤษภาณุ ชาติไทย

รัฐบาลแกลงนโยบายต่อรัฐสภา ในขณะที่ ส.ส.ฝ่ายค้านไม่เข้าพิจารณา
หน้ารัฐสภาอย่างคงมีการ บรรยายรวมตัวการเข้ามาดังงดงามของ พล.อ.
สุจินดา ออย่างหนัก

การชุมนุมที่หน้ารัฐสภา มีประชาชนเข้าร่วมชุมนุมเป็นเรื่องแล่น กางสังเเจหน้าที่ต่างๆ ทหาร รักษาการถือย่าง เนียชาแห่งน้ำที่ ลานพระบรมราชูปถัมภ์ และหน้ารัฐสภา รวมถึงภายในบริเวณรัฐสภา กลุ่มผู้ชุมนุมและเจ้าหน้าที่ต่างๆ จราจรพิสดาร กัน เพราะต้องการพบตัว นรม.

๙ พฤศภาคม ๒๕๖๓

ประชุมลงวันที่ ๒ เริ่มประชุมเวลา ๑๐.๐๕ น. และ^๖
เลิกประชุมเวลา ๑๑.๐๐ น. ใช้เวลาเพียง ๔๕ นาที

พล.อ.สุจินดา ชี้แจง เหตุที่ต้องเข้ารับตำแหน่งนายกฯ โดยอ้างป้องกันระบบ
สภากาเบรชีเดียม ปกป้องสถาบันศาสนา พร้อมทั้ง Jerome ผู้นำ "ม็อบ" หน้ารัฐสภา การชี้
แจงของพล.อ.สุจินดา สร้างความไม่พอใจ ให้กับสมาชิกพรรคร่วมฝ่ายค้าน โดย เพราะ
พรรคร่วมความหวังใหม่ และพรรคร่วงธรรมเนื่องจากไปกล่าวหาพัฒน์ท้วหัวพรรคร่วงทึ้ง
๒ พรรค และจะขอชี้แจงแต่ถูกประณามรัฐสภาตัดบท ฝ่ายค้านไม่พอใจมาก

"ม็อบ" หน้ารัฐสภาเริ่มดูเดือดขึ้น เพราะมีประชาชนเข้าร่วมเป็นเรือนแพน
ประชาชนสภាដูญแพนฯ แกล้งว่า การแก้ไข รธน.จะ เป็นทางออกที่ดีและได้
ประชุมหารือกับผู้นำทุกพรรคการเมืองแล้ว

ພລ.ຕ.ຈຳລອງ ຕັດສິນຈະເຄີ່ອນ "ມືອບ" ໄປຊຸມນຸ່ມຕ້ອທີ່ທ່ອງສະນາມຫລວງ ໃນ
ຂະແໜ່ງທີ່ກາຍໃນຕຶກຮູ້ສກາ ລ.ລ.ຝ່າຍຄ້ານທຸກພຣົດຕ່າງໆໄກ້ເຄີຍດ

เวทีสานમหลังมีการประชารัฐโฉมตี พล.อ.สุจินดา ทั้งคืน

ສຳເນົາຮາຈ ເລກທີ່ການຂອງທ່ານທ່ານທີ່ຂອງທຸກພຽງການ ເນື້ອງການກໍ່ໄລຍະຫຼວງອາງ
ໄສເສັນອາທິ່ນບລກາ ເປັນທາງອອກ

ทุกประการเมืองยกเว้นพระคามาลชนไม่เท็นด้วยที่จะยุบสภานิคมนี้ เริ่ม
มีการพูดถึงการแก้ไข รองฯ เป็นทางออกมากขึ้น

๔ พฤศภาคม ๒๕๓๔

๙ พฤษภาคม ๒๕๖๓

พล.ต.จ.ล่อง ประกาศเลิกอุดข้าวประทัง หลังจากขอมติจากมาลชนที่ร่วมชุมนุมในตอนสาย เพื่อเปลี่ยนแนวทางการต่อสู้การเป็นผู้นำการชุมนุมอย่างเต็มตัว จำกันนี้ได้มีการประกาศลาออกจาก การเป็นหัวหน้าพรรครพลังธรรม

ในเย็นวันเดียวกันนั้นความตึง เครียด เริ่มคล้ายลงหลังจากที่ ๙ พรรค การเมืองยกเว้น บชท. หรือร่วมกับประธานสภាផິແນ້ນฯ จะให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญภายใน ๒ เดือน โดยเฉพาะปรับเด็นนายกฯ ต้องมาจากการเลือกตั้ง จัดมีนายอาทิตย์ประธานสภากลาง สมบูรณ์ - ชวน ร่วมประชุมตัววาย แต่กลุ่มนี้อย่างไม่เชื่อใจรัฐบาลว่าจะแก้รอน. หรือเปล่าซึ่งไม่เลิกชุมนุม

๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๔

พล.ต.จ.ว่อง ประธานค่ายที่การชุมนุมประท้วงที่ราชดำเนิน เมื่อตอน
๐๔.๐๕ น. เพื่อรอด้วยการพิจารณาแก้ รธน. และนัดชุมนุมใหม่ถึงครึ่งที่ส้นทางหลวง ในวัน
ที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๓๕ เพื่อแสดงท่าทีต่อผลการแก้ไข รธน. ยกแรก

ร.ต. ฉลาด วรฉัตร ประกาศดออาหารประจำทั่วไป อุดพร้อมชีดเส้นตายถ้า
พล.อ.สุจินดา ยังเป็นนายกฯ อยู่ภายใต้วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๓๕ จะอุดทึ้งอาหารและ
น้ำดื่มตาย โดยไม่ต้องการความช่วยเหลือใด ๆ และในวันนี้ ร.ต. ฉลาด ได้ย้าย
จากอนุลาวารีประชาธิปไตย มาเป็นหัวหน้าศูนย์บริการ ข้างท่านนี้บริษัท

๑๖ พฤษภาคม ๒๕๓๕

ทรงคุณภาพค้านลับและแก้ไข รอง. อาจจะถูกเบี้ยว ไม่เป็นไปตามที่ประธานสภาก
ผู้แทนฯ ได้แจ้งไว้

พล.อ.สุจินดา ยืนยัน ๕ พระครรวัมรัฐบาลชี้แจง กรณีประธานสภากับผู้แทนฯ
แจ้งนี้ กระทำไปโดยไม่ได้ปรึกษาหารือกับหัวหน้าพระครรวัมรัฐบาลเลย

พล.อ.สุจินดา กล่าวว่าการแก้ไข รอง. จะไม่ยุติได้รวดเร็วภายใน ๑
สัปดาห์ เพราะกรรมวิธีต้องใช้เวลา ไม่ใช่เป็นการถ่วงเวลา

พล.อ.อ.อนันต์ กลินทะ รมว.มหาดไทย เรียกประชุมผู้ว่าฯ จังหวัดทั่วประเทศ
ติดตามดูแลเมืองประจำทั่วไป ลักษณะไม่ใช่เข้ามายัง กทม. พื้นที่ให้สัมภาษณ์อาจยืดงาน
สัปดาห์พุทธศาสนา ที่สนามหลวงที่จะสิ้นสุดไป ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๓๕ นี้ออกกานอึก

กลุ่มอาจารย์ ๑๕๐ คน เรียกร้องให้มีการแก้ไข รอง. ประเด็นนายกฯ
ต้องมาจากการเลือกตั้ง เป็นเรื่องเร่งด่วนที่ไม่ควรใช้เวลาเกินกว่า ๒ สัปดาห์ นาย
แก้วสรร อติโพธิ อาจารย์คณะนิติศาสตร์ มช. กล่าวว่า หากไม่มีการแก้ไข รอง. ตามที่
๔ พระครรภ์เมืองฝ่ายค้านเสนอไป ประชาชนจะรู้สึกว่าถูกเหยียบซ้ำสอง รับรองว่าจะมี
คนมาร่วมชุมนุมในวันที่ ๑๖ อายุร่วมพัฒนาดิน

๑๗ พฤษภาคม ๒๕๓๕

บรรดาอาจารย์ และนักวิชาการจัดกิจกรรมรณรงค์ต่อเนื่อง อภิปราย
เรื่องการแก้ไข รอง. เพื่อให้เป็นประชาธิปไตย ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีผู้เข้าฟัง
แน่นห้องประชุมใหญ่ร้าว ๓ พื้นคน

รัฐบาลหารือเตรียมมือรับมือในวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๓๙ และ พล.อ.สุจิ นาดา ออกมาญัจจิชื่อานาจ ครม. ปลดผู้ว่า กทม. และยุบสภา กทม. หากไม่สามารถลักกัดมือบ หรือคุมผู้ใต้บังคับบัญชาได้

๑๔ พฤษภาคม ๒๕๓๙

แกนนำแนวร่วมประชาธิบัติฯ ๑๗ องค์กร ประกาศตั้งสมาคมประชาธิบัติฯ เตรียมแผนชุมนุมใหญ่วันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๓๙ ย้ำจุดยืนเดิมให้ พล.อ.สุจินดา ลาออกจากนายกฯ และเรียกร้องให้มีการแก้ไข รอง. นายกฯ ต้องมาจาก การเลือกตั้ง ฝ่ายรัฐบาลสั่งรับมือเคลื่อนมือบสนับสนุน พล.อ.สุจินดา

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๓๙

กลุ่มแนวร่วมประชาธิบัติฯ จัดคอนเสิร์ตเพื่อประชาธิบัติฯ ที่สวนจตุจักร มีผู้เข้าร่วมกว่าครึ่งหมื่นคน ขณะที่งานต่างจังหวัดทั่วประเทศ มีการจัดชุมนุมประชาชานาทือ อกมานับสิบนายกฯ สุจินดา

สภาอาจารย์มหาวิทยาลัย ประชุมที่รังสฤษดิ์เรียนร้อยล้าน ตั้งผู้ประสานงานสายครูเพื่อร่วมเคลื่อนไหว กับ "สมาคมประชาธิบัติฯ"

สมาคมศิษย์เก่าครูภูมิภาคเหนือ สมาคมศิษย์เก่าภาคใต้ และ ชมรมครูประชาบาลภาคเหนือ, สมาคมศิษย์เก่าภาคเหนือ สมาคมศิษย์ครูภาคใต้ และ ชมรมครูภาคกลาง ร่วมกันส่งจดหมายเปิดพนักถึง พล.อ.สุจินดา คราประยูร เรียกร้องให้รัฐบาลเสนอข่าวที่เป็นจริงต่อสาธารณะ อย่าง百姓จากลตดและบีดเบือน และ ให้รับข้อเสนอเจรจาเงื่อนไขจากตัวแทนคณะผู้ประท้วง

สมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย 宣告 จุดยืนสนับสนุนการปกครองในระบบประชาธิบัติฯ ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประชุม โดยสมควรให้ประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศไทย มีสิทธิ์ เสียงในการบริหารประเทศอย่างแท้จริง พร้อมตั้งคณะกรรมการติดตาม และตรวจสอบการเสนอข่าวของสื่อมวลชน ทั้งของรัฐบาลและเอกชน

ประธานรัฐสภาแถลงว่า จะบรรจุระเบียบไว้ใน
ค้าน เพื่อพิจารณาในศุกร์ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๓๔ และจะรอร่างของรัฐบาลจนถึง ๑๖
พฤษภาคม ๒๕๓๕

๑๗ พฤษภาคม ๒๕๓๕

๑๗:๐๐ น. สมาชิกประชาธิปไตย นำโดย พล.ต.จ.สอง ศรีเมือง ส.ล.
พลังธรรม จัดประชุมใหญ่ที่ห้องสนามหลวง โรงแรม รามี นรม. และเรียบร้อยให้ลาออก มีผู้
ร่วมฟังหลายแสนคน ในขณะ เวลาเดียวกันมีการแสดงสดคอนเสิร์ตในภายหลังที่สนามกีฬา
ทบ. เพื่อดึงคนจากการประชุมแต่ล้มเหลว

๑๗:๐๐ น. พลตรีจ.สอง นำผู้ชุมนุมเดินออกจากสนามหลวงมุ่งหน้าสู่ท่า
เรือรัฐบาล เพื่อที่ นรม. ลาออก แต่ถูกต.ราช-ทหารสกัดที่เชิงสะพานผ่านฟ้า มี
การกระแทกกระแทกทั้งระหว่างผู้ชุมนุมกับต.ราชจนเกิดปะทะ มีผู้บาดเจ็บ และต่อมาได้กล่าว
เป็นจุดที่นำไปสู่การปราบปรามผู้ชุมนุมโดยก.ลังทหาร-ตชด. ที่มีอาวุธรุนแรงครบทั้งหมด
เป็นการนองเลือดใหญ่ ครั้งที่ ๓ ของ ปวศ. การเมืองไทยปัจจุบัน

๑๘ พฤษภาคม ๒๕๓๕

ยังคงมีผู้ชุมนุมอยู่ต่อไป และเพิ่มมากขึ้น ตั้งแต่ช่วงบ่าย เย็น ค่ำ ตีก นับ
จำนวนได้หลายแสนคน ล้านๆ ก็ต้องมา เพราะไม่เขื่อรายงานข่าวจากสื่อมวลชนของรัฐ
ยกต่อไป ประธานสภาผู้แทนราษฎรได้พยายามจะเรียกประชุมรัฐสภาในวิกฤติการณ์นี้ แต่
ไม่เป็นผล ราชการประกาศให้หน่วยงานของรัฐ สถานศึกษาหยุด ๓ วัน จนกว่าเหตุ
การณ์จะคลี่คลาย

ขณะเดียวกัน ก.ลังทหารต.ราชยังคงตรึงพื้นที่เต็มอัตรา ทั้งที่บริเวณเชิง
สะพานผ่านฟ้า ตลอดถนนราชดำเนินไปจนถึงสนามหลวง

ประมาณบ่าย ๓ โมง เย็น พลตรีจ.สองฯ ถูกจับกุมโดยทหาร พร้อมกันนั้น
กองก.ลังรักษาพระองค์ได้ออกหมายจับแก่น้ำของสมาชิกประชาธิปไตย กับนายวีระ
มุสิกพงษ์ รองหัวหน้าพรรคร่วมความหวังใหม่ ตอบตีก กิจกรรมของ เลือดครั้งใหญ่โดยเฉพาะใน

บริเวณโรงเรียน จัน gele เดียว กัน กรรมสุรพากรทั่วอาคาร มีผู้บาดเจ็บเสียชีวิต และสูญหายโดยไว้ ร่องรอยเป็นจำนวนมาก นับว่า เป็นคืนที่รุนแรงที่สุดของ เหตุการณ์ครั้งนี้

๑๙ พฤษภาคม ๒๕๓๔

ผู้นำฝ่ายค้านพบปะสนทนาผู้แทนฯ ขอให้เปิดประชุมสภา เพื่อประชุมเรื่อง เหตุการณ์พฤษภาคมที่โดยด่วน ประธานสภาผู้แทนฯ รับปาก แต่จะเรียกประชุมหลังวันที่

๒๐ พฤษภาคม ๒๕๓๔

๒๐ พฤษภาคม ๒๕๓๔

การประท้วงคงดำเนินอยู่ต่อไป จำนวนผู้ชุมนุมไม่ลดลง เลย กลับเพิ่มขึ้น เรื่อยๆ

๑๗:๐๐ น. กองกำลังรักษาพระนครประจำการเอนร์พิว ผู้ชุมนุมได้ย้ายสถานที่ ไปชุมนุมกันที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง ชาบ้านยีดรอบูนซีมนต์ นานัชนิชเมนเด็มทาเป็นก้า แฟงละกัดกึ่งก้าสังหารที่คาดว่าต้องการมาลามัยมือบ

ผู้บริหารรำนา ประชุมเตรียมก่อนประจำศลับสนับสนุนบี-ลลัยและผู้ชุมนุม อธิการบดีแกล้งว่า "ก็เหมือนลูก จะทึ้งได้อย่างไร"

ประชาชนและราชภูมิอาวุธโล นพ.ประเวศ วงศ์ ขอให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงระขับความรุนแรง

๑๘:๐๐ น. รถทัคกี้พรีก้าพวงรีบดเกล้าฯ ให้ นรม.-พล.ต.จ.ล่อง- ประธานองค์มนตรี-องค์มนตรีพล.อ.เบรมฯ ไฟ ทรงขอให้ นรม.-พล.ต.จ.ล่อง หัน หน้าเข้าหากัน ร่วมทางออกให้แก่บ้านเมือง เพื่อยุติความรุนแรงและความสูญเสีย

หลังเข้าไฟ นรม. สัญญาว่าจะให้มีการแก้ไข รอน. โดยเร็ว และได้ขอ ให้ประธานรัฐสภา เชิญประธานในวันจันทร์ที่ ๒๕ พ.ค. ๓๕ แล้ว

เหตุการณ์คลายลงมาก

๒๖ พฤษภาคม ๒๕๓๔

กลุ่มผู้ชุมนุมหน้ามหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้แยกย้ายกันกลับบ้าน เนื่องจากน้ำท่วมคลายกลับสู่สภาวะปกติ กลุ่มนักวิชาการข้าราชการทั่วไปยังเรียกร้องหาผู้รับผิดชอบต่อประชาชนเพื่อเลี้ยงชีวิต

นรม. ท่านผู้สื่อคุณถึงประธานรัฐสภาขอให้ประชุมสภาเพื่อฟังข้อคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับกฎหมายพิพากษา ตาม รอง. อว. กะระแล รอง. อาจูกะเบี้ยงเริ่มหัวนกลับมาใหม่พร้อมกับการคาดเดาว่า นรม. อาจประกาศลาออกจากกลางรัฐสภาเมื่อันเกเรียงตักดี

๒๗ พฤษภาคม ๒๕๓๔

ข้าราชการเกือบทุกหน่วยงานร่วมใจแต่งชุดดำ เพื่อไว้อาลัยกับผู้เสียชีวิต และ ๕ พรคร่วมรัฐบาลมีมติ จะแก้ไขรัฐธรรมนูญโดยไม่มีบทเฉพาะกาลพร้อมมีการพิจารณารัฐธรรมนูญวาระแรกในวันที่ ๒๘ พฤษภาคม นี้

๑๕.๐๐ น. พรครรัฐบาลยื่นญัตติแก้ รอง. ต่อเลขานุการรัฐสภา อุกฤษ สังบรรจุระ เป็นภาระทันทีที่พร้อมประชุมได้ ๒๘ พ.ค. ๓๔

๒๘ พฤษภาคม ๒๕๓๔

มีข่าวว่า พล.อ.สุจินดา คราประยูร นายกรัฐมนตรีเข้าเฝ้าในหลวง และขอลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รวมทั้งได้ขอเดินทางไปต่างประเทศ มีพระบรมราชโองการกลางดึกประการ พรก. นิรโทษกรรมบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ เนื่องจากน้ำท่วม ชั่งรวม นรม. และพวกตัวย

๒๙ พฤษภาคม ๒๕๓๔

โทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจออกอากาศค่ายข้อมูล พล.อ.สุจินดา คราประยูร ประกาศขอลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี อ้างว่าเพื่อให้การแก้ไข รอง.

เป็นไปโดยราบรื่น

พรรคฝ่ายค้านเตรียมยื่นหนังสือให้ดุลการรัฐมนูญติความ พรก. ว่าไฟเป็น
ฝ่าย เป็นกรณีเร่งด่วน

๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๗

รัฐสภาประชุมพิจารณาแก้ไข รธน. ๔ ประเด็น วาระแรก ตามที่ตัดขึ้นของ
ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้าน ได้แก่ (๑) ประธานสภាឌິແນ້າ เป็นประธานรัฐสภา (๒) สมัย
ประชุมสภานายมีที่ ๒ ให้พิจารณาเรื่องอื่น ๆ ได้ด้วยจากการร่าง พรบ. (๓) ให้ผู้
สภามีอำนาจหน้าที่ยับยั้งและกลั่นกรองกฎหมายเท่านั้น และ (๔) พรบ.มาจาก ส.ส.
โดยในข้อ ๑ และ ๓ ให้มีบทเฉพาะกาลไว้จนกว่าประธานวุฒิสภาจะพ้นตำแหน่งกำหนด
๔ ปี ของวาระของ ส.ว.แล้ว มีสมาชิกประชุม ๔๙๐ คน

นายอุกฤษ มงคลนารวิน ประธานรัฐสภา ได้แจ้งว่า ขอให้สภารับบทเฉพาะ
กาลสำหรับตำแหน่งประธานรัฐสภาและอำนาจของ ส.ว. เพราะไม่สอดคล้องกับประชา
ธิบัติ กับเพื่อผ่อนคลายสถานการณ์ สมาชิกปรบมือกราใจทุก

พรรครัฐบาลได้เสนอให้พิจารณาโดยกรรมการกับสภานี้เพื่อให้เกิด
ความรวดเร็วและสนองตอบต่อข้อเรียกร้องของประชาชน ในขณะที่หัวหน้าพรรค บชป.
เห็นว่าควรตั้งคณะกรรมการพิจารณาฯ "ไม่อยากเห็นความเปลี่ยนแปลงที่เร็วเกิน
ผิดปกติจะทำให้กฎหมายนี้ผิดปกติไปด้วย"

ฉบับแรก (ประธานสภាឌິແນ້າ เป็นประธานรัฐสภา) ผ่านวาระแรก
(รับหลักการ) เห็นชอบด้วย ๔๗๖ ต่อออกเสียง ๕ ก่อนประกาศคะแนน นายอุกฤษได้
ลงจากบล๊อก ให้ดร.อาทิตย์ท่านนี้ที่แทน และไม่กลับเข้ามาอีกเลย

รัฐสภามีมติให้พิจารณาโดยกรรมการกับสภานี้เพื่อแก้ไข ในการที่ ๒ พ.ท. ๔ ร่าง
เป็น movement ที่พิเศษครั้งแรก ที่จะใช้ข้อบังคับที่กำหนดให้ต้องตั้งคณะกรรมการพิจารณาฯ
มาพิจารณา เสนอว่าด้วยทุกพรรครัฐบาล อ้างความต้องการของประชาชนและการคุ้
คุ้นความขัดแย้งหลังพฤษภาคมพ

วาระที่ ๒ ตัดบทเฉพาะกาลออก ก่อนจะตัดเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของ
ตุลาการ รอง. และใช้ข้อบังคับรัฐสภานการประชุมร่วม (รอง. ๘๔๗ กำหนดให้มีข้อ
บังคับการประชุมรัฐสภา เป็นครึ่งแรก)

ฉบับที่ ๒ เก็บข้อมูลวาระแรก ๕๕๒ งดออกเสียง ๕ วาระ ๒ ผ่านฉลุย ไม่มีแก้ไข

ฉบับที่ ๓ เก็บข้อมูลตัวอย่างวาระแรก ๕๗๔ งดออกเสียง ๑ วาระ ๒ ตัดบท
เฉพาะกาลที่ให้มีผลบังคับหลัง ส.ว. อญฯ ในต้นหน้าแล้ว ๒ ปี ชานติ "ไม่ต้องการให้
ยอมรับแก้ไขหลักการนี้ เพราะความกลัว หรือ เพราะสถานการณ์เป็นบังคับ หรือ เพราะ
เกรงว่าจะมีความไม่สงบภายใน ต้องการให้ยอมรับด้วยเหตุผล"

ฉบับที่ ๔ ร่างฝ่ายค้านให้ พรบ. ที่ด่างตามหนังก่อนแก้ไข รอง.
พันธุ์วนแห่ง เมื่อพระมหาชัยตรีษฐ์ทรงแต่งตั้ง นรม. คนใหม่ ของรัฐบาลเพิ่มหลักการให้
นรม. ต้องได้รับเสียงสนับสนุนจาก ส.ส. ให้ด่างตามหนัง ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวน
สมาชิกทั้งหมด

บุญชูร่วม หลักการใหม่ของรัฐบาล "เหมือนชาติที่เป็นอิริยาบถที่มีเกินเลยขึ้น
มาทางประชาราษฎร์ไม่ได้ แต่มีทางมาก เป็นต้นเหตุที่ทำให้เกิดความเจ็บปวดหลายอย่างแน่นอน"

หมอรัช อดีตการจุฬาฯ บอกว่าเหตุการณ์ ๑๙ พ.ค. "เกิดจากการประเมิน
ลักษณะการณ์พลาดไม่เรื่องในพลังจิตใจของประชาชนที่ประสงค์จะ เก็บความถูกต้องแม้จะ
ต้องใช้ชีวิตกู้ภัย" เสนอทางออกให้การเมืองหลังพฤษภาคมพิพ ให้ดึงรัฐบาลแห่งชาติ
รวมความสามัคคี ความถูกต้อง และคุณธรรม ให้ชาวบ้านเชื่อก็อิไว้วางใจ ตัดค้านเสียง
หุนรัฐบาลเกินครึ่ง เพราะหากให้ดึงรัฐบาลแห่งชาติหรือรัฐบาลเสียงข้างน้อยได้ล้างบาง

หวิดมีเรื่องกลางสกัด ท่ามกลางบรรยายการ "ขอประชาธิปไตยบ้าน" เมื่อ
บรรหาร ศิลปอาชา พยายามขี้แจงว่าตนไม่ได้เบี้ยวแก้ รอง. หลุดปากออกมาว่า
"พรรคลานัมคีธรรมเองก็เป็นพรรครักชาติ" ท่าเอกสารนิจ จากรุสมบัติ เติร์ก
หนุ่ม อตีต activist ๑๔ ตุลาคม ๑๖ ต้องลูกขี้นมาตี ร้อนถึงประธานอาทิตย์ต้องหย่าตีก

ผ่านวาระแรกไป ๕๗๓ งดออกเสียง ๕ วาระที่ ๒ ตัดบทเฉพาะกาลและ
หลักการเสียงกึ่งหนึ่งกึ่ง นรม. ออก หลังจากที่ ส.ว. วิชัย โกสุวรรณจินดา เสนอให้คง
หลักการนี้ไว้ เพื่อให้ชาวบ้านได้รู้ที่มาที่ไปของ นรม. ได้โดยเปิดเผย

ส.ส. บชป. นครศรีธรรมราช สุรินทร์ พิศสุวรรณ ทึ้งท้าย ให้เป็นหลักฐาน
โดยหลักการไม่ต้องเขียนให้ นรม. ต้องมาจาก ส.ส. เพราะหลายประเทศในระบบปรัชญา

สภากฎหมาย เข่น อังกฤษ-อสเตรเลีย เขาถ้าไม่เขียน แต่เขามีมาตรการให้ นรม. คนนอกต้องเป็น ส.ส. ก็กับอยู่แล้ว ของไทยเราจะเป็นต้องเขียน เพราะระบบของเราไม่มั่นคง-ไม่แน่นอน ขอบมีอำนาจแฝงมาแทรกแซงอยู่เสมอ ก็จะแก้ปัญหาดังนี้ได้ ในอนาคต เมื่อมั่นคงกว่านี้ อาจไม่ต้องเขียน โดยเฉพาะ เมื่อประธานลภกผู้แทนฯ เป็นประธานรัฐสภา นรม. ก็ต้องเป็น ส.ส. อยู่ดี

ประธานอาทิตย์นัดประชุมลงมติวาระ ๓ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๗๕

บ่ายวันเดียวกัน อุกฤษ มงคลนวิน - วอลล ไกศิน ยื่นใบลาออกจาก ส.ว.
ท่ามกลางความงุนงงของคือการเมือง

๓๐ พฤหัสบดี ๒๕๗๕

กระแลจัดตั้งรัฐบาลยังคงสูงอยู่ที่สมบูรณ์ ระหว่าง จากชาติไทยประกอบด้วยบีกจิ้ว
ความหวังใหม่ ผู้นำฝ่ายค้านในสภากฎหมาย

ของ ๓ สี รายงานข่าวประธานอาทิตย์บอก นรม. คนใหม่ "พลเรือน" นัด
แกลงข่าววันจันทร์ ๙ ร.ม. เช้าที่รัฐสภา

แกนนำออกบัวร่วงพล่าน ขอพบประธานอาทิตย์ เคลียร์คสัมภาษณ์ กลับไปอุกมา
สีหน้าแย้มชื่น "เป็นความเข้าใจผิด ไม่มีอะไร"

๑ มิถุนายน ๒๕๗๕

ประธานสภากฎหมายตัวลึกลับ นักข่าวรอท่าข่าวตั้งแต่ ๐๙.๐๐ น. ถึงเที่ยง สือ
กันให้เข้าด้วย ประธานถูกจับตัวไปอยู่ راب.๑๐ แล้ว กับว่า พลเรือนคนนี้ คือ ชวน หรือ
จิรายุ ป้าเบรมถูกดึงมาร่วมงานด้วยในฐานะ "mediator"

บ่าย ๑ ร.ม. พบประธานแล้ว ออกแกลงกรณ์ เสื่ออนุญาต เกล้าฯ ถวาย นรม.
ออกไป หลัง รธน. ผ่านวาระ ๓ แล้ว บอกนักข่าวจับประเด็นคลาดเคลื่อน ไม่ได้พูดว่า
นรม. มาจากพลเรือน แต่ตอบคำถามนักข่าวที่จะเชิงเทราว่าถ้าไม่มาจากทหาร ก็มา
จากพลเรือนได้

"มีอบ" กดตันประชานลภากดตั้ง นรม. เริ่มตีขึ้น ขณะเดียวกัน movement ของพิมาดซ้ายลมย ๑๔ ตุลา คืนชีพ ทึ้งชื่อเก่า "กระทิงแดง" และกลุ่มใหม่ "ด้าวคำไวย" ขณะที่กลุ่มพลัง ประชาธิปไตย ยังคงเคลื่อนไหวค้าน ๕ พรรคร จัดตั้งรัฐบาล อ้างขาดความชอบธรรม เพราะมือเบื้องเบื้องเลือดเสียแล้ว

๓ มิถุนายน ๒๕๓๕

ตุลาการ รธน. ประชุมตีความกฎหมายตัดผ่ายค้าน บอกว่าไม่มีอำนาจรับพิจารณา เพราะยื่นมาผิดประเภท เดิน ที่ถูกต้องเสนอให้ตีความ ๑๗๙ วรรค ๑ ผ่ายค้านเตรียมยื่นใหม่

๔ มิถุนายน ๒๕๓๕

พล.อ.ชาลิต ยอมรับมีอุสรรคตั้ง รบ. ไม่ได้ พรรคร่วมรัฐบาล ผายค้านเมื่อติดหุน "ชวน หลีกภัย" แทน ชวนประกาศจัดตั้ง รม. เสียงข้างมากน้ำพรดร่วม ๑-๙ พรรคร่วม ร่วมด้วย เกมการเมืองพลิก ชาบ้านเริ่มแห่เจ้า นรม. พลเรือนคนหน้าชวนหรือเปล่า?

๕ มิถุนายน ๒๕๓๕

แกนนำ บชป. ออกหารือ แกนนำ ๕ พรรคร่วมรัฐบาล พยายามมุ่งมาที่ชาติไทย ชี้ง่ายว่าเดินเกม ๒ ด้าน ด้าน ๑ ร่วมกับ ๕ พรรคเดิม อีกด้านร่วมกับ บชป.
- ผ่ายค้านมี "น้าชาติ" เป็นผู้ประสาน หลังจากยอมรับตัวหนังที่ปรึกษาพรรคราชติไทยก่อนหน้า "หมอนหลวง" ประดิษฐ์ เจริญไทยทวี ทานข้าวเที่ยงกับน้าชาติ ที่รีเจ้นท์ จะฉลองเครื่องราชฯ จากซากอุของหมอนประดิษฐ์ แต่หารือเครื่อง เครียด เพราะห่วงบ้านเมือง หมอนหลวง เผยอีก ๒๔ ชั่วโมงรองพิงชาติ ด้าน บชป. สู่ทางแจ่มใจแนวโน้มตั้งรัฐบาลสาเร็จ ชาบ้านเมืองพังว่านี่จะมีคืออะไรดี

๖ มิถุนายน ๒๕๓๕

เสนาะ เทียนทอง ปฏิเสธร่วม รบ. กับปชป. บอกจะไปร่วมกับพรรครัฐส์ก
ได้อย่างไร พร้อมอ้าแขนรับ ปชป. มากกว่ากับ ๔ พรรค

แกนนำดอกบัว รวมทั้ง ดร.อาทิตย์ไบพักผ่อนที่เชียงราย จังหวะ เดียวกับ "บี้ก
เต็" ขึ้นไปราชการ และลงทะเบียนที่นั่น ข่าวว่าได้พบกัน และคงมีผลลัพธ์การรัฐ รบ.
แต่ลูกพรรครุดอกบัวปฏิเสธว่าพบกันเป็นเรื่องบังเอิญ

ปชป. ยังเดินหน้าต่อไป หัวหน้าพรรคร่วมกลุ่มรับ เทื่อยและยากมาก ใจ
การแสดงตั้ง รบ. ได้ ๕๐: ๕๐

๔ มิถุนายน ๒๕๓๕

แกนนำ ๔ พรรค ทานเที่ยงร่วมกัน เวลาเดียวกันกับแกนนำฝ่ายค้าน ชี้ชะตา
ปชป. จัดตั้ง รบ.

พรรค รบ. ยืนยันหนักแน่น สมบูรณ์ เป็น นรม. ปชป. หมวดหวัง มนตรีว่าฯ
รวมตี ๔ พรรคไม่ชอบธรรม แต่ฝ่ายค้านกลับจะ เอาไปร่วม แม้ ๑ พรรค ก็จะหนีความไม่
ชอบธรรมได้อย่างไร

๑๐ มิถุนายน ๒๕๓๕

ประธานสภากฯ ให้สัมภาษณ์ ๖ รัมย์เงิน จะเข้าเฝ้าเสนอรายชื่อ นรม. บอกว่า
ประชาชนจะไม่ผิดหวัง วงการพ้นว่า สมบูรณ์ เป็นต่อ

แก้ไข รธน. ผ่านวาระ ๗ ทุกฉบับ ฉบับที่ ๑ เท็นชوب ๕๗ ไม่เท็นชوب
๑ งดออกเสียง ๓ ฉบับที่ ๒ เท็นชوب ๕๘ งดออกเสียง ๑ ฉบับที่ ๓ เท็นชوب ๕๙
งดออกเสียง ๖ ฉบับที่ ๔ เท็นชوب ๕๑ งดออกเสียง ๑ ไม่เท็นชوب ๑

สภาพประชุมเที่ยง ประธานว่าพรรครักกิจสังคมต้องรับอนุญาต อเมริกัน และ
ขออนุญาตหยุดพักไว้ ๑ ชม. หากที่มีเสียงวิจารณ์ว่า ทุกต่อเมริกานี่ power มาก ขนาด
force ให้สภาพหยุดพักได้

ญี่ดติ รบ. ขอพึงความเห็นจากสภาการถีพุทธภมพิพิ ตกไปเพราะ รบ.ลาออก
แล้ว และไม่มีผู้ซึ้งแจงแทนเจ้าของญี่ดติ

ชวน ແດลงອຸປສຣຄຈັດຕັ້ງ รบ. เพறາະ ៥ ພຣຄທ່ນຍ່າແໜ່ນ ພຣົມປຣະຕັບປະ
ຄອງຮູ້ສກາໃຫ້ກ່າວໄດ້ ຍ້າເຊື່ອມີ້ນຮະບບຮູ້ສກາແກ້ປົກໝາໄດ້ ຖຸກຄນມິ້ນໃຈລົມນູ້ ນຽມ. ດົນໃໝ່ແໜ່ນ
ມືອບໜ້າສກາເຄລື່ອນໄບອຸລາວຢີບຮ່າອົບປາໄຕຍຖຸກຝ່າຍ ເຕັມຮັບ "ສກາການສົ່ງ"
"ອຶກຄູ້ງ

ລົມນູ້ເຕັມບ້ານກຳພື້ນຮັບພະບຣມຣາຊໂອງກາຣ
ແຕ່ງຂາວພົບ ຕີກຕັກຮອບຮັບພະບຣມຣາຊໂອງກາຣດ້າຍ
ແກນໜ້າພຣຄຫາດີໄຫຍ

ອສ.០០ ន. ວິທີປະກາສ ອາທິດຍົກຮາບຖຸລາ ຂອດືນອ້ານາຈາໃຫ້ປະຊາຊນ ແລະ
ຂອໃຫ້ "ອານັນທີ ບັນຍາຮຸນ" ຫວນກັບສູ່ "ຕີກຄຽງ" ອຶກຄູ້ງ ຂາວບ້ານໄຂຮ່າຍ ມືອບອຸລາວຢີບ
ກລັບບ້ານ ຝົດກ່າວທົ່ວເມືອງ ແຕ່ອຶກດ້ານທີ່ "ສິມຈ່ອຍ"

ອານັນທີ ປະກາສອູ່ໃນຕະແໜ່ງ ៥ ເດືອນ ຄຣມ. ໃນີ້ນັກກາຣເມືອງ ຄຣມ.
ໃຫ່ສ່ວນໃໝ່ເປັນທີມເກົ່າ ຍືນຍັນຈະຈັດກາຣເລືອກທີ່ໃຫ້ຂາວສະອາດ

ທີ່ມາ :

១. ບັນທຶກກາຣປະໜຸມຄະກຽມມາອີກກາຣຮ່າງຮູ້ອຣມນູ້ (ລັບລົມບູຮົ້)
- ຮາບຮວມໂດຍກອງກຽມມາອີກກາຣສ໏ນັກງານເລົາອີກກາຣຮູ້ສກາ
២. ບັນທຶກກາຣປະໜຸມຄະກຽມມາອີກກາຣພິຈາຮາກຮ່າງຮູ້ອຣມນູ້ (ລັບລົມບູຮົ້)
- ຮາບຮວມໂດຍກອງກຽມມາອີກກາຣສ໏ນັກງານເລົາອີກກາຣຮູ້ສກາ
៣. ສຍາມຈົດໜາຍເທຸ ເລີ່ມ ១៩ (໨໬໬໬) ແລະ ១៩ (໨໬໬໬)

บทลงท้าย

การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๗๙

เมื่อวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๗๙ ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาได้มีมติเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม รวม ๔ ฉบับ ซึ่งฉบับหนึ่งมีหลักการว่า นายกรัฐมนตรีต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต่อมาเวลาประมาณ ๐๘.๐๐ นาฬิกา ของวันเดียวกัน ก็ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ตั้ง นายอานันท์ บัญชาธนุ อตีด นายกรัฐมนตรีคนที่ ๘ เป็นนายกรัฐมนตรี คนที่ ๒๐

โดยที่ นายอานันท์ บัญชาธนุ มีดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จึงมีปัญหาสังสัยว่าการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนใหม่จะขัดกับการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติมฉบับหนึ่งหรือไม่ ซึ่งมีหลักการประกาศหนึ่งว่า นายกรัฐมนตรีต้องดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในเรื่องนี้ เมื่อพิจารณาบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๗๙ มาตรา ๘๘ และมาตรา ๘๙ จะเห็นได้ว่า มาตรา ๘๘ บัญญัติว่า ร่างพระราชบัญญัติที่ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับร่างพระราชบัญญัตินี้จากรัฐสภา เมื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วห้าห้าบังคับเป็นกฎหมายได้ จะเห็นได้ว่า นายกรัฐมนตรีมีเวลา ๓๐ วัน ในการที่จะนำร่างรัฐธรรมนูญฯ แก้ไขเพิ่มเติม ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระมหากษัตริย์เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย

นอกจากนี้ในมาตรา ๘๙ ยังบัญญัติว่าร่างพระราชบัญญัติใด พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วย และพระราชนิเคนมายังรัฐสภา หรือเมื่อพ้นเก้าสิบวันแล้วมิได้ทรงราชนิเคนมา รัฐสภาจะต้องปรึกษาร่างพระราชบัญญัตินี้ใหม่ ฯลฯ ความในมาตรา ๘๙ ได้ถวายพระราชทานจกแก่องค์พระมหากษัตริย์ ในการที่จะทรงใช้พระราชบัญญาณ และพระราชบัญญาณจัดการลงพระปรมาภิไธย ร่างรัฐธรรมนูญ แก้ไขเพิ่มเติม เป็นเวลา ๓๐ วัน

จึงสรุปได้ว่าการจะประกาศใช้ร่างรัฐธรรมนูญฯ แก้ไขเพิ่มเติม อาจต้องใช้สามารถยกเวลานานได้ถึง ๓๐+๓๐ วัน คือ ๖๐ วัน

เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ แก้ไขเพิ่มเติมแล้ว ความเป็นนายกรัฐมนตรี ของนายอานันท์ ปันยารชุน จึงเป็นอันต้องห้ามตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ
ล้วนขึ้นตอนในการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ แก้ไขเพิ่มเติมเป็นกฎหมาย เริ่มตั้งแต่สำนักงานเลขานุการรัฐสภาจะได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญ แก้ไขเพิ่มเติมที่ผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภาแล้ว ส่งไปยังสำนักเลขานุการคณะกรรมการรัฐมนตรี เพื่อตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำเสนอ นายกรัฐมนตรี พิอลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ หลังจากนั้นร่างรัฐธรรมนูญ จะถูกส่งไปยังสำนักเลขานุการ เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการบังคับมูลพระมหากษัตริย์ เพื่อทรงลงพระบรมราชโองการ เมื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระบรมราชโองการแล้ว ร่างรัฐธรรมนูญ จะถูกส่งกลับมาอย่างสำนักเลขานุการคณะกรรมการรัฐมนตรี เพื่อนำลงประกาศในหนังสือราชกิจจานุเบกษา ประกาศใช้เป็นกฎหมายต่อไป

គេហទ័រសាស្ត្រ

ល. នាយកដ្ឋាន ជាមុន

ប្រធាន នាយកដ្ឋានអភិវឌ្ឍ
ប្រធាន នាយកដ្ឋានអភិវឌ្ឍ
ប្រធាន នាយកដ្ឋានអភិវឌ្ឍ
ប្រធាន នាយកដ្ឋានអភិវឌ្ឍ
ប្រធាន នាយកដ្ឋានអភិវឌ្ឍ

គេយកឯកបានការសាង

ឃីសាតុស៊ីហារពីតាម

ឃីសាតុស៊ីហារពីតាម

ឃីសាតុស៊ីហារពីតាម

ឃីសាតុស៊ីហារពីតាម

ឃីសាតុស៊ីហារពីតាម

ด้วยอุปกรณ์ทางการ

ธนาคาร ไทยพาณิชย์ จำกัด

ជំនាញការងារ ទៅ

គេវត្ថុ ធម្មនារ

ជំនាញការងារ ទៅ

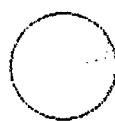
គុណប្រឈម រួមស្តីសក្តី

ប្រធាន បាបាដូម្ភោះ

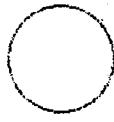
គុយអភិវឌ្ឍនកបារ

ចាក

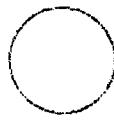
១ មករា ខ្មែរ គិតថាមទេស

៦០ បៀវត្ស
សាធារណរដ្ឋប្រជាជាតិ

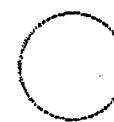
៦០ បៀវត្ស
សាធារណរដ្ឋប្រជាជាតិ

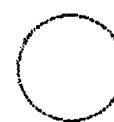
៦០ បៀវត្ស
សាធារណរដ្ឋប្រជាជាតិ

៦០ បៀវត្ស
សាធារណរដ្ឋប្រជាជាតិ

៦០ បៀវត្ស
សាធារណរដ្ឋប្រជាជាតិ

៦០ បៀវត្ស
សាធារណរដ្ឋប្រជាជាតិ

เพราะเชื่อว่า คนดี มีนาทีกว่า
 ไปช้าช้า ก็จะน้อบ ก่ออยก่ออยเป็น
 เพราะเชื่อว่า คนดี ไม่มีเห็นด
 ถายกีปูก คนคืน ขึ้นยืนยิ่ง
 เพราะเชื่อว่า คนดี ยั่งอกอั้วพ่ออา
 ต้านในขั้กกันคำ ทำเพื่อใคร
 กิดอย่างไรกันคำว่า อ่านมา
 ไม่เคยมีผิดใจการไหนกานาน
 โอดเริ่มนิค่าตอบที่ถูกต้อง
 การอยู่ด้วยกันนั่นนานนาน
 มีเศรษฐีที่จะกิดอย่าง
 คงประชาติปไปค่ายไชวัด
 อันอ่านอาจทึ่งมองล้วนต้องเอื้อ
 อันอ่านอาจพากพ่องเพื่อพองพาอ
 อ่านอาจต้องมีธรรมน้ำหน้า
 อ่านอาจเข่นนี้ ในนีตาย
 หากใครคิดขาวงบนวน หวานกระแด
 แม้ชาร์ค่าชาวบุกมาหดออกกัน
 แต่แก่ใช่ ตามหา มาให้เห็น
 ประชาตต้องรวมต้องร่วนกัน
 หกสิบปีกีแท้ สองหมื่นวัน
 นาร่วนกันเข็ชคัวตรังษชา

บ้านเมืองจึงเป็นนาอย่างที่เห็น
 มีสันลูกจำเก็ญเป็นกรังกรา
 เกิดขึ้นทดแทนช้าอยู่ทั่วดาว
 ให้ร่วนกันร่วนก้าว คิดการไกอ
 กระทำการด้วยหาด พฤษภาคม
 กีเหมือนนาปีไอกอยกังวอ
 พอกดูประวัติศาสตร์ทุกแห่งหนน
 ลั่นธงแสร้งกีคนในโลกเรา
 ว่าอิกแล้วครรลองทำนองก้า
 ต้องให้เข้าให้เรา มีเสรี
 กระແสโอกต้องการเป็นอย่างนี้
 ออยกให้สันสุดที่ แม่จักการ
 ประไยชันเพื่อชาวยไทยอันไฟศาอ
 มีอยู่ได้ไม่นานก็วอดหาย
 อ่านอาจเพื่อประชาตันทั่วหลาย
 ไม่สายย่อยยับในอับชน
 ที่สุดย่อมพ่ายแพ้ "ไม่มีผล
 มีแต่เมค้มวนไม่มีวัน
 ต้องรวมแรงขับเข็นด้วยแข็งขัน
 ใช้หัวจัง ผลักดัน ให้ได้นา
 นาให้ไฟ ไฟฟื้นมาฟื้นฟ้า
 นาตามหา ประชาติปไปคัย

วิสา ดัญหพ

គេហទ័រប្រព័ន្ធសាស្ត្រ

សាខាអភិវឌ្ឍន៍ យុវជន

ฟนแรกเดือนพฤษภา
ฟนเหล็กอันรุนแรง
หลังนองท้องถนน
แหลกล่วงกีดงามดาว
นาดแพลงองแผ่นดิน
อำนาจทมิฬคร
เลือดสูจะสีบสาย
วิญญาณจะทานทัน
ฟนแรกแทรกดินหาย
ฝากดินให้ชุมคำ

รินสายมาเป็นสีแดง
ทะลวงร่างเลือดพร่างพราว
เป็นสายชลอันขึ้นคาบ
และแหลกร้าวกีดงามใจ
มีรูสันเมื่อวันใด
ทะมึนมาประชาชน
ความตายจะป่ากุกคน
พิทักษ์เกิดประชาธรรม
ฝากความตาย ความทรงจำ
เลี้ยงพีชกล้าประชาธิปไตย

จีระนันท์ พิตรปริชา

